

PROPHETÆ
ISAIAS,
IEREMIAS,
BARUCH,
EZECHIEL,
DANIEL,
XII. MINORES;
et
MACHABÆORVM
LIBRI DVO.

Colon: Agrippinæ
*Sumpt. Balth. ab Egmond
et Sociorum. 1670.*

Parisiis, veneunt apud Fr. Leonard 1670.

PROPHETIAE
 ISAIAE,
 IEREMIAE,
 BARUCH,
 EZECHIELL,
 DANIEL,
 ET MINORUM,
 61
 MACHABAEORVM
 LIBRI DVO.

Color Aquilinae
 Sive Fidei et
 Veritatis

PROPHEZIA

ISAIAE.

CAPUT I.

Tempus quo prophetavit Isaias super Iudam & Ierusalem, quæ ob suam ingratiuam et aliaque scelera, omni panarum genere à Deo percussa, non est ad eam reuera: quamobrem dicit miseriam imminere ipsi desolationem: victimæ & sollemnitates ipsius rejiciuntur: & quid facere debeat ut in gratiam à Deo recipiatur: rursum ob dejectionem à pristina virtute in varia peccata, gratem vindictam, & futuram tandem ipsius liberationem, & in feliciorum statum restitutionem vaticinatur.

1 Iſo Iſaie filii Amos, quam vidit super Iudam & Ierusalem, in diebus Ozia, Ioathan, Achaz, & Ezechiae, regum Iuda.

2 Audite caeli, & auribus percipite terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutriui, & exaltavi: ipsi autem spreverunt me.

3 Cognovit bos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui: Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit.

4 Vae genti peccatrici, populo gravi iniquitate, femini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum.

5 Super quo percutiam vos ultra, addentes praevagationem? omne caput languidum, & omne cor moerens.

6 A planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.

7 † Terra vestra deserta, civitates vestrae succensae igni: regionem vestram coram vobis alieni devorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili. † Inf. 6. q. 6.

8 Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut civitas, quæ vastatur.

9 † Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis † Rom. 9. 29. † Gen. 19. 24. † Gen. 19. 24. semen, † quasi Sodoma fuissetis, & quasi Gomorraha similes essemus.

10 Audite verbum Domini principes Sodomo-

2 P R O P H E T I A
rum, percipite auribus legem Dei nostri populus
Gomorrhæ.

† Iere.
6. 19.
Amos
5. 22.

11 † Quo mihi multitudinem, victimarum ve-
strarum, dicit Dominus? plenus sum, holocausta
arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vi-
tulorum, & agnorum, & hircorum, nolui.

12 Cum veniretis ante conspectum meum, quis-
quæ sivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in
auribus meis?

13 Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incen-
sum abominatio est mihi. Neomeniam, & sabbat-
um, & festivitates alias non feram, iniqui sunt
coetus vestri:

14 Calendas vestras, & sollempnitates vestras,
odivit anima mea: facta sunt mihi molesta, labo-
ravi sustinens.

† Inf.
59. 1.
† 1 Pet.
3. 11.

15 Et cum extenderitis manus vestras, avertam
oculos meos à vobis: & cum multiplicaveritis
orationem, non exaudiam: † manus enim vestræ
sanguine plenæ sunt.

16 † Lavamini, mundi estote, auferite malum
cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite
agere perverse,

17 Discite benefacere? quærite iudicium, sub-
venite oppresso, iudicate pupillo, defendite vi-
duam.

18 Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si
fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix deal-
babuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, ve-
lut lana alba erunt.

19 Si volueritis, & audieritis me, bona terræ
comedetis.

20 Quod si nolueritis, & me ad iracundiam pro-
vocaveritis gladius devorabit vos, quia os Domini
locutum est.

21 Quomodo facta est meretrix civitas fidelis,
plena iudicii? iustitia habitavit in ea, nunc au-
tem homicidæ.

22 Argentum tuum versum est in scoriam: vinum
tuum mistum est aqua.

† Iere.
5. 28.

23 Principes tui infideles, socii furum: omnes
diligunt munera, sequuntur retributiones. † Pu-
pillo non iudicant: & causa viduæ non ingreditur
ad illos.

24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum
fortis Israel: Heu, consolabor super hostibus meis,
& vindicabor de inimicis meis.

25 Et convertam manum meam ad te, & exco-
quam ad purum scoriam tuam, & auferam omne
stannum tuum.

26 Et restituum iudices tuos ut fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis civitas iusti, urbs fidelis.

27 Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iustitia:

28 Et conteret scelestos, & peccatores simul: & qui dereliquerunt Dominum, confumentur.

29 Confundentur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt: & erubescetis super hortis, quos elegeratis,

30 Cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua.

31 Et erit fortitudo vestra, ut favilla stuppæ, & opus vestrum quasi scintilla: & succendetur utrumque simul, & non erit qui extinguat.

CAPVT II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exhibit lex, nec ultra bello molestabitur: domus vero Iacob ob idololatriam, & avaritiam & reliqua scelera abijcietur: superbi humiliabuntur, & solus Dominus exaltabitur.

1 Verbum, quod vidit Isaias, filius Amos, super Iudæ & Ierusalem. Mich.

2 Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. 4. 1.

3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exhibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.

4 Et iudicabit gentes, & arguet populos multos: & constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.

5 Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini.

6 Projecisti enim populum tuum, domum Iacob: quia repleti sunt ut olim, & augures habuerunt ut Philistiim, & pueris alienis adhæserunt.

7 Repleta est terra argento & auro: & non est finis thesaurorum ejus:

8 Et repleta est terra ejus equis: & innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta est terra ejus idolis: opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.

9 Et incurvavit se homo, & humiliatus est vir: ne ergo demittas eis.

10 Ingradere in petram, & ascendere in fossa humo à facie timoris Domini, & à gloria majestatis ejus.

11 Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus solus in die illa.

12 Quia dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem: & humiliabitur.

13 Et super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan.

14 Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles elevatos.

15 Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum,

16 Et super omnes naves Tharsis, & super omne quod visu pulchrum est.

17 Et incurvabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus solus in die illa:

18 Et idola penitus conterentur:

† Osee 10. 8. † Et introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.

Lucæ 23. 30. In die illa projiciet homo idola argenti sui, & simulachra auri sui, quæ fecerat sibi ut adoraret, talpas & vespertillones.

Apoc. 9. 17. 21 Et ingredietur scissuras petrarum, & in cavernas saxorum, à facie formidinis Domini, & à gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.

22 Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia excelsus reputatus est ipse.

C A P V T III.

Futura Judæorum ob sua peccata gravis afflictio ac desertio, & puerorum atque effeminatorum dominium: peccata superiorum arguit: item superbiam & curiosam læceriam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicat.

1 ECCE enim dominator Dominus exercituum auferet à Ierusalem, & à Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ;

2 Fortem, & virum bellatorem, judicem, & prophetam, & ariolum, & senem;

3 Principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquii mystici.

4 Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5 Et irruet populus, vir ad virum, & unusquisque ad proximum suum: tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem.

6 Apprehendet enim vir fratrem suum domesti-

cum

eum patris sui : Vestimentum tibi est princeps esto noster , ruina autem hæc sub manu tua.

7 Respondebit in die illa, dicens : Non sum medicus , & in domo mea non est panis , neque vestimentum : nolite constituere me principem populi.

8 Ruit enim Ierusalem, & Iudas concidit : quia lingua eorum & aduentiones eorum contra Dominum , ut provocarent oculos maiestatis eius.

9 Agnitio vultus eorum respondit eis : & peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt , nec absconderunt : vae animæ eorum , quoniam reddita sunt eis mala.

10 Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum aduentionum suarum comedet.

11 Vae impio in malum : retributio enim manuum eius fiet ei.

12 Populum meum exactores sui spoliaverunt, & mulieres dominatæ sunt eis. Popule meus , qui te beatum dicunt , ipsi te decipiunt , & viam gressuum tuorum dissipant.

13 Stat ad iudicandum Dominus , & stat ad iudicandos populos.

14 Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui , & principibus eius: vos enim depasti estis vineam , & rapina pauperis in domo vestra.

15 Quare atereris populum meum, & facies pauperum commolitis , dicit Dominus Deus exercituum ?

16 Et dixit Dominus : Pro eo quod elevatae sunt filiae Sion , & ambulaverunt extento collo , & nutibus oculorum ibant , & plaudebant , ambulabant pedibus suis , & composito gradu incedebant :

17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum , & lunulas ,

19 Et torques , & monilia, & armillas, & mitras,

20 Et discriminalia , & periscelidas , & murennulas , & olfactoriola , & inanes ,

21 Et annulos , & gemmas in fronte pendentes,

22 Et mutatoria , & palliola , & linteamina , & acus ,

23 Et specula , & sindones , & vittas, & thestræ.

24 Et erit pro suavi odore foetor , & pro zona funiculus , & pro crispanti crine calvitium , & pro fascia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et incerebunt atque lugebunt portæ ejus , & desolata in terra sedebit.

Septem mulieres unum maritum appetent : germen Domini exaltabitur : & reliquia Israel ablutis carum sordibus salva erunt, magnaue securitate & felicitate afficientur.

1 **E**T apprehendent septem mulieres virum unum in die illa, dicentes : Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur : tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.

2 In die illa, erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his, qui salvati fuerint de Israel.

3 Et erit : Omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem.

4 Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem laverit de medio ejus, in spiritu iudicii, & spiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, & ubi invocatus est, nubem per diem, & fenum & splendorem ignis flammantis in nocte : super omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab aestu, & in securitatem, & absconsionem à turbine, & à pluvia.

C A P V T V.

Sub figura vineæ sterilis in direptionem tradita prophetat iudicium & desertionem Iudeorum, ipsorumque peccata describuntur : auaritia in condumandis possessionibus : ebrietas & contemptus scientiæ Dei : inferni dilatatio : humiliatio superbiorum, & exaltatio Dei : felicitas quoque iustorum, & vix diuersis peccatorum generibus denuntiat : & signum in nationibus eleuandum contra Iudeos.

Ierem:
1. 21.
Matth.
21. 33.

1 **C**Antabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ. Vineam factam est dilecto meo in cornu filio olei.

2 Et sepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea : & expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas.

3 Nunc ergo habitatore Ierusalem, & viri Iudæ, iudicate inter me & vineam meam.

4 Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei ? an quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas ?

5 Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ : auferam sepem ejus, & erit in direptionem : diruam

dirnam maceriam ejus, & erit in conculcationem.

6 Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur: & ascendent vepres & spinæ: & aubibus mandabo ne pluant super eam imbrem.

7 Vineam enim Domini exercituum, domus Israel est: & vir Iuda, germen ejus delectabile: & expectavi ut faceret judicium, & ecce iniquitas: & justitiam, & ecce clamor.

8 Væ qui conjugitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci: numquid habitabitis vos soli in medio terræ?

9 In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum: Nisi domus multæ desertæ fuerint, grandes & pulchræ, absque habitatore.

10 Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modii sementis facient modios tres.

11 Væ qui confurgitis mane ad ebrietatem festandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis.

13 Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit.

14 Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino: & descendent fortes ejus, & populus ejus, & sublimes gloriosusque ejus, ad eum.

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, & Deus sanctus sanctificabitur in justitia.

17 Et pascentur agni juxta ordinem suum, & deserta in ubertatem versa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustrum peccatum.

19 Qui dicitis: Festinet, & cito veniat opus ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud.

20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

21 † Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.

22 Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

23 Qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi auferitis ab eo.

† Prov.

3. 7.

Rom.

12. 16.

24 Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphemaverunt.

25 Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum: & contrubati sunt montes, & facta sunt morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est averfus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

26 Et elevabit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de sinibus terræ: & ecce festinus velociter veniet.

27 Non est deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque solvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.

28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus extenti. Vngulæ equorum ejus ut silex, & rotæ ejus quasi impetus tempestatis.

29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam: & amplexabitur, & non erit qui eruat.

30 Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris: aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata est in caligine ejus.

C A P V T V I.

Isaias visa Domini majestate condemnat se quod tacuerit, sed mundatis labiis suis offert se ad prædicandum: prædicitur excacandus populus usque ad desolationem civitatum Judæ, & ejus quæ derelicta eras futura consolatio.

1 **I**N anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum: & ea quæ sub ipso erant, replebant templum.

2 Seraphim stabant super illud: sex alæ uni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.

3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.

4 Et commota sunt superliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repleta est fumo.

5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum exercituum vidi oculis meis,

9 Apoc.
4, 3.

6 Et volavit ad me nōus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari.

7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hōs labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.

8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mitem? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.

9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: † Audite audientes, & nolite intelligere: & videte visionem, & nolite cognoscere.

† *Matt.*
13. 14.
Matth. 4.

10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava: & oculos ejus claude: ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & sanetur eum.

12.
Luce 8.
10.
Joan.

11 Et dixi: Usquequo Domine: Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore, & domus sine homine, & terra relinquetur deserta.

12. 40.
Actor.
23. 26.

12 Et longe faciet Dominus homines, & multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.

Rom.
11. 5.

13 Et adhuc in ea decimatio, & convertetur, & erit in ostensionem sicut terebinthus, & sicut quercus, quæ expandit ramos suos: semeu sanctum erit id, quod steterit in ea.

C A P V T V I I.

Obsessa à Syria & ab Israel Ierusalem, Isaias propheta illos non prevaliturus, datque impio Achaz signum liberationis virginem parituram filium, cujus nomen Emmanuel: prædicitque desertionem Israel, & gravissimam Iudæ afflictionem ac solitudinem.

1 **E**T factum est in diebus Achaz filii Ioathan, 4 *Reg.*
filius Oziaë regis Iudæ, ascendit Rafin rex 16. 5.
Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Israel, in Ierusalem, ad præliandum contra eam: & non poterunt debellare eam.

2 Et nunciaverunt domui David, dicentes: Requievit Syra super Ephraim, & commotum est cor ejus, & cor populi ejus, sicut moventur ligna silvarum à facie venti.

3 Et dixit Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum Achaz tu, & qui derelictus est Isabub filius tuus, ad extremum aquæductus piscinæ superioris in via agri fullonis.

4 Et dices ad eum: Vide ut fileas: noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rafin regis Syriæ, & filii Romeliæ:

5 Eo quod consilium inierit contra te Syria in malum Ephraim, & filius Romeliæ, dicentes:

6 Ascendamus ad Iudam, & suscitemus eum, &

adellamus eum ad nos , & ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.

7 Hæc dicit Dominus Deus : Non stabit , & non erit istud :

8 Sed caput Syriæ Damascus , & caput Damasci Rasin : & adhuc sexaginta & quinque anni , & desinet Ephraim esse populus :

9 Et caput Ephraim Samaria , & caput Samariæ filius Romelię . Si non credideritis , non permanebitis .

10 Et adjecit Dominus loqui ad Achaz , dicens :

11 Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni , sive in excelsum supra .

12 Et dixit Achaz : Non petam , & non tentabo Dominum .

13 Et dixit : Audite ergo domus David : Numquid parum vobis est , molestos esse hominibus , quia molesti estis & Deo meo ?

14 Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum .

† *Matt.* † Ecce virgo concipiet , & pariet filium , & vocabitur nomen ejus Emmanuel .

† *Lucæ 1.* 15 Butyrum & mel comedet , ut sciat reprobare malum , & eligere bonum .

16 Quia antequam sciat puer reprobare malum , & eligere bonum , derelinquetur terra , quam tu detestaris à facie duorum regum suorum .

17 Adducet Dominus super te , & super populum tuum , & super domum patris tui , dies qui non venerunt à diebus separationis Ephraim à Iuda cum rege Assyriorum .

18 Et erit in die illa : Sibilabit Dominus muscæ , quæ est in extremo flumium Ægypti , & api , quæ est in terra Assur ,

19 Et venient , & requiescent omnes in torrentibus vallium , & in cavernis petrarum , & in omnibus frutetis , & in universis foraminibus .

20 In die illa radet Dominus in novacula conducta , in his qui trans flumen sunt , in rege Assyriorum , caput & pilos pedum , & barbam universam .

21 Et erit in die illa : Nutriet homo vaccam boum , & duas oves ,

22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum : butyrum enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ .

23 Et erit in die illa : Omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis , in spinas & in vepres erunt .

24 Cum sagittis & arcu ingredientur illuc : vepres enim & spinæ erunt in universa terra .

25 Et omnes montes , qui in sarculo sarrientur , non veniet illuc terror spinarum & veprium , & erit in pascua bovis , & in conculcationem pecoris .

CAPVT VIII.

*Iubetur Isaias in libro scribere nomen pueri nasci-
curo, pradicat regna Israel & Syria destruenda, Iu-
daque afflictionem & futuram à Deo liberationem,
licet multi ex Iuda casuri sint: iubet ligari testimonia
& legem signari, subiciens qua imminant mala rece-
dentibus à lege.*

1 **ET** dixit Dominus ad me: Sume tibi librum
grandem, & scribe in eo stylo hominis:
Velociter spolia detrahe, cito prædate.

2 Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdo-
tem, & Zachariam filium Barachiz:

3 Et accessi ad prophetissam, & concepit, & pe-
perit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen
ejus, Accelera spolia detrahere: Festina prædari.

4 *Quia antequam sciat puer vocare patrem suum
& matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, &
spolia Samariz, coram rege Assyriorum.*

5 Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:

6 Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloë,
quæ vadunt cum silentio, & assumpsit magis Rafin,
& filium Romeliz:

7 Propter hoc ecce Dominus adducet super eos
aquas fluminis fortes & multas, regem Assyriorum,
& omnem gloriam ejus: & ascendet super omnes
rivos ejus, & fluet super uniuersas ripas ejus,

8 Et ibit per Iudam, inuudans, & transiens us-
que ad collum veniet. Et erit extensio alarum ejus,
implens latitudinem terræ tuæ, & Emmanuel.

9 Congregamini populi, & vincimini, & au-
dite uniuersæ procul terræ: confortamini, & vin-
cimini, accingite vos & vincimini:

10 Inite consilium, & dissipabitur: loquimini
verbum, & non fiet: quia nobiscum Deus.

11 Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in manu
forti erudivit me, ne irem in via populi hujus,
dicens:

12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ
loquitur populus iste, conjuratio est: & timorem
ejus ne timeatis, neque paveatis.

13 Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse
pavor vester, & ipse terror vester.

14 Et erit vobis in sanctificationem. † In lapi- † *Luc.*
dem autem offensionis, & in petram scandali, dua- *2. 34.*
bus domibus Israel; in laqueum & in ruinam ha- *Rom. 9.*
bitantibus Ierusalem. *32.*

15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, &
conterentur, & irretientur, & capientur. *1 Pet. 2.*

16 Liga testimonium, signa legem in discipulis
meis. *6.*

17 Et expectabo Dominum, qui abscondit faciem suam à domo Iacob, & præstolabor eum.

18 Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, & in portentum Israel à Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.

19 Et cum dixerint ad vos: Quærite à pytho-
nibus, & à divinis, qui strident in incantationi-
bus suis: Numquid non populus à Deo suo requi-
ret, pro vivis à mortuis?

20 Ad legem magis, & ad testimonium. Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis ma-
tutina lux.

21 Et transibit per eam, cornuet, & esuriet: & cum esurierit, irascetur, & maledicet regi suo, & Deo suo, & suspiciet sursum.

22 Et ad terram inuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, dissolutio & angustia, & caligo persequens, & non poterit avolare de angustia sua.

C A P V T I X.

Vaticinium de Christi nativitate, ipseque imperio multiplicando: de liberatione Iudæ à regibus Israel & Syria: quorum regnorum, & præsertim regni Israel ad Deum redire volentis, gravissimas caecæ intestinaque discordia prædicat.

1 **P**rimo tempore alleviata est terra Zabulon, & terra Nephthali: & novissimo aggravata est via maris traas Jordanem Galilææ gentium.

2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

3 Multiplicasti gentem, & non magnificasti lætiti-
am. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando dividunt spolia.

† Iudi.
7. 22.

4 Iugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & sceptrum exactoris ejus superasti, † sicut in die Madian.

5 Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis.

6 **P A R V V L V S** enim **N A T V S** est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.

7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: super folium David, & super regnum ejus sedebit: ut confirmet illud, & corroboret in iudicio & justitia, a modo & usque in sempiternum.

piternum : zelus Domini exercituum faciet hoc.

8 Verbum misit Dominus in Jacob , & cecidit in Israel.

9 Et sciet omnis populus Ephraim , & habitantes Samariam , in superbia & magnitudine cordis dicentes :

10 Lateres ceciderunt , sed quadris lapidibus edificabimus : sycomoros succiderunt , sed cedros immutabimus.

11 Et elevabit Dominus hostes Rasin super eum , & inimicos ejus in tumultum vertet :

12 Syriam ab oriente , & Philisthiim ab occidente : & devorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est averfus furor ejus , sed adhuc manus ejus extenta :

13 Et populus non est reversus ad percutientem se , & Dominum exercituum non inquisierunt.

14 Et disperdet Dominus ab Israel caput & caudam , incurvantem & refrœnantem , die una.

15 Longævus & honorabilis , ipse est caput : & propheta docens mendacium , ipse est cauda.

16 Et erunt , qui beatificant populum istum , seducentes : & qui beatificantur , præcipitati.

17 Propter hoc super adolescentulis ejus non lætabitur Dominus : & pupillarum ejus , & viduarum non miserebitur : quia omnis hypocrita est & nequam , & universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est averfus furor ejus , sed adhuc manus ejus extenta.

18 Succensa est enim quasi ignis impietas , veprem & spinam vorabit : & succendetur in desinitate saltus , & convolvetur superbia fumi.

19 In ira Domini exercituum conturbata est terra , & erit populus quasi esca ignis : vir fratri suo non parcat.

20 Et declinabit ad dexteram , & esuriet : & comedet ad sinistram , & non saturabitur : unusquisque carnem brachii sui vorabit ; Manasses Ephraim , & Ephraim Manassen , simul ipsi contra Iudam.

21 In omnibus his non est averfus furor ejus , sed adhuc manus ejus extenta.

C A P V T X.

Væ condentibus leges iniquas in oppressionem pauperum & viduarum : regem Assyri virgam furoris Domini prædicit ob suam superbiam & cordis arrogantiam humiliandum : consolatur Israel ne timeat ab Assyri , reliquias ipsius ad Dorem convertendas prædicens.

1 **V**Æ qui condunt leges iniquas : & scribes , injustitiam scripserunt ;

2 Ut opprimerent in iudicio pauperes, & viros facerent causæ humilium populi mei: ut essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

3 Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longe venientis? ad cuius confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam vestram,

4 Ne incurvemini sub vinculo, & cum interfecitis cadatis? Super omnibus his non est averfus furor eius, sed adhuc manus eius extensa.

5 Væ Assur, virga furoris mei & batulus ipse est, in manu eorum indignatio mea.

6 Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum.

7 Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor eius, & ad interneccionem gentium non paucarum.

8 Dicit enim:

9 Numquid non principes mei simul reges sunt? numquid non ut Charcamis, sic Calano, & ut Arphad, sic Emath? numquid non ut Damascus, sic Samaria?

10 Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic & simulacra eorum de Ierusalem, & de Samaria.

11 Numquid non sicut feci Samariæ & idolis eius, sic faciam Ierusalem & simulachris eius?

12 Et erit: cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, & in Ierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis † Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius.

† 4 Reg.
19. 35.
Infr. 37.
36.

13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi: & abstuli terminos populorum, & principes eorum deprædatus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes.

14 Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum: & sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi: & non fuit qui moveret pennam, & aperiret os, & ganniret.

15 Numquid gloriabitur securis contra eam, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? quomodo si elevetur virga contra elevantem se, & exalteretur baculus, qui utique lignum est.

16 Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in piugnis eius tenuitatem: & subitis gloriæ eius succensa ardebit quasi combustio ignis.

17 Et erit lumen Israel in igne, & Sanctus ejus in flamma: & succendetur, & devorabitur spina ejus, & vepres in die una.

18 Et gloria saltus ejus, & carmeli ejus, ab anima usque ad carnem consumetur, & erit terrore profugus.

19 Et reliquiae ligni saltus ejus prae paucitate numerabuntur, & puer scribes eos.

20 Et erit in die illa: non adjiciet residuum Israel, & hi qui fugerint de domo Jacob, inniti super eo, qui percutit eos: sed innitetur super Dominum sanctum Israel in veritate.

21 Reliquiae convertentur, reliquiae, inquam, Jacob ad Deum fortem.

22 † Si enim fuerit populus tuus Israel quasi † *Rom.*
arena maris, reliquiae convertentur ex eo: cou- 9. 27.
summatio abbreviata inundabit justitiam. *Infv. 11.*

23 Consummationem enim & abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terrae.

24 Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion, ab Assur: in virga percutiet te, & baculum suum levabit super te in via Ægypti.

25 Adhuc enim paululum modicumque, & consummabitur indignatio & furor meus super scelus eorum.

26 † Et suscitabit super eum Dominus exerci- † *Infv.*
tuum flagellum, † juxta plagam Madian in Petra 37. 36.
Oreb, & virgam suam super mare, & levabit eam † *Indu.*
in via Ægypti. 7. 25.

27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computrescet jugum à facie olei.

28 Veniet in Ajath, transibit in Magron: apud Machmas commendabit vasa sua.

29 Transierunt cursum, Gaba sedes nostra: obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.

30 Hinni voce tua filia Gallim, attende Laifa, paupercula Anathoth.

31 Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini.

32 Adhuc dies est, ut in Nobe stetur: agitabit manum suam super montem filiae Sion, collem Ierusalem.

33 Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagnaculam in terrore, & excelsi statuta succidentur, & sublimes humiliabuntur.

34 Et subvertentur condensa saltus ferro: & Libanus cum excelsis cadet.

Vaticinium de Christi nativitate, judicio, exaltatione, conversione populorum & gentium ad Christum, & gloria sepulchri ipsius: nempe de conversione reliquiarum Israel ad Deum, ac fide gentium.

Aflor.
13. 23.

1 **E**T egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice ejus ascendet.

2 Et requiescet super eum spiritus Domini; spiritus sapientiae, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiae, & pietatis,

3 Et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum audirum aurium arguet:

† *1Thes.*
2. 8.

4 Sed judicabit in justitia pauperes, & arguet in aequitate pro mansuetis terrae: † & percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium.

5 Et erit justitia cingulum lumborum ejus: & fides cinctorium reum ejus.

† *Inf.*
65. 25.

6 † Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hircundo accubabit: vitulus & leo & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minuabit eos.

7 Vitulus & ursus pascentur: simul requiescent canes eorum: & leo quasi bos comedet paleas.

8 Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis: & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.

9 Non nocebunt, & non occident in universo monte sancto meo: quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquae maris operientes:

† *Rom.*
85. 12.

10 † In die illa, radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum ejus gloriosum.

11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui: quod relinquetur ab Assyriis, & ab Aegypto, & à Phetros, & ab Aethiopia, & ab Elam, & à Sennar, & ab Emath, & ab insulis maris.

12 Et levabit signum in nationes, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iudae colliget à quattuor plagis terrae.

13 Et auferetur zelus Ephraim, & hostes Iudae peribunt: Ephraim non emulabitur Iudam, & Iudas non pugnabit contra Ephraim.

14 Et volabunt in humeros Philisthim per mare, simul praedabuntur filios orientis. Idumaea & Moab praecipuum manus eorum, & filii Ammon obedientes esunt.

15 Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti, & levabit manum suam super flumen, in fortitudine spiritus sui, & percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per eum castrari.

16 Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis: sicut fuit Israeli in die illa, qua ascendit de terra Ægypti.

CAPVT XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Christi salvatoris.

1 **E**T dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conversus est furor tuus, & consolatus es me.

2 Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam, & non timebo: † quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. † Exod. 15. 2.

3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris: † Psal. 117. 14.

4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus: memoretote quoniam excelsum est nomen ejus.

5 Cantate Domino quoniam magnifice fecit: annunciate hoc in universa terra.

6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui sanctus Israel.

CAPVT XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vastatio à Medis.

1 **O**NUS Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos.

2 Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate maum, & ingrediantur portas duces.

3 Ego mandavi sanctificatis meis, & vocavi fortes in eos in ira mea, exultantes in gloria mea.

4 Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium: vox sonitus regum, gentium congregatarum: Dominus exercituum præcepit militiæ belli,

5 Venientibus de terra procul, à summitate cæli: Dominus, & vasa furoris ejus, ut disperdat omnem terram.

6 Ululate, quia prope est dies Domini: quasi vastitas à Domino veniet.

7 Propter hoc, omnes manus dissolventur, & omne cor hominis contabescet.

8 Et contererentur. Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturientis dolebunt: unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum.

9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & ira furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus contendendos de ea.

† *Exech.* 10 † Quoniam stellæ cæli, & splendor earum, non expandent lumen suum; obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo.

32. 7. *Joel* 3. 15. *Matth.* 24. 25. *Marc.* 13. 24. *Luc.* 21. 25. 11 Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.

12 Pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo.

13 Super hoc cælum turbabo: & movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14 Et erit quasi damula fugiens, & quasi ovis: & non erit qui congreget: unusquisque ad populum suum convertetur, & singuli ad terram suam fugient.

15 Omnis qui inventus fuerit, occidetur: & omnis, qui supervenerit, cadet in gladio.

† *Psal.* 136. 9. 16 † Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & uxores eorum violabuntur.

17 Ecce ego fuscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint:

18 Sed sagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miserebuntur, & super filios non parceret oculus eorum.

† *Gen.* 19. 24. 19 Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclityta superbia Chaldæorum, † sicut subvertit Dominus Sodomam & Gomorrham,

20 Non habitabitur usque in finem, & non fundabitur usque ad generationem & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi.

21 Sed requiescent ibi bestię, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi:

22 Et respondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & firenes in delubris voluptatis.

C A P V T X I V.

Vaticinium de Iudæorum consolatione & à Babylonica captivitate liberatione, Babylonicorumque contritione: quorum ingens superbia, amplitudo domini & crudelitas explicantur, una cum punitione Philistinorum, ac ceterorum qui ob calamitatem Iudæorum læsati sunt.

1 **P**rope est ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus

Domineus Iacob, & eliget adhuc de Israel, & requiescere eos faciet super humum suam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Iacob.

2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum suum: & possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos & ancillas: & erunt captives eos qui se ceperant, & subjicient exactores suos.

3 Ererit in die illa: cum requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concussione tua, & à servitute dura, qua ante servisti:

4 Sumes parabolam istam contra regem Babylo-nis, & dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum?

5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium.

6 Cædentem populos in indignatione, plaga insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.

7 Conquievit & siluit omnis terra, gavisata est & exultavit:

8 Abietes quoque lætatæ sunt super te, & cedri Libani, ex quo dormisti, non ascendet qui succidat nos.

9 Inferus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexerunt de solis suis, omnes principes nationum.

10 Univerſi respondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut & nos, nostri similis effectus es.

11 Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tineæ, & operimentum tuum erunt vermes.

12 Quomodo cecidisti de cælo lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulverabas gentes?

13 Qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sededo in monte testamenti, in lateribus aquilonis.

14 Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.

15 Veruntamen ad infernum detraheris in profundum lacus:

16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna,

17 Qui posuit orbem desertum, & urbes ejus destruxit, vinculis ejus non aperuit carcerem?

18 Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua.

19 Tu autem projectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis polluta, & obvoluta cum his qui interfecti sunt gladio, & descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum.

20 Non habebis confortium, neque cum eis in sepultura: tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti: non vocabitur in æternum semen pessimorum.

21 Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum: non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.

22 Et confurgam super eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias & germen, & progeniem, dicit Dominus.

23 Et ponam eam in possessionem ericii, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.

24 Juravit Dominus exercituum, dicens. Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente tractavi,

25 Sic eveniet: Ut conteram Assyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

26 Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, & hæc est manus extenta super universas gentes.

27 Dominus enim exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta: & quis averteret eam?

28 In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud:

29 Ne læteris Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & semen ejus absorbens volucrem.

30 Et pascenur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam.

31 Ulula porta, clama civitas: prostrata est Philisthæa omnis: ab aquilone enim fumus veniet, & non est qui effugiet agmen ejus.

32 Et quid respondebitur nunciis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi ejus.

C A P V T X V.

Moabitavum ruina prædicitur, & compassio prophetae erga Moab.

1 **O**NAS Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit: quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit.

2 Ascen-

2 Ascendit domus, & Dibon ad excelsa in planctum super Nabo, & super Medaba Moab ululavit: † in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba raderetur. † Jer. 48.

3 In triviis ejus accincti sunt sacco: super tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum. 37. Ezech. 70. 13.

4 Clamavit Hesebon, & Eleale, usque Iasa audita est vox eorum. super hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit sibi.

5 Cor unum ad Moab clamabit, vestes ejus usque ad Segor vitulam conternantem: per ascensum enim Luith flens ascendet, & in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.

6 Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit.

7 Secundum magnitudinem operis, & visitatio eorum; ad torrentem salicum ducent eos.

8 Quoniam circumvit clamor terminum Moab: usque ad Gallim ululatus ejus, & usque ad Puteum Elim clamor ejus.

9 Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine: ponam enim super Dibon additamenta: his, qui fugerint de Moab leonem, & reliquiis terræ.

C A P V T X V I.

Orat emitti agnum, nempe Christum, de petra deserti: Moab ob arrogantiam & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relicta.

1 **E**Mitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deserti ad montem filia: Sion.

2 Et erit: Sicut avis fugiens, & pulli de nido volantes, sic erunt filia: Moab in transensu Arnon.

3 Ini consilium, coge concilium: pone quasi noctem umbram tuam in meridie: absconde fugientes, & vagos ne prodas.

4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab est latibulum eorum à facie vastatoris: finitus est enim pulvis, consummatum est miser: defecit qui concubabat terram.

5 Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium, & velociter rediens quod justum est.

6 † Audivimus superbiam Moab, superbus est † Jer. 48. valde: superbia ejus & arrogantia ejus, & indignatio ejus, plusquam fortitudo ejus. 29.

7 Idcirco ululabit Moab ad Moab, universus ululabit: his, qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas.

8 Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, & vineam Sabama Domini gentium exciderunt: flagella ejus usque ad Iazer pervenerunt: erraverunt in deserto, propagines ejus relictae sunt, transierunt mare.

9 Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea Hesebon, & Eleale: quoniam super vindemiam tuam, & super messum tuam vox calcantium irruit.

10 Et auferetur laetitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilabit. vinum in torculari non calcabit qui calcare consueverat: vocem calcantium abstuli.

11 Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris.

12 Et erit: cum apparuerit quod laborabit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut obsecret, & non valebit.

13 Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc:

14 Et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis, quasi anni mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur parvus & modicus, nequaquam multus.

C A P V T X V I I .

Vastatis Damascus auxiliariis populi Israel, similiter & Israel vastabitur, quia oblitus est Dei salvatoris sui, ad quem calamitate pressus revertetur: & via persecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 **O**Nus Damascus. Ecce Damascus desinet esse civitas, & erit sicut acervus lapidum in ruina.

2 Derelictae civitates Aroër gregibus erunt, & requiescent ibi, & non erit qui exterreat.

3 Et cessabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damasco: & reliquiae Syriae sicut gloria filiorum Israel erunt: dicit Dominus exercituum.

4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marcescet.

5 Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium ejus, spicas leget: & erit sicut quærens spicas in valle Raphaim.

6 Et relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel trium olivarum in summitate rami, sive quattuor aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Israel.

7 In die illa inclinabitur homo ad factorem suum, & oculi ejus ad sanctum Israel respicient:

8 Et non inclinabitur ad altaria, quae fecerunt manus

manus ejus : & quæ operati sunt digiti ejus non respiciet , lucos & delubra.

9 In die illa , erunt civitates fortitudinis ejus derelictæ sicut aratra, & segetes quæ derelictæ sunt à facie filiorum Israel , & eris deserta.

10 Quia oblita es Dei salvatoris tui, & fortis ad-jutoris tui non es recordata : propterea plantabis plantationem fidelem , & germen alienum seminabis.

11 In die plantationis tuæ labrusca , & mane semen tuum florebit : ablata est messis in die hereditatis , & dolebit graviter.

12 Væ multitudinî populorum multorum , ut multitudo maris sonantis : & tumultus turbarum , sicut sonitus aquarum multarum.

13 Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium , & increpabit eum , & fugiet procul : & rapietur sicut pulvis montium à facie venti , & sicut turbo coram tempestate.

14 In tempore vespere , & ecce turbatio : in matutino , & non subsistet. hæc est pars eorum qui vastaverunt nos , & fors diripientium nos.

C A P V T X V I I I .

Adversus Ægyptios qui Judæos pellexerant ad confidendum in ipsis : aditur consolatio populi Judaici de reuîu ad Jerusalem.

1 VÆ terræ cymbalo alarum , quæ est trans flumina Æthiopiæ ,

2 Qui mittit in mare legatos , & in vasis papyri super aquas. Ite angeli veloces ad gentem convulsam , & delaceratam , ad populum terribilem , post quem non est alius ; ad gentem expectantem & conculcatam , cujus diripuerunt flumina terram ejus.

3 Omnes habitatores orbis , qui moramini in terra , cum elevatum fuerit signum in montibus , videbitis , & clangorem tubæ audietis :

4 Quia hæc dicit Dominus ad me : Quiescam , & considerabo in loco meo , sicut meridiana lux clara est , & sicut nubes roris in die messis.

5 Ante messem enim totus effloruit , & immatura perfectio germinabit , & præcidentur ramusculi ejus falcibus : & quæ derelicta fuerint , abscidentur , & excutientur.

6 Et relinquentur simul avibus montium , & bestiis terræ : & æstate perpetua erunt super eum volucres , & omnes bestię terræ super illum hibernabunt.

7 In tempore illo , deferetur muus Dominus

exercituum à populo divulso & dilacerato , à populo terribili , post quem non fuit alius , à gente expectante , expectante & conculcata , cujus diripuerunt flumina terram ejus ; ad locum nominis Domini exercituum , montem Sion.

C A P V T X I X .

Describit plenius Aegyptiorum punitionem; & quod ad Deum conuersi, misso ipsis salvatore, consolabuntur.

1 **O**Nus Aegypti. Ecce Dominus ascendet super nubem levem , & ingreditur Aegyptum commovebuntur simulachra Aegypti à facie ejus , & cor Aegypti tabescet in medio ejus.

2 Et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios : & pugnabit vir contra fratrem suum , & vir contra amicum suum , civitas adversus civitatem , regnum adversus regnum.

3 Et dirumpetur spiritus Aegypti in visceribus ejus , & consilium ejus præcipitabo : & interrogabunt simulachra sua , & divinos suos , & pythones , & ariolos.

4 Et tradam Aegyptum in manu dominorum crudelium , & rex fortis dominabitur eorum , ait Dominus Deus exercituum.

5 Et arefcet aqua de mari, & fluvijs defolabitur, atque siccabitur.

6 Et deficient flumina : attenuabuntur , & siccabuntur rivi aggerum. Calamus & juncus marcescet :

7 Nudabitur alveus rivi à fonte suo , & omnis fementis irrigua siccabitur , arefcet , & non erit.

8 Et moerebunt piscatores , & lugebunt omnes mittentes in flumen hamum , & expandentes rete super faciem aquarum emarcescent.

9 Confundentur qui operabantur limum , pestentes & texentes subtilia.

10 Et erunt irrigua ejus flaccientia : omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.

11 Stulti principes Taneos , sapientes consiliarii Pharaonis ; dederunt consilium insipienti. Quomodo dicetis Pharaoni : Filius sapientium ego , filius regum antiquorum ?

12 Vbi nunc sunt sapientes tui ? annuncient tibi , & indicent quid cogitaverit Dominus exercituum super Aegyptum.

13 Stulti facti sunt principes Taneos , emarcuerunt principes Mempheos , deceperunt Aegyptum , angulum populorum ejus.

14 Dominus misit in medio ejus spiritum verti-

vertiginis : & errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo , sicut errat ebrius & vomens.

15 Et non erit Ægypto opus quod faciat caput & caudam , incurvantem & refrœnantem.

16 In die illa erit Ægyptus quasi mulieres , & stupebunt , & timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum , quam ipse movebit super eam.

17 Et erit terra Iuda Ægypto in pavorem : omnis qui illius fuerit recordatus , pavebit à facie consilii Domini exercituum , quod ipse cogitavit super eam.

18 In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti , loquentes lingua Chanaan , & jurantes per Dominum exercituum : Civitas solis vocabitur una.

19 in die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti , & titulus Domini juxta terminum ejus.

20 Erit in signum , & in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis , & mittet eis salvatorem & propugnatorem , qui liberet eos.

21 Et cognoscetur Dominus ab Ægypto , & cognoscent Ægyptii Dominum in die illa , & colent eum in hostiis & in muneribus ; & vota vovebunt Domino , & solvent.

22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga , & sanabit eam , & revertentur ad Dominum , & placabitur eis , & sanabit eos.

23 In die illa erit via de Ægypto in Assyrios , & intrabit Assyrius Ægyptum , & Ægyptius in Assyrios , & servient Ægyptii Assur.

24 In die illa erit Israel tertius Ægyptio & Assyrio : benedictio in medio terræ ,

25 Cui benedixit Dominus exercituum , dicens : Benedictus populus meus Ægypti , & opus manuum mearum Assyrio : hereditas autem mea Israel.

C A P V T X X.

Ex hoc quod Isaias jubetur nudus & discalceatus incedere , prædicitur Ægyptiorum & Æthiopum captivitas ab Assyriis , Judæis de illorum afflictione stupentibus.

1 **I**N anno , quo ingressus est Tharthan in Azotum , cum misisset eum Sargou rex Assyriorum , & pugnasset contra Azotum , & cepisset eam :

2 In tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiæ filii Amos , dicens : Vade , & solve saccum tuum de lumbis tuis , & calceamenta tolle de pedibus tuis. Et fecit sic , vadens nudus , & discalceatus.

3 Et dixit Dominus : Sicut ambulavit servus meus Isaias nudus , & discalceatus , trium annorum signum & portentum erit super Ægyptum , & super Æthiopiam :

4 Sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti , & transmigrationem Æthiopiæ , juvenum & senum , nudam & discalceatam , discoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.

5 Et timebunt , & confundentur ab Æthiopia spe sua , & ab Ægypto gloria sua.

6 Et dicet habitator insulæ hujus in die illa : Ecce hæc erat spes nostra , ad quos confugimus in auxilium , ut liberarent nos à facie regis Assyriorum : & quo modo effugere poterimus nos ?

C A P V T X X I .

Ruina Babylonis per Medos & Persas : onus Idumæa & Arabia.

1 **O**Nus deserti maris. Sicut turbine ab Africo veniunt , de deserto venit , de terra horribili.

2 Visio dura nunciata est mihi : qui incredulus est , infideliter agit : & qui depopulator est , vastat. Ascende Aelam , obside Mede : omnem gemitum ejus cessare feci.

3 Propterea repleti sunt lumbi mei dolore , angustia possedit me sicut angustia parturientis : corru cum audirem , conturbatus sum cum viderem.

4 Emarcuit cor meum , tenebræ stupefecerunt me : Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.

5 Pone mensam , contemplare in specula comedentes & bibentes : surgite principes , arripite clypeum.

6 Hæc enim dixit mihi Dominus : Vade , & pone speculatorem : & quodcumque viderit , annunciet.

7 Et vidit currum duorum equitum , ascensorem asiai , & ascensorem cameli : & contemplatus est diligenter multo intuitu.

8 Et clamavit leo : super speculam Domini ego sum , stans jugiter per diem : & † super custodiam meam ego sum , stans totis noctibus.

9 Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum , & respondit , & dixit : † Cecidit , cecidit Babylon , & omnia sculptilia deorum ejus contrita sunt in terram.

10 Tritura mea , & filii aræ meæ , quæ audivi à Domino exercituum Deo Israel , annuntiavi vobis.

11 Onus Duma ad me clamat ex Seir : Custos quid de nocte ? custos quid de nocte ?

12 Dixit

† Hab.
2. 1.

† Jer.
51. 1.
Apoc.
14. 8.

12 Dixit custos: Venit mane & vox: si quæritis, quærite: convertimini, venite.

13 Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanum.

14 Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram austri, cum paupibus occurrите fugienti.

15 A facie enim gladiatorum fugerunt, à facie gladii imminentis, à facie arcus extenti, à facie gravis prælii:

16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quasi in anno mercenarii, & aufertur omnis gloria Cedar.

17 Et reliquæ numeri sagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Israel locutus est.

C A P V T XXII.

Sermo Domini contra Ierusalem, cujus deslet propheta vastitatem: & quod neglecto Deo, frustra se muniat ad resistendum Assyrii: carpuntur quod cum plangere deberent, gula indulgeant; & rejecto Sobna templi præposito substituitur Eliacim, cui magna datur potestas.

1 **O**Nus vallis visionis. Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti & tu omnis in tecta?

2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello.

3 Cuncti principes tui fugerunt simul, dureque ligati sunt: omnes qui inventi sunt, victi sunt pariter, procul fugerunt.

4 Propterea dixi: Recedite à me, amare flebo: nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filiarum populi mei.

5 Dies enim interfectionis, & conculcationis, & fletuum, Domino Deo exercituum in valle visionis, scrutans murum, & magnificus super montem.

6 Et Aelam sumpsit pharetram, currum hominis equitis, & parietem nudavit clypeus.

7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, & equites ponent sedes suas in porta.

8 Et revelabitur operimentum Iudæ, & videbis in die illa armentarium domus saltus.

9 Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ sunt: & congregastis aquas piscinæ inferioris,

10 Et domos Ierusalem numerastis, & destruxistis domos ad munendum murum.

11 Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscinæ veteris: & non suspexistis ad eum, qui fecerat.

fecerat eam , & operatorem ejus de longe non vidistis.

12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum , & ad plautum , & ad calvitium , & ad cingulum faciei :

13 Et ecce gaudium & lætitia , occidere vitulos & jugulare arietes , comedere carnes , & bibere

† Sap. 2. 6 vinum : † Comedamus , & bibamus : cras enim
1 Cor. 15. moriemur.

32.

14 Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum : Si dimitteretur iniquitas hæc vobis donec moriamini , dicit Dominus Deus exercituum.

15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum : Vade, ingredi ad eum qui habitat in tabernaculo , ad Sobnam præpositum tempæ , & dices ad eum :

16 Quid tu hic , aut quasi quis hic ? quia excidisti tibi hic sepulchrum , excidisti in excello memoriale diligenter ; in petra tabernaculum tibi.

17 Ecce Dominus asportari te faciet , sicut asportatur gallus gallinaceus , & quasi amictum sic sublevabit te.

18 Coronans coronabit te tribulatione , quasi pilam mittet te in terram latam & spariosam : ibi morieris , & ibi erit currus gloriæ tuæ , ignominia domus Domini tui.

19 Et expellam te de statione tua , & de ministerio tuo deponam te.

20 Et erit in die illa : Vocabo servum meum Eliacim filium Helciæ ,

21 Et induam illum tunica tua , & cingulo tuo confortabo eum , & potestatem tuam dabo in manu ejus : & erit quasi pater habitantibus Ierusalem , & domui Iuda.

† Apoc. 3. 7. 22 † Et dabo clavem domus David super humerum ejus : & aperiet , & non erit qui claudat ;
Job 12. & claudet , & non erit qui aperiat.

34.

23 Et figam illum paxillum in loco fideli , & erit in folium gloriæ domui patris ejus.

24 Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris ejus , vasorum diversa genera , omne vas parvulum , à vasis craterarum usque ad omne vas musicorum.

25 In die illa dicit Dominus exercituum : Auferetur paxillus , qui fixus fuerat in loco fideli , & frangetur , & cadet , & peribit quod pependerit in eo , quia Dominus locutus est.

CAPVT XXIII.

Tyri vastitas ad annos septuaginta predicatur propter ejus superbiam, & postea restituetur.

1 **O**Nus Tyri, Ululate naves maris: quia vastata est domus, unde venire consueverant: de terra Cethim revelatum est eis.

2 Tacete qui habitatis in insula: negotiatores Sidonis transfretantes mare, repleverunt te.

3 In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges ejus: & facta est negotiatio gentium.

4 Erubescet Sidon: ait enim mare, fortitudo maris, dicens: Non parturivi, & non peperivi, & non enutrivivi juvenes, nec ad incrementum perduxivi virgines.

5 Cum auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cum audierint de Tyro:

6 Transite maria, ululate qui habitatis in insula:

7 Numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua? ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum.

8 Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cujus negotiatores principes, iustitiosos ejus incliti terræ?

9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret universos inclitos terræ.

10 Transi terram tuam quasi flumen filia maris, non est cingulum ultra tibi,

11 Manum suam extendit super mare, conturbavit regna: Dominus mandavit adversus Chanaan, ut contereret fortes ejus,

12 Et dixit: Non adjicies ultra ut glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis: in Cethim confurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi.

13 Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Assur fundavit eam: in captivitatem traduxerunt robustos ejus, suffoderunt domos ejus, posuerunt eam in ruinam.

14 Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra.

15 Et erit in die illa: In oblivione eris ò Tyre septuaginta annis, sicut dies regis unius: post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis.

16 Sume citharam, circum civitatem meretricis oblivioni tradita: bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit.

17 Et erit post septuaginta annos: Visitabit Dominus.

minus Tyrum, & reducet eam ad mercedes suas: & rursus fornicabitur cum uniuersis regnis terræ super faciem terræ.

18 Et erunt negotiationes ejus & mercedes ejus sanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitauerint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem, & vestiuntur usque ad vetustatem.

C A P V T XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata uniuerso orbi facturus est, adjecta interim reliquiarum consolatione: & quam terribilis erit dies æterni iudicii.

1 **E**Cce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem ejus & disperget habitatores ejus.

2 † Et erit sicut populus, sic sacerdos: & sicut seruus, sic dominus ejus: sicut ancilla, sic domina ejus: sicut emens, sic ille qui vendit: sicut foenerator, sic is qui mutuum accipit: sicut qui repetit, sic qui debet.

† Osee 4.
8.

3 Dissipatione dissipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc.

4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata est: defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terræ.

5 Et terra infecta est ab habitatoribus suis: quia transgressi sunt leges, mutauerunt jus, dissipauerunt foedus sempiternum.

6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores ejus: ideoque insanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci.

7 Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde.

8 Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, contigit dulcedo citharæ.

9 Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam.

10 Attrita est ciuitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte.

11 Clamor erit super vino in plateis: deserta est omnis lætitia: translatum est gaudium terræ.

12 Relicta est in urbe solitudo, & calamitas opprimer portas.

13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum: quomodo si paucae oliuæ, quæ remanserunt, excutiantur ex oleo: & racemi, cum fuerit finita vindemia.

14 Hi leuabunt vocem suam, atque laudabunt: cum glorificatus fuerit Dominus, hincient de mari.

15 Propter

15 Propter hoc in doctrinis glorificāte Dominum; in insulis maris nomen Domini Dei Israel.

16 A finibus terræ laudes audivimus, gloriam justī. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, vae mihi: prævaricantes prævaricati sunt, & prævaricatione transgressorum prævaricati sunt.

17 Formido, & fovea, & laqueus super te, qui habitator es terræ.

18 Et erit: † Qui fugerit à voce formidinis, † *Jerem.*
cadet in foveam: & qui se explicaverit de fovea, † *48. 44.*
tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur fundamenta terræ.

19 Confractioe confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra.

20 Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis: & gravabit eam iniquitas sua, & corruet, & non adiciet ut resurgat.

21 Et erit: In die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelsis; & super reges terræ, qui sunt super terram.

22 Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere: & post multos dies visitabuntur.

23 Et erubescet luna, & confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, & in Ierusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

C A P V T X X V.

Propheta Deo gratias agit de operibus suis mirabilibus, & beneficiis populo ipsius in monte Sion præstantis.

1 **D**omine Deus mens es tu, exaltabo te, & confitebor nomini tuo: quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles, amen.

2 Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum: ut non sit civitas, & in sempiternum non ædificetur.

3 Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te.

4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: spes à turbine, umbraculum ab æstu, spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.

5 Sicut æstus in siti, tumultum alienorum humiliabis: & quasi calore sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies.

6 Et faciet Dominus exercituum omnibus populis

pulis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.

7 Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est super omnes nationes.

† Apoc. 7. 27. & 21. 4. 8 Præcipitabit mortem in sempiternum: † & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de universa terra: quia Dominus locutus est.

9 Et dicer in die illa: Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, & salvabit nos: iste Dominus, sustinimus eum, exultabimus, & lætabimur in salutari ejus.

10 Quia requiescet manus Domini in monte isto: & tritabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plastro.

11 Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum: & humiliabit gloriam ejus cum allisione manuum ejus.

12 Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, & humiliabuntur, & detrahentur in terram usque ad pulverem.

C A P V T XXVI.

Canticum gratiarum ab Iionis ob exaltationem justorum & humiliationem impiorum, & de resurrectione mortuorum.

1 **I**N die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda:

Vires fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea murus & antemurale.

2 Aperite portas, & ingrediatur gens justa, custodiens veritatem.

3 Vetus error abiit: servabis pacem; pacem, quia in te speravimus.

4 Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.

5 Quia incurvabit habitantes in excelsis, civitatem sublimem humiliabit.

Humiliabit eam usque ad terram, detrahent eam usque ad pulverem.

6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum.

7 Semita justis recta est, rectus callis justis ad ambulandum.

8 Et in semita iudiciorum tuorum Domine sustinimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ.

9 Anima mea desideravit te in nocte, sed & spiritu

spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te.

Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discunt habitatores orbis.

10 Misereamur impio, & non discet iustitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.

11 Domine exalteretur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos devoret.

12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis.

13 Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui.

14 Orientales non vivant, gigantes non resurgant: propterea visitasti & contrivisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum.

15 Indulxisti genti Domine, indulxisti genti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ.

16 Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.

17 Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus à facie tua Domine.

18 Concepimus, & quasi parturivimus, & peperimus spiritum: salutes non fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terræ.

19 Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expurgabimini, & laudate qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.

20 Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertrauseat indignatio.

21 † Ecce enim Dominus egredietur de loco † *Mitha*
suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ contra 1. 3.
eum: & revelabit terra sanguinem suum, & non operiet ultra interfectos suos.

C A P V T XXVII.

Punitio Leviathan: paterna Domini correctio in filios Israel: civitas munita desolabitur; filii Israel reversi ab Assyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Ierusalem.

1 **I**N die illa visitabit Dominus in pladio suo puro, & grandi, & forti, super Leviathan serpentem veitem, & super Leviathan serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui in mari est.

2 In die illa vinea meri cantabit ei.

3 Ego Dominus, qui seruo eam, repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eam, nocte & die seruo eam.

4 Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam & veprem in prælio: gradiar super eam, succendam eam pariter?

5 An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?

6 Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis femine.

7 Numquid juxta plagam percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfectos ejus, sic occisus est?

8 In mensura contra mensuram cum abjecta fuerit, judicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus.

9 Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: & iste omnis fructus ut auferatur peccatum ejus, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci & delubra.

10 Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum; ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, & consumet summitates ejus.

11 In siccitate messes illius conterentur, mulieres venientes, & docentes eam: non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur ejus, qui fecit eum; & qui formavit eum, non parceret ei.

12 Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Ægypti, & vos congregabimini unus & unus filii Israel.

13 Et erit: in die illa clangeretur in tuba magna, & venient qui perditii fuerant de terra Assyriorum, & qui ejecti erant in terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte sancto in Ierusalem.

C A P V T XXVIII.

Superbis & ebriis Israelitis comminatur Dominus, eo quod sacerdotes vacent ebrietati, & principes irideant verba & comminationes prophetarum, ponentes mendacium spem suam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illusorum, & consolatione paucorum bonorum.

1 **V**Æ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ, errantes à viuo.

2 Ecce validus & fortis Dominus, sicut impetus grandinis; turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium, & emillarum super terram spatiosam.

3 Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim.

4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui est super verticem vallis præguium, quasi temporaneum ante maturitatem autumnii: quod cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & ferrum exultationis residuo populi sui:

6 Et spiritus iudicii sedenti super iudicium, & fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7 Verum hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt: sacerdos & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium.

8 Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu fordidumque, ita ut non esset ultra locus.

9 Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, avulsos ab uberibus.

10 Quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi.

11 † In loquela enim labii, & lingua altera lo-

† 1 Cor.
14. 21.

quetur ad populum istum.

12 Cui dixit: Hæc est requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbum Domini: Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: ut vadant, & cadant retrorsum, & conterantur, & illaqueentur, & capiantur.

14 Propter hoc audite verbum Domini viri illusores, qui dominamini super populum meum, qui est in Ierusalem.

15 Dixistis enim: Percussimus foedus cum mor-

† Psal.
117. 22.

te, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.

Matt.
21. 42.

Act. 4.
11.

16 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: † Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum, qui crediderit, non festinet.

1 Pet. 2.
6.

Rom. 9.
33.

17 Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura: & subvertet grando spem mendacii: & protectionem aquæ inundabunt.

18 Et delebitur foedus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum iudans cum transierit, eritis ei in conculcatione.

19 Quodcumque pertransierit, tollet vos: quoniam mane diluculo pertransibit in die & in nocte, & tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui.

20 Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat: & pallium breve utrumque operire non potest.

† 2 Reg. 5. 20. † Sicut enim in monte divisionum stabit Dominus: † sicut in valle, quæ est in Gabaon, † Par. 14. † ascendet: ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus † Ios. 10. † eius ab eo.

30.

21 Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula vestra. consummationem enim & abbreviationem audiui à Domino Deo exercituum super universam terram.

22 Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum.

23 Numquid tota die arabit arans ut ferat, proscindet & sarriet humum suam?

24 Nonne cum adæquaverit faciem eius, feret gith, & cyminum sparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in finibus suis?

25 Et erudiet illum in iudicio: Deus suus docebit illum.

26 Non enim in fertis triturbabitur gith, nec rota plaustræ super cyminum circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo.

27 Panis autem comminuetur: verum non in perpetuum triturbans triturbabit illum, neque vexabit eum rota plaustræ, nec unguis suis comminuet eum.

28 Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, & magnificaret iustitiam.

C A P V T X X I X.

Obsidio & afflictio Ierusalem, contritio gentium illam obsidentium: de libro signato, ac cecitate Iudeorum: vix profundis corde denuntiatur: reliquias Iacob prædicat illuminandas, & ad Deum convertendas.

1 **V**Æ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David:

David: additus est annus ad annum: sollemnitates evolutae sunt.

2 Et circumvallabo Ariel, & erit tristis & moerens, & erit mihi quasi Ariel.

3 Et circumdabo quasi sphaeram in circuitu tuo, & jaciā contra te aggerem, & munimenta ponam in obsidionem tuam.

4 Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quasi pythonis de terra vox tua; & de humo eloquium tuum missurabit.

5 Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: & sicut favilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te praevaluerunt:

6 Eritque repente confestim. A Domino exercituum visitabitur in tonitruo, & commotione terrae, & voce magna turbinae & tempestatis, & flammæ ignis devorantis.

7 Et erit sicut somnium visionis nocturnae multitudo omnium gentium, quae dimicaverunt contra Ariel, & omnes qui militaverunt, & obsederunt, & praevaluerunt adversus eam.

8 Et sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergesfactus, vacua est anima ejus: & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergesfactus, lassus adhuc sitit, & anima ejus vacua est: sic erit multitudo omnium gentium, quae dimicaverunt contra montem Sion.

9 Obstupescite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: movemini, & non ab ebrietate.

10 Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, prophetas & principes vestros qui vident visiones, operiet.

11 Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum: & respondebit: Non possum, signatus est enim.

12 Et dabitur liber nescienti litteras, diceturque ei: Lege: & respondebit: Nescio litteras.

13 Et dixit Dominus: † Eo quod appropinquat † *Matt.*
populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, *15. 8.*
cor autem ejus longe est à me, & timuerunt me *Marc. 7.*
mandato hominum & doctrinis. *6.*

14 Ideo ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo: † per- † *1 Cor.*
ibit enim sapientia à sapientibus ejus, & intel- *1. 19.*
lectus prudentium ejus abscondetur.

15 † Vae qui profundi estis corde, ut à Do- † *Abd.*
miuo abscondatis consilium: quorum sunt in tene- *1. 8.*
bris.

38 P R O P H E T I A
bris opera, & dicunt: Quis videt nos, & quis
novit nos?

16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi-
lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori
ſuo: Non feciſti me; & figmentum dicat fictori ſuo:
Non intelligis.

17 Nonne adhuc in modico & in brevi conver-
tetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum
reputabitur?

18 Et audient in die illa ſurdi verba libri, &
de tepebris & caligine oculi cæcorum videbunt.

19 Et addent mites in Domino lætitiã, & pau-
peres homines in ſancto Iſrael exultabunt:

20 Quoniam defecit qui prævalebat, conſum-
matus eſt illuſor, & ſuccili ſunt omnes qui vigi-
labant ſuper iniquitatem:

21 Qui peccare faciebant homines in verbo, &
arguentem in porta ſupplantabant, & declinave-
runt fruſtra à juſto.

22 Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum
Jacob, qui redemit Abraham: Non modo confun-
detur Jacob, nec modo vultus ejus erubescet:

23 Sed cum viderit filios ſuos, opera manuum
mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum,
& ſanctificabunt ſanctum Jacob, & Deum Iſrael
prædicabunt:

24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum, &
muſſitatores diſcent legem.

C A P V T XXX.

*Comminatio adverſus Judæos, qui Domino incon-
ſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant:
iſtis quoque prophetarum admonitiones audire nolenti-
bus, ſed vana præſidia quærentibus, gravem de-
nuntiat afflictionem: & quam ſit Deus futurus be-
nignus ad ipſum revertentibus: & de magna rever-
tentium felicitate, ac judicio impiorum.*

1 **V**Æ filii deſertores, dicit Dominus, ut fa-
ceretis conſilium, & non ex me: & ordi-
remini telam, & non per ſpiritum meum, ut adde-
retis peccatum ſuper peccatum:

2 Qui ambulatis ut descendatis in Ægyptum,
& os meum non interrogatiſtis, ſperantes auxilium
in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in
umbra Ægypti.

3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſio-
nem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.

4 Erant enim in Tanis principes tui, & nuncii
tui uſque ad Haues pervenerunt,

5 Omnes

5 Omnes confusi sunt super populo, qui eis prodesse non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam utilitatem, sed in confusionem & in opprobrium.

6 Onus jumentorum austri. In terra tribulationis & angustiae leæna, & leo ex eis, vipera, & regulus volans, portantes super humeros jumentorum divitias suas, & super gibbum camelorum thesauros suos, ad populum qui eis prodesse non poterit.

7 Ægyptus enim frustra & vane auxiliabitur: ideo clamavi super hoc: Superbia tantum est, quiesce.

8 Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die novissimo in testimonium usque in æternum.

9 Populus enim ad iracundiam provocans est, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei.

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.

11 Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israel.

12 Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum hoc, & sperastis in calumnia & in tumultu, & innixi estis super eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, & requisita in muro excelso, quoniam subito, dum non speratur, veniet contritio ejus.

14 Et comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.

15 Quia hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel: Si revertamini & quiescatis, salvi eritis: in silentio & in spe erit fortitudo vestra. Et nolistis:

16 Et dixistis: Nequaquam, sed ad equos fugiemus ideo fugietis. Et super veloces ascendemus: ideo velociores erunt, qui persequentur vos.

17 Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquami quasi malus navis in vertice montis, & quasi signum super collem.

18 Propterea expectat Dominus ut misereatur vestri: & ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes qui expectant eum.

19 Populus enim Sion habitabit in Ierusalem:

plorans nequaquam piorabis, miserans miserebitur tui: ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi.

20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem: & non faciet avolare à te ultra doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21 Et aures tuæ audient verbum post tergum moventis: Hæc est via, ambulate in ea: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.

22 Et contaminabis laminas sculpsilium argenti tui, & vestimentum conflatilis auri tui, & disperges ea sicut immunditiam menstruatæ. Egredere, dices ei:

23 Et dabitur pluvia femini tuo, ubicumque seminaveris in terra: & pavis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis, pascetur in possessione tua in die illo agnus spatioso:

24 Et tauri tui, & pulli asinorum, qui operantur terram, commistum migra comedent sicut in area ventilatum est.

25 Et erunt super omnem montem excelsum, & super omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum, in die interfektionis multorum, cum ceciderint turrets.

26 Et erit lux lune sicut lux solis, & lux solis erit septemplex sicut lux septem dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ ejus sanaverit.

27 Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia ejus repleta sunt indignatione, & lingua ejus quasi ignis devorans.

28 Spiritus ejus velut torrens inundans usque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frænum erroris, quod erat in maxillis populorum.

29 Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ sollemnitatis, & lætitia cordis sicut qui pergit cum tibia, ut intret in moniam Domini ad fortem Israel.

30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, & terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorantis: allidet in turbine, & in lapide grandis.

31 A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus.

32 Et erit transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis & citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.

33 Præparata est enim ab heri Topheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus, ignis & ligna multa: flatus Domini sicut torrens sulphuris succedens eam.

CAPVT XXXI.

Iudæos qui fiducia in Deum relicta, ad Aegyptios & humana c. n. fugiunt præsidia, prædicat consumendos unacum suis auxiliariis: reuerentes vero ad Dominum, virtute divina liberandos.

1 **V**Æ qui descendunt in Ægyptum ad auxilium, in equis sperantes; & habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt; & super equitibus, quia prævalidi nimis: & non sunt confisi super sanctum Israel, & Dominum non requisierunt.

2 Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit: & consurget contra domum pessimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem.

3 Ægyptus, homo, & non Deus: & equi eorum, caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes confundentur.

4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo si rugiat leo, & catulus leonis super prædam suam, & cum occurrerit ei multitudo pastorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit: sic descendet Dominus exercituum ut prælietur super montem Sion, & super collem ejus.

5 Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalem, protegens & liberans, transiens & salvans.

6 Convertimini sicut in profundum recesseratis filii Israel.

7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestræ in peccatum.

8 Et cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie gladii: & juvenes ejus vestigales erunt:

9 Et fortitudo ejus à terrore transibit, & pavent fugientes principes ejus: dixit Dominus, cujus ignis est in Sion, & Caminus ejus in Ierusalem.

De rege ac principibus in iustitia regnaturis & populi subditi felicitate : stulto autem principi & opulenti mulieribus futura pradicitur calamitas : pacis quoque pulchritudo ac requies opulenta promittitur populo Dei.

1 **E**CCE in iustitia regnabit rex , & principes in iudicio præ erunt.

2 Et erit vir sicut qui absconditur à vento , & celat se à tempestate , sicut rivi aquarum in siti , & umbra petrae prominentis in terra deserta.

3 Non caligabunt oculi videntium , & aures audientium diligenter auscultabunt.

4 Et cor stultorum intelliget scientiam , & lingua balborum velociter loquetur & plauet.

5 Non vocabitur ultra is , qui insipiens est , princeps : neque fraudulentus appellabitur major :

6 Stultus enim fatua loquetur , & cor ejus faciet iniquitatem , ut perficiat simulationem , & loquatur ad Dominum fraudulenter , & vacuam faciat animam esurientis , & potum sitienti auferat.

7 Fraudulenti vasa pessima sunt : ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii , cum loqueretur pauper iudicium.

8 Princeps vero ea , quæ digna sunt principe , cogitabit , & ipse super duces stabit.

9 Mulieres opulentæ surgite , & audite vocem meam : filiae confidentes percipite auribus eloquium meum ,

10 Post dies enim & annum , vos conturbabimini confidentes : consummata est enim vindemia , collectio ultra non veniet.

11 Obstupescite opulentæ , conturbamini confidentes : exuite vos , & confundimini , accingite lumbos vestros.

12 Super ubera plangite , super regione desiderabili , super vinea fertili.

13 Super humum populi mei spinæ & vepres ascendent : quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis ?

14 Domus enim dimissa est , multitudo urbis relicta est , tenebræ & palpatio factæ sunt super speluncas usque in æternum. Gaudium onagrorum pascua gregum.

15 Donec effundatur super nos spiritus de excelso : & erit desertum in charmel , & charmel in saltum reputabitur.

16 Et habitabit in solitudine iudicium , & iustitia in charmel sedebit.

17 Et erit opus iustitiæ, pax & cultus iustitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum.

18 Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.

19 Grando autem in descensione saltus, & humilitate humiliabitur civitas.

20 Beati, qui seminatis super omnes aquas, immitteutes pedem bovis & ahiui.

CAPVT XXXIII.

Permixim de dejectione Sennacherib loquitur, & Iudaorum liberatione, ac divina potentia exaltatione: increbitur contra hypocritas: & quales esse debeant qui cum Domino habitaturi sunt in excelsis: Ierusalem vero habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legislator noster.

1 **V**Æ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? & qui spernis, nonne & ipse sperneris? cum consummaveris deprædationem, deprædaberis: cum fatigatus desieris contemnere, contemneris.

2 Domine miserere nostri: te enim expectavimus: esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis.

3 A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.

4 Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossæ plenæ fuerint de eo.

5 Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelsis: implevit Sion iudicio & iustitia.

6 Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ salutis sapientia & scientia: timor Domini ipse est thesaurus ejus.

7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare stebunt.

8 Dissipatæ sunt viæ, cessavit transiens per semitam, irritum factum est pactum, projecit civitates, non reputavit homines.

9 Luxit, & elanguit terra: confusus est Libanus, & obsorduit, & factus est Saron sicut desertum: & concussa est Basan, & Carmelus.

10 Nunc confurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc subleyabor.

11 Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos.

12 Et erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igui comburentur.

13 Audite qui longe estis, quæ fecerim, & cognoscite vicini fortitudinem meam.

14 Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?

† Psal.
14. 2.

15 † Qui ambulat in justitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obrurat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum.

16 Ille in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus: panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt.

17 Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longe.

† 1 Cor.
1. 10.

18 Cor tuum meditabitur timorem: † ubi est litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum?

19 Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis: ita ut non possis intelligere disertitudinem linguæ ejus, in quo nulla est sapientia.

20 Respice Sion civitatem sollempnitatis nostræ: oculi tui videbunt Ierusalem, habitationem opulentam tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: ecce auferentur clavi ejus in sempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur:

21 Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster: locus fluviorum rivi latissimi & patentes: non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum.

22 Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster: ipse salvabit nos.

23 Laxati sunt funiculi tui, & non prævalebunt: sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas. Tunc dividuntur spolia prædarum multarum: claudii diripient rapinam.

24 Nec dicet vicinus: Elangui populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

C A P V T XXXIV.

Acerba Dei ultio super omnes gentes: Idumæ quoque contritio & perpetua vastitas prædicitur.

1 **A**ccedite gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo ejus orbis, & omne germen ejus.

2 Quia indignatio Domini super omnes gentes, & furor super universam militiam eorum: interfecit eos, & dedit eos in occisionem.

3 Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum ascendet foetor: tabescent montes à sanguine eorum.

4 Et tabescet omnis militia cælorum, & multiplicabuntur sicut liber cæli: & omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea & de ficu.

5 Quoniam inebriatus est in cælo gladius meus: ecce super Idumæam descendet, & super populum interfictionis meæ, ad iudicium.

6 Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorum, & hircorum, de sanguine medullatorum arietum: victima enim Domini in Bosra, & interfectio magna in terra Edom.

7 Et descendant unicornes cum eis, & tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum sanguine, & humus eorum adipe pinguium:

8 Quia dies ultionis Domini, annus retributionum iudicii Sion.

9 Et convertentur torrentes ejus in picem, & humus ejus in sulphur: & erit terra ejus in picem ardentem.

10 Nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus: à generatione in generationem desolabitur, in sæcula sæculorum non erit transiens per eam.

11 Et possidebunt illam onocrotalus & ericius: Ibis & corvus habitabunt in ea: & extendetur super eam mensura, ut redigatur ad nihilum, & perpendiculum in desolationem.

12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem potius invocabunt, & omnes principes ejus erunt in nihilum.

13 Et orientur in domibus ejus spinæ, & urticæ, & paliurus in munitionibus ejus: & erit cubile draconum, & pascua struthionum:

14 Et occurrent demonia onocentauris, & pilosus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit lamia, & invenit sibi requiem.

15 Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit catulos, & circumfodit, & fovit in umbra ejus: illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum.

16 Requiritè diligenter in libro Domini, & legite: unum ex eis non defuit, alter alterum non quæsivit: quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, & spiritus ejus ipse congregavit ea.

17 Et ipse misit eis sortem, & manus ejus divisit eam illis in mensuram: usque in æternum possidebunt eam, in generationem & generationem habitabunt in ea.

De futura consolatione, lætitia, securitate, & felicitate perpetua eorum, qui in Christum sunt creaturi.

1 **L**ætabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi liliū.

2 Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans: gloria Libani data est ei: decor Carmeli, & Saron, ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri.

3 Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate.

4 Dicite pusillanimis: Confortamini, & nolite timere: ecce Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, & salvabit vos.

5 Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum parebunt.

6 Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum: quia scissæ sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine.

7 Et quæ erat arida, erit in stagnum, & sitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur vicor calami & junci.

8 Et erit ibi semita & via, & via sancta vocabitur: non transibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam.

9 Non erit ibi leo, & mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi, & ambulabunt qui liberati fuerint.

10 Et redempti à Domino convertentur, & venient in Sion cum laude & lætitia sempiterna super caput eorum: gaudium & lætitanam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

C A P V T XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Iudæ munitis, mittit Rabfacen ad capiendam Ierusalem: qui variis in Ezechiam jactatis convitiis & blasphemis in Deum, Ierosolymitas ad deationem exhortatur.

1 **E**T factum est in quartodecimo anno regis Ezechiae, ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Iudæ munitas, & cepit eas.

2 Et misit rex Assyriorum Rabfacen de Lachis in Ierusalem, ad regem Ezechiam in manu gravi, & stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis.

3 Et egressus est ad eum Eliachim filius Helciae, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Ioabiel filius Afaph à commentariis.

† Reg.
18. 13.
2 Par.
31. 1.

4 Et dixit ad eos Rabfaces : D'cite Ezechia : Hæc dicit rex magnus , rex Assyriorum : Quæ est ista fiducia , qua confidis ?

5 Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis ? super quem habes fiduciam , quia recessisti à me ?

6 Ecce confidis super baculum arundineum contractum istum , super Ægyptum : cui si innixus fuerit homo , intrabit in manum ejus , & perforabit eam : sic Pharaon rex Ægypti omnibus , qui confidunt in eo.

7 Quod si responderis mihi : In Domino Deo nostro confidimus : nonne ipse est , cujus abstulit Ezechias excelsa & altaria , & dixit Iudæ & Ierusalem : Coram altari isto adorabitis ?

8 Et nunc trade te domino meo regi Assyriorum , & dabo tibi duo millia equorum , nec poteris ex te præbere ascensores eorum.

9 Et quomodo sustinebis faciem iudicis nrius Ioci ex servis domini mei minoribus ? Quod si confidis in Ægypto , in quadrigis , & in equitibus :

10 Et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam , ut disperderem eam ? Dominus dixit ad me : Ascende super terram istam , & disperse eam.

11 Et dixit Eliacim , & Sobna , & Ioabe ad Rabfacem : Loquere ad servos tuos Syra lingua : intelligimus enim , ne loquaris ad nos Iudaice in auribus populi , qui est super murum.

12 Et dixit ad eos Rabfaces : Numquid ad dominum tuum & ad te misit me dominus meus , ut loquerer omnia verba ista ; & non potius ad viros , qui sedent in muro , ut comedant stercorea sua , & bibant urinam pedum suorum vobiscum ?

13 Et stetit Rabfaces , & clamavit voce magna Iudaice , & dixit : Audite verba regis magni , regis Assyriorum.

14 Hæc dicit rex : Non seducat vos Ezechias , quia non poterit eruere vos.

15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino , dicens : Eruens liberabit nos Dominus , non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum.

16 Nolite audire Ezechiam : hæc enim dicit rex Assyriorum : Facite mecum benedictionem , & egredimini ad me , & comedite unusquisque vineam suam , & unusquisque ficum suam , & bibite unusquisque aquam cisternæ suæ.

17 Donec veniam , & tollam vos ad terram , quæ est ut terra vestra , terram frumenti & vini , terram panum & vinearum ,

18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unusquisque terram suam de manu regis Assyriorum?

19 Vbi est deus Emath, & Arphad? ubi est deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?

20 Quis est rex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Ierusalem de manu mea?

21 Et filierunt, & non responderunt ei verbum. Mandaverat enim rex, dicens: Ne respondeatis ei.

22 Et ingressus est Eliacim filius Helciae, qui erat super domum, & Sobua scriba, & Ioache filius Asaph à commentariis, ad Ezechiam scissis vestibus, & nunciaverunt ei verba Rabfacis.

C A P V T XXXVII.

Consternatus Ezechias propter blasphemias tuas Rabfacis tum Sennacherib, misit ad Isaiam ut Dominum deprecetur, qui ipsam confortans divinam promittit auxilium: & caso per angelum exercitu Sennacherib, etiam ipse à filio suis interimitur.

4 Reg.
19. 1.

1 ET factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & obvolutus est sacco, & intravit in domum Domini,

2 Et misit Eliacim, qui erat super domum, & Sobuam scribam, & seniores de sacerdotibus, operosos faccis, ad Isaiam filium Amos prophetam;

3 Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blasphemiae, dies hæc: quia venerunt filii usque ad partum, & virtus non est pariendi.

4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rabfacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viventem, & exprobandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.

5 Et venerunt servi regis Ezechiae ad Isaiam.

6 Et dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.

7 Ecce ego dabo ei spiritum, & audiet nuncium, & revertetur ad terram suam, & corrumpere eum faciam gladio in terra sua.

8 Reversus est autem Rabfates, & invenit regem Assyriorum præliantem adversus Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis,

9 Et

- 9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egredius est ut pugnet contra te. Quod cum audisset, misit nuncios ad Ezechiam, dicens:
- 10 Hæc diceris Ezechix regi Iudæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Ierusalem in manu regis Assyriorum.
- 11 Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum omnibus terris, quas subverterunt, & tu poteris liberari?
- 12 Numquid eruerunt eos dii gentium, quos subverterunt patres mei, Gozam, & Haram, & Reseph, & filios Edeu, qui erant in Thalassar?
- 13 Vbi est rex Emath, & rex Arphad, & rex urbis Sepharvaïm, Ana, & Ava?
- 14 Et tulit Ezechias libros de manu nunciorum, & legit eos, & adiecit in domum Domini, & expandit eos Ezechias coram Domino.
- 15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:
- 16 Domine exercituum Deus Israel, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cælum & terram.
- 17 Inclina Domine aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad blasphemandum Deum viventem.
- 18 Vere enim Domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras, & regiones earum.
- 19 Et dederunt deos earum igni: non enim erant dii, sed opera manuum hominum, lignum & lapis: & comminuerunt eos.
- 20 Et nunc Domine Deus noster salva nos de manu ejus: & cognoscat omnia regna terræ, quia tu es Dominus solus.
- 21 Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum:
- 22 Hoc est verbum, quod locutus est Dominus super eum: Despexit te, & subsannavit te virgo filia Sion: post te caput movit filia Ierusalem.
- 23 Cui exprobrasti, & quem blasphemasti, & super quem exaltasti vocem, & levasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israel.
- 24 In manu servorum tuorum exprobrasti Domino: & dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, juga Libani: & succidam excelsa cedrorum ejus, & electas abietes illius, & introibo altitudinem summitatis ejus, saltum Carmeli ejus.

25 Ego fodi, & bibi aquam, & exiccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum.

26 Numquid non audisti, quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasnavi illud: & nunc adduxi: & factum est in eradicationem collium compugnantium, & civitatum munitarum.

27 Habitatores earum brevifera manu contremuerunt, & confusi sunt: facti sunt sicut focum agri, & gramen pascuæ, & herba rectorum, quæ exaruit antequam maturefceret.

28 Habitationem tuam, & egressum tuum, & introitum tuum cognovi, & insaniam tuam contra me.

29 Cum fureres adversum me, superbia tua ascendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & redusam te in viam, per quam venisti.

30 Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno quæ sponte nascuntur, & in anno secundo pomis vescere: in anno autem tertio seminare, & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum.

31 Et mittet id, quod salvatum fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est, radicem deorsum, & faciet fructum sursum:

32 Quia de Ierusalem exhibunt reliquiæ, & salvatio de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet istud.

33 Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non intrabit civitatem hanc, & non jactet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem.

34 In via qua venit, per eam revertetur, & civitatem hanc non ingreditur, dicit Dominus:

35 Et protegam civitatem istam, ut salvem eam propter me, & propter David servum meum.

¶ 4 Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Eccli. 48. 24. 1 Machab. 7. 41. 2 Machab. 8. 19.

36 † Egressus est autem angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt mane, & ecce omnes, cadavera mortuorum.

37 Et egressus est, & abiit, & reversus est Sennacherib rex Assyriorum, & habitavit in Ninive.

38 Et factum est, cum adoraret in templo Nefroch deum suum, Adramelech & Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio: fugeruntque in terram Ararat, & regnavit Asathaddon filius ejus pro eo.

Ezechias à morte sibi per Isaiam comminata liberatus, signo in horologio Achaz accepto, & promissa de manu Assyriorum liberatione, aduersusque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

1 **I**N diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: & introiit ad eum Isaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: 4 Reg. 10. 1.
2 Par. 32. 49. Dispone domni tuæ, quia morieris tu, & non viues.

2 Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem, & oravit ad Dominum,

3 Et dixit: Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fetu magno.

4 Et factum est verbum Domini ad Isaiam, dicens:

5 Vade, & dic Ezechiz: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos:

6 Et de manu regis Assyriorum eruam te, & civitatem istam, & protegam eam.

7 Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus est:

8 Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reversus est sol decem lineis per gradus, quos descenderat.

9 Scriptura Ezechiz regis Iuda, cum ægrotasset, & convaluisset de infirmitate sua.

10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.

Quæsi residuum annorum meorum.

11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.

Non aspiciam hominem ultra, & habitatorem quietis.

12 Generatio mea ablata est, & convoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum.

Præcisa est velut à texente, vita mea: dum adhuc ordire, succidit me: de mane usque ad vesperam finies me.

13 Sperabam usque ad mane, quasi leo sic contrivit omnia ossa mea:

De mane usque ad vesperam finies me:

14 Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba.

Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum.

Domine vim patior, responde pro me.

15 Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

16 Domine si sic vivitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me, & vivificabis me.

17 Ecce in pace amaritudo mea amarissima:

Tu autem erulisti animam meam ut non periret, projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.

18 Quia non inferas confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

19 Vivens vivens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.

20 Domine salvum me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

21 Et iussit Isaias ut tollerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur.

22 Et dixit Ezechias: Quod erit signum quia ascendam in domum Domini?

C A P V T X X X I X.

Ezechias cum misisset à rege Babylonis nuntiis suos ostendisset thesauros, ab Isaiâ de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

4 Reg.
20. 12.

1 **I**N tempore illo misit Merodach Baladan, filius Baladan rex Babylonis, libros & munerâ ad Ezechiam: audierat enim quod ægrotasset & convaluisset.

2 Lætatus est autem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatam, & argenti, & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & universa quæ inventa sunt in thesauris ejus. Non fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua.

3 Introivit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri isti, & nude venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis in thesauris meis.

5 Et

7 Et dixit Ifaias ad Ezechiam? Audi verbum Domini exercituum.

6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt patres tui usque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quicquam, dicit Dominus.

7 Et de filiis tuis, qui exhibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

8 Et dixit Ezechias ad Ifaiam: Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantum Pax & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Consolatio & salus Ierusalem per Christum futuram: Iohannis Baptiste prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Christi in carnem adventus, ipsiusque gloria, postulat & retributio palam annuntianda: contra idololatrias Deum sculptilibus assimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac sapientiam commendat: quod sperantes in Domino mutant fortitudinem.

1 **C**onfolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester.

2 Loquimini ad cor Ierusalem, & advocate eam: quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.

3 † Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.

4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aspera in vias planas.

5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est.

6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? † Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.

7 Exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo. Verè fœnum est Populus:

8 Exiccatum est fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet in æternum.

9 Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Ierusalem: exalta, noli timere. Dic civitatibus Iuda: Ecce Deus vester:

10 Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.

† Matt.

3. 3.

Marc.

1. 3.

Luc. 3.

4.

Joan. 3.

23.

† Eccl.

14. 18.

Iacob. 1.

10.

1 Petr.

1. 24.

- † *Ioan.* 11 † Sicut pastor gregem suum pascet : in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo levabit, *Exech.* foetas ipse portabit.
34. 25. 12 Quis mensus est pugillo aquas, & caelos palmo poveravit ? quis appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes, & colles in statera ?
37. 24. 13 † Quis adjuvit spiritum Domini ? aut quis consiliarius ejus fuit, & ostendit illi ?
- † *Rom.* 11. 34. 14 Cum quo iussit consilium, & iustruxit eum, & docuit eum, semitam justitiæ, & erudit eum scientiam, & viam prudentiæ ostendit illi ?
- 1 *Cor.* 2. 16. 15 Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt : ecce insulæ quasi pulvis exiguus.
13. 16 Et Libanus non sufficiet ad succendendum, & animalia ejus non sufficient ad holocaustum.
- 17 Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei.
- † *Ast.* 11. 29. 18 † Cui ergo similem fecistis Deum ? aut quam imaginem ponetis ei ?
- 19 Numquid sculpsit auro conflavit faber : aut aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis argentarius ?
- 20 Forte lignum & impuribile elegit : artifex sapiens quærit quomodo statuat simulachrum, quod non moveatur.
- 21 Numquid non scitis ? numquid non audistis ? numquid non annunciatum est vobis ab initio ? numquid non intellexistis fundamenta terræ ?
- 22 Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores ejus sunt quasi locustæ : qui extendit velut nihilum caelos, & expaudit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum.
- 23 Qui dat secretorum scrutatores quasi non sunt, iudices terræ velut inane fecit :
- 24 Et quidem neque plantatus, neque satus, neque radicans in terra truncus eorum : repente flavit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet eos.
- 25 Et cui assimilastis me, & adæquastis, dicit sanctus ?
- 26 Levate in excelsum oculos vestros, & videte quis creavit hæc : qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat : præ multitudine fortitudinis & roboris, virtutisque ejus, neque unum reliquum fuit.
- 27 Quare dicitis Jacob, & loqueris Israel : Abscondita est via mea à Domino, & à Deo meo iudicium meum transivit ?

28 Numquid nescis, aut non audisti? Deus semperiterans Dominus, qui creavit terminos terræ non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus.

29 Qui dat lasso virtutem: & his qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat.

30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.

31 Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

CAPVT XLI.

Discepat Dominus cum idololatris de potentia, & variis magnisque beneficiis populo Iudæico exhibitis: quibus suam comprobat potentiam & benignitatem erga homines: ostendens simul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 **T**Aceant ad me insulæ, & gentes mutent fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, simul ad iudicium propinquemus.

2 Quis suscitavit ab Oriente justum, vocavit eum ut sequeretur se? dabit in conspectu ejus gentes, & reges obtinebit: dabit quasi pulverem gladio ejus, sicut stipulam vento raptam arcui ejus.

3 Persequetur eos, transibit in pace, semita in pedibus ejus non apparebit.

4 Quis hæc operatus est, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, & primus & novissimus ego sum.

5 Viderunt insulæ, & timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropinquaverunt, & accesserunt.

6 Unusquisque proximo suo auxiliabitur, & fratri suo dicet: Confortare.

7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est: & confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8 Et tu Israel serve meus, Iacob quem elegi, semen Abraham amici mei:

9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.

10 Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxiliatus sum tibi: & suscepit te dextera justii mei.

11 Ecce confundentur & erubescunt omnes, qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.

12 Quæres eos, & non inuenies, viros rebelles tuos: erunt quasi non sint: & veluti consumptio, homines bellantes adversam te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, diceusque tibi: Ne timeas, ego adiuvi te.

14 Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus: & redemptor tuus sanctus Israel.

15 Ego posui te quasi plaustrum tritrans novum, habens rostra ferrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quasi pulverem pones.

16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos: & tu exultabis in Domino, in sancto Israel lætaberis.

17 Egeni & pauperes quæerunt aquas, & non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israel non derelinquam eos.

18 Aperiam in superius collibus flumina, & in medio camporum fontes ponam: desertum in stagua aquarum, & terram iniviam in rivos aquarum.

19 Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuæ: ponam in deserto abietem, ulmum, & buxum simul:

20 Ut videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter. quia manus Domini fecit hoc, & sanctus Israel creavit illud.

21 Prope facite iudicium vestrum, dicit Dominus: afferte, siquid forte habetis, dixit rex Iacob.

22 Accedant, & nuncient nobis quaecumque ventura sunt: priora quæ fuerunt nunciate: & ponemus cor nostrum, & sciemus novissima eorum, & quæ ventura sunt indicate nobis.

23 Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dii estis vos, bene quoque aut male, si potestis, facite: & loquamur & videamus simul.

24 Ecce, vos estis ex nihilo, & opus vestrum ex eo quod non est: abominatio est qui elegit vos.

25 Suscitavi ab aquilone, & veniet ab ortu solis: vocabit nomen inenim, & adducet magistratus quasi lutum, & velut plastes conculcans humum.

26 Quis annuntiavit ab exordio ut sciamus, & à principio ut dicamus: Iustus es? non est neque annuncians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros.

27 Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, & Ierusalem euangelistam dabo.

28 Et vidi, & non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum.

29 Ecce omnes injusti, & vana opera eorum; ventus & inane simulachra eorum.

CAPVT XLII.

Pater sibi complacet in filio Christo, cujus virtutes & opera qua faciurus est, propheta explicat, exhortans universas gentes ad laudem & gratiarum actionem: addit quoque, malos, idola & ingratos graviter à Domino punientos, plurimum conquerens de ingratitude servorum Dei.

1 **E**CCE servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet. *Math. 12. 18.*

2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris.

3 Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet: in veritate educet iudicium.

4 Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium: & legem ejus insulæ expectabunt.

5 Hæc dicit Dominus Deus, creans caelos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dans statum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam.

6 Ego Dominus vocavi te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & servavi te. † Et dedi te in foedus populi, in lucem gentium: *† Inf. 49. 6.*

7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vincetum, de domo carceris sedentes in tenebris.

8 † Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam avari non dabo, & laudem meam sculpsitilibus. *† Inf. 48. 11.*

9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova quoque ego annuncio: antequam oriantur, audita vobis faciam.

10 Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ: qui descendit in mare, & plenitudo ejus; insulæ, & habitatores earum.

11 Sublevetur desertum, & civitates ejus: in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.

12 Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in insulis nunciabunt.

13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum; vociferabitur, & clamabit: super inimicos suos confortabitur.

14 Tacui semper, silui, patiens fui, sicut parturicus loquar: dissipabo, & absorbebo simul.

15 Desertos faciam montes , & colles , & omne gramen eorum exiccabo : & ponam flumina in insulas , & stagna arefaciam.

16 Et ducam cæcos in viam , quam nesciunt ; & in semitis , quas ignoraverunt , ambulare eos faciam : ponam tenebras coram eis in lucem , & prava in recta : hæc verba feci eis , & non dereliqui eos.

17 Conuersi sunt retrorsum : confundantur confusione qui confidunt in sculptili , qui dicunt consiliati : Vos dii nostri.

18 Surdi audite , & cæci intuemini ad videndum.

19 Quis cæcus , nisi seruus meus ? & surdus , nisi ad quem nuncios meos misi ? quis cæcus , nisi qui uendatus est ? & quis cæcus , nisi seruus Domini ?

20 Qui vides multa , nonne custodies ? qui apertas habes aures , nonne audies ?

21 Et Dominus voluit ut sanctificaret eum : & magnificaret legem , & extolleret.

22 Ipse autem populus direptus , & vastatus : laqueus juvenum omnes , & in domibus carcerum absconditi sunt : facti sunt in rapinam , nec est qui eruat , in direptionem , nec est qui dicat : Redde.

23 Quis est in vobis qui audiat hoc , attendat & ausculetur futura ?

24 Quis dedit in direptionem Iacob , & Israel vastantibus ? nonne Dominus ipse , cui peccavimus ? Et noluerunt in viis ejus ambulare , & non audierunt legem ejus.

25 Et effudit super eum indignationem furoris sui , & forte bellum , & combussit eum in circuitu , & non cognovit : & succendit eum , & non intellexit.

C A P V T X L I I I .

Populum credentem securum facit , ejus ex universo orbe multiplicationem futuram promittens , cum enarratione præteritorum ac futurorum Dei erga populum suum beneficiorum , quibus se solum verum Deum esse comprobatur : addita graui expostulatione aduersus Iudaorum ingratiudinem.

1 **E**T nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob , & formans te Israel : Noli timere , quia redemi te , & vocavi te nomine tuo : meus es tu.

2 Cum transferis per aquas , tecum ero , & flumina non operient te : cum ambulaveris in igne , non comburêris , & flamma non ardebit in te.

3 Quia

3 Quia ego Dominus Deus tuus sanctus Israel saluator tuus, dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam & Saba pro te.

4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & gloriosus: ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua.

5 Noli timere, quia ego tecum sum: ab oriente adducam semen tuum, & ab occidente congregabo te.

6 Dicam aquiloni: Da: & austro: Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.

7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum.

8 Educ foras populum cæcum, & oculos habentem; surdum, & aures ei sunt.

9 Omnes gentes congregatæ sunt simul, & collectæ sunt tribus: quis in vobis annunciet istud, & quæ prima sunt audire nos faciet? dent testes eorum, justificentur, & audiant, & dicant: Vere.

10 Vos testes mei, dicit Dominus, & servus meus, quem elegi: ut sciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, & post me non erit.

11 † Ego sum, ego sum Dominus, & non est † *Osce*
absque me saluator. 13. 4.

12 Ego annunciavi, & salvavi: auditum feci, & non fuit in vobis alienus: vos testes mei, dicit Dominus, & ego Deus.

13 Et ab initio ego ipse, & non est qui de manu mea eruat: operabor, & quis avertet illud?

14 Hæc dicit Dominus redemptor vester, sanctus Israel: Propter vos misi in Babylonem, & detraxi vestes universos, & Chaldæos in navibus suis gloriantes.

15 Ego Dominus sanctus vester, creans Israel rex vester.

16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus semitam.

17 Qui eduxit quadrigam & equum, agmen & robustum: simul obdormierunt, nec resurgent: contriti sunt quasi linum, & extincti sunt.

18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini.

19 † Ecce ego facio nova, & nunc orientur, † 2 *Cov.*
utique cognoscetis ea: ponam in deserto viam, & 5. 17.
in invio flumina. *Apoc.*

20 Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones: quia dedi in deserto aquas, flumina in siccio, ut darem potum populo meo, electo meo. 21. 5.

21 Popu-

21 Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.

22 Non me invocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.

23 Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me: non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.

24 Non emisti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen fervire me fecisti in peccatis tuis, præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.

25 Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

26 Reduc me in memoriam, & iudicemur simul: narra si quid habes ut justificeris.

27 Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati sunt in me.

28 Et contaminavi principes sanctos, dedi ad interuentionem Iacob, & Israel in blasphemiam.

C A P V T X L I V.

Deus consolatur populum suum, effusus super eum spiritum suum, & aquas super sitientem: ipse primus & novissimus ac solus Deus, omnium creator ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum ac idololatrarum magna vanitas, imo super averse convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cuius manu sunt omnia, populus revocatur.

Jer. 30.
10. &
46. 27.

1 **E**T nunc audi Iacob serve meus, & Israel quem elegi:

2 Hæc dicit Dominus faciens & formans te, ab utero auxiliator tuus: noli timere serve meus Iacob, & rectissime, quem elegi.

3 Effundam enim aquas super sitientem, & fluentia super aridam: effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.

4 Et germinabunt inter herbas, quasi salices juxta præterfluentes aquas.

5 Iste dicet, Domini ego sum: & ille vocabitur in nomine Iacob: & hic scribet manu sua: Domino: & in nomine Israel assimilabitur.

6 † Hæc dicit Dominus rex Israel, & redemptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus.

7 Quis similis mei? vocet, & annunciet: & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum: ventura & quæ futura sunt annuncient eis.

8 Nolite

† Sup.
41. 4.
Infr. 48.
12.
Apoc. 1.
18. &
22. 13.

8 Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te feci, & annunciaui: vos estis testes mei, numquid est Deus absque me, & formator quem ego non noverim?

9 Plastræ idoli omnes nihil sunt, & amantissima eorum non proderunt eis. ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut confundatur.

10 Quis formavit deum, & sculprile conflatit ad nihil utile?

11 Ecce omnes participes ejus confundentur: fabri enim sunt ex hominibus: convenient omnes, stabunt & pavebunt, & confundentur simul.

12 † Faber ferrarius lima operatus est: in prunis, & in malleis formavit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet & deficiet, non bibet aquam, & lassescet. † Sap. 13. 11.

13 Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornavit illud: & fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo.

14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ steterat inter ligna saltus: plantavit pinum, quam pluvia nutrit.

15 Et facta est hominibus in focum: sumpsit ex eis, & calefactus est: & succendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus est deum, & adoravit: fecit sculprile, & curvatus est ante illud.

16 Medium ejus combussit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & saturatus est, & calefactus est: & dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum.

17 Reliquum autem ejus deum fecit & sculprile sibi: curvatur ante illud, & adoravit illud, & obsecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.

18 Nescierunt, neque intellexerunt: obliti enim sunt ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde suo.

19 Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combussit igni: & coxi super carbones ejus panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam?

20 Pars ejus cinis est: cor insipiens adoravit illud, & non liberabit animam suam, neque dicet: Forte mendacium est in dextera mea.

21 Memento horum Jacob, & Israel, quoniam servus meus es tu. formavi te, servus meus es tu Israel, ne obliviscaris mei,

22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.

23 Laudate cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus & omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, & Israel gloriabitur.

24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cælos solus, stabiliens terram, & nullus mecum.

25 Irrita faciens signa divinatorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum: & scientiam eorum stultam faciens.

26 Suscitans verbum servi sui, & consilium nuntiorum suorum complens. Qui dico Ierusalem: Habitaberis; & civitatibus Iuda: Aedificabimini, & deserta ejus suscitabo.

27 Qui dico profuado: Desolare, & flumina tua arefaciam.

28 Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Ierusalem: Aedificaberis, & templo: Fundaberis.

C A P V T X L V.

Prophetia de Cyro & victoria ipsi à Deo concedendis, cum increpatione quod Deum in his non agnoscat, cum ipse solus sit Deus, omnium Dominus, cui nemo potest contradicere: prædicitur Christi nati-vitas: & loquitur propheta permixtè de Iudaorum per Cyrum liberatione, ac salute per Christum futura: quodque solus Dominus sit Deus, justus, & salvans, promissaque complens.

1 **H**Æc dicit Dominus Christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, & dorsa regum vertam, & aperiam coram eo januas, & portæ non claudentur.

2 Ego ante te ibo: & gloriosos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.

3 Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcaua secretorum: ut scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel.

4 Propter servum meum Jacob, & Israel electum meum, & vocavi te nomine tuo: assimilavi te, & non cognovisti me.

5 Ego Dominus, & non est amplius, extra me non est Deus: accinxi te, & non cognovisti me:

6 Ut sciant hi, qui ab ortu solis, & qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, & non est alter,

7 Formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

8 Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum: aperiatur terra, & germinet salvatorem: & justitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum.

9 Væ qui contradicit fictori suo, testa de famillis terræ: † numquid dicet lutum figulo suo: Quid † *Roma*
facis, & opus tuum absque manibus est? 9. 20.

10 Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: *Jer. 18.*
Quid parturis? 6.

11 Hæc dicit Dominus sanctus Israel, plastes ejus: Ventura interrogate me, super filios meos, & super opus manuum mearum mandate mihi.

12 Ego feci terram, & hominem super eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandavi.

13 Ego suscitavi eum ad justitiam, & omnes vias ejus dirigam: ipse ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.

14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt: Post te ambulabunt, victi manibus pergent: & te adorabunt, teque deprecabuntur: Tantum in te est Deus, & non est absque te Deus.

15 Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.

16 Confusi sunt, & erubuerunt omnes: simul abierunt in confusionem fabricatores errorum.

17 Israel salvatus est in Domino salute æterna: non confundemini, & non erubescetis usque in sæculum sæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipse Deus formans terram, & faciens eam, ipse plastes ejus: non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam. ego Dominus, & non est alius.

19 Non in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso: non dixi semini Iacob: Frustra quaerite me. ego Dominus loquens justitiam, annuncians recta.

20 Congregamini, & venite, & accedite simul qui salvati estis ex gentibus: nescierunt qui levant lignum sculpturæ suæ, & rogant Deum non salvantem.

21 Annunciate, & venite, & consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non est
ultra

ultra Deus absque me ? Deus justus , & salvans non est præter me.

22 Convertimini ad me , & salvi eritis omnes fines terræ : quia ego Deus , & non est alius.

23 In memetipso juravi , egr-dietur de ore meo justitiæ verbum , & non revertetur :

† Rom. 24 † Quia mihi curvabitur omne genu , & jura-
14. 11. bit omnis lingua.

Philip. 25 Ergo in Domino , dicet , meæ sunt justitiæ
2. 10. & imperium : ad eum venient , & confundentur omnes qui repugnant ei.

26 In Domino justificabitur , & laudabitur omne semen Israel.

C A P V T X L V I .

Ostenditur idolorum vanitas , & destructio ipsorum prædicitur : Judæi cum reliquiis Israel ad Deum revocantur , ostensa Dei magna benignitate ad ipsos , addita gravi increpatione ob ipsorum ingravitatem & idololatriam ; hortaturque ut ad ipsum , qui solus omnia novit & potest , revertantur , salutem ipsis per filium promittens.

1 **C**onfractus est Bel , contritus est Nabo : facta sunt simulachra eorum bestiis & jumentis , onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem.

2 Contabuerunt , & contrita sunt simul : non potuerunt salvare portantem , & anima eorum in captivitatem ibit.

3 Audite me domus Jacob , & omne residuum domus Israel , qui portamini à meo utero , qui gestamini à mea vulva.

4 Usque ad senectam ego ipse , & usque ad canos ego portabo : ego feci , & ego feram ; ego portabo , & salvabo.

5 Cui assimilastis me , & adæquastis , & comparastis me , & fecistis similem ?

6 Qui confertis aurum de sacco , & argentum statera ponderatis : condcentes aurificem , ut faciat deum : & prociidunt , & adorant.

† Baruch 7. † Portant illum in humeris gestantes , & ponentes in loco suo : & stabit , ac de loco suo non movebitur . sed & cum clamaverint ad eum , non audiet : de tribulatione non salvabit eos.

8 Mementote istud , & confundamini : redite prævaricatores ad cor.

9 Recordamini prioris sæculi , quoniam ego sum Deus , & non est ultra Deus , nec est similis mei :

10 Annuncians ab exordio novissimum , & ab initio quæ necdum facta sunt , dicens : Consilium meum stabit , & omnis voluntas mea fiet :

11 Vocans ab oriente avem , & de terra longinqua virum voluntatis mee , & locutus sum , & adducam illud : creavi , & faciam illud.

12 Audite me duro corde , qui longe estis à justitia.

13 Prope feci justitiam meam , non elongabitur , & salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem , & in Israel gloriam meam.

CAPVT XLVII.

Babylonis humiliatio ac contritio predicatur propter ipsius superbiam , arrogantiam , & crudelitatem in Iudæos suos captivos : & quia in maleficiis , auguribus , atque incantatoribus spem posuit.

1 **D**escende , sede in pulvere virgo filia Babylon , sede in terra : non est folium filiae Chaldaeorum , quia ultra non vocaberis mollis & tenera.

2 Tolle molam , & mole farinam : denuda turpitudinem tuam ; discooperi humerum , revela crura , transi flumina.

3 † Revelabitur ignominia tua , & videbitur † Nab. opprobrium tuum : ultionem capiam , & non resistet mihi homo. 3. 5.

4 Redemptor noster , Dominus exercituum nomen illius , sanctus Israel.

5 Sede tacens , & intra in tenebras filia Chaldaeorum : quia non vocaberis ultra domina regnorum.

6 Iratus sum super populum meum , contaminaui hereditatem meam , & dedi eos in manu tua : non posuisti eis misericordias : super senem aggravasti jugum tuum valde.

7 Et dixisti : In sempiternum ero domina : non posuisti hæc super cor tuum , neque recordata es novissimi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata , & habitans confidenter , quæ dicis in corde tuo : † Ego sum , & † Apoc. non est præter me amplius : non sedebo vidua , & 18. 7. ignorabo sterilitatem.

9 † Venient tibi duo hæc subito in die una , † Inf. 51. sterilitas & viduitas. universa venerunt super te , 19. propter multitudinem maleficiorum tuorum , & propter duriciam incantatorum tuorum vehementem.

10 Et fiduciam habuisti in malitia tua , & dixisti : Non est qui videat me. sapientia tua & scientia tua hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo : Ego sum , & præter me non est altera.

11 Veniet super te malum, & nescies ortum ejus: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare: veniet super te repente miseria, quam nescies.

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid profit tibi, aut si possis fieri fortior.

13 Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & salvent te angustes cæli, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.

14 Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammæ: non sunt prunæ, quibus calefiant; nec focus, ut sedeant ad eum.

15 Sic facti sunt tibi in quibuscumque laboraveras: negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua erraverunt: non est qui salvet te.

C A P V T X L V I I I .

Increpat Dominus hypocrisim, ingratitude ac duritiam Iudaorum: se & non idola, annuntiasse futura & illa complevisse ostendens: propter nomen suum tamen parceret ipsis: & ita benigne eos ad se revocet, probans se solum verum Deum, omnium conscium, sui que populi redemptorem ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum suorum prævaricatione, quibus observatis felices fuissent.

1 **A**vdite hæc domus Iacob, qui vocamini in nomine Israel, & de aquis Iuda existis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Israel recordamini non in veritate, neque in justitia.

2 De civitate enim sancta vocati sunt, & super Deum Israel constabiliti sunt: Dominus exercituum nomen ejus.

3 Priora ex tunc annunciavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus sum, & venerunt.

4 Scivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & trons tua ærea.

5 Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt hæc, & sculptilia mea, & consuetudines mandaverunt ista.

6 Quæ audisti, vide omnia: vos autem num annunciaistis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conservata sunt quæ nescis:

7 Nunc creata sunt, & non ex tunc: & ante diem,

diem, & non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua: scio enim quia prævaricans prævaricaberis, & transgressorem ex utero vocavi te.

9 Propter nomen meum longe faciam furorem meum: & laude mea infrænabo te, ne intereas.

10 Ecce excoxi te, sed non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis.

11 Propter me, propter me faciam, ut non blasphemem: † & gloriam meam alteri non dabo. † *Sup.*

12 Audi me Iacob, & Israel quem ego voco; † ego ipse, ego primus, & ego novissimus. † *Sup.*

13 Manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea mensa est cælos: ego vocabo eos, & stabunt simul. † *41. 4. 44. 6.*

14 Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum. faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldæis.

15 Ego ego locutus sum, & vocavi eum: adduxi eum, & directa est via ejus.

16 Accedite ad me, & audite hoc: non à principio in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus ejus.

17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.

18 Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia tua sicut gurgites maris.

19 Et fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lapilli ejus: non interisset, & non fuisset attritum nomen ejus à facie mea.

20 † Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annunciate: auditum facite hoc, & efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite: † Redemit Dominus servum suum Iacob. † *Ierem. 32. 6. Exod. 17. 6. Num. 20. 12. Inf. 57. 21.*

21 Non sitierunt in deserto, cum educeret eos: † aquam de petra produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ. † *Inf. 57. 21.*

22 Non est pax impiis, dicit Dominus.

C A P V T X L I X.

Constituitur Christus dux gentium ac Iudeorum salvandorum, daturque in sædus populi ex omni orbis parte vocandi: & ostensa magna felicitate credentium

dentium in Christum, hortatur eos ad gratiarum abolitionem: benigne etiam consolatur Sion, qua se à Deo desertam conquerebatur: promittens eam toto orbe fore gloriosam omnibus ad ipsam confluentibus, & usque contritus inimicis.

1 **A**vdite insulæ, & attendite populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.

2 † Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suæ protexit me; & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me.

3 Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, quia in te gloriabor.

4 Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa, & vane fortitudinem meam consumpsi: ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.

5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi, ut reducam Iacob ad eum, & Israel non congregabitur: & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea.

6 Et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob, & sæces Israel convertendas. † Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.

7 Hæc dicit Dominus redemptor Israel, sanctus ejus, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israel qui elegit te.

8 † Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudi vi te, & in die salutis auxiliatus sum tui: & servavi te, & dedi te in foedus populi, ut suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas.

9 Ut diceret his, qui vincti sunt: Exite; & his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, & in omnibus planis pascua eorum.

10 † Non esurient, neque sitient, & non percutiet eos æstus & sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontès aquarum potabit eos.

11 Et ponam omnes montes meos in viam, & semitæ meæ exaltabuntur.

12 Ecce isti de longe venient, & ecce illi ab æquinoxe, & mari, & isti de terra australi.

13 Laudate cæli, & exulta terra, jubilate montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miserebitur.

14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.

† Inf.
31. 6.

† Sup.
42. 6.
Actor.
33. 47.

† 2 Cor.
6. 2.

† Apoc.
7. 16.

15 Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.

16 Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper.

17 Venerunt structores tui: destruentes te & dissipantes, à te exhibunt.

18 † Leva in circuitu oculos tuos, & vide, † *Inf.* omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: vivo *60. qu* ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circumdabis tibi eos quasi sponsa.

19 Quia deserta tua, & solitudines tuæ, & terra ruinae tuæ, nunc angusta erunt præ habitatoribus, & longe fugabuntur qui absorbebant te.

20 Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus, fac spatium mihi ut habitem.

21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pariens, transiurata, & captiva: & istos quis enutrivit? ego destituta & sola: & isti ubi erant?

22 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, & filias tuas super humeros portabunt.

23 Et erunt reges nutricii tui, & reginae nutrices tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non confundentur qui expectant eum.

24 Numquid tolletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robusto, salvum esse poterit?

25 Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & captivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à robusto, salvabitur. Eos vero, qui judicaverunt te, ego judicabo, & filios tuos ego salvabo.

26 Et cibabo hostes tuos carnibus suis: & quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet omnis caro, quia ego Dominus salvans te, & redemptor tuus fortis Iacob.

C A P V T L.

Non ex Dei impotentia, sed propter suas iniquitates manet synagoga repudiata, Christum nolens recipere, qui nihil prætermisit quod agendum fuerat ut ab ea reciperetur, imo illius amore seipsum in ignominias tradens afflictiones: ideoque synagogam dolentibus interiorum denuntiat.

1 Hæc dicit Dominus: Quis est hic liber re- pudii matris vestræ, quæ dimisi eam? aut
 2 quia

quis est creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.

† Inf.
59. 1.

2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non erat qui audiret. † Numquid abbreviata & parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum: computrescent pisces sine aqua, & morientur in siti.

3 Induam caelos tenebris, & saccum ponam operimentum eorum.

4 Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo: erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.

5 Dominus Deus aperuit mihi anrem, ego autem non contradico: retrorsum non abii.

† Matt.
26. 67.

6 † Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me.

7 Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus: ideo posui faciem meam ut petram durissimam, & scio quoniam non confundar.

† Rom.
8. 33.

8 † Iuxta est qui justificat me, quis contradicet mihi? stemus simul, quis est adversarius meus: accedat ad me.

9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? qui ambulavit in tenebris, & non est lumen ei, speret in nomine Domini, & inuitatur super Deum suum.

11 Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

C A P V T L I.

Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus promissa complevit, ut ipsa certo fidas se promissam à Deo consolationem accepturam: de consolatione, salute & magna felicitate Sion, hoc est Ecclesiæ, per Christum futura, & de lege Evangelica late disserit, ac de humiliatione hostium Ecclesiæ.

1 **A**udite me qui sequimini quod justum est, & quæritis Dominum: attendite ad petram unde excisi estis, & ad cavernam laci, de qua præcisi estis.

2 **A**tten-

2 Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.

3 Consolabitur ergo Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas ejus: & ponet desertum ejus quasi delicias, & solitudinem ejus quasi hortum Domini. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis.

4 Attendite ad me popule meus, & tribus mea me audite: quia lex à me exiet, & judicium meum in lucem populorum requiescet.

5 Prope est justus meus, egressus est salvator meus, & brachia mea populos judicabunt: me insulæ expectabunt, & brachium meum sustinebunt.

6 Levate in cælum oculos vestros, & videte sub terra deorsum: quia cæli sicut fumus liquefcent, & terra sicut vestimentum arretetur, & habitatores ejus sicut hæc interibunt: † Salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea non deficiet. † Psal. 36. 39.

7 Audite me qui scitis justum, populus meus lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuat.

8 Sicut enim vestimentum, sic comeder eos vermis: & sicut lanam, sic devorabit eos tinea: Salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea in generationes generationum.

9 Confurge, confurge, induere fortitudinem brachium Domini: confurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem?

10 † Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehementis: qui posuisti profundum maris † Exod. 14. 21. viam, ut transirent liberati?

11 Et nunc qui redempti sunt à Domino, revertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & lætiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus.

12 Ego, ego ipse consolabor vos: quis tu ut timeres ab homine mortali, & à filio hominis, qui quasi scœnum ita arefcer?

13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui terendit cælos, & fundavit terram: & formidasti jugiter tota die à facie furoris ejus qui te tribulabat, & paraverat ad perdeendum: ubi nunc est furor tribulantis?

14 Cito veniet gradiens ad aperiendum, & non interficiet usque ad interneccionem, nec deficiet panis ejus.

15 Ego autem sum Dominus tuus, qui conturbato mare, & intumescunt fluctus ejus: Dominus exercituum nomen meum.

† Sup.
40. 2.

16 † Posui verba mea in ore tuo, & in umbra manus meae protexi te, ut plantes caelos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu.

17 Elevare, elevare, confurge Ierusalem, quae bibisti de manu Domini calicem irae ejus: usque ad fundum calicis soporis bibisti, & potasti usque ad faeces.

18 Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non est qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

† Sup.
47. 9.

19 † Duo sunt quae occurrerunt tibi; quis contristabitur super te? vastitas, & contritio, & fames, & gladius; quis consolabitur te?

20 Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus: plebi indignatione Domini, increpatione Dei tui.

21 Idcirco audi hoc paupercula, & ebria non à vino.

22 Haec dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meae, non adjicies ut bibat illum ultra.

23 Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt animae tuae: Incurvare, ut transeamus: & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeantibus.

C A P V T L I I.

Excitat Sion, hoc est, Christi Ecclesiam ad consolationem ob gratuitam sui redemptionem; meminit descensus Israel in Aegyptum, & liberationis ab Assur: predicatores autem evangelicae pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Christum paratum omnibus salvatorem: & de ipsius exaltatione, ac humiliatione, & fide gentium in ipsum

1 **C**onfurge, confurge, induere fortitudiae tuae Sion, induere vestimentis gloriae tuae Ierusalem, civitas sancti: quia non adjiciet ultra ut pertranseant per te incircumcisus & immundus.

2. Excitere de pulvere, confurge; sede Ierusalem: solve vincula colli tui captiva filia Sion.

3 Quia haec dicit Dominus: Gratis vendidati estis, & sine argento redimemini.

† Gen.
45. 6.

4 Quia haec dicit Dominus Deus: † In Aegyptum descendit populus meus in principio, ut colonus esset ibi; & Assur absque ulla causa calumniatus est eum.

5 Et numquid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablati sunt populus meus gratis? Dominatores ejus inique agunt, dicit Dominus, † & † *Roma* 2. 24.

6 Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar, ecce 20. adsum.

7 † Quam pulchri super montes pedes annunciantis & prædicantis pacem; annunciantis bonum, † *Roma* 10. 15. prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Nab. 1. Deus tuus! 15.

8 Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion.

9 Gaudete, & laudate simul deserta Ierusalem: quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Ierusalem.

10 Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium: † & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. † *Psal.* 97. 3.

11 Recedite, recedite, exite inde, † pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini qui fertis vasa Domini. † *2 Cor.* 6. 17.

12 Quoniam non in tumultu exhibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israel.

13 Ecce intelliget servus meus, exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valde.

14 Sicut obstupuerunt super te multi, sic in glorius erit inter viros aspectus ejus, & forma ejus inter filios hominum.

15 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: † quia quibus non est narratum de eo, viderunt; & qui non audierunt, contemplati sunt. † *Roma* 15. 21.

CAPVT LIII.

Non omnes Evangelii prædicationem suscipiunt, prophetia de Christi natiuitate & ignominiosa passione ac morte ipsius propter peccata nostra: contemptum habuit est, qui salutem nobis peperit: de mansuetudine & voluntaria ipsius oblatione: de gloria & exaltatione ejus, credentiumque multitudine.

1 **Q** Vis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est? *Ioan.* 12. 38.

2 Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor: & vidimus eum & non erat aspectus, & desideravimus eum: *Roma* 16. 16.

3 † Despectum, & novissimum virorum, virum † *Marc.* dolo. 9. 12.

dolorum , & scientem infirmitatem ; & quasi absconditus vultus ejus & despectus , unde nec reputavimus eum.

† *Matt.* 4 † Vere languores nostros ipse tulit , & dolores nostros ipse portavit : & nos putavimus eum quasi leprosum , & percussum à Deo & humiliatum.
8. 17.

† *1 Cor.* 5 † Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras , attritus est propter scelera nostra : disciplina pacis nostræ super eum , & livore ejus sauci sumus.
15. 3.

6 Omnes nos quasi oves erravimus , unusquisque in viam suam declinavit : & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

7 Oblatus est quia ipse voluit , & non aperuit os suum : sicut ovis ad occisionem ducetur , & quasi agnus coram tondente se obmutescet , † & non aperiet os suum.
† *Matt.* 26. 63.
Actor. 8. 32.

8 De angustia , & de judicio sublatus est : generationem ejus quis enarrabit ? quia abscissus est de terra viventium : propter scelus populi mei percussus eum.

9 Et dabit impios pro sepultura , & divitem pro morte sua : † eo quod iniquitatem non fecerit , neque dolus fuerit in ore ejus.
† *1 Pet.* 2. 22.
1 Joann. 3. 5.

10 Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate : si posuerit pro peccato animam suam , videbit semen longævum , & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

11 Pro eo quod laboravit anima ejus , videbit & saturabitur : in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos , & iniquitates eorum ipse portabit.

12 Ideo disperdiam ei plurimos , & fortium dividet spolia , pro eo quod tradidit in mortem animam suam , † & cum sceleratis reputatus est : & ipse peccata multorum tulit , & pro transgressoribus rogavit.
† *Marc.* 15. 28.
Luc. 22. 37.

C A P V T L I V .

Ecclesiam invitat ad lætitiã , quod ex gentibus futura sit numerosior quam erat Synagoga , & per orbem propaganda , perpetua Dei protectione sit in securitate victura , veteris oblita calamitatis : quodque ex pretiosis adificabitur lapidibus , in justitia fundata : omnesque in ea docti erunt à Deo multitudinem pacis fruturi.

Luc. 23. 1 **L**auda sterilis quæ non parit : decanta
29. laudem , & hinni quæ non parietas : quoniam
Gal. 4. multum filii desertæ , magis quam ejus quæ
27. habet virum , dicit Dominus.

2 Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, & clavos tuos consolida.

3 Ad dexteram enim & ad lævam penetrabis: & semen tuum gentes hereditabit, & civitates desertas inhabitabit.

4 Noli timere, quia non confundêris, neque erubesces: Non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ obliviscêris, & opprobrii vilitatis tuæ non recordaberis amplius.

5 Quia dominabitur tui qui fecit te, † Dominus exercituum nomen eius: & redemptor tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur. † *Luce.* 1. 32.

6 Quia ut mulierem derelictam & moerentem spiritu vocavit te Dominus, & uxorem ab adolescentia abjectam, dixit Deus tuus.

7 † Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te.

8 In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

9 † Sicut in diebus Noë istud mihi est, cui † *Gen.* 9. 15. juravi ne inducerem aquas Noë ultra supra terram: sic juravi, ut non irascer tibi, & non increpem te.

10 Montes enim commovebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet à te, & foedus pacis meæ non movebitur: dixit miserator tuus Dominus.

11 Paupercula, tempestate convulsa, absque ulla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris,

12 Et ponam jaspidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos lapides desiderabiles:

13 † Univerfos filios tuos doctos à Domino; & multitudinem pacis filiis tuis. † *Ioan.* 6. 45.

14 Et in justitia fundaberis: recede procul à calumnia, quia non timebis, & à pavore, quia non appropinquabit tibi.

15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum, advena quodam tuus adjungetur tibi.

16 Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creavi interfectorem ad disperdendum.

17 Omne vas, quod fictum est contra te, non dirigetur, & omnem linguam resistentem tibi in iudicio, judicabis. Hæc est hereditas servorum Domini, & justitia eorum apud me dicit Dominus.

Omnes ad suam vocans, promittit bonorum spiritualium abundantiam: revocantur à peccatis impij, cum Dominus misericors sit & verax in promissis: de profectu predicationis Evangelij, & felicitate credentium.

¶ *Ecl.*
51. 33.

1 **O**Mnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum & lac.

2 Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra.

¶ *Act.*
23. 34.

3 Inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite, & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, † misericordias David fideles.

4 Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.

5 Ecce gentem, quam nesciebat, vocabis: & gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current, propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israel, quia glorificabit te.

6 Quærite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est.

7 Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum.

8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus.

9 Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris.

10 Et quomodo descendit imber, & nix de cælo, & illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat fenum ferenti, & panem comedenti.

11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud.

12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro salivca ascendet abies, & pro urtica cretset myrtus: & erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non auferetur.

CAPVT LVI.

Omnes cuiusvis gentis aut conditionis hortatur Dominus ad servanda sua praecepta: consolatio eunuchorum iustorum: domus Dei, domus est orationis: gravis increpatio & comminatio adversus pastores Ierusalem, quos caecos & canes mutos ac impudentes appellat.

1 **H**Æc dicit Dominus: Custodite iudicium, *Sap. 1. 10.*
& facite iustitiam: quia iuxta est salus mea ut veniat, & iustitia mea ut reveletur.

2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis qui apprehendet istud: custodiens sabbatum ne polluat illud, custodiens manus suas ne faciat omne malum.

3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus à populo suo: Et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

4 Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum:

5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

6 Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut sint ei in servos: omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum:

7 Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi super altari meo: † quia domus mea, domus orationis
† *Matt. 21. 13.*
vocabitur cunctis populis.

8 Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos
Marc. 11. 17.
Israel: Adhuc congregabo ad eum congregatos
Luc. 19.
ejus.

9 Omnes bestię agri venite ad devorandum, *46.*
universæ bestię saltus.

10 Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia.

11 Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt unusquisque ad avaritiam suam, à summo usque ad novissimum.

12 Venite, sumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras, & multo amplius.

C A P V T L V I I .

*Iustorum interitus, & futura ipsorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hic exposita sit super idololatram aliisque ipsorum sceleribus, denun-
tians eos humiliandos: conversis autem pax & conso-
latio promittitur: cum impij cor sit tanquam mare
fervens, cui non est pax.*

1 **I**ustus perit, & non est qui recogitet in corde suo: & viri misericordiae colliguntur, quia non est qui intelligat: à facie enim malitiae collectus est iustus.

2 Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua.

3 Vos autem accedite huc filii auguratricis; semen adulteri, & fornicariae.

4 Super quem iurastis? super quem dilatastis os, & ejecistis linguam? numquid non vos filii scelesti, semen mendax?

5 Qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras?

6 In partibus torrentis pars tua, hæc est fors tua: & ipsis effudisti libamen, obrulisti sacrificium. Numquid super his non indignabor?

7 Super montem excelsum sublimem posuisti cubile tuum, & illuc ascendisti ut immolares hostias.

8 Et post ostium, & retro postem posuisti memoriale tuum: quia juxta me discooperuisti, & suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum, & pepigisti cum eis foedus: dilexisti stratum eorum manu aperta.

9 Et ornasti te regio unguento, & multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, & humiliata es usque ad inferos.

10 In multitudine viae tuae laborasti: non dixisti: Quiescam: vitam manus tuae invenisti, propterea non rogasti.

11 Pro quo sollicita timuisti, quia mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, & quasi non vicens, & mei oblita es.

12 Ego annuntiabo justitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi.

13 Cum clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura: Qui autem fiduciam haberet mei, hereditabit terram, & possidebit montem sanctum meum.

14 Et dicam: † Viam facite, præbete iter, declinate

clinate de semita, auferite offendicula de via populi mei.

15 Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitatem: & sanctum nomen ejus in excelso & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu: ut vivificet spiritum humilium, & vivificet cor contritorum.

16 Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar: quia spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

17 Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, & percussi eum: abscondi à te faciem meam, & indignatus sum: & abiit vagus in via cordis sui.

18 Vias ejus vidi, & sanavi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & iugentibus ejus.

19 Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longe est, & qui prope, dixit Dominus, & sanavi eum.

20 Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum.

21 † Non est pax impiis, dicit Dominus Deus. † *Sup.*
48. 22.

C A P V T L V I I I.

Reprehendit Iudæorum hypocrisim, ostendens eorum jejunium non esse Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis, multa præstantur hominibus beneficia: quomodo debeat sabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod sit præmiium ita celebrantium.

1 **C**Lama, ne cesses. quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.

2 Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt: quasi gens, quæ justitiam fecerit, & judicium Dei sui non dereliquerit: rogant me judicia justitiæ: appropinquare Deo volunt.

3 Quare jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.

4 Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie. Nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester.

5 † Numquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum, & fac-
cum † *Zach.*
7. 5.

cum & cinerem sternere ? Numquid istud vocabis jejunium & diem acceptabilem Domino ?

6 Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi ? dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui contracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe.

† Ezech.
18. 16.
Matth.
23. 35.

7 † Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.

8 Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & antefrabit faciem tuam justitia tua, & gloria Domini colliget te.

9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adsum. si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest.

10 Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebrae tuae erunt sicut meridies.

11 Et requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit, & eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cujus non deficient aquae.

† Isai.
61. 4.

12 † Et aedificabuntur in te deserta saeculorum: fundamenta generationis & generationis suscitabis: & vocaberis aedificator sepium, avertens semitas in quietem.

13 Si averteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaveris sabbatum delicatum, & sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris eum dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem:

14 Tunc delectaberis super Domino, & sustoliam te super altitudines terrae, & cibabo te hereditate Jacob patris tui, os enim Domini locutum est.

C A P V T L I X.

Potens ac benignus est Deus ad salvandum Iudaeos; sed iniquitates eorum, quas Propheta persequitur, impediunt ne exaudiantur ac salventur: propter quas & ipsi confitentur se juste a Deo desertos & excacatos, affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga penitentes.

Num.
11. 23.
Sup. 50.
8.

1 **E**Cce non est abbreviata manus Domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris ejus ut non exaudiat;

2 Sed

2 Sed iniquitates vestrae diviserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis ne exaudiret.

3 † Manus enim vestrae pollutae sunt sanguine, † *Sup.*
& digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt *1. 15.*
mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatuit.

4 Non est qui invocet justiciam, neque est qui judicet vere: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: † conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem. † *Job*
15. 35.

5 Ova aspidum ruperunt, & telas araneae tenuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confortum est, erumpet in regulum.

6 Telae eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.

7 † Pedes eorum ad malum currunt, & festinant † *Prova*
ut effundant sanguinem innocentem: cogitationes *1. 16.*
eorum cogitationes inutilis: vastitas & contritio *Rom. 3.*
in viis eorum. *15.*

8 Viam pacis nescierunt, & non est iudicium in gressibus eorum. semitae eorum incurvae sunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9 Propter hoc elongatum est iudicium à nobis, & non apprehendet nos justitia: expectavimus lucem, & ecce tenebrae, splendorem, & in tenebris ambulavimus.

10 Palpavimus sicut caeci parietem, & quasi absque oculis attrectavimus: impigimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.

11 Rugiemus quasi ursi omnes, & quasi columbae meditantes gememus, expectavimus iudicium, & non est: salutem, & elongata est à nobis.

12 Multiplicatae sunt enim iniquitates nostrae coram te, & peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum, & iniquitates nostras cognovimus,

13 Peccare & mentiri contra Dominum: & aversumus ne iremus post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam & transgressionem: concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacii.

14 Et conversum est retrorsum iudicium, & justitia longe stetit: quia corruit in platea veritas, & aequitas non potuit ingredi.

15 Et facta est veritas in oblivionem: & qui recessit à malo, praedae patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis ejus, quia non est iudicium.

16 Et vidit quia non est vir: & aporiatum est, quia non est qui occurrat: & salvavit sibi brachium.

chium suum , & justitia ejus ipsa confirmavit eum.

† *Ephes.* 17 † Indutus est justitia ut lorica , ut galea salu-
6. 17. lutis in capite ejus : indutus est vestimentis ultio-
1 *Thess.* nis , & opertus est quasi pallio zeli.

5. 8. 18 Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis , & vicissitudinem inimicis suis : infulis vicem reddet.

19 Et timebunt qui ab occidente , nomen Domini ; & qui ab ortu solis , gloriam ejus : cum venerit quasi fluvius violentus , quem spiritus Domini cogit :

† *Rom.* 20 † Et venerit Sion redemptor , & eis qui re-
11. 26. dentur ab iniquitate in Jacob , dicit Dominus.

21 Hoc foedus meum cum eis , dicit Dominus : Spiritus meus , qui est in te , & verba mea , quae posui in ore tuo , non recedent de ore tuo , & de ore seminis tui , & de ore seminis seminis tui , dicit Dominus , amodo & usque in sempiternum.

C A P V T L X.

Ecclesia ad exultationem excitatur , quod in ea Domini gloria veluceat , ad quam accessura sunt plurimae nationes , & quae ad eam non venerint peribunt : in qua pax , justitia & laus Dei invenientur , ablata iniquitate : eritque Dominus ei in lucem sempiternam & gloriam.

1 **S**urge , illuminare Ierusalem : quia venit lumen tuum , & gloria Domini super te orta est.

2 Quia ecce tenebrae operient terram , & caligo populos : super te autem orietur Dominus , & gloria ejus in te videbitur.

3 Et ambulabunt gentes in lumine tuo , & reges in splendore ortus tui.

† *Sup.* 4 † Leva in circuitu oculos tuos , & vide :
49. 18. omnes isti congregati sunt , venerunt tibi : filii tui de longe venient , & filiae tuae de latere surgent.

5 Tunc videbis , & afflues , & mirabitur & dilatabitur cor tuum , quando conversa fuerit ad te multitudo maris , fortitudo gentium venerit tibi.

6 Inundatio camelorum operiet te , dromedarii Madian & Epha : omnes de Saba venient , aurum & thus deferentes : & laudem Domino annunciantes.

7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi , arietes Nabajoth ministrabunt tibi : offerentur super placabili altari meo , & domum majestatis meae glorificabo.

8 Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?

9 Me enim insulæ expectant, & naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longe, argentum eorum, & aurum eorum cum eis, nomini Domini Dei tui, & sancto Israel, quia glorificavi te.

10 Et ædificabunt filii peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi: in indignatione enim mea percussi te: & in reconciliatione mea misertus sum tui.

11 † Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur. † Apoc.
21. 25.

12 Gens enim & regum, quod non servierit tibi, peribit: & gentes solitudine vastabuntur.

13 Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meæ; & locum pedum meorum glorificabo.

14 Et venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te civitatem Domini, Sion sancti Israel.

15 Pro eo quod fuisti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem & generationem:

16 Et fuges Iac gentium, & mamilla regum lactaberis: & scies quia ego Dominus salvus te, & redemptor tuus fortis Iacob.

17 Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum; & pro lignis æs, & pro lapidibus ferum: & ponam visitationem tuam pacem, & præpositos tuos justitiam.

18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio.

19 † Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. † Apoc.
21. 23.
22. 5.

20 Non occidet ultra sol tuus, & luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

21 Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram, gerimen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.

22 Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortissimam: ego Dominus in tempore ejus subito faciam istud.

C A P V T L X I .

Christi saluatoris officium, & humani generis reparationem pulchre explicat; predicatione quoque ministrorum Christi gentes ad fidem convertendas: additur de consolatione credentium & gloria ministrorum: Ecclesia latibunda suam felicitatem in se sibi gratulatur.

*Ecc. 4.
x8.*

1 Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & predicarem captivis indulgentiam, & clavis apertionem:

*7 Matt.
5. 57*

2 Ut predicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro: † ut consolarem omnes lugentes:

*† Sup.
58. 12.*

3 Ut ponerem lugentibus Sion: & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris: & vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.

4 † Et ædificabunt deserta à sæculo, & ruinas antiquas erigent, & instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem & generationem.

5 Et stabunt alieni, & pascent pecora vestra: & filii peregrinorum, agricolæ & vinivores vestri erunt.

6 Vos autem sacerdotes Domini vocabimini: Ministri Dei nostri, dicetur vobis: Fortitudinem gentium comedetis, & in gloria earum superbietis.

7 Pro confusione vestra duplici & rubore, laudabunt partem suam: propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, lætitia sempiterna erit eis.

8 Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto: & dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis.

9 Et scient in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.

10 Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me vestimentis salutis: & indumento iustitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatum monilibus suis.

11 Sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat: sic Dominus Deus germinabit iustitiam & laudem coram universis gentibus.

Propheta non cessat propter impios Christum annuntiare, prophcians de christi adventu & conversione gentium: de felicitate, gloria, & exaltatione Ecclesie ex Dei gratuito beneplacito erga ipsam: de predicatoribus Ecclesie, & Euangelio per orbem divulgando.

1 **P**ropter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus ejus, & salvator ejus ut lampas accendatur.

2 Et videbunt gentes iustum tuum, & cuncti reges inclytum tuum: & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.

3 Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.

4 Non vocaberis ultra derelicta: & terra tua non vocabitur amplius desolata: sed vocaberis voluntas mea in ea, & terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te: & terra tua inhabitabitur.

5 Habitabit enim juvenis cum virgine, & habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponfam, & gaudebit super te Deus tuus.

6 Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis.

7 Et ne detis silentium ei, donec stabiliat, & donec ponat Ierusalem laudem in terra.

8 Iuravit Dominus in dextera sua, & in brachio fortitudinis suæ: Si dederero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis: & si biberint filii alieni vinum tuum, in quo laborasti.

9 Quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum: & qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis.

10 Transire, transite per portas, † preparate † *Super* viam populo, planum facite iter, eligite lapides, 40. 3. & elevate signum ad populos.

11 † Ecce Dominus auditum fecit in extremis † *Matto* terræ, dicite filiæ Sion: Ecce salvator tuus venit: 21. 5. ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram *Zach. 9. 9.* illo.

12 Et vocabunt eos. Populus sanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis: *Quærita* civitas, & non derelicta.

Dicit se Dominus sanguine aspersum dum solus videret hostes : Deus multa prastitit Israelitis beneficia, sed propter iniquitates suas sunt ab eo derelicti : propheta autem miserationum Domini memor, invocat ipsius misericordiam super populum suum, quem a Deo desertum conqueritur.

1 **Q**uis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Ego, qui loquor justitiam, & propugnator sum ad salvandum.

† *Apoc.*
19. 13. 2 † Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?

3 Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum: calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira mea: & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi.

† *Sup.*
34. 8. 4 † Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit.

5 Circumspexi, & non erat auxiliator: quæsi vi, & non fuit qui adjuvaret: & salvavi mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.

6 Et conculcavi populos in furore meo, & inebriavi eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum.

7 Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus quæ reddidit nobis Dominus, & super multitudinem bonorum domui Israel, quæ largitus est eis secundum indulgentiam suam, & secundum multitudinem miserationum suarum.

8 Et dixit: Verumtamen populus meus est, filii non negantes: & factus est eis salvator.

9 In omni tribulatione eorum non est tribulatus, & angelus faciei ejus salvavit eos: in dilectione sua, & in indulgentia sua ipse redemit eos, & portavit eos, & elevavit eos cunctis diebus sæculi.

10 Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, & afflixerunt spiritum sancti ejus: & conversus est eis in inimicum, & ipse debellavit eos.

† *Exod.*
14. 29. 11 Et recordatus est dierum sæculi Moyse, & populi sui: † Vbi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi est qui posuit in medio ejus spiritum sancti sui?

12 Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio majestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum?

13 Qui eduxit eos per abyffos , quasi equum in deserto non impugentem.

14 Quasi animal in campo descendens , spiritus Domini ductor ejus fuit : sic adduxisti populum tuum , ut faceres tibi nomen gloriæ.

15 † Attende de cælo , & vide de habitaculo † *Deut.*
sancto tuo , & gloriæ tuæ : ubi est zelus tuus , & *26. 15.*
fortitudo tua , multitudo viscerum tuorum , & mi- *Ezech.*
serationum tuarum ? super me continnerunt se. *2. 16.*

16 Tu enim pater noster , & Abraham nescivit nos , & Israel ignoravit nos : tu Domine pater noster , redemptor noster , à sæculo nomen tuum.

17 Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis : indurasti cor nostrum ne timeremus te ? convertere propter servos tuos , tribus hereditatis tuæ.

18 Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum : hostes nostri concuicaverunt sanctificationem tuam.

19 Facti sumus quasi in principio , cum non dominareris nostri , neque invocaretur nomen tuum super nos.

C A P V T L X I V .

Petit propheta ut Deus nomen suum & potentiam inimicis nota faciat : facta quoque mentione felicitatis , qua Deum expectantibus preparata est , confitetur ac lugeat populi sui iniquitates , immunditias , & exilium , orans pro liberatione.

1 **V**tinam dirumperes cælos , & descenderes : à facie tua montes defluerent.

2 Sicut exustio ignis tabescerent , aquæ arderent igni , ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis : à facie tua gentes turbarentur.

3 Cum feceris mirabilia , non sustinebimus : descendisti , & à facie tua montes defluerunt.

4 † A sæculo non audierunt , neque auribus † *1 Cor.*
perceperunt : oculus non vidit , Deus absque te , *2. 9.*
quæ preparasti expectantibus te-

5 Occurristi lætanti , & facienti justitiam : in viis tuis recordabuntur tui : ecce tu iratus es , & peccavimus : in ipsis fuimus semper , & salvabimur.

6 Et facti sumus ut immundus omnes nos , & quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ : & cecidimus quasi folium universi , & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.

7 Non est qui invocet nomen tuum ; qui confurgat , & teneat te : abscondisti faciem tuam à nobis , & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ.

8 Et nunc Domine , pater noster es tu , nos vero
lutum :

lutum: & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

† Pſal.
78. 9.

9 † Ne irascaris Domine satis, & ne ultra memineris iniquitatis nostræ: ecce respice, populus tuus omnes nos.

10 Civitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Ierusalem desolata est.

11 Domus sanctificationis nostræ, & gloriæ nostræ, ubi laudaverunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.

12 Numquid super his continebis te Domine, tacebis, & affliges nos vehementer?

C A P V T L X V.

Centium conversio, & Iudeorum propter iniquitates suas & idololatricam abjectionem, servati tamen paucis reliquis ex ipsis: comminatio his qui Dei legem abjecerunt, & prospera ac nova omnia serva Dei nuntiatur: de quorum felicitate & Dei erga ipsos benignitate multis agit propheta.

Rom.
20. 20.

1 **Q**uæsierunt me qui ante non interrogabant, invenerunt qui non quæsierunt me, dixi: Ecce ego, ecce ego ad gentem, quæ non invocabat nomen meum.

2 Expandi manus meas tota die ac populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas.

3 Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper: qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres:

4 Qui habitant in sepulchris, & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam, & jus profanum in vasis eorum.

5 Qui dicunt, Recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.

6 Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam & retribuam in sinum eorum.

7 Iniquitates vestras & iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificaverunt super montes, & super colles exprobraverunt mihi, & remetiatur opus eorum primum in sinu eorum.

8 Hæc dicit Dominus: Quomodo si inveniatur grænum in botro, & dicatur: Ne dissipès illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter servos meos, ut non disperdam eorum.

9 Et educam de Iacob semen, & de Iuda possidentem montes meos: & hereditabunt eam electi mei, & servi mei habitabunt ibi.

10 Et erunt campeſtria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum, populo meo qui requiſierunt me.

11 Et vos, qui dereliquiſtis Dominum, qui obliſi eſtis montem ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam.

12 Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis: † pro eo quod vocavi, & non reſpon- † *Prov.*
diſtiſ: locutus ſum, & non audiſtiſ: & faciebatis 1. 24.
malum in oculis meis, & quæ nolui elegiſtiſ. *Ier.* 7.

13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce 23.
ſervi mei comedent, & vos eſurietis: ecce ſervi *Inf.* 66.
mei bibent, & vos ſitietis: 4.

14 Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce ſervi mei lædabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitiſ præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitiſ.

15 Et diſmittetiſ nomen veſtrum in iuramentum electiſ meis: & interficiet te Dominus Deus, & ſervos ſuos vocabit nomine alio.

16 In quo qui benedictus eſt ſuper terram, benedicetur in Deo amen: & qui jurat in terra, jurabit in Deo amen: quia oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ priores, & quia abſconditæ ſunt ab oculis meis.

17 † Ecce enim ego creo caelos novos, & terram † *Inf.*
novam: & non erunt in memoria priora, & non 66. 22.
aſcendent ſuper cor. *Apoc.*

18 Sed gaudebitiſ & exultabitiſ uſque in ſem- 21. 1.
pitemum, in hiſ quæ ego creo: quia ecce ego creo Ieruſalem exultationem, & populum ejuſ gaudium.

19 Et exultabo in Ieruſalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo ultra vox ſtetus & vox clamoriſ.

20 Non erit ibi amplius infans dierum, & ſenex qui non impleat dieſ ſuoiſ: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictuſ erit.

21 Et ædificabunt domoſ, & habitabunt: & plantabunt vineaſ, & comedent fructuſ earum.

22 Non ædificabunt, & aliuſ habitabit: non plantabunt, & aliuſ comedet: ſecundum enim dieſ ligni, erunt dieſ populi mei, & opera manuum eorum in veterabuunt.

23 Electi mei non laborabunt fruſtra, neque generabuunt in conturbatione: quia ſemen benedictorum Domini eſt, & nepoteſ eorum cum eiſ.

24 † Eritque antequam clament, ego exaudiam: † *Pſal.*
adhuc illiſ loquentibuſ, ego audiam. 31. 5.

25 † Lupuſ & agnuſ paſceuntur ſimul, leo & † *ſup.*
bos 11. 6.

bos comedent paleas: & serpenti pulvis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

C A P V T L X V I.

Dominus celi & terræ non templum respicit, quod Judæi pro loco quietis illi adificare volebant, sed spiritum humiliatum: rejiciuntur veteris legis sacrificia: Judæorum adversus Christum ipsiusque discipulos pervicacia puniendâ ostenditur: de Christi natiuitate & Ecclesiæ fecunditate, cui ut omnes collatentur exhortatur, ostendens beneficia quæ à Domino recipiet, & quale futurum sit malorum judicium, & quomodo per discipulorum Christi prædicationem gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum & bonorum.

A. Flor.
7. 49.

1 **H**Æc dicit Dominus: Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista domus, quam ædificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ?

2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt uniuersa ista, dicit Dominus. ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & tremementem sermones meos?

3 Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret carnem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est.

4 Vnde & ego eligam illusiones eorum: & quæ timebant, adducam eis: † quia vocavi, & non erat qui responderet: locutus sum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt.

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres vestri odientes vos, & abicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia vestra: ipsi autem confundentur.

6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.

7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit masculum.

8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens simul, quia parturivit & peperit Sion filios suos?

9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipse

non

non patriam, dicit Dominus? si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10 Lætamini cum Ierusalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio universi, qui lugetis super eam,

11 Ut fugatis, & repleamini ab ubere consolationis ejus ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam fugetis: ad ubera portabimini, & super genua blandientur vobis.

13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini.

14 Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germiuabunt: & cognoscetur manus Domini servis ejus, & indignabitur inimicis suis.

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorẽ suum, & increpationem suam in flamma ignis:

16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino,

17 Qui sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem, & murem: simul confumentur, dicit Dominus.

18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis: & venient & videbunt gloriam meam.

19 Et ponam in eis signum, & mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam; in Italiam & Græciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus,

20 Et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus domum Domino, in equis, & in quadrigis, & lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini.

21 Et assumam ex eis in sacerdotes, & levitas, dicit Dominus:

22 † Quia sicut cæli novi, & terra nova, quæ † Apoc. 21. 1. ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum.

23 Et erit mensis ex mense, sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

† Marc. 9. 44. 24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui pravaricati sunt in me: † vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

P R O P H E T I A I E R E M I Æ.

C A P V T I.

Jeremias in ventre matris sanctificatus, & tempore Iosia regis Iuda missus à Domino ad prophetandum, causatur pueritiam, sed doctus à Deo accipit robur invincibile, jubeturque varicimari destructionem Ierusalem sub nomine virgæ, & olla succensa.

1 **V**erba Ieremiæ filii Helcix, de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth, in terra Benjamin.

2 Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Iosia filii Amon regis Iuda, in tertio decimo anno regni ejus.

3 Et factum est in diebus Ioakim filii Iosia regis Iuda, usque ad consummationem undecimi anni Sedecia filii Iosia regis Iuda, usque ad transmigrationem Ierusalem, in mense quinto.

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 5 Priusquam te formarem in utero, novi te: & antequam exires de vulva, sanctificavi te, & prophetam in gentibus dedi te.

6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum.

7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis: & universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris.

8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus.

9 Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo:

† Insa 18. 7. 10 Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, † ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Ieremia? & dixi: Virgam vigilantem ego video,

12 Et dixit Dominus ad me : Bene vidisti , quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud.

13 Et factum est verbum Domini secundo ad me , dicens : Quid tu vides ? Et dixi : Ollam succensam ego video , & faciem ejus à facie aquilonis.

14 Et dixit Dominus ad me : † Ab aquilone † *Inf. 4.*
pandetur malum super omnes habitatores terræ. 6.

15 Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis , ait Dominus : & venient & ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem , & super omnes muros ejus in circuitu , & super universas urbes Iuda.

16 Et loquar judicia mea cum eis , super omnem malitiam eorum qui dereliquerunt me , & libaverunt diis alienis , & adoraverunt opus manuum suarum.

17 Tu ergo accinge lumbos tuos , & surge , & loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne formides à facie eorum : nec enim timere te faciam vultum eorum.

18 † Ego quippe dedi te hodie in civitatem mun- † *Inf. 6.*
nitam , & in columnam ferream , & in murum a- 27.
reum , super omnem terram , regibus Iuda , principibus ejus , & sacerdotibus , & populo terræ.

19 Et bellabunt adversum te , & non prævalent : quia ego tecum sum , ait Dominus , ut liberem te.

CAPVT II.

Graviter exprobat Dominus cum filiis Israel & Iuda , potissimum cum pastoribus ac prophetis , quod non respicientes accepta à Deo varia beneficia , eo qui fons est aqua viva relicto , adoraverint idola , à quibus nihil boni expectare poterant : imo cum tunc essent in idololatria , rapinis & crudelitate , sese justificare nitebantur , & propterea devastandos prædicat.

1 ET factum est verbum Domini ad me , dicens :

2 Vade , & clama in auribus Ierusalem , dicens : Hæc dicit Dominus : Recordatus sum tui , miserans adolescentiam tuam , & charitatem desponsationis tuæ , quando secuta es me in deserto , in terra quæ non seminatur.

3 Sanctus Israel Domino , primitivæ frugum ejus : omnes qui devorant eum , delinquant : mala venient super eos , dicit Dominus.

4 Audite verbum Domini domus Jacob , & omnes cognationes domus Israel :

5 Hæc dicit Dominus : † Quid invenerunt pa- † *Mic. 4.*
tres vestri in me iniquitatis , quia elongaverunt à 6. 3.
me ,

me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt?

6 Et non dixerunt: Vbi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Ægypti: qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem & inviam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo?

7 Et induxi vos in terram Carneli, ut comederetis fructum ejus, & optima illius: & ingressi contaminastis terram meam, & hereditatem meam posuistis in abominationem.

8 Sacerdotes non dixerunt: Vbi est Dominus? & tenentes legem nescierunt me, & pastores pravaricati sunt in me: & prophetae prophetaverunt in Baal, & idola secuti sunt.

9 Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris disceptabo.

10 Transite ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer: & videte si factum est hujuscemodi.

11 Si mutavit gens deos suos, & certe ipsi non sunt dii: populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum.

12 Obstupescite cæli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus.

13 Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

14 Numquid servus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?

15 Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem suam, posuerunt terram ejus in solitudinem: civitates ejus exustæ sunt, & non est qui habitet in eis.

16 Filii quoque Mempheos & Taphnes construerunt te usque ad verticem.

17 Numquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyreriorum, ut bibas aquam fluminis?

19 Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te. Scito, & vide, quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

† *Infr.* 20 A saculo confregisti jugum meum, rupisti
3. 6. viacula mea, & dixisti; Non serviam. † In
Isa. 5. 1. omni

omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso, tu prosternebaris meretrix.

21 † Ego autem plantavi te vineam electam, omne † *Matt.*
semen verum: quomodo ergo conversa es mihi in 21. 33.
pravum vinea aliena?

22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23 Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, scito quid feceris: cursor levis explicans vias suas.

24 Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus avertet eam: omnes qui quærunt eam, non deficient: in menstruis ejus invenient eam.

25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & post eos ambulabo.

26 Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, & prophetæ eorum,

27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapidi: Tu me genuisti. † Verterunt ad me tergum, & † *Inf.*
non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: 31. 33.
Surge, & libera nos.

28 Vbi sunt dii tui, quos fecisti tibi? surgant & liberent te in tempore afflictionis tuæ: † se † *Inf.*
cundum numerum quippe civitatum tuarum erant 11. 13.
dii tui Iuda.

29 Quid vultis mecum iudicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus.

30 Frustra percussisti filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros, quasi leo vastator

31 Generatio vestra. Videte verbum Domini: Numquid solitudo factus sum Israeli, aut terra ferotina? quare ergo dixit populus meus: Recesimus, non veniemus ultra ad te?

32 Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris.

33 Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ insuper & malitias tuas docuisti vias tuas.

34 Et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum & innocentum? non in fossis inveni eos, sed in omnibus quæ supra memoravi.

35 Et dixisti: Absque peccato & innocens ego sum;

sum : & propterea avertatur furor tuus à me. Ecce ego iudicio contendam tecum , eo quod dixeris : Non peccavi.

36 Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, sicut confusa es ab Assur,

37 Nam & ab ista egredieris, & manus tuæ erunt super caput tuum : quoniam obrivit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prospectum in ea.

C A P V T III.

Deus incomparabili clementia populum suum ad se revocat ab idololatria, in qua Iuda etiam Israelem excessit : promittens se assumpturum eos in filios, & veros pastores eis daturum, ut Ierosolyma in pace calant Dominum : de futura gloria & exaltatione Ierosolyma, ac genium ad eam congregatione, & de populi penitentia.

1 **V**lgo dicitur : Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum : numquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis : tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.

2 Leva oculos tuos in directum, & vide ubi non prostrata sis : in viis sedebas, expectans eos quasi latro in solitudine : & polluisti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis.

3 Quam ob rem prohibita sunt stillæ pluviarum, & serotinus imber non fuit : fons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.

4 Ergo saltem amodo voca me : Pater meus, dux virginittatis meæ tu es :

5 Numquid irasceris in perpetuum, aut perseverabis in finem? Ecce locuta es, & fecisti mala, & potuisti.

6 Et dixit Dominus ad me in diebus Iosifæ Regis : **†** Numquid vidisti quæ fecerit averfatrix Israel? abiit sibi met super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicata est ibi.

7 Et dixi, cum fecisset hæc omnia : Ad me revertere : & non est reversa. Et vidit prævaricatrix soror ejus Iuda,

8 Quia pro eo, quod moechata esset averfatrix Israel, dimissem eam, & dedissem ei libellum repudii : & non timuit prævaricatrix Iuda soror ejus, sed abiit, & fornicata est etiam ipsa.

9 Et facilitate fornicationis suæ contaminavit terram, & moechata est cum lapide & ligno.

10 Et

10 Et in omnibus his non est reversa ad me pravaricatrix soror ejus Iuda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus.

11 Et dixit Dominus ad me: Iustificavit animam suam averfatrix Israel, comparatione pravaricatricis Iudæ.

12 Vade, & clama sermones istos contra aquilonem, & dices: Revertete averfatrix Israel, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia sanctus ego sum, dicit Dominus, & non irascar in perpetuum.

13 Veruntamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum pravaricata es: & dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, & vocem meam non audisti, ait Dominus.

14 Convertimini filii revertentes, dicit Dominus: quia ego vir vester: & assumam vos unum de civitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.

15 Et dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia & doctrina.

16 Cumque multiplicati fueritis, & creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicetur ultra: Arca testamenti Domini: neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius: nec visitabitur, nec fiet ultra.

17 In tempore illo vocabunt Ierusalem solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Ierusalem, & non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi.

18 In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israel, & venient simul de terra aquilonis, ad terram quam dedi patribus vestris.

19 Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem præclaram exercituum gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis.

20 Sed quomodo si contempnat mulier amatorem suum, sic contempnit me domus Israel, dicit Dominus.

21 Vox in viis audita est, ploratus & ululatus filiorum Israel: quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui.

22 Convertimini filii revertentes, & sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster.

23 Vere mendaces erant colles, & multitudo montium: vere in Domino Deo nostro salus Israel.

24 Confusio comedit laborem patrum nostrorum

ab adolescentia nostra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum.

15 Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, & patres nostri, ab adolescentia nostra usque ad diem hanc: & non audivimus vocem Domini Dei nostri.

C A P V T I V.

Promittit Dominus veniam si se veve convertant & corde circumcidant, comminando gravia mala si in malū persistant: qua propter luger propheta videns terram devastandam, & in solitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat consummatio.

1 **S**I revertēris Israel, ait Dominus, ad me convertere: si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis.

2 Et iurabis: Vivit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia: & benedicent eum gentes, ipsique laudabunt.

† Osac
30. 12.

3 Hæc enim dicit Dominus viro Iuda & Ierusalem: † Novate vobis novale, & nolite ferere super spinas:

4 Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium vestrorum viri Iuda, & habitatores Ierusalem: ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum.

5 Annunciate in Iuda, & in Ierusalem auditum facite: loquimini, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingrediamur civitates munitas,

† 3^{up}.
3a 14.

6 Levate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, † quia malum ego adduco ab aquilone, & contritionem magnam.

7 Ascendit leo de cubili suo, & prædo gentium se levavit: egressus est de loco suo, ut ponat terram tuam in solitudinem, civitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore.

8 Super hoc accingite vos ciliciis, plangite & ululate: quia non est averfa ira furoris Domini à nobis.

9 Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, & cor principum: & obstupescunt sacerdotes, & prophete consternabuntur.

10 Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergone decepisti populum istum & Ierusalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce pervenit gladius usque ad animam?

11 In tempore illo dicetur populo huic & Ierusalem:

falem: Ventus urens in viis, quæ sunt in deserto
viæ filiaë populi mei, non ad ventilandum & ad
purgandum.

12 Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc
ego loquar iudicia mea cum eis.

13 Ecce quasi nubes ascendet, & quasi tempestas
currus ejus: velociore aquilis equi illius: vœ
nobis quoniam vastati sumus.

14 Lava à malitia cor tuum Ierusalem, ut salva
fias: usquequo morabuntur in te cogitationes
noxiaë?

15 Vox enim annunciantis à Dan, & notum fa-
cientis idolum de monte Ephraim.

16 Dicite gentibus: Ecce auditum est in Ieru-
salem custodes venire de terra longinqua, & dare
super civitates Iuda vocem suam.

17 Quasi custodes agrorum facti sunt super eam
in gyro: quia me ad iracundiam provocavit, dicit
Dominus.

18 † Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt † Sap. x.
hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia te- 3. 5.
stigit cor tuum.

19 Ventrem meum, ventrem meum doleo, sen-
sus cordis mei turbati sunt in me: non tacebo;
quoniam vocem buccinaë audivit anima mea, cla-
morem prælii.

20 Contritio super contritionem vocata est, &
vastata est omnis terra: repente vastata sunt taber-
nacula mea, subito pelles meæ.

21 Usquequo videbo fugientem, audiam vocem
buccinaë?

22 Quia stultus populus meus me non cognovit:
filii insipientes sunt, & vecordes: sapientes sunt
ut faciant mala, bene autem tacere nescierunt.

23 Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihili,
& caelos, & non erat lux in eis.

24 Vidi montes, & ecce movebantur: & omnes
colles conturbati sunt.

25 Intuitus sum, & non erat homo: & omne
volatile caeli recessit.

26 Aspexi, & ecce Carmelus desertus: & omnes
urbes ejus destructæ sunt à facie Domini, & à fa-
cie iræ furoris ejus.

27 Hæc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis
terra, sed tamen consummationem non faciam.

28 Lugebit terra, & moerebunt caeli desuper:
eo quod locutus sum, cogitavi, & non poenituit
me, nec aversus sum ab eo.

29 A voce equitis & mittentis sagittam, fugit
omnis civitas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt

rupes : universæ urbes derelictæ sunt , & non habitant in eis homo.

30 Tu autem vastata quid facies ? cum vestieris te coccino , cum ornata fueris monili aureo , & pinxeris sibi oculos tuos , frustra componeris ; contempserunt te amatores tui , animam tuam quaerent.

31 Vocem enim quasi parturientis audivi , angustias ut puerperæ : Vox filiae Sion intermorientis , expandentisque manus suas : vae mihi , quia defecit anima mea propter interfectos.

C A P V T V.

Dominus in Ierusalem quaerit virum justum , ut illi misereatur : sed tam plebs quam optimates in pravitatibus suis & idololatia indurati sunt & effusi , ideo comminatur eis & astationem ab extraneo populo , eo quod caeci & surdi facti sint , non tamen usque ad consummationem.

1 **C**ircuite vias Ierusalem , & aspiciate , & considerate , & quaerite in plateis ejus , an inveniatis virum facientem iudicium , & quaerentem fidem : & propitius ero ei.

2 Quod si etiam , vivit Dominus , dixerint : & hoc falso jurabunt.

3 Domine oculi tui respiciunt fidem : percussisti eos , & non doluerunt : attrivisti eos : & renuerunt accipere disciplinam : induraverunt facies suas supra petram , & noluerunt reverti.

4 Ego autem dixi : Forsitan pauperes sunt & stulti , ignorantem viam Domini iudicium Dei sui.

5 Ibo igitur ad optimates , & loquar eis : ipsi enim cognoverunt viam Domini , iudicium Dei sui , & ecce magis hi simul confregerunt jugum , ruperunt vincula.

6 Idcirco percussit eos leo de silva , lupus ad vesperam vastavit eos , pardus vigilans super civitates eorum : & omnis , qui egressus fuerit ex eis , capietur : quia multiplicatae sunt praevaricationes eorum , confortatae sunt aversiones eorum.

7 Super quo propitius tibi esse potero ? filii tui dereliquerunt me , & jurant in his qui non sunt dii : saturavi eos , & mœchati sunt , & in domo meretricis luxuriabantur.

† Exech. 22. 11. 8 Equi amatores & emissarii facti sunt : † Unusquisque ad uxorem proximi sui hinciebat.

9 Numquid super his non visitabo , dicit Dominus ? & in gente tali non ulciscetur anima mea ?

10 Ascendite muros ejus , & dissipate , consummationem

mationem autem nolite facere : auferte propagines ejus , quia non sunt Domini.

11 Prævaricatione enim prævaricata est in me domus Israel , & domus Iuda , ait Dominus.

12 Negaverunt Dominum , & dixerunt : Non est ipse : neque veniet super nos malum : gladium & famem non videbimus.

13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti , & responsum non fuit in eis : hæc ergo evenient illis.

14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum : Quia locuti estis verbum istud : ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem , & populum istum in ligna , & vorabit eos.

15 Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus Israel , ait Dominus ; gentem robustam , gentem antiquam , gentem , cujus ignorabis linguam , nec intelliges quid loquatur.

16 Pharetra ejus quasi sepulchrum patens , universi fortes.

17 Et comedet segetes tuas , & panem tuum : devorabit filios tuos , & filias tuas : comedet gregem tuum , & armenta tua : comedet vineam tuam , & ficum tuam : & conteret urbes munitas tuas , in quibus tu habes fiduciam , gladio.

18 Verumtamen in diebus illis , ait Dominus , non faciam vos in consummationem.

19 † Quod si dixeritis : Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia ? dices ad eos : Sicut ^{† Inf.} dereliquistis me , & servistis deo alieno in terra ^{16. 10.} vestra , sic servietis alienis in terra non vestra.

20 Annunciate hoc domui Iacob , & auditum facite in Iuda , dicentes :

21 Audi popule stulte , qui non habes cor : qui habentes oculos , non videtis ; & aures , & non auditis.

22 Me ergo non timebitis , ait Dominus ; & à facie mea non dolebitis ? Qui posui arenam terminum mari , præceptum sempiternum , quod non præteribit : & commovebuntur , & non poterunt : intumescunt fluctus ejus , & non transibunt illud :

23 Populo autem huic factum est cor incredulum , & exasperans , recesserunt & abierunt.

24 Et non dixerunt in corde suo : Metuamus Dominum Deum nostrum , qui dat nobis pluviam temporaneam , & serotinam in tempore suo ; plenitudinem annuæ messis custodientem nobis.

25 Iniquitates vestræ declinaverunt hæc : & peccata vestra prohibuerunt bonum à vobis.

26 Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes , laqueos ponentes & pedes ad capiendos viros.

27 Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenæ dolo: ideo magnificati sunt & ditati.

¶ *Isaiæ*
1. 23.
Zach. 7.
10.

28 Incrassati sunt & impinguari: & præterierunt sermones meos pessime. † Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non judicaverunt.

29 Numquid super his non visitabo: dicit Dominus? aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea?

30 Stupor & mirabilia facta sunt in terra:

31 Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in novissimo ejus?

C A P V T VI.

Prædicatur calamitas ac vastitas Ierosolymorum ab Assyriis, eo quod contempserint legem Domini, nec audire voluerint increpationes; sed omnes, & potissimum primates, prophetæ ac sacerdotes avaritiæ & dolo studuerunt; ideoque & ipsos & eorum sacrificia Deus abiecit: jubet ergo propheta eos lugere, quoniam purgari constatorio non potuerunt.

1 **C**onfortamini filii Benjamin in medio Ierusalem, & in Thecua clangite buccina, & super Bethacarem levate vexillum: quia malum visum est ab aquilone, & contritio magna.

2 Speciosæ & delicatæ assimilavi filiam Sion.

3 Ad eam venient pastores, & greges eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet unusquisque eos, qui sub manu sua sunt.

4 Sanctificate super eam bellum: confurgite, & ascendamus in meridie: vae nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ sunt umbræ vesperis.

5 Surgite, & ascendamus in nocte, & dissipemus domos ejus.

6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cædite lignum ejus, & fundite circa Ierusalem aggerem: hæc est civitas visitationis, omnis calumnia in medio ejus.

7 Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: iniquitas & vastitas audietur in ea, coram me semper infirmitas & plaga.

8 Erudire Ierusalem, ne forte recedat anima mea à te, ne forte ponam te desertam, terram inhabitabilem.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias Israel: converte manum tuam quasi vindemiator ad castellum.

10 Cui loquat? & quem contestabor ut audiat? ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt; ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, & non suscipient illud.

11 Idcirco furore Domini plenus sum, laboravi sustinens; effunde super parvulum foris, & super consilium juvenum simul; vir enim cum muliere capietur, senex cum pleno dierum.

12 Et transibunt domus eorum ad alteros, agri & uxores pariter; quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus.

13 † A minore quippe usque ad majorem omnes avaritiæ student; & à propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. † *Isaia*
56. 11.
Isa. 8.

14 Et curabant contritionem filiarum populi mei cum ignominia, dicentes, Pax, pax; & non erat pax. 10.

15 Confusi sunt, quia abominationem fecerunt; quin potius confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt; quam ob rem cadent interruentes; in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.

16 Hæc dicit Dominus: State super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea: † & invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus. † *Matt.*
11. 29.

17 Et constitui super vos speculatores. Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.

18 Ideo audire gentes, & cognosce congregatio, quanta ego faciam eis.

19 Audi terra: Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum ejus: quia verba mea non audierunt, & legem meam projecerunt.

20 † Vt quid mihi thus de Saba affertis, & calamum suave olentem de terra longinqua? holocaustomata vestra non sunt accepta, & victimæ vestræ non placuerunt mihi. † *Isaia*
1. 11.

21 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum istum ruinas, & ruent in eis patres & filii simul, vicinus & proximus peribunt.

22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit de terra aquilonis, & gens magna confurget à finibus terræ.

23 Sagittam & scutum arripiet: crudelis est, & non miserebitur. vox ejus quasi mare sonabit: & super equos ascendent, præparati quasi vir ad prælium, adversum te filia Sion.

24 Audivimus famam ejus, dissolutæ sunt manus nostræ: tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem.

25 Nolite exire ad agros, & in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici, pavor in circuitu.

26 Filia populi mei accingere cilicio, & conspergere cinere: luctum unigeniti fac tibi, plangentum amarum, quia repente veniet vastator super nos.

27 Probatorem dedi te in populo meo robustum: & scies, & probabis viam eorum.

28 Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulentem, æs & ferrum: universi corrupti sunt.

29 Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflagavit conflator: malitiarum enim eorum non sunt consumptæ.

30 Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.

C A P V T V I I .

Quod frustra confidunt in templo, pessima perperantes, & prophetas audire nolentes, sicut & patres eorum: quapropter denunciat templum abjiciendum, & terram Iuda redigendam in solitudinem; nec futuram orationem Ieremia pro illis, nec oblata ab eis sacrificia, propter excelsa Topheth in valle filii Ennom, & multiplices ipsorum malitias.

1 **V**erbum, quod factum est ad Ieremiam à Domino, dicens:

2 Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui ingredimini per portas has, ut adoretis Dominum.

3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel:
 † Bonas facite vias vestras, & studia vestra: & habitabo vobiscum in loco isto.

4 Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.

5 Quoniam si bene direxeritis vias vestras, & studia vestra: si feceritis iudicium inter virum & proximum ejus,

6 Advenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc; & post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis:

7 Habitabo vobiscum in loco isto; in terra, quam dedi patribus vestris à sæculo & usque in sæculum.

8 Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis;

9 Furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter,

faciter, libare Baalim, & ire post deos alienos, quos ignoratis.

10 Et venistis, & stetitis coram me in domo hac, in qua invocatum est nomen meum, & dixistis: Liberati sumus, eo quod fecerimus omnes abominaciones istas.

11 † Numquid ergo spelunca latronum facta est † *Matt.*
domus ista, in qua invocatum est nomen meum in 21. 13.
oculis vestris? ego, ego sum: ego vidi, dicit *Marc.*
Dominus. 11. 17.

12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit *Luc.* 19.
nomen meum à principio: & videte quæ fecerim 46.
ei propter malitiam populi mei Israel:

13 Et nunc, quia fecistis omnia opera hæc, dicit
Dominus: & locutus sum ad vos mane confurgens,
& loquens, & non audistis: † & vocavi vos, & † *Prova*
non respondistis: 1. 24.

14 † Faciam domui huic, in qua invocatum est
nomen meum, & in qua vos habetis fiduciam; & *Isa.* 65.
loco, quem dedi vobis & patribus vestris, sicut † 1 *Reg.*
feci Silo. 4. 2, 10.

15 Et projiciam vos à facie mea, sicut projeci
omnes fratres vestros, universum semen Ephraim.

16 † Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec † *Inf.*
assumas pro eis laudem & orationem, & non ob- 14. 11.
sistas mihi: quia non exaudiam te.

17 Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus
Iuda, & in plateis Ierusalem?

18 Filii colligunt ligna, & patres succendunt
ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut faciant
placentas reginæ cali, & libent diis alienis, &
me ad iracundiam provocent.

19 Numquid me ad iracundiam provocant, dicit
Dominus? nonne semeripfos in confusionem vultus
sui?

20 Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor
meus, & indignatio mea conflatur super locum
istum, super viros, & super jumenta, & super
lignum regionis, & super fruges terræ, & succen-
detur, & non extinguetur.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel:
Holocaustomata vestra addite victimis vestris, &
comedite carnes.

22 Quia non sum locutus cum patribus vestris, &
non præcepi eis, in die qua eduxi eos de terra A-
gypti, de verbo holocaustomatum, & victimarum.

23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite
vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi
populus: & ambulate in omni via, quam mandavi
vobis, ut bene sit vobis.

24 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed abierunt in voluntatibus, & in pravitate cordis sui mali: factique sunt retrorsum & non ante,

25 A die qua egressi sunt patres eorum de terra Ægypti, usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem confurgens diluculo, & mittens.

† In. 16. 12. 26 Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam: sed induraverunt cervicem suam: † & pejus operati sunt, quam patres eorum.

27 Et loqueris ad eos omnia verba hæc, & non audient te: & vocabis eos, & non respondebunt tibi.

28 Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: periit fides, & ablata est de ore eorum.

29 Tonde capillum tuum, & projice & sume in directum planctum: quia projecit Dominus, & reliquit generationem furoris sui,

30 Quia fecerunt filii Iuda malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam:

31 Et ædificaverunt excelsa Topheth, quæ est in valle filii Ennom: ut incenderent filios suos, & filias suas igni: quæ non præcepi, nec cogitavi in corde meo.

32 Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicetur amplius, Topheth, & vallis filii Ennom: sed vallis interfectionis: & sepelient in Topheth, eo quod non sit locus.

33 Et erit morticinum populi hujus in cibos volucibus cæli, & bestiis terræ, & non erit qui abigat.

† Exech. 26. 13. 34 † Et quiescere faciam de urbibus Iuda, & de plateis Ierusalem, vocem gaudii, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ: in desolationem enim erit terra.

C A P V T V I I I.

Quia tam reges, optimates, sacerdotes ac prophetae, quam reliquus populus ad idololatriam conversi sunt; & non considerato Domini judicio, omnes relicta veritate studuerunt avaritiæ ac idololatriæ, & Dominum provocantes voluerunt respiscere: ideo ab hostibus crudelissimis affligentur.

1 **I**N illo tempore, ait Dominus eicient ossa Regum Iuda, & ossa principum ejus, & ossa sacerdotum, & ossa prophetarum, & ossa eorum qui habitaverunt Ierusalem, de sepulchris suis:

2 Et expandent ea ad solem, & lunam, & omnem militiam cæli, quæ dilexerunt, & quibus servierunt, & post quæ ambulaverunt, & quæ quæsierunt, & adoraverunt: non colligentur, & non sepelientur: in sterquilinum super faciem terræ erunt.

3 Et eligent magis mortem quam vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis, quæ derelicta sunt, ad quæ eieci eos, dicit Dominus exercituum.

4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid qui cadit, non resurget? & qui averfus est, non revertetur?

5 Quare ergo averfus est populus iste in Ierusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.

6 Attendi, & auscultavi: nemo quod bonum est loquitur, nullus est, qui agat poenitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.

7 Milvus in cælo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia, custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit iudicium Domini.

8 Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est? vere mendacium operatus est stylus mendax scribarum.

9 Confusi sunt sapientes, perterriti & capti sunt: verbum enim Domini projecerunt, & sapientia nulla est in eis.

10 † Propterea dabo mulieres eorum exteris, † *Isaia*
 agros eorum heredibus: quia à minimo usque ad 56. 11.
 maximum omnes avaritiam sequuntur: à propheta *Sup. 60.*
 usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium.

11 Et sanabant contritionem filiarum populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cum non esset pax.

12 Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quinimo confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.

13 Congregans congregabo eos, ait Dominus: non est uva in vitibus, & non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergressa sunt.

14 Quare sedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & sileamus ibi: quia Dominus Deus noster silere nos fecit, & potum dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Domino.

† *Ios.*
14. 19.

15 † Expectavimus pacem, & non erat bonum tempus medelæ, & ecce formido.

16 A Dan auditus est fremitus equorum ejus, à voce hiantium pugnatorum ejus commota est omnis terra, & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus; urbem, & habitatores ejus.

17 Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.

18 Dolor meus super dolorem, in me cor meum macerens.

19 Ecce vox clamoris filiae populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex ejus non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculprilibus suis, & in vanitatibus alienis?

20 Transit messis, finita est æstas, & nos salvati non sumus.

21 Super contritione filiae populi mei contritus sum, & contristatus, stupor obtinuit me.

22 Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filiae populi mei?

C A P V T IX.

Exiget propheta interficiendos de Iudæa: in nullo dicit e e sciendum, cum omnes dolose incedant: & quia Iudæa vastanda est, vult omnes assumere luctum: in solo Deo ejusque cognitione gloriantur, qui puniet tam gentiles quam filios Israel circumcisos corde.

1 **Q**uis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiae populi mei.

2 **Q**uis dabit me in solitudine diverforium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, coetus prævaricatorum.

3 Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii & non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.

4 Unusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.

5 Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut inique agereut, laboraverunt,

6 **Habi-**

6 Habitatio tua in medio doli : in dolo reuenerunt scire me , dicit Dominus.

7 Propterea hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego constabo , & probabo eos : quid enim aliud faciam à facie filie populi mei ?

8 † Sagitta vuluerans lingua eorum , dolum locuta est : in ore suo pacem cum amico suo loquitur , & occulte ponit ei insidias. † *Psal.* 27. 3.

9 Numquid super his non visitabo , dicit Dominus ? aut in gente huiuscemodi non ulciscetur anima mea ?

10 Super montes assumam fletum ac lamentum , & super speciosa deserti planctum : quoniam incensa sunt , eo quod non sit vir pertransiens : & non audierunt vocem possidentis : à volucre cæli usque ad pecora transmigraverunt & recesserunt.

11 Et dabo Ierusalem in acervos arenæ , & cubilia draconum : & civitates Iuda dabo in desolationem , eo quod non sit habitator.

12 Quis est vir sapiens , qui intelligat hoc , & ad quem verbum oris Domini fiat ut annunciet istud , quare perierit terra , & exusta sit quasi desertum , eo quod non sit qui pertranseat ?

13 Et dixit Dominus : Quia dereliquerunt legem meam , quam dedi eis , & non audierunt vocem meam , & non ambulaverunt in ea :

14 Et abierunt post pravitatem cordis sui , & post Baalim : quod didicerunt à patribus suis.

15 Idcirco hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : † Ecce ego cibabo populum istum abinthio , & porum dabo eis aquam fellis. † *Infr.* 23. 15.

16 Et dispergam eos in gentibus , quas non noverunt ipsi & patres eorum : & mittam post eos gladium , donec consumantur.

17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Contemplamini , & vocate lamentatrices , & veniant : & ad eas , quæ sapientes sunt , mittite , & properent :

18 Festinent , & assumant super nos lamentum : deducant oculi nostri lacrymas , & palpebræ nostræ defluant aquis.

19 Quia vox lamentationis audita est de Sion : Quomodo vastati sumus & confusi vehementer ? quia dereliquimus terram , quoniam dejecta sunt tabernacula nostra.

20 Audite ergo mulieres verbum Domini : & assumant aures vestræ sermonem oris ejus : & docete filias vestras lamentum , & unaquæque proximam suam planctum.

21 Quia ascendit mors per fenestras nostras , ingressa

gressa est domos nostras, disperdere parvulos deforis, juvenes de plateis.

22 Loquere: Hæc dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, & quasi foenum post tergum metentis, & non est qui colligat.

† 1 Cor.
1. 31.
2 Cor.
10. 17.

23 Hæc dicit Dominus: † Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis:

24 Sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium, & justitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus.

25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & visitabo super omnem qui circumcisi sunt præputium,

26 Super Ægyptum, & super Iuda, & super Edom, & super filios Ammon, & super Moab, & super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

C A P V T X.

Non est timenda caelestis constellatio, nec vanissima ac imbecilla idola: sed Dominus qui solus est Deus, creator ac gubernator omnium, qui vastabit peccatores terra: plangit suum malum Ierusalem, & cum hominis non sit suas vias dirigere, orat Deum ne eos qui ipsum cognoscunt, ad interuersionem deleat, sed in hostes potius Iudaorum suum effundat furorem.

1 **A**vdite verbum, quod locutus est Dominus super vos domus Israel.

2 Hæc dicit Dominus: Iuxta vias gentium nolite discere: & à lignis cæli nolite metuere, quæ timent gentes:

3 Quia leges populorum vanæ sunt: quia lignum de saltu præcidit opus manus artificis in ascia.

† Sup.
13. 11. &
24. 8.

4 † Argento & auro decoravit illud: clavis & malleis compegit, ut non dissolvatur.

5 In similitudinem palmæ fabricata sunt, & non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valent. nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere, nec bene.

† Mich.
7. 18.
† Apoc.
15. 4.

6 † Non est similis tui Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

7 † Quis non timebit te & rex gentium? nomen enim decus: inter cunctos sapientes gentium, & in universis regnis eorum nullus est similis tui.

8 Pariter insipientes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum est.

9 Argentum involutum de Tharſis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarii: hyacinthus & purpura indumentum eorum. opus artificum univerſa hæc.

10 Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus vivens, & rex ſempiternus, ab indignatione ejus commovebitur terra: & non ſuſtinebitur gentes comminationem ejus.

11 Sic ergo dicetis eis: Dñi, qui cælos & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his quæ ſub cælo ſunt.

12 † Qui facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cælos. † *Gen.* 1. 1. *Inf.* 53.

13 Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, & elevat nebulas ab extremitatibus terræ: † fulgura in pluviam facit, & educit ventum de theſauris ſuis. † *Pſal.* 134. 7.

14 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt artifex. omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt quod conſavit, & non eſt ſpiritus in eis. *Inf.* 51. 16.

15 Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore viſitationis ſuæ peribunt.

16 Non eſt hiſ ſimilis pars Jacob: qui enim formavit omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.

17 Congrega de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione.

18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longe projiciam habitatores terræ in hac vice, & tribulabo eos ita ut inveniantur.

19 Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Plane hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam.

20 Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti ſunt, filii mei exierunt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat ultra tentorium meum, & erigat pelles meas.

21 Quia ſtulte egerunt paſtores, & Dominum non quaſierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt.

22 Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra aquilonis: ut ponat civitates Iuda ſolitudinem, & habitaculum draconum.

23 Scio Domine quia non eſt hominis via ejus: nec viri eſt ut ambulet, & dirigat grefſus ſuos.

24 † Corripe me Domine, verumtamen in juſticio; & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. † *Pſal.* 6. 1.

25 † Effunde indignationem tuam ſuper gentes, quæ 78. 6.

quæ non cognoverunt te ; & super provinciâs ,
quæ nomen tuum non invocaverunt : quia comederunt
Jacob , & devoraverunt eum , & consumpserunt
illum , & decus ejus dissipaverunt .

C A P V T X I .

*Quia maledicitur qui non audit nec servat pactum
Domini patribus datum , ideo præcipitur propheta ut
illud servandum Judæis prædicet , sed frustra , cum
magis sequantur patrum suorum scelera , variamque
idololatriam ; idcirco inferet Dominus inevitabilia in
illos mala , nec proderunt eis idola , vel justorum
oratio , neque quod prius à Deo dilecti fuerint : refert
prava Judæorum studia de ipso ex terra delendo : sed
perdemur qui nolunt audire prophetiam in nomine Do-
mini .*

1 **V**erbum , quod factum est à Domino ad Ie-
remiam , dicens :

2 Audite verba pacti hujus , & loquimini ad vi-
ros Iuda , & habitatores Ierusalem ,

3 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus
Israel : Maledictus vir , qui non audierit verba
pacti hujus ,

4 Quod præcepi patribus vestris , in die qua
eduxi eos de terra Ægypti , de fornice ferrea , di-
cens : Audite vocem meam , & facite omnia quæ
præcipio vobis , & eritis mihi in populum , & ego
ero vobis in Deum :

5 Ut suscitarem juramentum , quod juravi patri-
bus vestris , daturum me eis terram fluentem
lacte & melle , sicut est dies hæc . Et respondi , &
dixi : Amen Domine .

6 Et dixit Dominus ad me : Vociferare omnia
verba hæc in civitatibus Iuda , & foris Ierusalem ,
dicens : Audite verba pacti hujus , & facite illa :

7 Quia contestans contestatus sum patres vestros ,
in die qua eduxi eos de terra Ægypti , usque ad
diem hanc : mane confurgens contestatus sum , &
dixi : Audite vocem meam :

8 Et non audierunt , nec inclinaverunt aurem
suam : sed abierunt unusquisque in pravitate
cordis sui mali : & induxi super eos omnia verba
pacti hujus , quod præcepi ut facerent , & non
fecerunt .

9 Et dixit Dominus ad me : Inventa est conjura-
tio in viris Iuda , & in habitatoribus Ierusalem .

10 Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum
priores , qui noluerunt audire verba mea : & hi ergo
abierunt post deos alienos , ut servirent eis : irri-
tum fecerunt domus Israel & domus Iuda pactum
meum , quod pepigi cum patribus eorum .

11 Quam ob rem hæc dicit Dominus : Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt : & clamabunt ad me , & non exaudiam eos.

12 Et ibunt civitates Iuda , & habitatores Ierusalem , & clamabunt ad deos , quibus libant , & non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum.

13 † Secundum numerum enim civitatum tuarum , erant dii tui Iuda : & secundum numerum viarum Ierusalem posuisti aras confusionis , aras ad libandum Baalim. † *Sup.* 2. 28.

14 † Tu ergo noli orare pro populo hoc , & ne assumas pro eis laudem & orationem : quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me , in tempore afflictionis eorum. † *Sup.* 7. 16. *Inf.* 19. 11.

15 Quid est , quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa ? Numquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas , in quibus gloriata es ?

16 Olivam uberem , pulchram , fructiferam , speciosam , vocavit Dominus nomen tuum : ad vocem loquelæ , grandis exarsit ignis in ea , & combusta sunt frutera ejus.

17 Et Dominus exercituum qui plantavit te , locutus est super te malum , pro malis domus Israel & domus Iuda , quæ fecerunt sibi ad irritandum me , libantes Baalim.

18 Tu autem Domine demonstrasti mihi , & cognovi : tunc ostendisti mihi studia eorum.

19 Et ego quasi agnus mansuetus , qui portatur ad victimam : & non cognovi quia cogitaverunt super me consilia , dicentes : Mittamus lignum in panem ejus , & eradamus eum de terra viventium , & nomen ejus non memoretur amplius.

20 † Tu autem Domine Sabaoth , qui judicas juste , & probas renes & corda , videam ultionem tuam ex eis : tibi enim revelavi causam meam. † *Inf.* 17. 10. 20.

21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth , qui quæruunt animam tuam , & dicunt : Non prophetabis in nomine Domini , & non morieris in manibus nostris. 12.

22 Propterea hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego visitabo super eos : juvenes morientur in gladio , filii eorum & filiæ eorum morientur in fame.

23 Et reliquæ non erunt ex eis : inducam enim malum super viros Anathoth , annum visitationis eorum.

CAPV T XII.

Admiratur propheta malorum prosperitatem , qui tamen parantur ad diem occisionis , suntque terra causa luctus : hereditas adversata est Domino suo , & flores

*flores demoliti sunt vineam Domini, ideo traditur in
dissipationem, cujus tamen rursum miserebitur Do-
minus, vastatus ipse inimicis.*

† *Job.*
21. 7.
Hab. 1.
13.

1 **V**stus quidem tu es Domine, si disputem
tecum: verumtamen iusta loquar ad te:

† **Q**uare via impiorum prosperatur: bene est omni-
bus, qui prævaticantur & iniuste agunt?

2 **P**lantasti eos, & radicem miserunt: profi-
ciunt, & faciunt fructum: prope es tu ori eorum,
& longe à renibus eorum.

3 **E**t tu Domine nosti me, vidisti me, & pro-
basti cor meum tecum: congrega eos quasi gregem
ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.

4 **V**squequo lugebit terra, & herba omnis re-
gionis siccabitur, propter malitiam habitantium
in ea? consumptum est animal, & volucre, quo-
niam dixerunt: Non videbit novissima nostra.

5 **S**i cum peditibus currens laborasti: quomodo
contendere poteris cum equis? cum autem in terra
pacis securus fueris, quid facies in superbia Ior-
dani?

6 **N**am & fratres tui, & domus patris tui, etiam
ipsi pugnauerunt adversum te, & clamaverunt post
te plebs voce: ne credas eis cum locuti fuerint
tibi bona.

7 **R**eliqui domum meam, dimisi hereditatem
meam: dedi dilectam animam meam in manu ini-
micorum ejus.

8 **F**acta est mihi hereditas mea quasi leo in silva:
dedit contra me vocem, ideo odivi eam.

9 **N**umquid ovis discolor hereditas mea mihi?
numquid avis tincta per totum? venite, congre-
gamini omnes bestiae terrae, properate ad devo-
randum.

10 **P**astores multi demoliti sunt vineam meam,
conculcaverunt partem meam: dederunt portionem
meam desiderabilem in desertum solitudinis.

11 **P**osuerunt eam in dissipationem, luxitque
super me: desolatione desolata est omnis terra:
quia nullus est qui recogitet corde.

12 **S**uper omnes vias deserti venerunt vastatores,
quia gladius Domini devorabit ab extremo terras
usque ad extremum ejus: non est pax universae
carni.

13 **S**eminaverunt triticum, & spinas messuerunt:
hereditatem acceperunt, & non eis proderit: con-
fundemini à fructibus vestris, propter iram furo-
ris Domini.

14 **H**æc dicit Dominus adversum omnes vicinos

meos pessimos, qui tangunt hereditatem, quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam eos de terra sua, & domum Iuda evellam de medio eorum.

15 Et cum evulsero eos, convertar, & miserabor eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem suam, & virum in terram suam.

16 Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal: edificabuntur in medio populi mei.

17 Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsionem & perditionem, ait Dominus.

C A P V T XIII.

Sicut lumbare Jeremie absconditum in Euphrate computruit; sic Iudaa primum Domino adhaerens, propter superbiam & idololatriam ab ipso abicitur, omnesque dispergentur: revocantur tamen a propheta, ut sua poenitentia devitent mala, alioqui Iudas auferetur propter suas iniquitates, qui ad poenitentiam nequit adauxi ob inveteratam in malis consuetudinem: interponitur etiam propheta commiseratio.

1 **H**Æc dicit Dominus ad me: Vade, & posside tibi lumbare lineum, & pones illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes illud.

2 Et possedi lumbare juxta verbum Domini, & posui circa lumbos meos.

3 Et factus est sermo Domini ad me, secundo, dicens:

4 Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, & surgens vade ad Euphraten, & absconde ibi illud in foramine petrae.

5 Et abii, & abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.

6 Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi ut absconderes illud ibi.

7 Et abii ad Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco, ubi absconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita ut nulli usui aptum esset.

8 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

9 Hæc dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Iuda, & superbiam Ierusalem multam:

10 Populum istum pessimum, qui noluit audire verba mea, & ambulant in pravitate cordis sui: abieruntque post deos alienos, ut servirent eis, &

adorarent eos : & erunt sicut lumbare istud , quod nulli usui aptum est.

11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri , sic agglutinavi mihi omnem domum Israel , & omnem domum Iuda , dicit Dominus : ut essent mihi in populum , & in nomen , & in laudem , & in gloriam : & non audierunt.

12 Dices ergo ad eos sermonem istum : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te : Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino ?

13 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus : Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus , & reges qui sedent de stirpe David super thronum ejus , & sacerdotes , & prophetas , & omnes habitatores Jerusalem ebrietate :

14 Et dispergam eos virum à fratre suo , & patres & filios pariter , ait Dominus : non parcam , & non concedam : neque miserebor ut non disperdam eos.

15 Audite , & auribus percipite. Nolite elevari , quia Dominus locutus est.

16 Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat , & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos : expectabitis lucem , & ponet eam in umbram mortis , & in caliginem.

17 Quod si hoc non audieritis , in abscondito plorabit anima mea à facie superbæ : † plorans plorabit , & deducet oculus meus lacrymam , quia captus est grex Domini.

† Thren.
3. 2.

18 Dic regi , & dominatrici : Humiliamini , sedete : quoniam descendit de capite vestro corona gloriæ vestræ.

19 Civitates austri clausæ sunt , & non est qui aperiat : translata est omnis Iuda transmigracione perfecta.

20 Levate oculos vestros , & videte qui venitis ab aquilone : ubi est grex , qui datus est tibi , pennis inclytum tuum ?

21 Quid dices cum visitaverit te ? tu enim doctuisti eos adversum te , & erudisti in caput tuum : numquid non dolores apprehendent te , quasi mulierem parturientem ?

† Inf.
20. 14.

22 Quod si dixeris in corde tuo : Quare venerunt mihi hæc ? † Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata sunt verecundiora tua , pollutæ sunt plantæ tuæ.

23 Si murare potest Æthiops pellem suam , aut pardus varietates suas : & vos poteritis benefacere , cum didiceritis malum.

24 Et diffeminabo eos quasi stipulam, quæ vento raptatur in deserto.

25 Hæc fors tua, parsque mensuræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & confisa es in mendacio.

26 Unde & ego nudavi femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua,

27 Adulteria tua, & hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ: super colles in agro vidi abominaciones tuas. Væ tibi Ierusalem, non mundaberis post me: usquequo adhuc?

CAPVT XIV.

Siccitas magna in terra Iuda propter peccata populi, & orans propheta pro ejus liberatione & misericordia, prohibetur a Domino pro ipsis orare: nec suscipit Deus eorum jejunia & victimas: prophetae etiam illis securitatem promittentes una cum ipsis peribunt: luget Ieremias mortuos gladio & fame, populique peccata consistens orat pro misericordia.

1 **Q**uod factum est verbum Domini ad Ieremiam de sermonibus siccitatis.

2 Luxit Indæa, & portæ ejus corruerunt, & obscuratæ sunt in terra, & clamor Ierusalem ascendit.

3 Majores miserunt minores suos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vasa sua vacua: confusi sunt & afflicti, & operuerunt capita sua.

4 Propter terræ vastitatem, quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua.

5 Nam & cerva in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba.

6 Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.

7 Si iniquitates nostræ responderint nobis; Domine fac propter nomen tuum, quoniam multæ sunt aversiones nostræ, tibi peccavimus.

8 Expectatio Israel, salvator ejus in tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum?

9 Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non potest salvare? tu autem in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos.

10 Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos, & non quievit, & Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & visitabit peccata eorum.

† *Sup.*
2. 16.

11 Et dixit Dominus ad me: † Noli orare pro populo isto in bonum.

12 Cum jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & si obtulerint holocaustomata, & victimas, non suscipiam ea: quoniam gladio, & fame, & peste consumam eos.

† *Inf.*
23. 17.

13 Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: † Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto.

14 Et dixit Dominus ad me: Falso prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & seductionem cordis sui prophetant vobis.

15 Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius & fames non erit in terra hac: In gladio & fame consumentur prophetæ illi.

16 Et populi, quibus prophetant, erunt projecti in viis Ierusalem præ fame & gladio, & non erit qui sepeliat eos; ipsi & uxores eorum, filii & filiæ eorum: & effundam super eos malum suum.

† *Thren.*
1. 16. &
2. 13.

17 Et dices ad eos verbum istud: † Deducant oculi mei lacrymam per noctem & diem, & non taceant: quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer.

18 Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque & sacerdos abiernit in terram, quam ignorabant.

† *Sup.*
3. 15.

19 Numquid projiciens abjecisti Iudam? aut Sion abominata est anima tua? quare ergo percussisti nos, ita ut nulla sit sanitas? † Expectavimus pacem, & non est bonum, & tempus curationis, & ecce turbatio.

20 Cognovimus Domine impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi.

21 Ne des nos in opprobrium propter nomen æhni, neque facias nobis contumeliam solii gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias foedus tuum nobiscum.

22 Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluunt: aut cæli possunt dare imbres? nonne tu es Dominus Deus noster, quem expectavimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAPUT XV.

Nec Moysi nec Samuelis precibus fleendum scilicet Dominus, quin populum Ierusalem tradat pesti, gladio,

gladio, fami, & captivitati, quia castigatus non est emendatus: conqueritur propheta quod fuerit occasio discordiæ, rursumque quod annuncians verbum Dei passus sit opprobrium, cui Dominus promissit auxilium cum visitatione Iudæorum: promissit præterea & robur & liberationem, ac misericordiam his qui ad ipsum se converterent.

1 **E**T dixit Dominus ad me: Si steterit Moyfes & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: eijce illos à facie mea, & egrediantur.

2 Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: † Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium, & qui ad famem, ad famem: & qui ad captivitatem, ad captivitatem. † Zach. 11. 9.

3 Et visitabo super eos quattuor species, dicit Dominus: Gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cæli & bestias terræ ad devorandum & dissipandum.

4 Et dabo eos in fervorem universis regnis terræ: † propter Manassen filium Ezechie regis Iuda, † 4 Reg. super omnibus quæ fecit in Ierusalem. 21. 12.

5 Quis enim miserebitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?

6 Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abiisti: & extendam manum meam super te, & interficiam te: laboravi rogans.

7 Et dispergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci & disperdidi populum meum, tamen à viis suis non sunt reversi.

8 Multiplicatæ sunt mihi viduæ ejus super arenam maris: induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie: misi super civitates repente terrorem.

9 † Infirmata est quæ peperit septem, defecit anima ejus: † occidit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est, & erubuit: & residuos ejus in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus. † 1 Reg. 2. 5. † Amos 8. 9.

10 Væ mihi mater mea: quare genuisti me, virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? non foeneravi, nec foeneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi.

11 Dicit Dominus: Si non reliquæ tuæ in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis adversus inimicum.

12 Numquid foederabitur ferrum ferro ab aquilone, & æs?

13 Divitias tuas & thesauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis.

14 Et adducam inimicos tuos de terra, quam nescis; quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit.

15 Tu scis Domine, recordare mei, & visita me, & tuere me ab his qui persequuntur me: noli in patientia tua suscipere me: scito quoniam sustinui propter te opprobrium.

16 Inveni sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiā cordis mei: quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum.

† Psal.
1. 1. &
25. 4.
† Inſia
30. 15.

17 † Non sedi in concilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tuæ: solus sedebam, quoniam comminatione replesti me.

18 † Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium.

19 Propter hoc dicit Dominus: Si converteris, convertam te, & ante faciem meam stabis: & si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris: convertentur ipsi ad te, & tu non converteris ad eos.

20 Et dabo te populo huic in murum æreum, fortem: & bellabunt adversum te, & non prævalēbunt: quia ego tecum sum ut salvem te, & ernam te, dicit Dominus.

21 Et liberabo te de manu pessimorum, & redimam te de manu fortium.

C A P V T X V I.

Prohibet Dominus ne propheta uxorem ducat, denunciāns Iudaos vario mortis genere interituros, ita ut mortui non sepeliantur nec plangentur à vivis propter idololatriam patrum ac filiorum, & delictam legem Domini: sed postea per piscatores ac venatores reducet eos Dominus in terram suam, in qua ipsi una cum gentibus constēbuntur Domino peccata sua.

1 **E**T factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Non accipies uxorem, & non erunt tibi filii & filiae in loco isto.

3 Quia hæc dicit Dominus super filios & filias, qui generantur in loco isto, & super matres eorum, quæ genuerunt eos: & super patres eorum, de quorum stirpe sunt nati in terra hac:

4 Mortibus ægrotationum morientur: non plangentur.

gentur, & non sepelientur, in sterquilinum super faciem terræ erunt: & gladio & fame confundentur: & erit cadaver eorum in escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.

5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum convivii, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstuli pacem meam à populo isto, dicit Dominus, misericordiam & miserationes.

6 Et morientur grandes & parvi in terra ista: non sepelientur neque plangentur, & non se incident, neque calvitium fiet pro eis.

7 Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo: & non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo & matre.

8 Et domum convivii non ingrediaris, ut sedeas cum eis, & comedas & bibas:

9 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, & in diebus vestris, vocem gaudii, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ.

10 Et cum annunciaris populo huic omnia verba hæc, & dixerint tibi: † Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud? quæ iniquitas nostra? & quod peccatum nostrum, quod peccavimus Domino Deo nostro?

† Sup.
7. 26.

11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus: & abierunt post deos alienos, & servierunt eis, & adoraverunt eos: & me dereliquerunt, & legem meam non custodierunt.

12 Sed & vos pejus operati estis, quam patres vestri: ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat.

13 Et ejiciam vos de terra hac, in terram, quam ignoratis vos, & patres vestri: & servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.

14 Propterea ecce dies veniunt dicit Dominus, & non dicetur ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Ægypti,

15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra aquilonis, & de universis terris, ad quas eieci eos: & reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum.

16 Ecce ego mittam piscatores multos dicit Dominus, & piscabuntur eos: & post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum.

17 Quia oculi mei super omnes vias eorum : non sunt absconditæ à facie mea , & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis.

18 Et reddam primum duplices iniquitates , & peccata eorum : quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum , & abominationibus suis impleverunt hereditatem meam.

19 Domine fortitudo mea , & robur meum , & refugium meum in die tribulationis : ad te gentes venient ab extremis terræ , & dicent : Vere mendacium possederunt patres nostri , vanitatem , quæ eis non profuit.

20 Numquid faciet sibi homo deos , & ipsi non sunt dii ?

21 Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc , ostendam eis manum meam , & virtutem meam : & scient quia nomen mihi Dominus.

C A P V T X V I I .

Iudæi in peccato obstinati , & ob id vastandi dicuntur : maledictus qui confidit in homine , & benedictus qui in Deo confidit : solus Deus scrutatur corda , & cuique reddit juxta viam suam : petit propheta à Deo in quo spem habuit , liberari , & inimicos confundi : præcipit Deus de observando sabbato , ut omnia hæc ipsi Ierusalem prospera , quæ alioqui igne consumeretur.

1 **P**eccatum Iudæ scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino , exaratum super latitudinem cordis eorum , & in cornibus ararum eorum.

2 Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum , & lucorum suorum , lignorumque frondeantium , in montibus excelsis ,

3 Sacrificantes in agro : fortitudinem tuam , & omnes thesauros tuos in direptionem dabo , excelsa tua propter peccata in uniuersis finibus tuis.

4 Et relinqueris sola ab hereditate tua , quam dedi tibi : & seruire te faciam inimicis tuis in terra , quam ignoras : quoniam ignem succendisti in furore meo , usque in æternum ardebit.

5 Hæc dicit Dominus : † Maledictus homo , qui confidit in homine , & ponit carnem brachium suum , & à Domino recedit cor ejus.

6 † Erit enim quasi myricæ in deserto , & non videbit cum venerit bonum : sed habitabit in siccitate in deserto , in terra falsuginis , & inhabitabili.

7 Benedictus vir , qui confidit in Domino , & erit Dominus fiducia ejus.

† *Isaiæ*
30. 2.

† *Isaiæ*
31. 1.

8 † Et erit quasi lignum quod transplantatur su- † *Psal.*
per aquas, quod ad humorem mittit radices suas: 1. 3.
& non timebit cum venerit aestus. Et erit folium
ejus viride, & in tempore siccitatis non erit soli-
citur, nec aliquando desinet facere fructum.

9 Pravum est cor omnium, & inscrutabile quis
cognosceret illud?

10 † Ego Dominus scrutans cor, & probans re- † *Apoca*
nes: qui do unicuique juxta viam suam, & juxta 2. 23.
fructum adinventionum suarum. *Psal.* 70.

11 Perdix fovit quæ non peperit: fecit divi- 10.
tias, & non in judicio: in dimidio dierum suo- 1 *Reg.*
rum derelinquet eas, & in novissimo suo erit in- 16. 7.
sapiens.

12 Solum gloriæ altitudinis à principio, locus
sanctificationis nostræ.

13 Expectatio Israel Domine; omnes, qui te de-
relinquunt, confundentur: recedentes à te, in
terra scribentur: quoniam dereliquerunt venam
aquarum viventium Dominum.

14 Sana me Domine, & sanabor: salvum me
fac, & salvus ero: quoniam laus mea tu es.

15 Ecce ipsi dicunt ad me: Vbi est verbum Do-
mini? veniat.

16 Et ego non sum turbatus, te pastorem se-
quens: & diem hominis non desideravi, tu scis.
Quod egressum est de labiis meis, rectum in con-
spectu tuo fuit.

17 Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die
afflictionis.

18 Confundantur qui me persequuntur, & non
confundar ego: paveant illi, & non paveam ego:
induc super eos diem afflictionis, & duplici con-
tritione conterere eos.

19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & sta in
porta filiorum populi, per quam ingrediuntur re-
ges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ie-
rusalem.

20 Et dices ad eos: Audite verbum Domini re-
ges Iuda, & omnis Iuda, cunctique habitatores
Ierusalem, qui ingredimini per portas istas.

21 Hæc dicit Dominus: Custodite animas ve-
stras, & nolite portare pondera in die sabbati,
nec inferatis per portas Ierusalem.

22 Et nolite ejicere ouera de domibus vestris in
die sabbati, & omne opus non facietis: sanctifi-
cate diem sabbati, sicut præcepi patribus vestris.

23 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem
suam: sed induraverunt cervicem suam, ne audi-
rent me, & ne acciperent disciplinam.

24 Et erit : Si audieritis me , dicit Dominus , ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die sabbati : & si sanctificaveritis diem sabbati , ne faciatis in eo omne opus :

25 Ingredientur per portas civitatis hujus reges & principes , sedentes super solium David , & ascendentes in curribus & equis , ipsi & principes eorum , viri Iuda , & habitatores Ierusalem : & habitabitur civitas hæc in sempiternum .

26 Et venient de civitatibus Iuda , & de circuitu Ierusalem , & de terra Benjamin , & de campestribus , & de montuosis , & ab austro , portantes holocaustum , & victimam , & sacrificium , & thus , & inferent oblationem in domum Domini .

27 Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati , & ne portetis onus , & ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati : succendam ignem in portis ejus , & devorabit domos Ierusalem , & non extinguetur .

C A P V T X V I I I .

Exemplo figuli ostendit Dominus in manu sua esse domum Israel , ut juxta ipsorum merita eis faciat , etiam si prius aliud se facturum dixerit : propter obstinatum Iudaorum malitiam denuntiatur eis interitus : conspiratio Iudaorum contra Ieremiam , ipse quoque ad Deum lamentatio , & poenitentiam , quæ inimicos sequentur , denunciatio .

1 **V**erbum , quod factum est ad Ieremiam à Domino , dicens :

2 Surge , & descende in domum figuli , & ibi audies verba mea .

3 Et descendi in domum figuli , & ecce ipse faciebat opus super rotam .

4 Et dissipatum est vas , quod ipse faciebat & into manibus suis : conversusque fecit illud vas alterum , sicut placuerat in oculis ejus ut faceret .

5 Et factum est verbum Domini ad me dicens :

6 † Numquid sicut figulus iste , non potero vobis facere , domus Israel , ait Dominus ? ecce sicut lutum in manu figuli , sic vos in manu mea , domus Israel .

7 Repente loquar adversum gentem & adversum regnum , † ut eradicem , & destruam , & disperdam illud .

8 Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo , quod locutus sum adversus eam : agam & ego poenitentiam super malo , quod cogitavi ut facerem ei .

† *Isaia*
45. 9.
Rom. 9.
20.

† *Sup.* 1.
20.

9 Et subito loquar de gente & de regno, ut adificem & plantem illud.

10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: poenitentiam agam super bono, quod locutus sum ut facerem ei.

11 Nunc ergo dic viro Iuda, & habitatoribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: † Ecce † *Infra*
ego frugo contra vos malum, & cogito contra vos 25. 5.
cogitationem: † revertatur unusquisque à via sua & 35.
mala, & dirigite vias vestras & studia vestra. 12.

12 Qui dixerunt: Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. † *Iona*
3. 8.

13 Ideo hæc dicit Dominus: Interrogate gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Israel?

14 Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidae, & defluentes?

15 Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes, & impingentes in viis suis, in semitis sæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito:

16 † Vt fieret terra eorum in desolationem, & † *Infra*
in sibilum sempiternum: omnis qui præterierit per 19. 8.
eam obstupescet, & movebit caput suum. & 49.

17 Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. 13. &
50. 13.

18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogitationes: non enim peribit lex à sacerdote, neque consilium à sapiente, nec sermo à propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad universos sermones ejus.

19 Attende Domine ad me, & audi vocem adversariorum meorum.

20 Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis.

21 Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladii: fiant uxores eorum absque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: juvenes eorum confodiantur gladio in prælio.

22 Audiatur clamor de domibus eorum: adduces enim super eos latronem repente: quia foderunt foveam ut caperent me, & laqueos absconderunt pedibus meis.

23 Tu autem Domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem: ne propitius iniquitatem eorum.

eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

C A P V T X I X.

Jeremias per lagunculam terream quam fregit, ostendit populum Ierusalem perdendum gladio & fame in obsidione, in qua patres filios comedent, propter multiplicem ipsorum idololatricam & contempnum verbi Dei.

1 **H**Æc dicit Dominus: Vade, & accipe lagunculam figuli testeam à senioribus populi, & à senioribus sacerdotum.

2 Et egredere ad vallem filii Ennom, quæ est juxta introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.

2 Et dices: Audite verbum Domini reges Iudæ, & habitatores Ierusalem: hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus:

4 Eo quod dereliquerint me, & alienum fecerint locum istum: & libaverunt in eo diis alienis, quos nescierunt ipsi, & patres eorum, & reges Iudæ: & repleverunt locum istum sanguine innocentum.

5 Et ædificaverunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.

6 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non vocabitur amplius locus iste, Topheth, & vallis filii Ennom, sed vallis occisionis.

7 Et dissipabo consilium Iudæ & Ierusalem in loco isto: & subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadavera eorum, escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.

8 † Et ponam civitatem hanc in stuporem, & in sibilum: omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, & sibilabit super universa plaga ejus.

9 Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, & carnibus filiarum suarum: & unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærent animas eorum.

10 Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum.

11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum, & civitatem istam

† Sup.

ys. 16.

Inf. 49.

23. &

sq. 13.

istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari: & in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum.

12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, & habitatoribus ejus: & ponam civitatem istam sicut Topheth.

13 Et erunt domus Jerusalem, & domus regum Juda, sicut locus Topheth, immundæ; omnes domus, in quarum domatibus sacrificaverunt omni militiæ cæli, & libaverunt libamina diis alienis.

14 Venit autem Jeremias de Topheth, quo miserat eum Dominus ad prophetandum, & stetit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem populum:

15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super civitatem hanc, & super omnes urbes ejus, universa mala, quæ locutus sum adversum eam: quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

C A P V T XX.

Percussus Jeremias mittitur à Phassur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tanquam pseudopropheta & omnibus amicis ejus, totique Judææ captivitatem Babylonicam: conqueritur se videri & pati opprobrium ac persecutionem ob verbum Domini, maleaciticque diei natiuitatis suæ.

1 **E**T audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem sermones istos.

2 Et percussit Phassur Jeremiam prophetam, & misit eum in nervum, quod erat in porta Benjamin superiori, in domo Domini.

3 Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum Jeremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed pavorem undique.

4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum suorum, & oculi tui videbunt: & omnem Iudam dabo in manum regis Babylonis: & traducet eos in Babylonem, & percutiet eos gladio.

5 Et dabo universam substantiam civitatis hujus, & omnem laborem ejus, omneque pretium, & cunctos thesauros regum Juda dabo in manu inimicorum eorum: & diripient eos, & sollent, & ducent in Babylonem.

6 Tu autem Phalsur , & omnes habitatores domus tuæ , ibitis in captivitatem : & in Babylonem venies , & ibi morieris , ibique sepelieris tu , & omnes amici tui , quibus prophetasti mendacium.

7 Seduxisti me Domine . & seductus sum : fortior me fuisti , & invaluisti : factus sum in derisum tota die , omnes subsannant me.

8 Quia jam olim loquor , vociferans iniquitatem , & vastitatem clamito : & factus est mihi sermo Domini in opprobrium , & in derisum tota die.

9 Et dixi : Non recordabor ejus , neque loquar ultra in nomine illius : & factus est in corde meo quasi ignis exæstivans , claususque in ossibus meis : & defeci , ferre non sustinens.

10 Audiui enim contumelias multorum , & terrorem in circuitu : Persequimini , & persequamur eum : ab omnibus viris , qui erant pacifici mei , & custodientes latus meum : si quo modo decipiatur , & prævaleamus adversus eum , & consequamur ultionem ex eo.

† *Infra* 23. 40. 11 Dominus autem mecum est quasi bellator fortis : idcirco qui persequuntur me , cadent , & infirmi erunt : confundentur vehementer , † quia non intellexerunt opprobrium sempiternum , quod nunquam delebitur.

† *Sup.* 11. 20. 12 Et tu Domine exercituum † probator justus , qui vides renes & cor : videam quæso ultionem tuam ex eis : tibi enim revelavi causam meam.

13 Cantate Domino , laudate Dominum : quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

† *Job* 3. 2. 14 † Maledicta dies , in qua natus sum : dies , in qua peperit me mater mea , non sit benedicta.

15 Maledictus vir , qui annuntiavit patri meo , dicens : Natus est tibi puer masculus : & quasi gaudio lætificavit eum.

16 Sit homo ille ut sunt civitates , quas subvertit Dominus , & non poenituit eum : audiat clamorem mane , & ululatum in tempore meridiano :

17 Qui non me interfecit à vulva , ut hieret mihi mater mea sepulchrum , & vulva ejus conceptus æternus.

18 Quare de vulva egressus sum , ut viderem laborem & dolorem , & consumerentur in confusione dies mei ?

C A P V T XXI.

Respondet Ieremias nuntiis Seſactæ regis super obſidione regis Nabuchodonosor , Judam vaſtandam pelle , gladio , fame & captivitate , ſoloſque eos victuros qui

qui transfugerint ad Chaldaeos : hortatur etiam ut faciant iudicium, ne indignatio Domini veniens ipsos consumat.

1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam à Domino, quando misit ad eum rex Sedecias Phasur filium Melchiae, & Sophoniam filium Maasae sacerdotem, dicens :

2 Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis praeliatur adversum nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, & recedat à nobis.

3 Et dixit Ieremias ad eos : Sic dicetis Sedeciae :

4 Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ecce ego convertam vasa belli, quæ in manibus vestris sunt, & quibus vos pugnatistis adversum regem Babylonis, & Chaldaeos, qui obsident vos in circuitu murorum : & congregabo ea in medio civitatis hujus.

5 Et debellabo ego vos in manu extenta, & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi.

6 Et percutiam habitatores civitatis hujus, homines & bestiae pestilentia magna morientur.

7 Et post hæc ait Dominus : dabo Sedeciam regem Iuda, & servos ejus, & populum ejus, & qui derelicti sunt in civitate hac à peste, & gladio, & fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu inimicorum eorum, & in manu quarerentium animam eorum, & percutiet eos in ore gladii, & non flectetur, neque parceret, nec miseretur.

8 Et ad populum hunc dices : Hæc dicit Dominus : Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis.

9 † Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, & fame, & peste : qui autem egressus fuerit, & transfugerit ad Chaldaeos, qui obsident vos, vivet, & erit ei anima sua, quasi spoliū. † Inf. 38. 2a

10 Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, & non in bonum, ait Dominus: in manu regis Babylonis dabitur, & exuret eam igni.

11 Et domui regis Iuda : Audite verbum Domini.

12 Domus David, hæc dicit Dominus : † Iudicate mane iudicium, & eruite vi oppressum de manu calumniantis : ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum. † Inf. 22. 3.

13 Ecce ego ad te habitatricem vallis solidæ atque campestris, ait Dominus; qui dicitis : Quis per-

percutiet nos? & quis ingredietur domos nostras?

14 Et visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus: & succendam ignem in saltu ejus: & devorabit omnia in circuitu ejus.

C A P V T XXXII.

Hortatur regem Iuda & populum ejus ut faciant iudicium & iustitiam, quo omnia prospere ipsis succedant; alioqui erunt omnes in direptionem: quodque Sellum sive Ioakim filius Iosæ regis Iuda non sit in Ierusalem reversurus: increpat eos qui ex iniustitia edificant, promittentes sibi felicitatem parvum iustorum: vaticinatur adversus impium Ioakim filium Iosæ, quod sepultura sit cariturus, & huius filius impiissimus Iechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique morturus.

1 **H**Æc dicit Dominus: Descende in domum regis Iuda, & loquêris ibi verbum hoc,

2 Et dices: Audi verbum Domini rex Iuda, qui sedes super solium David; tu & servi tui, & populus tuus, qui ingredimini per portas istas.

† *Supra*
81. 12.

3 Hæc dicit Dominus: † Facite iudicium & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & advenam, & pupillum, & viduam nolite contristare, neque opprimatis inique: & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.

4 Si enim facientes feceritis verbum istud: ingredientur per portas domus huius, reges sedentes de genere David super thronum ejus, & adscendentes currus & equos, ipsi & servi, & populus eorum.

5 Quod si non audieritis verba hæc: in memetipso iuravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc.

6 Quia hæc dicit Dominus super domum regis Iuda: Galaad tu mihi caput Libani: si non posuerò te solitudinem, urbes inhabitabiles.

7 Et sanctificabo super te, interficientem virum, & arma ejus: & succident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem.

8 Et pertransibunt gentes multæ per civitatem hanc: & dicet unusquisque proximo suo: † Quare fecit Dominus sic civitati huic grandi?

† *Deut.*
29. 24.

9 Et respondebunt: Eo quod dereliquerat patrum Domini Dei sui, & adoraverint deos alienos, & servierint eis.

3 *Reg. 9.*
8.

10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non rever-

rever-

revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis suæ.

11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Iosia regem Iuda, qui regnavit pro Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur hic amplius:

12 Sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, & terram istam non videbit amplius.

13 Væ qui ædificat domum suam in iniustitia, & coenacula sua non in iudicio: amicum suum opprimet frustra, & mercedem ejus non reddet ei.

14 Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & coenacula spatiosa: qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia cedrina, pingitque sinopide.

15 Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit & bibit, & fecit iudicium & iustitiam tunc cum bene erat ei?

16 Iudicavit causam pauperis & egeni in bonum suum: numquid non ideo quia cognovit me, dicit Dominus?

17 Tui vero oculi & cor ad avaritiam, & ad sanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad cursum mali operis.

18 Propterea hæc dicit Dominus ad Ioakim filium Iosia regem Iuda: Non plangent eum: Væ frater & væ soror: non concrepabunt ei: Væ Domine, & væ inclyte.

19 Sepultura atini sepelietur, putrefactus & projectus extra portas Ierusalem.

20 Ascende Libanum, & clama: & in Basan da vocem tuam, & clama ad transeuntes, quia conkriti sunt omnes amatores tui.

21 Locutus sum ad te in abundantia tua: & dixisti: Non audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam.

22 Omnes pastores tuos pascet ventus, & amatores tui in captivitatem ibunt: & tunc confundêris, & erubesces ab omni malitia tua.

23 Quæ sedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuisti, cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis?

24 Vivo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Iechonias filius Ioakim regis Iuda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.

25 Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorum tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu Chaldaeorum.

26 Et mittam te, & matrem tuam quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non estis, ibique moriemini:

27 Et in terram, ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur.

28 Numquid vas fictile atque contritum vir iste Iechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abjecti sunt ipse & semen ejus, & projecti in terram, quam ignoraverunt?

29 Terra, terra, terra, audi sermonem Domini.

30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, & potestatem habeat ultra in Iuda.

C A P V T X X I I I .

Comminatur Dominus pastoribus qui gregem dispergunt ac lacerant, promittens se reduciturum reliquias gregis ad locum suum, ac suscitaturum pastores & germen David justum, sub quo magna fuentur felicitate: vaticinatur quoque pseudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt, volentes ut obliviscatur nomen Domini, & prohibent absque Dei voluntate, sermonem Domini Onu appellantes.

† Exech. 13. 3. 34. 2. 1 VÆ pastoribus, qui disperdunt & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus.

2 Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores, qui pascunt populum meum: Vos disperditis gregem meum, & ejecistis eos, & non visitastis eos: ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus.

3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & convertam eos ad rura sua: & crescent & multiplicabuntur.

4 Et suscitabo super eos pastores, & pascent eos: non formidabunt ultra, & non pavebunt: & nullus quæreretur ex numero, dicit Dominus.

‡ Inf. 83. 14. Isa. 4. 2. 40. 11. 45. 8. 5 † Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo David germen justum: & regnabit rex, & sapiens erit: & faciet judicium & justitiam in terra.

Exech. 34. 11. Dan. 9. 24. 6 In diebus illis salvabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter: & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster.

Joaz. 1. 45. 7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Ægypti:

† Sup. 31. 14. Deut. 33. 28. 8 Sed: † Vivit Dominus, qui eduxit & adduxit semen domus Israel de terra aquilonis, & de cœcis terris, ad quas ejeceram eos illuc: & habitabunt in terra sua.

9 Ad prophetas : Contritum est cor meum in medio mei , contremuerunt omnia ossa mea : factus sum quasi vir ebrius , & quasi homo madidus à vino , à facie Domini , & à facie verborum sanctorum ejus.

10 Quia adulteris repleta est terra , quia à facie maledictionis luxit terra , arefacta sunt arva deferti : factus est cursus eorum malus , & fortitudo eorum dissimilis.

11 Propheta namque & sacerdos polluti sunt : & in domo mea inveni malum eorum , ait Dominus.

12 Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris : impellentur enim , & corruent in ea ; afferam enim super eos mala , annum visitationis eorum , ait Dominus.

13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem : prophetabant in Baal , & decipiebant populum meum Israel.

14 Et in prophetis Ierusalem vidi similitudinem adulterantium , & iter mendacii : & confortaverunt manus pessimorum , ut non converteretur unusquisque à malitia sua : facti sunt mihi omnes ut Sodoma , & habitatores ejus quasi Gomorra.

15 Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas : † Ecce ego cibabo eos absinthio , & † *Supra* potabo eos felle : à prophetis enim Ierusalem , 9. 15. egressa est pollutio super omnem terram.

16 Hæc dicit Dominus exercituum : † Nolite † *Infra* audire verba prophetarum , qui prophetant vobis , 27. 9. & decipiunt vos : visionem cordis sui loquuntur , 29. 8. non de ore Domini.

17 Dicunt his , qui blasphemant me : Locutus est Dominus : † Pax erit vobis : & omni , qui ambulat in pravitare cordis sui , dixerunt : Non veniet super vos malum. † *Supra* 5. 12. 14. 13.

18 Quis enim affuit in consilio Domini , & vidit , & audivit sermonem ejus : quis consideravit verbum illius & audivit ?

19 † Ecce turbo Dominicæ indignationis egre- † *Infra* dietur , & tempestas erumpens super caput impiorum veniet. 30. 14.

20 Non revertetur furor Domini , usque dum faciat , & usque dum compleat cogitationem cordis sui : in novissimis diebus intelligetis consilium ejus.

21 Non mittebam prophetas , & ipsi currebant : non loquebar ad eos , & ipsi prophetabant.

22 Si stetissent in consilio meo , & nota fecissent verba mea populo meo , avertissem utique eos à via sua mala , & à cogitationibus suis pessimis.

23 Putasne Deus è vicino ego sum , dicit Dominus ? & non Deus de longe ?

24 Si occultabitur vir in absconditis : & ego non videbo eum , dicit Dominus ? numquid non cælum & terram ego impleo , dicit Dominus ?

25 Audivi quæ dixerunt prophetae , prophetantes in nomine meo mendacium , atque dicentes : Somniavi , somniavi.

26 Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium , & prophetantium seductiones cordis sui ?

27 Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum , quæ narrat unusquisque ad proximum suum : sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal.

28 Propheta , qui habet somnium , narret somnium : & qui habet sermonem meum , loquatur sermonem meum vere : quid paleis ad triticum , dicit Dominus ?

29 Numquid non verba mea sunt quasi ignis , dicit Dominus , & quasi malleus conterens petram ?

30 Propterea ecce ego ad prophetas , ait Dominus , qui furantur verba mea unusquisque à proximo suo.

31 Ecce ego ad prophetas , ait Dominus , qui assumunt linguas suas , & ajunt : Dicit Dominus.

32 Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium , ait Dominus , qui narraverunt ea , & seduxerunt populum meum in mendacio suo , & in miraculis suis : cum ego non misissem eos , nec mandassem eis , qui nihil profuerunt populo huic , dicit Dominus.

33 Si igitur interrogaverit te populus iste , vel propheta , aut sacerdos , dicens : Quod est onus Domini ? dices ad eos : Vos estis onus , projiciam quippe vos , dicit Dominus.

34 Et propheta , & sacerdos , & populus qui dicit : Onus Domini : visitabo super virum illum , & super domum ejus.

35 Hæc dicetis unusquisque ad proximum , & ad fratrem suum : Quid respondit Dominus ? & quid locutus est Dominus ?

36 Et onus Domini ultra non memorabitur : quia onus erit unicuique sermo suus : & pervertistis verba Dei viventis , Domini exercituum Dei nostri.

37 Hæc dices ad prophetam : Quid respondit tibi Dominus ? & quid locutus est Dominus ?

38 Si autem onus Domini dixeritis : propter hoc hæc dicit Dominus : Quia dixistis sermonem istum :

Onus Domini : & misi ad vos , dicens : Nolite dicere : Onus Domini :

39 Propterea ecce ego tollam vos portans , & derelinquam vos , & civitatem quam dedi vobis , & patribus vestris , à facie mea.

40 † Et dabo vos in opprobrium sempiternum , † *Sup.* & in ignominiam æternam , quæ nunquam obli- *20. 13.* vione delebitur.

C A P V T X X I V .

Calathus bonarum ficum designat captivos in Babilonia Iudeos , quos dicit Dominus se redueturum in terram suam , qui toto corde ad ipsum revertentur : Calathus autem malarum ficum significat eos quæ manserant Ierofolymis , ac postea fugerunt in Aegyptum , quos dicit se daturum in opprobrium & maledictionem.

1 **O**stendit mihi Dominus : & ecce duo calathi pleni ficis , positi ante templum Domini , postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Ioakim regem Iuda , & principes ejus , & fabrum , & inclusorem , de Ierusalem , & adduxit eos in Babylonem.

2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis , ut solent ficus esse primi temporis : & calathus unus ficus habebat malas nimis , quæ comedi non poterant , eo quod essent malæ.

3 Et dixit Dominus ad me : Quid tu vides Ieremia ? Et dixi : Ficus , ficus bonas , bonas valde ; & malas , malas valde , quæ comedi non possunt , eo quod sint malæ.

4 Et factum est verbum Domini ad me , dicens :

5 Hæc dicit Dominus Deus Israel : Sicut ficus hæ bonæ : sic cognoscam transmigrationem Iuda , quam emisi de loco isto in terram Chaldæorum , in bonum.

6 Et ponam oculos meos super eos ad placandum , & reducam eos in terram hanc : & ædificabo eos , & non destruam : & plantabo eos , & non evellam.

7 Et dabo eis cor ut sciant me , quia ego sum Dominus : † & erunt mihi in populum ; & ego ero eis in Deum : quia revertentur ad me in toto corde suo.

8 † Et sicut ficus pessimæ , quæ comedi non possunt , eo quod sint malæ : hæc dicit Dominus , sic dabo Sedeciam regem Iuda , & principes ejus , & reliquos de Ierusalem , qui remanserunt in urbe hac , & qui habitant in terra Aegypti.

† *Sup.*
21. 38.

† *Inf.*
29. 17.

9 Et dabo eos in vexationem, afflictionemque omnibus regnis terræ; in opprobrium, & in parabolam, & in proverbium, & in maledictionem in universis locis, ad quæ ejeci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, & pestem; donec consumantur de terra, quam dedi eis, & patribus eorum.

C A P V T XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam nec reliquos prophetas adhortantes ad penitentiam, prædicit excidium Ierosolymorum, & captivitatem septuaginta annorum, ac deinde perditionem regum qui ipsos tenebant captivos: quæ propter jubetur Ieremias civitatibus Iudæ ac ceteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque præcunctis pastoribus ac optimatibus.

1 **V**erbum, quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iudæ, in anno quarto Ioakim filii Iosæ regis Iudæ, (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis.)

2 Quod locutus est Ieremias propheta ad omnem populum Iudæ, & ad universos habitatores Ierusalem, dicens:

3 A tertio decimo anno Iosæ filii Ammon regis Iudæ usque ad diem hanc; iste tertius & vigesimus annus; factum est verbum Domini, ad me, & locutus sum ad vos de nocte confurgens, & loquens; & non audistis.

4 Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, confurgens diluculo, mittensque; & non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis,

5 Cum diceret: † Revertimini unusquisque à via sua mala, & à pessimis cogitationibus vestris; & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, & patribus vestris, à sæculo & usque in sæculum.

6 Et nolite ire post deos alienos, ut serviatis eis, adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, & non affligam vos.

7 Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum,

8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea:

9 Ecce ego mittam, & assumam universas cognationes aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum; & adducam

eos super terram istam, & super habitatores ejus, & super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt: & interficiam eos, & ponam eos in stuporem & in sibilum, & in solitudines sempiternas.

10 Perdamque ex eis vocem gaudii, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, vocem molæ, & lumen lucernæ.

11 † Et erit universa terra hæc in solitudinem, & in stuporem: & servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. † *Dan.* 9. 2.

12 Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, & super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & super terram Chaldæorum: & ponam illam, in solitudines sempiternas. *Isa.* 26. 6. *2 Par.* 36. 22. *2 Esd.* 1. 1.

13 Et adducam super terram illam omnia verba mea, quæ locutus sum contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quæcumque propheta- vit Jeremias adversum omnes gentes:

14 Quia servierunt eis, cum essent gentes multæ, & reges magni: & reddam eis secundum opera eorum, & secundum facta manuum suarum.

15 Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te.

16 Et bibent, & turbabuntur, & insanient à facie gladii, quem ego mittam inter eos.

17 Et accepi calicem de manu Domini, & propinavi cunctis gentibus, ad quas misit me Dominus:

18 Jerusalem, & civitatibus Iuda, & regibus ejus, & principibus ejus: ut darem eos in solitudinem, & in stuporem, & in sibilum, & in maledictionem, sicut est dies illa:

19 Pharaoni regi Ægypti, & servis ejus, & principibus ejus, & omni populo ejus,

20 Et universis generaliter: cunctis regibus terræ Astitidis, & cunctis regibus terræ Philistiim, & Ashaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti;

21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:

22 Et cunctis regibus Tyri, & universis regibus Sidonis: & regibus terræ insularum, qui sunt trans mare:

23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & universis qui attonsi sunt in comam:

24 Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis regibus occidentis, qui habitant in deserto:

25 Et cunctis regibus Zambri, & cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Medorum:

26 Cunctis quoque regibus aquilonis de prope & de longe, unicuique contra fratrem suum: & omnibus regibus terræ, quæ super faciem ejus sunt: & rex Sefach bibet post eos.

27 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bibite, & inebriamini, & vomite: & cadite, neque surgatis à facie gladii, quem ego mittam inter vos.

28 Cumque noluerunt accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis:

† 1 Pet.
4. 17.

29 † Quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quasi innocentes & immunes eritis? non eritis immunes: gladium enim ego voco super omnes habitatores terræ, dicit Dominus exercituum.

† Joel.
3. 16.
Amos
1. 2.

30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc, & dices ad illos: † Dominus de excelsis rugiet, & de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celeuma quasi calcantium concinetur adversus omnes habitatores terræ.

31 Pervenit sonitus usque ad extrema terræ à quia judicium Domino cum gentibus: judicatur ipse cum omni carne, impios tradidi gladio, dicit Dominus.

32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce afflictio egredietur de gente in gentem: & turbo magnus egredietur à summitatibus terræ.

33 Et erunt interfecti Domini in die illa, à summo terræ usque ad summum ejus: non plangentur, & non colligentur, neque sepelientur: in sterquilinum super faciem terræ jacebunt.

34 Ululate pastores, & clamate, & aspergite vos cinere optimates gregis: quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini; & dissipationes vestræ & cadetis quasi vasa pretiosa.

35 Et peribit fuga à pastoribus, & salvatio ab optimatibus gregis.

36 Vox clamoris pastorum, & ululatus optimatum gregis: quia vastavit Dominus pascua eorum.

37 Et conticuerunt arva pacis à facie iræ furoris Domini.

38 Dereliquit quasi leo umbraculum suum, quia facta est terra eorum in desolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini.

Prophetans Ieremias excidium Ierosolymorum nisi resipiscant, comprehenditur à sacerdotibus & prophetis, sed liberatur per principes seniores ne occidatur, prolatis exemplis Michæ & Uriæ prophetarum.

1 **I**N principio regni Ioakim filii Iosæ regis Iuda, factum est verbum istud à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini; & loquæris ad omnes civitates Iuda, de quibus veniunt ut adorent in domo Domini, universos sermones, quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos, noli subtrahere verbum,

3 Si forte audiant & convertantur unusquisque à via sua mala: & poeniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.

4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis.

5 Ut audiat sermone fervorum meorum Prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte consurgens, & dirigens, & non audistis.

6 † Dabo domum istam sicut Silo, & urbem † 1 Reg. 4.2.10.
hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terre.

7 Et audierunt sacerdotes, & prophetae, & omnis populus, Ieremiam loquentem verba hæc in domo Domini.

8 Cumque compleisset Ieremias, loquens omnia quæ præceperat ei Dominus ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes, & prophetae, & omnis populus, dicens: Morte moriatur.

9 Quare prophetavit in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus hæc: & urbs ista desolabitur, eo quod non sit habitator? Et congregatus est omnis populus adversus Ieremiam in domo Domini.

10 Et audierunt principes Iuda verba hæc: & ascenderunt de domo regis in domum Domini, & sederunt in introitu portæ domus Domini novæ.

11 Et locuti sunt sacerdotes & prophetae ad principes, & ad omnem populum, dicentes: Iudicium mortis est viro huic: quia prophetavit adversus civitatem istam, sicut audistis auribus vestris.

12 Et ait Ieremias ad omnes principes, & ad universum populum, dicens: † Dominus misit me, † Sup. 25. 13.
ut prophetarem ad domum istam, & ad civitatem hanc, omnia verba quæ audistis.

† Sup.
7. 3.

13 † Nunc ergo bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri: & poenitebit Dominum mali, quod locutus est adversum vos.

14 Ego autem ecce in manibus vestris sum: facite mihi quod bonum & rectum est in oculis vestris:

15 Verumtamen scitote & cognoscite, quod si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos, & contra civitatem istam, & habitatores ejus. in veritate enim misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc.

16 Et dixerunt principes, & omnis populus, ad sacerdotes & ad prophetas: Non est viro huic iudicium mortis: quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos.

17 Surrexerunt ergo viri de senioribus terræ: & dixerunt ad omnem coetum populi, loquentes:

18 Michæas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechiae regis Iuda, & ait ad omnem populum Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum, † Sion quasi ager arabitur: & Ierusalem in acervum lapidum erit: & mons domus in excelsa silvarum.

† Mich.
3. 18.

19 Numquid morte condemnavit eum Ezechias rex Iuda, & omnis Iuda? numquid non timuerunt Dominum, & deprecari sunt faciem Domini: & poenituit Dominum mali, quod locutus fuerat adversum eos? Itaque nos facimus malam grande contra animas nostras.

20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Vrias filius Semei de Cariathiarim: & prophetavit adversum civitatem istam, & adversum terram hanc, juxta omnia verba Ieremiae.

21 Et audivit rex Ioakim, & omnes potentes, & principes ejus, verba hæc: & quæsit rex interficere eum. Et audivit Vrias, & timuit, fugitque & ingressus est Ægyptum.

22 Et misit rex Ioakim viros in Ægyptum, Elnathan filium Achobor, & viros cum eo in Ægyptum.

23 Et eduxerunt Vriam de Ægypto: & adduxerunt eum ad regem Ioakim, & percussit eum gladio: & projecit cadaver ejus in sepulchris vulgi ignobilis.

24 Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Ieremia, ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

C A P V T XXVII.

Vinculis ad varios reges missis, dicit illos, si servare velint regi Babilonis ejusque posteris, permansuros in

in terra sua; alioqui perituros gladio, fame & peste; irrohens in pseuoprophetas qui aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam sacra vasa quæ reliqua sunt transferenda in Babylonem, & tanaem referenda Ierofolytam.

1 **I**N principio regni Ioakim filii Iosæ regis Iuda, factum est verbum istud ad Ieremiam à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, & catenas: & pones eas in collo tuo.

3 Et mites eas ad regem Edam, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis; in manu nunciorum, qui venerunt Ierusalem ad Sedeciam regem Iuda.

4 Et præcipies eis ut ad dominos suos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Hæc dicetis ad dominos vestros:

5 Ego feci terram, & homines, & iumenta, quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.

6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei: insuper & bestias agri dedi ei ut seruiant illi.

7 Et seruiet ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus: donec veniat tempus terræ ejus & ipsius: & seruiet ei gentes multæ, & reges magni.

8 Gens autem & regnum, quod non seruiet Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicumque non curauerit collum suum sub iugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in peste visitabo super gentem illam, ait Dominus, donec consumam eos in manu ejus.

9 † Vos ergo nolite audire prophetas vestros, † *Sup.*
& divinos, & somniatores, & augures, & ma- 23. 6.
lêficos, qui dicunt vobis: Non seruietis regi Ba- *Inf.* 29.
bylonis. 3.

10 Quia mendacium prophetant vobis: ut longe vos faciant de terra vestra, & ejiciant vos & pereatis.

11 Porro gens, quæ subjecerit cervicem suam sub iugo regis Babylonis, & seruiet ei: dimittam eam in terra sua, dicit Dominus: & colet eam, & habitabit in ea.

12 Et ad Sedeciam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba hæc, dicens: Subjicite colla vestra sub iugo regis Babylonis, & servite ei, & populo ejus, & vivetis.

13 Quare moriemini tu & populus tuus gladio, & fame,

& fame, & peste, sicut locutus est Dominus ad gentem, quæ servire noluerit regi Babylonis?

14 Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis.

† *Sup.* 15 † Quia non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: ut ejiciant vos, & pereatis tam vos, quam prophetae, qui vaticinantur vobis.

16 Et ad sacerdotes, & ad populum istum locutus sum, dicens: Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc cito, mendacium enim prophetant vobis.

17 Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis ut vivatis, quare datur hæc civitas in solitudinem?

18 Et si prophetae sunt, & est verbum Domini in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Iuda, & in Ierusalem, in Babylonem.

† 4 *Reg.* 19 Quia hæc dicit Dominus exercituum † ad columbas, & ad mare, & ad bases, & ad reliqua vasorum, quæ remanserunt in civitate hac:

20 Quæ non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, cum transferret Iechoniam filium Ioakim regem Iuda de Ierusalem in Babylonem, & omnes optimates Iuda & Ierusalem.

21 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, & in domo regis Iuda & Ierusalem:

22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt usque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & restitui in loco isto.

C A P V T XXVIII.

Hananiah pseudopropheta, ablatis de collo Ieremie catenis, vaticinatur sacra vasa cum rege & captivo populo post biennium reducenda: sed jubetur Ieremias contrarium vaticinari, & mortem illi denunciare, qua juxta verbum Ieremie eodem anno secuta est.

1 **E**T factum est in anno illo, in principio Regni Sedeciae regis Iuda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hananiah filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini, coram sacerdotibus & omni populo, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contrivi jugum regis Babylonis,

3. Adhuc

3 Adhuc duo anni dierum , & ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini , quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto , & transtulit ea in Babylonem.

4 Et Iechoniam filium Ioakim regem Iuda , & omnem transmirationem Iuda , qui ingressi sunt in Babylonem , ego convertam ad locum istum , ait Dominus : conteram enim jugum regis Babylonis.

5 Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophetam , in oculis sacerdotum , & in oculis populi , qui stabat in domo Domini.

6 Et ait Ieremias propheta : Amen , sic faciat Dominus : suscitet Dominus verba tua , quæ prophetasti : ut referantur vasa in domum Domini , & omnis transmigratio de Babylone ad locum istum.

7 Veruntamen audi verbum hoc , quod ego loquor in auribus tuis , & in auribus universi populi :

8 Prophetæ , qui fuerunt ante me & ante te ab initio , & prophetaverunt super terras multas , & super regna magna , de prælio & de afflictione , & de fame.

9 Propheta , qui vaticinatus est pacem : cum venerit verbum ejus , sciatur propheta , quem misit Dominus in veritate.

10 Et tulit Hananias propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ , & contregit eam.

11 Et ait Hananias in conspectu omnis populi , dicens : Hæc dicit Dominus : Sic confringam jugum Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium.

12 Et abiit Ieremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam , postquam confregit Hananias propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ , dicens :

13 Vade , & dices Hananiæ : Hæc dicit Dominus : Catenas ligneas contrivisti ; & facies pro eis catenas ferreas.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum , ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis , & servient ei : insuper & bestias terræ dedi ei.

15 Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophetam , & tu confidere fecisti populum istum in mendacio.

16 Idcirco hæc dicit Dominus : Ecce ego mittam te à facie terræ : hoc anno morietis : adversum enim Dominum locutus es.

17 Et mortuus est Hananias propheta in anno illo, mense septimo.

C A P V T XXIX.

Captivos Iudeos vaticinatur 70 annis in Babylone permansturos, hortaturque ut illic multiplicari studeant, & deinde reducentur: eos vero qui Ierosolymis remanserunt, gladio, fame & peste dicit consumendos: deinde mala vaticinatur adversus Achab, Sedeciam & Semeiam pseudopphetas, seducentes populum transmigrationis.

1 **E**T hæc sunt verba libri, quem misit Ieremias propheta de Ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis, & ad sacerdotes, & ad prophetas, & ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonosor de Ierusalem in Babylonem:

2 Postquam egressus est Iechonias rex, & domina, & eunuchi, & principes Iuda & Ierusalem, & faber & inclusor de Ierusalem:

3 In manu Elasa filii Saphan, & Gamariæ filii Helciæ, quos misit Sedecias rex Iuda ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Babylonem, dicens:

4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel omni transmigrationi, quam transtuli de Ierusalem in Babylonem:

5 Edificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructum eorum.

6 Accipite uxores, & generate filios & filias: & date filiis vestris uxores, & filias vestras date viris, & pariant filios & filias: & multiplicamini ibi, & nolite esse pauci numero.

7 Et quærite pacem civitatis, ad quam transmigra- re vos feci: & orate pro ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax vobis.

† *Sup.*
14. 13.
E. 23.
16.

8 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Israel: † Non vos seducant prophete vestri, qui sunt in medio vestrum, & divini vestri: & ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis:

9 Quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo: & non misi eos, dicit Dominus.

† *Sup.*
25. 12.
2 *Par.*
36. 21.
1 *Esdv.*

10 † Quia hæc dicit Dominus: Cum cœperint impleri in Babylone septuaginta-anni, visitabo vos: & suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum.

11 Ego enim scio cogitationes quas ego cogito super vos, ait Dominus cogitationes pacis, & non afflictionis, ut dem vobis finem & patientiam.

12 Et invocabitis me, & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiam vos.

13 Quæretis me, & invenietis: cum quæsieritis me in toto corde vestro.

14 Et inveniar à vobis, ait Dominus: & rednam captivitatem vestram, & congregabo vos de universis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus: & reverti vos faciam de loco, ad quem transmigrare vos feci.

15 Quia dixistis: Suscitavit nobis Dominus Prophetas in Babylone.

16 Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui sedet super solum David, & ad omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres vestros, qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem.

17 Hæc dicit Dominus exercituum: † Ecce † *Supra*
mittam in eos gladium, & famem, & pestem: & *26. 10.*
ponam eos quasi ficus malas, quæ comedi non possunt, eo quod pessimæ sint.

18 Et persequar eos in gladlo, & in fame, & in pestilentia: & dabo eos in vexationem universis regnis terræ: in maledictionem, & in stuporem, & in sibilum, & in opprobrium cunctis gentibus, ad quas ego eieci eos:

19 Eo quod non audierint verba mea, dicit Dominus: quæ misi ad eos per servos meos prophetas, de nocte confurgens, & mittens: & non audistis, dicit Dominus.

20 Vos ergo audite verbum Domini, omnis transmigratio, quam emisi de Ierusalem in Babylonem.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam filium Maasia, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis: & percutiet eos in oculis vestris.

22 Et assumetur ex eis maledictio omni transmigratori Iuda, quæ est in Babylone, dicentium: Ponat te Dominus sicut Sedeciam, & sicut Achab, quos frixit rex Babylonis in igne:

23 Pro eo quod fecerint stultitiam in Israel, & moechati sunt in uxores amicorum suorum, & locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter quod non mandavi eis: ego sum iudex & testis, dicit Dominus.

24 Et ad Semeiam Nehelamiten dices:

25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui est in Ierusalem, & ad Sophoniam filium Maasia sacerdotem, & ad universos sacerdotes, dicens:

26 Dominus dedit te sacerdotem pro Iojade sacerdote, ut sis dux in domo Domini super omnem virum arreptitium & prophetantem, ut mittas eum in nerym & in carcerem.

27 Et nunc quare non increpasti Ieremiam Anahorhitem, qui prophetat vobis?

28 Quia super hoc misit in Babylonem ad nos, dicens: Longum est: aedificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructus eorum.

29 Legit ergo Sophonias sacerdos librum istum in auribus Ieremiæ prophetae.

30 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens:

31 Mitte ad omnem transmigrationem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeian Nehelamiten: Pro eo quod prophetavit vobis Semeias, & ego non misi eum: & fecit vos confidere in mendacio:

32 Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semeian Nehelamiten, & super semen ejus: non erit ei vir sedens in medio populi hujus, & non videbit bonum, quod ego faciam populo meo, ait Dominus: quia prævaricationem locutus est adversus Dominum.

C A P V T XXX.

Vaticinatur Judæis & filiis Israel veditum à gravi captivitate, in qua propter peccata sua detinebantur, & quod post veditum servituri sint Domino, ac David regi, quem ille suscitabit eis in prosperitate & securitate magna, devastatis ipsorum inimicis.

1 **H**Oc verbum, quod factum est ad Ieremiam à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus Deus Israel, dicens: Scribe tibi omnia verba, quæ locutus sum ad te, in libro,

3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: & convertam conversionem populi mei Israel & Iuda, ait Dominus: & convertam eos ad terram, quam dedi patribus eorum: & possidebunt eam.

4 Et hæc verba, quæ locutus est Dominus ad Israel & ad Indam:

5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem terro-
ris audivimus: formido, & non est pax.

6 Interrogate, & videte si generat masculus: quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum, quasi parturientis, & conversæ sunt universæ facies in auginem.

7 † Væ, quia magna dies illa, nec est similis ejus: tempusque tribulationis est Iacob, & ex ipso salvabitur.

† Joel.

2. 11.

Amos.

5. 18.

Soph. 1.

25.

8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus dirumpam, & non dominabuntur ei amplius alieni:

9 Sed servient Domino Deo suo, & David regi suo, quem suscitabo eis.

10 † Tu ergo ne timeas serve meus Jacob, ait † *Isaia*
Dominus, neque paveas Israel: quia ecce ego *43. 1.*
salvabo te de terra longinqua, & semen tuum de *44. 2.*
terra captivitatis eorum, & revertetur Jacob, & *Luc. 1.*
quiescet, & cunctis affluet bonis, & non erit quem *70.*
formidet:

11 Quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te: faciam enim consummationem in cunctis gentibus, in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem: sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.

12 Quia hæc dicit Dominus: Insanabilis fractura tua pessima plaga tua.

13 Non est qui judicet judicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non est tibi.

14 Omnes amatores tui obliti sunt tui, neque non quærent. † Plaga enim inimici percussi te † *Sep.*
castigatione crudeli: propter multitudinem iniqui- *23. 19.*
tatis tuæ dura facta sunt peccata tua.

15 Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi.

16 Propterea omnes, qui comedunt te, devorabuntur: & universi hostes tui in captivitatem ducentur: & qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabo in prædam.

17 Obducam enim cicatricem tibi, & à vulnibus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectionem vocaverunt te Sion: Hæc est, quæ non habebat requirentem.

18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum Jacob, & testis ejus miserebor, & ædificabitur civitas in excelsu suo, & templum juxta ordinem suum fundabitur.

19 Et egredietur de eis laus, voxque Iudentium: & multiplicabo eos, & non minuentur: & glorificabo eos, & non attenuabuntur.

20 Et erunt filii ejus sicut à principio, & coetus ejus coram me permanebit: & visitabo adversum omnes qui tribulant eum.

21 Et erit dux ejus ex eo: & princeps de medio ejus producet: & applicabo eum, & accedet ad me. quis enim iste, qui applicet cor suum ut appropinquet mihi, ait Dominus?

22 Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella rueus, in capite impiorum conquiescet.

24 Non avertet iram indignationis Dominus, donec faciat & compleat cogitationem cordis sui: in novissimo dierum intelligetis ea.

C A P V T X X X I.

Dicit Dominus se reduciturum populum Israel de captivitate, ut in affluentia bonorum serviat Domino: jubetur ergo Rachel non flere amplius filios suos: agnoscit Israel se merito castigatum, ideoque penitentiam agit: de novitate qua femina circumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Israel: de urva acerba: de novo pacto quod feriet Dominus cum domo Israel, nec abiciet unquam universum illius semen..

1 **I**N tempore illo, dicit Dominus: Ero Deus universis cognationibus Israel, & ipsi erunt mihi in populum.

2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus, qui remanserat à gladio: vadet ad requiem suam Israel.

3 Longe Dominus apparuit mihi. Et in charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te, miserans.

4 Rursumque ædificabo te, & ædificaberis virgo Israel: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium.

5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt plantantes, & donec tempus veniat, non vindemiabunt:

6 Quia erit dies, in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: † Surgite, & adscendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum.

7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia Jacob, & hinnite contra caput gentium: personate, & caute, & dicite: Salva Domine populum tuum, reliquias Israel.

8 Ecce ego adducam eos de terra aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ: inter quos erunt cæcus & claudus, prægnans & pariens simul, cœtus magnus revertentium huc.

9 In fletu venient, & in misericordia reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea, quia factus sum Israeli pater, & Ephraim primogenitus meus est.

10 Audite verbum Domini gentes, & annuntiate in insulis quæ procul sunt, & dicite: Qui dispersit

dispersit

† *Isaie*

2. 3.

Mich. 4.

2.

disperfit Israel , congregabit eum : & custodiet eum sicut pastor gregem suum.

11 Redemit enim Dominus Iacob , & liberavit eum de manu potentioris.

12 Et venient , & laudabunt in monte Sion : & confluent ad bona Domini , super frumento , & vino , & oleo , & foetu pecorum & armentorum : eritque anima eorum quasi hortus irriguus , & ultra non esurient.

13 Tunc lætabitur virgo in choro , juvenes & senes simul : & convertam luctum eorum in gaudium , & consolabor eos , & lætificabo à dolore suo.

14 Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine : & populus meus bonis meis adimplebitur , ait Dominus.

15 Hæc dicit Dominus : † Vox in excelsis au- *Matt. 2.*
dita est lamentationis , luctus , & fletus Rachel *13.*
plorantis filios suos , & nolentis consolari super eis , quia non sunt.

16 Hæc dicit Dominus : Quiescat vox tua à ploratu , & oculi tui a lacrymis : quia est merces operi tuo , ait Dominus : & revertentur de terra inimici.

17 Et est spes novissimis tuis , ait Dominus : & revertentur filii ad terminos suos.

18 Audiens audiivi Ephraim transmigrantem : Castigasti me , & eruditus sum , quasi juvenculus indomitus : converte me , & convertar : quia tu Dominus Deus meus.

19 Postquam enim convertisti me , egi poenitentiam : & postquam ostendisti mihi , percussi femur meum. Confusus sum , & erubui , quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.

20 Si filius honorabilis mihi Ephraim , si puer delicatus : quia ex quo locutus sum de eo , adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum : miserans miserebor ejus , ait Dominus.

21 Statue tibi speculam pone tibi amaritudines : dirige cor tuum in viam rectam , in qua ambulasti : revertere virgo Israel , revertere ad civitates tuas istas.

22 Usquequo deliciis dissolvêris filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: F E M I N A
C I R C U M D A B I T V I R V M.

23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Adhuc dicent verbum istud in terra Iuda , & in urbibus ejus , cum convertero captivitatem eorum ; Benedicat tibi Dominus , pulchritudo justitiæ , in omni sæculo :

24 Et habitabunt in eo Iudas & omnes civitates ejus simul, agricolæ & minantes greges.

25 Quia inebriavi animam lassam, & omnem animam esurientem saturavi.

26 Ideo quasi de somno suscitatus sum: & vidi, & somnus meus dulcis mihi.

27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & seminabo domum Israel & domum Iuda semine hominum, & semine jumentorum.

28 Et sicut vigilavi super eos ut evellerem, & demoliter, & dissiparem, & disperderem, & affligerem: sic vigilabo super eos ut ædificem, & plantem, ait Dominus.

† Ezech.
18. 2.

29 In diebus illis non dicent ultra: † Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.

30 Sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo qui comederit uvam acerbam, obstupescunt dentes ejus.

† Heb.
8. 8.

31 † Ecce dies venient, dicit Dominus: & feriam domui Israel & domui Iuda foedus novum:

32 Non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti, pactum, quod iritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.

† Heb.
10. 16.

33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: † Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum, scribam eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

† Jer.
10. 43.

34 Et non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me, à minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus: † quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius.

35 Hæc dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ & stellarum in lumine noctis: qui turbat mare, & sonant fluctus ejus, Dominus exercituum nomen illi.

36 Si defecerint leges istæ coram me dicit Dominus: tunc & semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus.

37 Hæc dicit Dominus: Si mensurari potuerint cæli sursum, & investigari fundamenta terræ deorsum: & ego abjiciam universum semen Israel, propter omnia quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ædificabitur civitas Domino, à turre Hananeel usque ad portam anguli.

39 Et exhibit ultra norma mensuræ in conspectu
ejus super collem Gareb : & circuibit Goatha ,

40 Et omnem vallē cadaverum , & cineris , &
universam regionem mortis , usque ad torrentem
Cedron , & usque angulum portæ equorum orien-
talis , Sanctum Domini : non evellatur , & non
destruetur ultra in perpetuum.

C A P V T XXXII.

*Obsidiente Nabuchodonosor Ierusalem , Ieremias in
atrio carceris positus agrum in Anathoth iussu Do-
mini emit a suo patruale , jubetque servari Abrum
emprionis : refert coram Domino beneficia Israelitis
prestita Dominus dicit se traditurum civitatem cum
populo regi Babylonis propter illorum idolatriam , sed
postea revocaturum ipsos in Ierusalem , ac percus-
surum cum eis novum fœdus , ut sibi ex toto corde
serviant.*

1 **V**erbum, quod factum est ad Ieremiam à Do-
mino, in anno decimo Sedeciae regis Iudæ:
ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor.

2 Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Ie-
rusalem: & Ieremias Propheta erat clausus in atrio
carceris , qui erat in domo regis Iudæ.

3 Clauserat enim eum Sedecias rex Iudæ, dicens:
Quare vaticinaris , dicens : Hæc dicite Dominus :
Ecce ego dabo civitatem istam in manus regis Ba-
bylonis , & capiet eam ?

4 Et Sedecias rex Iudæ non effugiet de manu
Chaldæorum : sed tradetur in manus regis Baby-
lonis : & loquetur os ejus cum ore illius , & oculi
ejus oculos illius videbunt.

5 Et in Babylonem ducet Sedeciam : & ibi erit
donec visitem eum , ait Dominus. si autem dimica-
veritis adversum Chaldæos , nihil prosperum ha-
bebitis.

6 Et dixit Ieremias : Factum est verbum Domini
ad me , dicens :

7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tui
veniet ad te , dicens : Eme tibi agrum meum , qui
est in Anathoth : tibi enim comperit ex propinqui-
tate ut emas.

8 Et venit ad me Hanameel filius patruis mei se-
cundum verbum Domini ad vestibulum carceris, &
ait ad me : Posside agrum meum , qui est in Ana-
thoth in terra Benjamin : quia tibi competit here-
ditas , & tu propinquus es ut possideas. Intellexi
autem quod verbum Domini esset.

9 Et emi agrum ab Hanameel filio patruis mei ,
qui est in Anathoth: & appendi ei argentum septem
Sateres , & decem argenteos.

10 Et scripsi in libro, & signavi, & adhibui testes: & appendi argentum in statera.

11 Et accepi librum possessionis signatum, & stipulationes, & rata, & signa forisfecus.

12 Et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii Maasæ, in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis testium, qui scripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Iudæorum, qui sedebant in atrio carceris.

13 Et præcepi Baruch coram eis, dicens:

14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume libros istos, librum emptionis hunc signatum, & librum hunc qui apertus est: & pone illos in vase fictili, ut permanere possint diebus multis.

15 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Israel: & Adhuc possidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra ista.

16 Et oravi ad Dominum, postquam tradidi librum possessionis Baruch filio Neri, dicens:

17 Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu fecisti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum:

† Exod. 34. 7. 18 † Qui facis misericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos: Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi.

19 Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu: cujus oculi aperti sunt super omnes vias finium Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas, & secundum fructum adinventionum ejus.

20 Qui posuisti signa & portenta in terra Ægypti usque ad diem hanc, & in Israel, & in hominibus, & fecisti tibi nomen sicut est dies hæc.

21 Et eduxisti populum tuum: Israel de terra Ægypti, in signis, & in portentis, & in manu robusta, & in brachio extento, & in terrore magno.

22 Et dedisti eis terram hanc, quam jurasti patribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte & melle.

23 Et ingressi sunt, & possederunt eam: & non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non ambulaverunt: omnia quæ mandasti eis ut facerent, non fecerunt: & evenerunt eis omnia mala hæc.

24 Ecce munitiones extructæ sunt adversum civitatem, ut capiatur: & urbs data est in manus Chaldæorum, qui præliantur adversus eam, à facie gladii, & famis, & pestilentie: & quæcumque locutus es acciderunt, ut tu ipse cervis.

25 Et tu dicis mihi Domine Deus: Erne agrum argente

argento, & adhibe testes: cum urbs data sit in manus Chaldæorum?

26 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens:

27 Ecce ego Dominus Deus universæ carnis: numquid mihi difficile erit omne verbum?

28 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in manus Chaldæorum, & in manus regis Babylonis, & capient eam.

29 Et venient Chaldæi præliaures adversum urbem hanc, & succendent eam igni, & comburent eam, & domos, in quarum domatibus sacrificabant Baal, & libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

30 Erant enim filii Israel, & filii Iuda, jugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua: filii Israel qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus.

31 Quia in furore & in indignatione mea facta est mihi civitas hæc, à die qua ædificaverunt eam, usque ad diem istam, qua auferetur de conspectu meo.

32 Propter malitiam filiorum Israel, & filiorum Iuda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi & reges eorum, principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri Iuda & habitatores Ierusalem.

33 Et verterunt ad me terga & non facies: cum docerem eos diluculo, & erudirem, & nolent audire ut acciperent disciplinam.

34 † Et posuerunt idola sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam. † 4 Reg. 24. 4.

35 Et ædificaverunt excelsa Baal, quæ sunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios suos & filias suas Moloch: quod non mandavi eis, nec ascendit in cor meum ut facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Iudam.

36 Et nunc propter ista, hæc dicit Dominus Deus Israel ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quod tradetur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peste.

37 Ecce ego congregabo eos de universis terris, ad quas eieci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciam confidenter.

38 Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum.

39 Et dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me universis diebus: & bene sit eis, & filiis eorum post eos.

40 Et feriam eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere: & timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant à me.

41 Et lætabor super eis, cum bene eis fecero: & plantabo eos in terra ista in veritate, in toto corde meo & in tota anima mea.

42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande: sic adducam super eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

43 Et possidebuntur agri in terra ista: de qua vos dicitis quod deserta sit, eo quod non remanserit homo & jumentum, & data sit in manus Chaldæorum.

44 Agri ementur pecunia, & scribentur in libro, & imprimetur signum, & testis adhibebitur: in terra Benjamin, & in circuitu Ierusalem, in civitatibus Iuda, & in civitatibus montanis, & in civitatibus campestribus, & in civitatibus quæ ad austrum sunt: quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

C A P V T XXXIII.

Promittit Dominus se dimissurum peccata populi sui, & à captivitate redubliurum, multis beneficiis subsequens: germinabit David germen justitiæ faciens justitiæ & iudicium in terra, & firmissimum est pactum Domini cum David & semine Iacob vehementer multiplicando.

1 **E**T factum est verbum Domini ad Ieremiam secundo, cum adhuc clausus esset in atrio carceris, dicens:

2 Hæc dicit Dominus qui facturus est, & formaturus illud, & paraturus, Dominus nomen ejus.

3 Clama ad me, & exaudiam te: & annuntiabo tibi grandia, & firma quæ nescis.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus Israel ad domos urbis hujus, & ad domos regis Iuda, quæ destructæ sunt, & ad munitiones, & ad gladium.

5 Venientium ut dimicent cum Chaldæis, & impleant eas cadaveribus hominum, quos percussi in furore meo & in indignatione mea, abscondens faciem meam à civitate hac, propter omnem malitiam eorum.

6 Ecce ego obducam eis cicatricem & sanitatem, & curabo eos: & revelabo illis deprecationem pacis & veritatis.

7 Et convertam conversionem Iuda, & conversionem Ierusalem: & ædificabo eos sicut à principio.

8 Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi: & propitius ero cunctis iniqui-

iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, & spreverunt me.

9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium, & in laudem, & in exultationem cunctis gentibus terræ, quæ audierint omnia bona, quæ ego facturum sum eis: & pavebunt, & turbabuntur in universis bonis, & in omni pace, quam ego faciam eis.

10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto (quem vos dicitis esse desertum, eo quod non sit homo nec jumentum: in civitatibus Iuda, & foris Ierusalem, quæ desolatæ sunt absque homine, & absque habitatore, & absque pecore.)

11 Vox gaudii & vox lætitiæ, vox sponsi & vox sponsæ, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum misericordia ejus: & portantium vota in domum Domini: reducam enim conversionem terræ sicut à principio, dicit Dominus.

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco isto deserto absque homine, & absque jumento, & in cunctis civitatibus ejus, habitaculum pastorum accubantium gregum.

13 In civitatibus montuosis, & in civitatibus campestribus, & in civitatibus quæ ad austrum sunt; & in terra Benjamin, & in circuitu Ierusalem, & in civitatibus Iuda, adhuc transibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus.

14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo verbum bonum, quod locutus sum ad domum Israel & ad domum Iuda.

15 In diebus illis, & in tempore illo, germinare faciam David germen justitiæ: & faciet iudicium & justitiam in terra.

16 In diebus illis salvabitur Iuda, & Ierusalem habitabit confidenter: & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus voster.

17 Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui sedeat super thronum domus Israel.

18 Et de sacerdotibus & de Levitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocaustum, & incendat sacrificium, & cedat victimas omnibus diebus.

19 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens:

20 Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non sit dies & nox in tempore suo:

21 Et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno ejus, & Levitæ & sacerdotes ministri mei.

22. Sicuti enumerari non possunt stellæ cæli, & metiri arena maris: sic multiplicabo semen David servi mei, & Levitas ministros meos.

23. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens:

24. Numquid non vidisti quid populus hic locutus sit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ sunt: & populum meum despexerunt, eo quod non sit ultra gens coram eis?

25. Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem & noctem, & leges cælo & terræ non posui:

26. Equidem & semen Iacob & David servi mei projiciam, ut non assumam de semine ejus principes feminis Abraham, Isaac, & Iacob: reducam enim conversionem eorum & miserebor eis.

C A P V T X X X I V.

Predicit Dominus se traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, una cum Ierusalem, quam igni succendet, eo quod pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis, quos ex Hebræis sibi in servitutem subjecerant, non servaverint.

1. **V**erbum quod factum est ad Ieremiam à Domino, quando Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus universaque regna terræ, quæ erant sub potestate manus ejus, & omnes populi bellabant contra Ierusalem, & contra omnes urbes ejus, dicens:

2. Hæc dicit Dominus Israel: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Iuda: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, & succendet eam igni.

3. Et tu non effugies de manu ejus: sed comprehensione capieris, & in manu ejus tradêris: & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os ejus cum ore tuo loquetur, & Babylonē introibis.

4. Attamen audi verbum Domini Sedecia rex Iuda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio.

5. Sed in pace morieris, & secundum combustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te, sic comburent te: & væ Domine, plangent te: quia verbum ego locutus sum, dicit Dominus.

6. Et locutus est Ieremias propheta ad Sedeciam regem Iuda universa verba hæc in Ierusalem.

7. Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Ierusalem, & contra omnes civitates Iuda, quæ reliquæ erant, contra Lachis, & contra Azecha: hæ enim supererant de civitatibus Iuda, urbes munitæ,

8 Verbum quod factum est ad Ieremiam à Domino, postquam percussit rex Sedecias foedus cum omni populo in Ierusalem, prædicans :

9 Ut dimitteret unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam, Hebræum & Hebræam, liberos : & nequaquam dominarentur eis, id est, in Iudæo & fratre suo.

10 Audierunt ergo omnes principes & universus populus, qui inierant pactum ut dimitteret unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam liberos, & ultra non dominarentur eis : audierunt igitur, & dimiserunt.

11 Et conversi sunt deinceps : & retraxerunt servos & ancillas suas, quos dimiserant liberos, & subjugaverunt in famulos & famulas.

12 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam à Domino, dicens.

13 Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ego percussi foedus cum patribus vestris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de domo servitutis, dicens :

14 † Cum completi fuerint septem anni, dimittat † *Exod.*
unusquisque fratrem suum Hebræum, qui vendi- *21. 2.*
tus est ei, & serviet tibi sex annis : & dimittes eum *Deut.*
à te liberum : & non audierunt patres vestri me, *15. 12.*
nec inclinaverunt aurem suam.

15 Et conversi estis vos hodie, & fecistis quod rectum est in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum : & inistis pactum in conspectu meo, in domo, in qua invocatum est nomen meum super eam.

16 Et reversi estis, & commaculastis nomen meum : & reduxistis unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam, quos dimiseratis ut essent liberi & suæ potestatis : & subjugastis eos ut sint vobis servi & ancillæ.

17 Propterea hæc dicit Dominus : Vos non audistis me, ut prædicaretis libertatem unusquisque fratri suo, & unusquisque amico suo : ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, & ad famem : & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.

18 Et dabo viros, qui prævaricantur foedus meum, & non observaverunt verba foederis, quibus assensu sunt in conspectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, & transferunt inter divisiones ejus.

19 Principes Iuda & principes Ierusalem, eunuchi & sacerdotes, & omnis populus terræ, qui transferunt inter divisiones vituli :

20 Et dabo eos in manus inimicorum suorum, & in manus quærentium animam eorum : & erit mortificium

ticinum eorum in escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.

21 Et Sedeciam regem Iuda, & principes ejus, dabo in manus inimicorum suorum, & in manus quærentium animas eorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui recesserunt à vobis.

22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, & reducam eos in civitatem hanc, & præliabuntur adversus eam, & capient eam, & incendunt igni: & civitates Iuda dabo in solitudinem, eo quod non sit habitator.

C A P V T X X X V.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris sui licet dura servantium, exposulati Dominus de pertinaci Iudæorum inobedientia adversus ipsius præcepta: quapropter his prævunciat Dominus mala, illis autem bona.

1 **V**erbum, quod factum est ad Ieremiam à Domino, in diebus Ioakim filii Josiæ regis Iuda, dicens:

2 Vade ad domum Rechabitarum: & loquere eis, & introduces eos in domum Domini, in uam exedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum.

3 Et assumpsi Iezoniam filium Ieremiæ filii Habaniae, & fratres ejus, & omnes filios ejus, & universam domum Rechabitarum:

4 Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Iegedelie hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, super thesaurum Maathæ filii Sellum, qui erat custos vestibuli.

5 Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.

6 Qui responderunt: Non bibemus vinum: quia Ionadab filius Rechab, pater noster, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii vestri, usque in sempiternum:

7 Et domum non ædificabitis, & sementem non feretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super faciem terræ, in qua vos peregrinamini.

8 Obedivimus ergo voci Ionadab filii Rechab, patris nostri, in omnibus quæ præcepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris nos, & mulieres nostræ, filii, & filiæ nostræ:

9 Et non ædificavimus domos ad habitandum: & vineam, & agrum, & sementem non habuimus:

10 Sed

10 Sed habitavimus in tabernaculis , & obediētes fuimus , juxta omnia , quæ præcepit vobis Ionadab pater noster.

11 Cum autem ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram nostram , diximus : Venite , & ingrediamur Ierusalem à facie exercitus Chaldæorum , & à facie exercitus Syriæ : & manimus in Ierusalem.

12 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam , dicens :

13 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Vade , & dic viris Iuda , & habitatoribus Ierusalem : Numquid non recipietis disciplinam ut obediatis verbis meis , dicit Dominus ?

14 Prævaluerunt sermones Ionadab filii Rechab , quos præcepit filiis suis ut non biberent vinum : & non biberunt usque ad diem hanc , quia obedierunt præcepto patris sui : ego autem locutus sum ad vos , de mane confurgens & loquens , & non obedistis mihi.

15 Misique ad vos omnes servos meos prophetas , † *Sup.* confurgens diluculo , mittensque & dicens : † *Con-* 18. 11. *vertimini unusquisque à via sua pessima , & bona* & 25. 50. *facite studia vestra : & nolite sequi deos alienos ; neque colatis eos : & habitabitis in terra , quam dedi vobis & patribus vestris : & non inclinastis aurem vestram , neque audistis me.*

16 Firmaverunt igitur filii Ionadab filii Rechab præceptum patris sui , quod præceperat eis : populus autem iste non obedivit mihi.

17 Idcirco hæc dicit Dominus exercituum , Deus Israel : Ecce ego adducam super Iuda , & super omnes habitatores Ierusalem , universam afflictionem , quam locutus sum adversum illos : eo quod locutus sum ad illos , & non audierunt : vocavi illos , & non responderunt mihi.

18 Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias : Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Pro eo quod obedistis præcepto Ionadab patris vestri , & custodistis omnia mandata ejus , & fecistis universa , quæ præcepit vobis :

19 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Non deficiet vir de stirpe Ionadab filii Rechab , stans in conspectu meo cunctis diebus.

C A P V T XXXVI.

Iussu Domini misit Ieremias inclusus carcere per Baruch librum comminationum , quem legat coram omni populo ut respiciant : porro rex Iochim ipsum igni consumis , iubens Ieremiam & Baruch comprehensos

hendi, qui absconditi erant: Ieremias autem iussu Domini jubet Baruch alium scribere, & Ioakim ac semen ejus una cum Ierusalem prædicit perdendos.

1 **E**T factum est in anno quarto Ioakim filii Iosifæ regis Iuda: factum est verbum hoc ad Ieremiam à Domino, dicens:

2 Tolle volumine libri, & scribes in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi adversum Israel & Iudam, & adversum omnes gentes, à die qua locutus sum ad te, ex diebus Iosifæ usque ad diem hanc:

3 Si forte audiente domo Iuda universa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unusquisque à via sua pessima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorum.

4 Vocavit ergo Ieremias Baruch filium Neris: & scripsit Baruch ex ore Ieremiæ, omnes sermones Domini quos locutus est ad eum, in volumine libri:

5 Et præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clausus sum nec valeo ingredi domum Domini.

6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo scripsisti ex ore meo, verba Domini audiente populo in domo Domini, in die jejunii: insuper & audiente universo Iuda, qui veniunt de civitatibus suis leges eis:

7 Si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini, & revertatur unusquisque à via sua pessima: quoniam magnus furor & indignatio est, quam locutus est Dominus adversus populum hunc.

8 Et fecit Baruch filius Neris, juxta omnia quæ præceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini.

9 Factum est autem in anno quinto Ioakim filii Iosifæ regis Iuda, in mense novo: prædicaverunt jejunium in conspectu Domini omni populo in Ierusalem, & universæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Iuda in Ierusalem.

10 Legitque Baruch ex volumine sermones Ieremiæ in domo Domini, in gazophylacio Gamariæ filii Saphan scribæ, in vestibulo superiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11 Cumque audisset Michæas filius Gamariæ filii Saphan omnes sermones Domini ex libro:

12 Descendit in domum regis ad gazophylacium scribæ: & ecce ibi omnes principes sedebant: Elisama scriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & universi principes.

13 Et nunciavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Iudi filium Nathaniae filii Selemiae, filii Chusi, dicentes: Volumen ex quo legisti audiente populo, fume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriae volumen in manu sua, & venit ad eos.

15 Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum.

16 Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum: & dixerunt ad Baruch: Nunciare debemus regi omnes sermones istos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore ejus.

18 Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos: & ego scribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abscondere tu & Ieremias, & nemo sciat ubi sitis.

20 Et ingressi sunt ad regem in atrium: porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamæ scribæ: & nunciaverunt audiente rege omnes sermones.

21 Misitque rex Iudi ut sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Elisamæ scribæ, legit audiente rege, & universis principibus qui stabant circa regem.

22 Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono: & posita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cumque legisset Iudi tres pagellas vel quatuor, scidit illud scalpello scribæ, & projecit in ignem, qui erat super arulam, donec consumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.

24 Et non timuerunt, neque sciderunt vestimenta sua, rex & omnes servi ejus, qui audierunt universos sermones istos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalaias, & Gamarias, contradixerunt regi ne combureret librum: & non audivit eos.

26 Et præcepit rex Ieremiel filio Amelech, & Saraiae filio Ezriel, & Selemiae filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam, & Ieremiam prophetam: abscondit autem eos Domiaus.

27 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen, & sermones quos scripserat Baruch ex ore Ieremiae, dicens:

28 Rursum tolle volumen aliud: & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine, quod combussit Ioakim rex Iuda.

29 Et ad Ioakim regem Iuda, dices: Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuncians: Festinus veniet rex Babylonis, & vastabit terram hanc, & cessare faciet ex illa hominem, & jumentum?

30 Propterea hæc dicit Dominus contra Ioakim regem Iuda: Non erit ex eo qui sedeat super folium David: & cadaver ejus projicietur ad æstum per diem, & ad gelu per noctem.

31 Et visitabo contra eum, & contra semen ejus, & contra servos ejus, iniquitates suas; & adducam super eos, & super habitatores Ierusalem, & super viros Iuda, omne malum, quod locutus sum ad eos, & non audierunt.

32 Jeremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Neriae scribæ: qui scripsit in eo ex ore Jeremiae omnes sermones libri, quem combusserat Ioakim rex Iuda igni: & insuper additi sunt sermones multo plures, quam antea fuerant.

C A P V T X X X V I I.

Sedecias Iechonia succedens petit pro se orare Jeremiam; qui, relicta à Chaldeis Ierusalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetas Chaldaeos redituros. & Ierusalem exusturos: ipse quoque Jeremias urbem egrediens, casus in carcerem devaditur; unde à Sedecia exiit, servatur in vestibulo carceris, assignata ipsi indies torta panis.

1 **E**T regnavit rex Sedecias filius Iosiae pro Iechonia filio Ioakim: quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Iuda.

2 Et non obedivit ipse, & servi ejus, & populus terræ, verbis Domini, quæ locutus est in manu Jeremiae prophetae.

3 Et misit rex Sedecias Iuchal filium Selemiae, & Sophoniam filium Maasiae sacerdotem, ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum.

4 Jeremias autem libere ambulabat in medio populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Ægypto: & audientes Chaldaei, qui obsidebant Ierusalem, hujuscemodi nuncium, recesserunt ab Ierusalem.

5 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens:

6 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Iuda, qui misit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis

in auxilium, revertetur in terram suam in Ægyptum.

7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra civitatem hanc: & capient eam, & succendent eam igni.

8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent à nobis Chaldæi; qui non abibunt.

9 Sed & si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliantur adversum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli de tentorio suo confurgent, & incendunt civitatem hanc igni.

10 Ergo cum recessisset exercitus Chaldæorum ab Ierusalem propter exercitum Pharaonis,

11 Egressus est Ieremias de Ierusalem ut iret in terram Benjamin, & divideret ibi possessionem in conspectu civium.

12 Cumque pervenisset ad portam Benjamin, erat ibi custos portæ per vices, nomine Ierias, filius Selemiæ filii Haanaiæ, & apprehendit Ieremiam prophetam, dicens: Ad Chaldæos profugis,

13 Et respondit Ieremias: Falsum est, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: sed comprehendit Ierias Ieremiam, & adduxit eum ad principes.

14 Quam ob rem irati principes contra Ieremiam, cæsum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Ionathan scribæ: ipse enim præpositus erat super carcerem.

15 Itaque ingressus est Ieremias in domum laci & in ergastulum: & sedit ibi Ieremias diebus multis:

16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum: & interrogavit eum in domo sua abscondite, & dixit: Putasne est sermo à Domino? Et dixit Ieremias: Est. & ait: In manus regis Babylonis tradêris.

17 Et dixit Ieremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi: & servis tuis, & populo tuo, quia misisti me in domum carceris?

18 Vbi sunt prophetae vestri, qui prophetabant vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos, & super terram hanc?

19 Nunc ergo audi obsecro domine mi rex: valeat deprecatio mea in conspectu tuo: & ne me remittat in domum Ionathan scribæ, ne moriar ibi.

20 Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur Ieremias in vestibulo carceris, & daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate: & mansit Ieremias in vestibulo carceris.

Jeremias principibus à rege traditus mittitur in lacum lutosum : unde jussu regis per Abimelech eductus in vestibulum carceris , suadet regi ut egrediatur ad Chaldaeos , alioqui nec ipse eos effugiet , & civitas ab eis igne succendetur : jubet quoque rex Jeremiam ut hoc colloquium servet secretum .

1 **A**Vdivit autem Saphatias filius Mathan , & Gedelias filius Phasur , & Iuchal filius Selemiae , & Phasur filius Melchiae , sermones , quos Jeremias loquebatur ad omnem populum , dicens :

† *Supra*
21. 9.

2 Hæc dicit Dominus : † Quicumque manserit in civitate hac , morietur gladio , & fame , & peste : qui autem profugerit ad Chaldaeos , vivet , & erit anima ejus sospes & vivens .

3 Hæc dicit Dominus : Tradendo tradetur civitas hæc in manu exercitus regis Babylonis , & capiet eam .

4 Et dixerunt principes regi : Rogamus ut occidatur homo iste : de industria enim dissolvit manus virorum bellantium , qui remanserunt in civitate hac , & manus universi populi , loquens ad eos juxta verba hæc : siquidem homo iste non querit pacem populo huic , sed malum .

5 Et dixit rex Sedecias : Ecce ipse in manibus vestris est : nec enim fas est regem vobis quidquam negare .

6 Tulerunt ergo Jeremiam , & projecerunt eum in lacum Melchiae filii Amelech , qui erat in vestibulo carceris : & submiserunt Jeremiam funibus in lacum , in quo non erat aqua , sed lutum : descendit itaque Jeremias in cœnum .

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus , qui erat in domo regis , quod misissent Jeremiam in lacum : porro rex sedebat in porta Benjamin .

8 Et egressus est Abdemelech de domo regis , & locutus est ad regem , dicens :

9 Domine mi rex , malefecerunt viri isti omnia quaecumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam , mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame , non sunt enim panes ultra in civitate .

10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi , dicens : Tolle tecum hinc triginta viros , & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur ,

11 Assumptis ergo Abdemelech secum viris , ingressus est domum regis , quæ erat sub cellario : & tulit inde veteres pannos , & antiqua quæ com-
putruerunt

putruerant, & submit ea ad Ieremiam in lacum per funiculos.

12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Ieremiam: Tunc veteres pannos, & hæc scissa & putrida, sub cubito manuum tuarum, & super funes, fecit ergo Ieremias sic.

13 Et extraxerunt Ieremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: mansit autem Ieremias in vestibulo carceris.

14 Et misit rex Sedecias, & tulit ad se Ieremiam prophetam ad ostium tertium, quod erat in domo Domini: & dixit rex ad Ieremiam: Interrogo ego te sermonem, ne abscondas à me aliquid.

15 Dixit autem Ieremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? & si consilium dederò tibi, non me audies.

16 Iuravit ergo rex Sedecias Ieremiæ clam, dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si occidero te, & si tradidero te in manus virorum istorum, qui quærunt animam tuam.

17 Et dixit Ieremias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, & civitas hæc non succendetur igni: & salvus eris tu, & domus tua.

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & succendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Ieremiam: Sollicitus sum propter Iudæos, qui transfugerunt ad Chaldæos: ne forte tradar in manus eorum, & illudant mihi.

20 Respondit autem Ieremias: Non te tradent, audi quæso vocem Domini, quam ego loquor ad te, & bene tibi erit, & vivet anima tua.

21 Quod si nolueris egredi: iste est sermo, quem ostendit mihi Dominus:

22 Ecce omnes mulieres, quæ remanserunt in domo regis Iuda, educentur ad principes regis Babylonis: & ipsæ dicent: Seduxerunt te, & prevaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerserunt in cœno & in lubrico pedes tuos, & recesserunt à te.

23 Et omnes uxores tuæ, & filii tui educentur ad Chaldæos: & non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris: & civitatem hanc comburet igni,

24 Dixit ergo Sedecias ad Ieremiam: Nullus sciat verba hæc, & non morieris.

25 Si autem audierint principes quia locutus sum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis quid locutus sis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus est tecum rex:

26 Dices ad eos: Prostravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Iouathan, & ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Ieremiam, & interrogaverunt eum: & locutus est eis, juxta omnia verba quæ præceperat ei rex, & cessaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.

28 Mansit vero Ieremias in vestibulo carceris, usque ad diem quo capta est Ierusalem: & factum est ut caperetur Ierusalem.

C A P V T X X X I X.

Ierusalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur una cum principibus; cujus filii in conspectu ipsius trucidantur cum nobilibus, ipseque exortatur, ac vinculus in Babylonem ducitur; subverso autem muro Ierusalem, & palatio atisque domibus igne succensis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Ierosolymam relinquitur, Ieremias vero de carceris vestibulo liber educitur.

9 Reg.
25. 1.
Inf. 52.
4.

1 **A**Nno nono Sedeciae regis Iuda, mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Ierusalem, & obsidebant eam.

2 Undecimo autem anno Sedeciae, mense quarto, quinta mensis, aperta est civitas.

3 Et ingressi sunt omnes principes regis Babylonis, & federunt in porta media: Neregel, Serefer, Semegarnabu, Sarfachim, Rabfares, Neregel, Serefer, Rebinag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cumque vidisset eos Sedecias rex Iuda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egressi sunt ad viam deserti.

5 Persecutus est autem eos exercitus Chaldaeorum: & comprehenderunt Sedeciam in campo solitudinis Ierichonitiae, & captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblata, quæ est in terra Emath: & locutus est ad eum iudicia.

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciae in Reblatha, in oculis ejus: & omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis.

7 Oculos quoque Sedeciae eruit : & vixit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8 Domum quoque regis , & domum vulgi succenderunt Chaldaei igni , & murum Ierusalem subverterunt.

9 Et reliquias populi , qui remanserant in civitate , & perfugas , qui transfugerant ad eum , & superfluos vulgi , qui remanserant , transtulit Nabuzardan magister militum in Babylonem.

10 Et de plebe pauperum , qui nihil penitus habebant , dimisit Nabuzardan magister militum in terra Iuda : & dedit eis vineas & cisternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Ieremia Nabuzardan magistro militum , dicens :

12 Tolle illum , & pone super eum oculos tuos , nihilque ei mali facias : sed , ut voluerit , sic facias ei.

13 Misit ergo Nabuzardan princeps militiae , & Nabusezban , & Rabsares , & Neregel , & Sereser , & Rebmag , & omnes optimates regis Babylonis ,

14 Miserunt , & tulerunt Ieremiam de vestibulo carceris , & tradiderunt eum Godoliam filio Ahitai filii Saphan , ut intraret in domum , & habitaret in populo.

15 Ad Ieremiam autem factus fuerat sermo Domini , cum clausus esset in vestibulo carceris , dicens :

16 Vade , & dic Abdemelech Æthiopi , dicens : Hac dicit Dominus exercituum Deus Israel : Ecce ego inducam sermones meos super civitatem hanc in malum , & non in bonum : & erunt in conspectu tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa , ait Dominus : & non tradêris in manus virorum , quos tu formidas :

18 Sed eruens liberabo te , & gladio non cades : sed erit tibi anima tua in salutem , quia in me habuisti fiduciam ; ait Dominus.

C A P V T X L.

Ieremia permittitur libere habitare ubicumque voluerit ; qui una cum dispersis Iudæis venit ad Godoliam præælum reliquias Iudæorum : qui Godolias audire noluit Iohanan monentem ipsum de Ismahel intente ei morte.

1 Sermo , qui factus est ad Ieremiam à Domino , postquam dimissus est à Nabuzardan magistro militiae de Rama . quando tulit eum vincum catenis in medio omnium , qui migrabant de

de Ierufalem & Iuda , & ducebatur in Babylo-
nem.

2 Tollens ergo princeps militiae Ieremiam , di-
xit ad eum : Dominus Deus tuus locutus est malum
hoc super locum istum ,

3 Et adduxit : & fecit Dominus sicut locutus est ;
quia peccastis Domino , & non audistis vocem ejus ,
& factus est vobis sermo hic.

4 Nunc ergo ecce solvi te hodie de catenis , quae
sunt in manibus tuis : si placet tibi ut venias me-
cum in Babylonem , veni : & ponam oculos meos
super te : si autem displicet tibi venire mecum in
Babylonem , reside : ecce omnis terra in conspectu
tuo est : quod elegeris , & quo placuerit tibi ut
vadas , illuc perge.

5 Et mecum noli venire : sed habita apud Go-
doliã filium Ahicam filii Saphan , quem prae-
posuit rex Babylonis civitatibus Iuda. habita ergo
cum eo in medio populi : vel quocumque placue-
rit tibi ut vadas , vade. Dedit quoque ei magi-
ster militiae cibaria , & munuscula , & dimisit
eum.

6 Venit autem Ieremias ad Godoliã filium Ahi-
cam in Masphath , & habitavit cum eo in medio
populi , qui relictus fuerat in terra.

7 Cumque audissent omnes principes exercitus,
qui dispersi fuerant per regiones , ipsi & focii eo-
rum , quod praefecisset rex Babylonis Godoliã
filium Ahicam terrae , & quod commendasset ei vi-
ros , & mulieres , & parvulos , & de pauperibus
terrae , qui non fuerant translati in Babylonem :

8 Venerunt ad Godoliã in Masphath : & Isma-
hel filius Nathanae , & Iohanã & Ionathan filii
Careae , & Sarea filius Thanehumeth , & filii Ophi,
qui erant de Netophathi , & Iezonias filius Maa-
chathi , ipsi & viri eorum.

† 4 Reg.
25. 24.

9 † Et iuravit eis Godolias filius Ahicam filii
Saphan , & comitibus eorum , dicens : Nolite ti-
mere servire Chaldaeis , habitate in terra , & ser-
vite regi Babylonis , & bene erit vobis.

10 Ecce ego habito in Masphath , ut respondeam
praeepto Chaldaeorum , qui mirtuntur ad nos : vos
autem colligite vindemiam , & messem , & oleum ,
& condite in vasis vestris , & manete in urbibus
vestris , quas tenetis.

11 Sed & omnes Iudaei , qui erant in Moab , &
in filiis Ammon , & in Idumaea , & in universis re-
gionibus , audito quod dedisset rex Babylonis reli-
quias in Iudaea , & quod praeposuisset super eos
Godoliã filium Ahicam filii Saphan :

12 Reversi sunt, inquam, omnes Iudæi de universis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in terram Iuda ad Godoliam in Masphath: & collegerunt viuum, & messem multam nimis.

13 Iohanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Masphath.

14 Et dixerunt ei: Scito quod Baalis rex filiorum Ammon misit Ismahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15 Iohanan autem filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Masphath, loquens: Ibo, & percutiam Ismahel filium Nathaniæ nullo sciente, ne interficiat animam tuam, & dissipentur omnes Iudæi, qui congregati sunt ad te, & peribunt reliquæ Iuda.

16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Iohanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falsum enim tu loqueris de Ismahel.

CAPVT XLII.

Ismahel dolo occidit Godoliam præfectum, cum Iudæis & Chaldæis qui cum eo erant in Masphath: aliosque octoginta interimens, pepercit decem qui se thesauros habere dicebant: ac tandem veritus Iohanan & principes, bellatorum fugit cum oculo viri, liberato populo quem ceperat captivum: omnes autem qui reliqui sunt, statuerunt fugere in Aegyptum à facie Chaldæorum.

1 **E**T factum est in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniæ, filii Elisama de semine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Masphath: & comederunt ibi panes simul in Masphath.

2 Surrexit autem Ismahel filius Nathaniæ, & decem viri qui cum eo erant, & percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3 Omnes quoque Iudæos, qui erant cum Godolia in Masphath, & Chaldæos, qui reperti sunt ibi, & viros bellatores percussit Ismahel.

4 Secundo autem die postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente,

5 Venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri, rasi barba, & scissis vestibus, & squallentes: & munera & thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini.

6 Egressus ergo Ismahel filius Nathaniæ in occursum

sum eorum de Masphath, incedens & plorans ibat : cum autem occurrisset eis , dixit ad eos : Venite ad Godoliam filium Ahicam.

7 Qui cum venissent ad medium civitatis , interfecit eos Ismahel filius Nathaniae circa medium lacu , ipse , & viri qui erant cum eo.

8 Decem autem viri reperti sunt inter eos , qui dixerunt ad Ismahel : Noli occidere nos : quia habemus thesauros in agro , frumenti , & hordei , & olei , & mellis. Et cessavit , & non interfecit eos cum fratribus suis.

9 Lacus autem , in quem projecerat Ismahel omnia cadavera virorum , quos percussit propter Godoliam , ipse est , quem fecit rex Afa propter Baasa regem Israel : ipsum replevit Ismahel filius Nathaniae occisis.

10 Et captivas duxit Ismahel omnes reliquias populi , qui erant in Masphath ; filias regis , & universum populum , qui remanserat in Masphath : quos commendaverat Nabuzardan princeps militiae Godoliam filio Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Nathaniae , & abiit ut transiret ad filios Ammon.

11 Audivit autem Iohanan filius Caree , & omnes principes bellatorum , qui erant cum eo , omne malum , quod fecerat Ismahel filius Nathaniae.

12 Et assumptis universis viris , profecti sunt ut bellarent adversum Ismahel filium Nathaniae , & invenerunt eum ad aquas multas , quae sunt in Gabaon.

13 Cumque vidisset omnis populus , qui erat cum Ismahel , Iohanan filium Caree , & universos principes bellatorum , qui erant cum eo , latati sunt.

14 Et reversus est omnis populus , quem ceperat Ismahel , in Masphath : reversusque abiit ad Iohanan filium Caree.

15 Ismahel autem filius Nathaniae fugit cum octo viris a facie Iohanan , & abiit ad filios Ammon.

16 Tulit ergo Iohanan filius Caree , & omnes principes bellatorum , qui erant cum eo , universas reliquias vulgi , quas reduxerat ab Ismahel filio Nathaniae de Masphath , postquam percussit Godoliam filium Ahicam ; fortes viros ad praelium , & mulieres , & pueros , & eunuchos , quos reduxerat de Gabaon.

17 Et abierunt , & federunt peregrinantes Chamaam , quae est juxta Bethlehem , ut pergerent , & introirent Aegyptum

18 A facie Chaldaeorum : timebant enim eos , quia percusserat Ismahel filius Nathaniae Godoliam filium Ahicam , quem praeposuerat rex Babylonis in terra Iuda.

CAPVT XLII.

Missus Ieremias ad orandum ac consulendum Dominum pro reliquiis Iudaorum, respondet ipso fore salvos si in Iudæa maneant: si autem in Aegypium fugiant, dicit eos omnes gladio, fame, & peste morituros.

1 **E**T accesserunt omnes principes bellatorum, & Iohanan filius Caree, & Iezonias filius Ofsaiæ, & reliquum vulgus à parvo usque ad magnum:

2 Dixeruntque ad Ieremiam prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum, pro universis reliquiis istis; quia derelicti sumus pauci de pluribus, sicut oculi tui nos intuentur:

3 Et annunciet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, & verbum, quod faciamus.

4 Dixit autem ad eos Ieremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum vestrum secundum verba vestra, omne verbum, quodcumque responderit mihi, indicabo vobis; nec celabo vos quidquam.

5 Et illi dixerunt ad Ieremiam. Sit Dominus inter nos testis veritatis & fidei, si non juxta omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus.

6 Sive bonum est, sive malum, voci Domini Dei nostri, ad quem mittimus te, obediemus: ut bene sit nobis cum audierimus vocem Domini Dei nostri.

7 Cum autem completi essent decem dies, factum est verbum Domini ad Ieremiam.

8 Vocavitque Iohannas filium Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, & universum populum à minimo usque ad magnum.

9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel, ad quem misisti me, ut prosternerem preces vestras in conspectu ejus:

10 Si quiesceates manseritis in terra hac, ædificabo vos, & non destruam, plantabo, & non eveliam: jam enim placatus sum super malo quod feci vobis.

11 Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiscum sum ego, ut salvos vos faciam, & eruam de manu ejus.

12 Et dabo vobis misericordias, & miserebor vestri, & habitare vos faciam in terra vestra.

13 Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra ista, nec audiemus vocem Domini Dei nostri,

14 Dicentes : Nequaquam, sed ad terram Ægypti pergemus : ubi non videbimus bellum , & clangorem tubæ non audiemus , & famem non sustinebimus : & ibi habitabimus.

15 Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquæ Iuda : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Si posueritis faciem vestram ut ingrediamini Ægyptum , & intraveritis ut ibi habitetis :

16 Gladius , quem vos formidatis , ibi comprehendet vos in terra Ægypti : & fames , pro qua estis solliciti , adhærebit vobis in Ægypto , & ibi moriemini.

17 Omnesque viri , qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur Ægyptum , ut habitent ibi morientur gladio , & fame , & peste : nullus de eis remanebit , nec effugiet à facie mali , quod ego afferam super eos.

18 Quia hæc dicit Dominus exercituum , Deus Israel : Sicut conflatus est furor meus , & indignatio mea super habitatores Ierusalem : sic conflabitur indignatio mea super vos , cum ingressi fueritis Ægyptum , & eritis in iusjurandum , & in stuporem , & in maledictum , & in opprobrium : & nequaquam ultra videbitis locum istum :

19 Verbum Domini super vos reliquæ Iuda : Nolite intrare Ægyptum : scientes scietis quia obtestatus sum vos hodie ,

20 Quia decepistis animas vestras : vos enim misistis me ad Dominum Deum nostrum , dicentes : Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum , & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noster , sic annuncia nobis , & faciemus.

21 Et annunciaui vobis hodie, & non audistis vocem Domini Dei vestri , super univèrsis pro quibus misit me ad vos.

22 Nunc ergo scientes scietis , quia gladio , & fame , & peste moriemini in loco , ad quem voluistis intrare ut habitaretis ibi.

C A P V T X L I I I .

Reliquia Iudaorum non audientes Domini præceptum quod referebat Jeremias , proficiscuntur una cum Jeremia & Baruch in Ægyptum : ubi constitutus Jeremias vaticinatur regem Babylonis vastaturum terram Ægypti cum idolis suis , eique dominaturum.

1 **F**Actum est autem , cum compleisset Jeremias loquens ad populum univèrsos sermones Domini Dei eorum , pro quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad illos , omnia verba hæc :

2 Dixit Azarias filius Ofaïæ , & Iohanan filius Caree , & omnes viri superbi , dicentes ad Ieremiam : Mendacium tu loqueris : non misit te Dominus Deus noster , dicens : Ne ingrediamini Ægyptum ut habitetis illic.

3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adversum nos , ut tradat nos in manus Chaldaeorum , ut interficiat nos , & traduci faciat in Babylonem.

4 Et non audivit Iohanan filius Caree , & omnes principes bellatorum , & universus populus , vocem Domini , ut manerent in terra Iuda.

5 Sed tollens Iohanan filius Caree : & universi principes bellatorum , universos reliquiarum Iuda , qui reversi fuerant de cunctis gentibus , ad quas tuerant ante dispersi , ut habitarent in terra Iuda :

6 Viros , & mulieres , & parvulos , & filias regis , & omnem animam , quam reliquerat Nabuzardan princeps militiae cum Godolia filio Ahicam filii Saphan , & Ieremiam prophetam , & Baruch filium Neriæ.

7 Et ingressi sunt terram Ægypti , quia non obdierunt voci Domini : & venerunt usque ad Taphnis.

8 Et factus est sermo Domini ad Ieremiam in Taphnis , dicens :

9 Sume lapides grandes in manu tua , & abscondes eos in crypta , quæ est sub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis , cernentibus viris Iudæis :

10 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Ecce ego mittam , & assumam Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum : & ponam thronum ejus super lapides istos , quos abscondi , & statuet solium suum super eos.

11 Veniensque percutiet terram Ægypti , quos in mortem , in mortem ; & quos in captivitatem , in captivitatem ; & quos in gladium , in gladium.

12 Et succendet ignem in delubris deorum Ægypti , & comburet ea , & captivos ducet illos : & amicitur terra Ægypti , sicut amicitur pastor pallio suo : & egredietur inde in pace.

13 Et conteret statuas domus solis , quæ sunt in terra Ægypti : & delubra deorum Ægypti comburet igni.

C A P V T X L I V .

Iudæi in Ægypto reprehensi à Ieremia super idololatria , obstinate respondent una cum multitudine mulierum , se permansuros in idololatria inveterata : quos Ieremias prædicit universos gladio & fame conficiendos.

miendos, regemque Aegypti tradendum in manus inimicorum suorum, ac terram Aegypti prorsus vastandam.

1 **V**erbum, quod factum est per Ieremiam ad omnes Iudæos, qui habitabant in terra Aegypti, habitantes in Magdalo, & in Taphuis, & in Memphis, & in terra Phatures, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vos vidistis omne malum istud, quod adduxi super Ierusalem, & super omnes urbes Iuda: & ecce desertæ sunt hodie, & non est in eis habitator:

3 Propter malitiam, quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, & irent ut sacrificarent, & colerent deos alienos, quos nesciebant & illi, & vos, & patres vestri.

4 Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, de nocte confurgens, mittensque & dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuscemodi, quam odivi.

5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, ut converterentur à malis suis, & non sacrificarent diis alienis.

6 Et conflata est indignatio mea & furor meus, & succensa est in civitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & versæ sunt in solitudinem & vastitatem secundum diem hanc.

7 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut inireat ex vobis vir & mulier, parvulus & lacteus de medio Iudæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum:

8 Provocantes ne in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in terra Aegypti, in quam ingressi estis ut habitetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9 Numquid obliti estis mala patrum vestrorum, & mala regum Iuda, & mala uxorum ejus, & mala vestra, & mala uxorum vestrarum, quæ fecerunt in terra Iuda, & in regionibus Ierusalem?

10 Non sunt mundati usque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis & coram patribus vestris.

11 Ideo hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: † Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & disperdam omnem Iudam.

12 Et assumam reliquias Iudæ, qui posuerunt facies suas ut ingrederentur terram Aegypti, & habi-

habitarent ibi : & confumentur omnes in terra Ægypti : cadent in gladio & in fame : & confumentur à minimo uique ad maximum , in gladio & in fame morientur : & erunt in jusjurandum , & in miraculum , & in maledictionem , & in opprobrium.

13 Et uisitato super habitatores terræ Ægypti , sicut uisitavi super Ierusalem , in gladio , & fame , & peste.

14 Et non erit qui effugiat , & sit residuus de reliquiis Iudæorum , qui vadunt ut peregrinentur in terra Ægypti : & revertantur in terram Iudæ , ad quam ipsi eleuant animas suas ut revertantur , & habitent ibi : non revertentur nisi qui fugerint.

15 Responderunt autem Ieremiæ omnes viri , scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis , & universæ mulieres , quarum stabat multitudo grandis , & omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures , dicentes :

16 Sermonem , quem locutus es ad nos in nomine Domini , non audiemus ex te :

17 Sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro , ut sacrificemus reginæ cæli , & libemus ei libamina , sicut fecimus nos , & patres nostri , reges nostri , & principes nostri , in urbibus Iudæ , & in plateis Ierusalem : & saturati sumus panibus , & bene nobis erat , malumque non vidimus.

18 Ex eo autem tempore , quo cessavimus sacrificare reginæ cæli , & libare ei libamina , indigemus omnibus , & gladio & fame consumpti sumus.

19 Quod si nos sacrificamus reginæ cæli , & libamus ei libamina : numquid sine viris nostris facimus ei placentas , ad colendum eam , & libandum ei libamina ?

20 Et dixit Ieremias ad omnem populum , adversum viros , & adversum mulieres , & adversum universam plebem : qui responderant ei verbum , dicens :

21 Numquid non sacrificium , quod sacrificastis in civitatibus Iudæ , & in plateis Ierusalem , vos & patres vestri , reges vestri , & principes vestri , & populus terræ , horum recordatus est Dominus , & ascendit super cor ejus ?

22 Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum , & propter abominationes , quas fecistis : & facta est terra vestra in desolationem , & in stuporem , & in maledictum , quod non sit habitator , sicut est dies hæc.

23 Propterea quod sacrificaveritis idolis, & peccaveritis Domino, & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in testimoniis ejus non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala hæc, sicut est dies hæc.

24 Dixit autem Jeremias ad omnem populum, & ad universas mulieres: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui estis in terra Ægypti:

25 Hæc inquit Dominus exercituum Deus Israel, dicens: Vos, & uxores vestræ, locuti estis ore vestro, & manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra, quæ vovimus, ut sacrificemus regiæ cæli, & libemus ei libamina, implestis vota vestra, & opere perpetrastis ea.

26 Ideo audite verbum Domini omnis Iuda, qui habitatis in terra Ægypti: Ecce ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus, quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Iudæi, dicentis: Vivit Dominus Deus in omni terra Ægypti.

27 Ecce ego vigilabo super eos in malum, & non in bonum: & consumentur omnes viri Iuda, qui sunt in terra Ægypti, gladio & fame, donec penitus consumantur.

28 Et qui fugerint gladium, revertentur de terra Ægypti in terram Iuda viri pauci: & scient omnes reliquæ Iuda, ingredientium terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus sermo compleatur, meus, ad illorum.

29 Et hoc vobis signum, ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto: ut sciatis quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum.

30 Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, & in manu quærentium animam illius: sicut tradidi Sedeciam regem Iudæ in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui, & quærentis animam ejus.

C A P V T X L V.

Deus per Jeremiam arguit Baruch, quod quæretur se dolorem habere & non requiem; cui tamen in cætorum vastatione pollicetur securitatem.

1 **V**erbum, quod locutus est Jeremias propheta ad Baruch filium Neris, cum scripsisset verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno quarto Ioakim filii Josiæ regis Iuda, dicens:

2 Hæc dicit Dominus Deus Israel ad te Baruch:

3 Dixisti:

3 Dixisti: Væ misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, & requiem non inveni.

4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce quos ædificavi, ego destruo: & quos plantavi, ego evello, & universam terram hæc.

5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere: quia ecce ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus; & dabo tibi animam tuam in salutem, in omnibus locis, ad quæcumque perrexeris.

C A P V T X L V I.

Dominus per Ieremiam Pharaoni & Aegypto prænuntiat desolationem, quam inducet Nabuchodonosor: Judæis autem & filiis Israel consolationem tandem ac liberationem: universis vero gentibus ad quas Deus illos eiecerat, vastationem.

1 Quid factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra gentes,

2 Ad Aegyptum, adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Aegypti, qui erat juxta fluvium Euphraten in Charcamis, quem percussit, Nabuchodonosor rex Babylonis, in quarto anno Ioakim filii Iosæ regis Iudæ.

3 Preparate scutum, & clypeum, & procedite ad bellum.

4 Iungite equos, & ascendite equites: state in galeis, polite lanceas, induite vos loriceis.

5 Quid igitur? vidi ipsos pavidos, & terga vertentes, fortes eorum caesos: fugerunt conciti, nec respexerunt: terror undique, ait Dominus.

6 Non fugiat velox, nec salvari se putet fortis: Ad aquilonem juxta flumen Euphraten victi sunt, & ruerunt.

7 Quis est iste, qui quasi flumen ascendit: & veluti fluviorum, intumescunt gurgites ejus?

8 Aegyptus fluminis instar ascendit, & velut flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet: Ascendens operiam terram: perdam civitatem, & habitatores ejus.

9 Ascendite equos, & exultate in curribus; & procedant fortes, Aethiopia & Libyes tenentes scutum, & Lydii arripientes & jacentes sagittas.

10 Dies autem ille Domini Dei exercituum, dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis: devorabit gladius, & saturabitur, & inebriabitur sanguine eorum: victima enim Domini Dei exercituum in terra aquilonis juxta flumen Euphraten.

11 Ascende in Galaad, & tolle resinam, filia

virgo Ægypti: frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi.

12 Audierunt gentes ignominiam tuam, & ululatus tuus replevit terram: quia fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.

13 Verbum quod locutus est Dominus ad Ieremiam prophetam, super eo quod venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis & percussurus terram Ægypti.

14 Annunciate Ægypto, & auditum facite in Magadalo, & resonet in Memphis, & in Taphnis, dicite: Sta, & præpara te: quia devorabit gladius ea, quæ per circuitum tuum sunt.

15 Quare computruit fortis tuus? non stetit, quoniam Dominus subvertit eum.

16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum: & dicent: Surge, & revertamur ad populum nostrum, & ad terram nativitatis nostræ, à facie gladii columbæ.

17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, tumultum adduxit tempus.

18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen ejus) quoniam sicut Thabor in montibus, & sicut Carmelus in mari, veniet.

19 Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia Ægypti: quia Memphis in solitudinem erit, & deseretur, & inhabitabilis erit.

20 Vitula elegans atque formosa Ægyptus: stimulator ab aquilone veniet ei.

21 Mercenarii quoque ejus, qui versabantur in medio ejus, quasi vituli saginati versi sunt, & fugerunt simul, nec stare potuerunt: quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum.

22 Vox ejus quasi æris sonabit: quoniam cum exercitu properabunt, & cum securibus venient ei, quasi cædentes ligna.

23 Succiderunt saltum ejus, ait Dominus, qui supputari non potest: multiplicati sunt super locustas, & non est eis numerus.

24 Confusa est filia Ægypti, & tradita in manus populi aquilonis.

25 Dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo super tumultum Alexandriae, & super Pharaonem, & super Ægyptum, & super deos ejus, & super reges ejus, & super Pharaonem, & super eos qui confidunt in eo,

26 Et dabo eos in manus quærentium animam eorum, & in manus Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manus fervorum ejus: & post hæc habitus sicut diebus pristinis, ait Dominus.

27 † Et tu ne timeas serve meus Iacob, & ne † *Isa.*
paveas Israel: quia ecce ego salvum te faciam de 43.3. &
longinquo, & semen tuum de terra captivitatis 44.2a
tuæ: & revertetur Iacob, & requiescet, & pro-
sperabitur; & non erit qui exterreare eum.

28 Et tu noli timere serve meus Iacob, ait Do-
minus: quia tecum ego sum, quia ego consumam
cunctas gentes, ad quas eieci te: te vero non con-
sumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi in-
nocenti parcam tibi.

CAPVT XLVII.

*Vastatis prædicitur Palæsthorum, Tyri, Sidonis,
Gazæ, & Ascalonis.*

1 **Q**UOD factum est verbum Domini ad Iere-
miam prophetam contra Palæstinos, au-
tequam percuteret Pharaon Gazam:

2 Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ ascendunt ab
aquilone, & erunt quasi torrentis inundans, & ope-
rient terram & plenitudinem ejus, urbem & habi-
tatores ejus: clamabunt homines, & ululabunt
omnes habitatores terræ,

3 A strepitu pompæ armorum, & bellatorum
ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multi-
tudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios
manibus dissolutis:

4 Pro adventu diei, in quo vastabuntur omnes
Philisthim, & dissipabitur Tyrus, & Sidon cum
omnibus reliquis auxiliis suis. depopulatus est
enim Dominus Palæstinos, reliquias insulæ Cap-
padociæ.

5 Venit calvitium super Gazam: conticuit Asca-
lon: & reliquiæ vallis earum: usquequo concidi-
deris?

6 O mucro Domini usquequo non quiesces? In-
gredere in vaginam tuam, refrigerare, & sile.

7 Quomodo quiescet, cum Dominus præceperit
ei adversus Ascalonem, & adversus maritimas ejus
regiones, ibique condixerit illi?

CAPVT XLVIII.

*Prædicit Dominus vastationem Moab & omnium
verbum ejus, sed in novissimis diebus captivitatem
ipsorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus
Domini fraudulenter, & gladium suum à sanguine
prohibens.*

1 **A**D Moab hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Væ super Nabo, quoniam
vastata est, & confusa: capta est Cariathaim: con-
fusa est fortis, & tremuit

2 Non est ultra exultatio in Moab contra Hesebon : cogitaverunt malum , Venite , & disperdamus eam de gente , ergo silens conticesces , sequeturque te gladius.

3 Vox clamoris de Oronaim : vastitas , & contritio magna.

4 Contrita est Moab : annunciate clamorem parvulis ejus.

5 Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu : quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt :

6 Fugite , salvate animas vestras : & eritis quasi myricæ in deserto.

† *Sup.*
27. 6.

7 + Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis , & in thesauris tuis , tu quoque capieris : & ibit Chamos in transmigrationem , sacerdotes ejus , & principes ejus simul.

8 Et veniet prædo ad omnem urbem , & urbs nulla salvabitur : & peribunt valles , & dissipabuntur campestria : quoniam dixit Dominus :

9 Date florem Moab , quia florens egredietur : & civitates ejus desertæ erunt , & inhabitabiles.

10 Maledictus , qui facit opus Domini fraudulenter : & maledictus , qui prohibet gladium suum à sanguine.

11 Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua , & requievit in fœcibus suis : nec transfusus est de vase in vas , & in transmigrationem non abiit : idcirco permansit gustus ejus in eo , & odor ejus non est immutatus.

12 Propterea ecce dies veniunt , dicit Dominus : & mittam ei ordinatores , & stratores laguncularum , & sternent eum , & vasa ejus exhaurient , & lagunculas eorum collident.

† *4 Reg.*
12. 16.

13 Et confundetur Moab à Chamos , † sicut confusa est domus Israel à Bethel , in qua habebat fiduciam.

† *Isaia*
16. 6.

14 Quomodo dicitis : † Fortes sumus , & viri robusti ad præliandum ?

15 Vastata est Moab , & civitates illius succiderunt : & electi juvenes ejus descenderunt in occisionem : ait rex , Dominus exercituum nomen ejus.

16 Prope est interitus Moab ut veniat : & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Consolamini eum omnes , qui estis in circuitu ejus , & universi , qui scitis nomen ejus , dicite : Quomodo confRACTA est virga fortis , baculus gloriosus ?

18 Descende de gloria , & sede in siti , habitatio filiae Dibon : quoniam vastator Moab ascendit ad te dissipavit munitiones tuas.

19 In via sta , & prospice habitatio Aroer : interroga fugientem : & ei qui evasit , dic : Quid accidit ?

20 Confusus est Moab , quoniam victus est : ululate , & clamate , annunciate in Arnon : quoniam vastata est Moab.

21 Et iudicium venit ad terram campestem ; super Helon , & super Iasa , & super Mephaath ,

22 Et super Dibon , & super Nabo , & super domum Deblathaim ,

23 Et super Cariathaim , & super Bethgamul , & super Bethmaon ,

24 Et super Carioth , & super Bosra ; & super omnes civitates terræ Moab , quæ longe , & quæ prope sunt.

25 Abscissum est cornu Moab , & brachium ejus contritum est , ait Dominus.

26 Inebriate eum , quoniam contra Dominum erectus est : & allidet manum Moab in vomitu suo , & erit in derisum etiam ipse.

27 Fuit enim in derisum tibi Israel , quasi inter fures reperisses eum : propter verba ergo tua quæ adversum illum locutus es , captivus duceris.

28 Relinquire civitates , & habitate in petra , habitatores Moab : & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis.

29 Audivimus superbiam Moab : superbus est valde ; sublimitatem ejus , & arrogantiam , & superbiam , & altitudinem cordis ejus.

30 Ego scio , ait Dominus , jactantiam ejus : & quod non sit juxta eam virtus ejus , nec juxta quod poterat conata sit facere.

31 Ideo super Moab ejulabo , & ad Moab universam clamabo , ad viros muri fictilis lamentantes ,

32 De planctu Iazer plorabo tibi vinea Sabama : propagines tuæ transierunt mare , usque ad mare Iazer pervenerunt : super messem tuam , & vindemiam tuam , prædo irruit.

33 † Ablata est lætitia & exultatio de Carmelo , & de terra Moab , & vinum de torcularibus sustulit : nequaquam calcator uvæ solitum celeuma cantabit. † *Isais*
16. 10.

34 De clamore Hefebon usque Eleale , & Iasa , dederunt vocem suam , à Segor usque ad Oronaim vitula contornante : aquæ quoque Nemrim pessimæ erunt.

35 Et auferam de Moab , ait Dominus ; offerentem in excelsis , & sacrificantem diis ejus.

36 Propterea cor meum ad Moab quasi tibiæ resonabit : & cor meum ad viros muri fictilis dabit

sonitum tibi arum: quia plus fecit quam potuit, idcirco perierunt.

† *Isaia*
35. 2.
Ezech.
7. 18.

37 † Omne enim caput calvitium, & omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium.

38 Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus, omnis plaustrus: quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa est, & ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab, & confusus est? Eritque Moab in derisum, & in exemplum omnibus in circuitu suo.

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, & extendet alas suas ad Moab.

41 Capta est Carioth, & munitiones comprehensæ sunt: & erit cor fortium Moab in die illa, sicut cor mulieris parturientis.

42 Et cessabit Moab esse populus: quoniam contra Dominum gloriatus est.

43 Pavor, & fovea, & laqueus super te ô habitator Moab, dicit Dominus.

† *Isaia*
24. 18.

44 † Qui fugerit à facie pavoris, cadet in foveam: & qui conscenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus.

45 In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes: quia ignis egressus est de Hesebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46 Væ tibi Moab, periisti popule Chamos: quia comprehensi sunt filii tui, & filiae tuæ in captivitate.

47 Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus; ait Dominus. Hucusque judicia Moab.

C A P V T X L I X.

Desolatio Ammon, Idumææ, Damasci, Cedars, vegenorumque Asor & Aelam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon ac Aelam tandem solvenda.

1 **A**D filios Ammon. Hæc dicit Dominus: Numquid non filii sunt Israel? aut heres non est ei? Cur igitur hereditate possedit Melchom, Gad: & populus ejus in urbibus ejus habitavit?

2 Ideo ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum prælii, & erit in tumultum dissipata, filiaeque ejus igni succendentur, & possidebit Israel possessores suos, ait Dominus.

3 Vlula Hesebon, quoniam vastata est Hai. clamate filia Rabbath, accingite vos ciliciis: plantate & circuite per sepes: quoniam Melchom in transfugationem ducetur, sacerdotes ejus & principes ejus simul.

4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in thesauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me?

5 Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo: & dispergemini singuli à conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes.

6 Et post hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: Numquid non ultra est sapientia in Theman? Perit consilium à filiis, inutilis facta est sapientia eorum.

8 Fugite & terga vertite, descendite in voraginem habitatores Dedan: quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis ejus.

9 Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum: si fures in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi.

10 Ego vero discoopetui Esau, revelavi abscondita ejus, & celari non poterit: vastatum est semen ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & non erit.

11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere: & viduæ tuæ in me sperabunt.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem, bibentes bibent: & tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibeus bibes.

13 Quia per memetipsum juravi, dicit Dominus, quod in solitudinem, & in opprobrium, & in desertum, & in maledictionem erit Bosra: & omnes civitates ejus erunt in solitudines sempiternas.

14 † Auditum audiivi à Domino, & legatus ad † Abda gentes missus est: Congregamini, & venite contra 1. 1. eam, & consurgamus in prælium:

15 Ecce enim parvulum dedi te in gentibus, contemptibilem inter homines.

16 Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui: qui habitas in cavernis petrae, & apprehendere niteris altitudinem collis, † cum exaltaveris † Abda quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit 1. 4. Dominus.

17 Et erit Idumæa deserta: omnis qui transibit per eam, stupebit, & sibilabit super omnes plagas ejus.

† Gen.
19. 20.

18 † Sicut subversa est Sodomā, & Gomorrhā, & vicinæ ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

† Job
41. 1.

19 Ecce quasi leo ascendet de superbia Tordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & quis sustinebit me? † & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo?

20 Propterea audite consilium Domini, quod inivit de Edom; & cogitationes ejus, quas cogitavit de habitatoribus Themam: Si non dejecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum.

21 A voce ruinæ eorum commota est terra: clamor in mari rubro auditus est vocis ejus.

22 Ecce quasi aquila ascendet, & avolabit: & expandet alas suas super Bosran: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis.

23 Ad Damascum: Confusa est Emath, & Arphad: quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ solitudine quiescere non potuit.

24 Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam: angustia & dolores tenerunt eam quasi parturientem.

25 Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ!

26 Ideo cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri prælii conticescent in die illa, ait Dominus exercituum.

27 Et succendam ignem in muro Damasci, & devorabit moenia Benadad.

28 Ad Cedar, & ad regna Afor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & ascendite ad Cedar, & vastate filios orientis.

29 Tabernacula eorum, & greges eorum capient: pelles eorum, & omnia vasa eorum, & camelos eorum tollent sibi: & vocabunt super eos formidinem in circuitu.

30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Afor, ait Dominus: inivit enim contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, & cogitavit adversum vos cogitationes.

31 Confurgite, & ascendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non ostia, nec vectes eis: soli habitant.

32 Et erunt cameli eorum in diræptionem, & multitudo jumentorum in prædam: & disponant eos

eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam: & ex omni confinio eorum adducam interitum super eos, ait Dominus.

33 Et erit Aſor in habitaculum draconum, deſerta uſque in æternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.

34 Quod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam prophetam aduerſus Ælam, in principio regni Sedecie regis Iuda, dicens:

35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Ælam, & ſummam fortitudinem eorum.

36 Et inducam ſuper Ælam quattuor ventos à quattuor plagis cæli: & ventilabo eos in omnes ventos iſtos: & non erit geus, ad quam non perveniant profugi Ælam.

37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis ſuis, & in conſpectu quærentium animam eorum: & adducam ſuper eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: & mittam poſt eos gladium donec conſumam eos.

38 Et ponam ſolium meum in Ælam, & perdam inde reges & principes, ait Dominus,

39 In noviffimis autem diebus reverti faciam captivos Ælam, dicit Dominus.

C A P V T L.

Babylon, quæ in captivitate affligit filios Iſrael, hæc in terram ſuam feliciter reducis, penitus vaſtabitur à regibus Aquilonis.

1 **V**erbum, quod locutus eſt Dominus de Babylone, & de terra Chaldæorum, in manu Ieremie prophete.

2 Annunciate in gentibus, & auditum facite: levate ſignum, prædicate, & nolite celare: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia ejus, ſuperata ſunt idola eorum.

3 Quoniam aſcendit contra eam gens ab aquilone, quæ ponet terram ejus in ſolitudinem: & non erit qui habitet in ea ab homine uſque ad pecus, & mori ſunt, & abierunt.

4 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: venient filii Iſrael, ipſi & filii Iuda ſimul: ambulantes & ſtentes properabunt, & Dominum Deum ſuum quærent.

5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient, & apponentur ad Dominum foedere ſempiterno, quod nulla oblivione delebitur.

6 Grex perditus factus eſt populus meus: paſtores

res eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui.

7 Omnes, qui invenerunt, comederunt eos: & hostes eorum dixerunt: Non peccavimus: pro eo quod peccaverunt Domino decori justitiæ, & expectationi patrum eorum Domino.

8 Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini: & estote quasi hœdi ante gregem.

9 Quoniam ecce ego suscito, & adducam in Babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis, & præparabuntur adversus eam, & inde capietur: sagitta ejus quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua.

10 Et erit Chaldæa in prædam: omnes vastantes eam replebuntur, ait Dominus.

11 Quoniam exultatis, & magna loquimini, dissipantes hereditatem meam: quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, & mugistis sicut tauri.

12 Confusa est mater vestra nimis, & adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce novissima erit in gentibus deserta, in via, & arens.

13 Ab ira Domini non inhabitabitur, sed redigetur tota in solitudinem: omnis, qui transibit per Babylonem, stupebit, & sibilabit super universis plagis ejus.

14 Præparamini contra Babylonem per circuitum omnes qui tenditis arcum; debellate eam, non parcaris jaculis: quia Domino peccavit.

15 Clanate adversus eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, destructi sunt muri ejus, quoniam ultio Domini est: ultionem accipite de ea; sicut fecit, facite ei.

16 Disperдите satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis: à facie gladii columbæ unusquisque ad populum suum convertetur, & singuli ad terram suam fugient.

17 Grex dispersus Israel, leones ejecerunt eum: primus comedit eum rex Assur: iste novissimus exossavit eum, Nabuchodonosor rex Babylonis.

18 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo regem Babylonis, & terram ejus, sicut visitavi regem Assur:

19 Et reducam Israel ad habitaculum suum: & pascetur Carmelum & Basan, & in monte Ephraim & Galaad saturabitur anima ejus.

20 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: quæretur iniquitas Israel, & non erit; & peccatum Iuda, & non inveniatur: quoniam propitius ero eis, quos reliquero.

21 Super terram dominantium ascende , & super habitatores ejus visita , dissipata , & interfice quæ post eos sunt , ait Dominus : & fac juxta omnia quæ præcepi tibi.

22 Vox belli in terra , & contritio magna.

23 Quomodo confractus est , & contritus malleus universæ terræ ? Quomodo versa est in desertum Babylon in gentibus ?

24 Illaqueavi te , & capta es Babylon , & nesciebas : inventa es & apprehensa : quoniam Dominum provocasti.

25 Aperuit Dominus thesaurum suum , & protulit vasa iræ suæ : quoniam opus est Domino Deo exercituum , in terra Chaldaeorum.

26 Venite ad eam ab extremis finibus , aperite ut exeant qui conculcent eam : tollite de via lapides , & redigite in acervos , & interficite eam : nec sit quidquam reliquum.

27 Dissipate universos fortes ejus , descendant in occisionem : vœ eis , quia venit dies eorum , tempus visitationis eorum.

28 Vox fugientium , & eorum qui evaserunt de terra Babylonis , ut annuncient in Sion ultionem Domini Dei nostri , ultionem templi ejus.

29 Annunciate in Babylonem plurimis , omnibus qui tendunt arcum : consistite adversus eam per gyrum , & nullus evadat : reddite ei secundum opus suum : juxta omnia quæ fecit , facite illi : quia contra Dominum erecta est , adversum sanctum Israel.

30 Idcirco cadent juvenes ejus in plateis ejus : & omnes viri bellatores ejus conticescent in die illa , ait Dominus.

31 Ecce ego ad te superbe , dicit Dominus Deus exercituum : quia venit dies tuus , tempus visitationis tuæ.

32 Et cadet superbus , & corruet , & non erit qui suscitet eum : & succedam ignem in urbibus ejus , & devorabit omnia in circuitu ejus.

33 Hæc dicit Dominus exercituum : Calumniam sustinent filii Israel , & filii Iuda simul : omnes , qui ceperunt eos , tenent , nolunt dimittere eos.

34 Redemptor eorum fortis , Dominus exercituum nomen ejus , iudicio defendet causam eorum , ut exterreat terram , & commoveat habitatores Babylonis.

35 Gladius ad Chaldaeos , ait Dominus , & ad habitatores Babylonis , & ad principes , & ad sapientes ejus.

36 Gladius ad divinos ejus , qui stulti erunt : gladius ad fortes illius , qui timebunt.

37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus, & ad omne vulgus, quod est in medio ejus: & erunt quasi mulieres: gladius ad thesauros ejus, qui diripientur.

38 Siccitas super aquas ejus erit, & arescent: quia terra sculptilium est, & in portentis gloriatur.

39 Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis: & habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec extruetur usque ad generationem & generationem.

† Gen.
19. 24.

40 † Sicut subvertit Dominus Sodomam & Gommorham, & vicinas ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

41 Ecce populus venit ab aquilone, & gens magna, & reges multi consurgent à finibus terræ.

42 Arcum & scutum apprehendent: crudeles sunt & immisericordes: vox eorum quasi mare sonabit: & super equos ascendent, sicut vir paratus ad prælium contra te filia Babylon.

43 Audivit rex Babylonis famam eorum, & dissolutæ sunt manus ejus: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem.

† Job.
41. 1.

44 Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis est enim similis mei? & quis sustinebit me? † & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo?

45 Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem; & cogitationes ejus, quas cogitavit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum.

46 A voce captivitatis Babylonis commota est terra, & clamor inter gentes auditus est.

C A P V T L I.

Mala à regibus Medorum Babylonem imminentia prædicuntur.

1 **H**Æc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem & super habitatores ejus, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem.

2 Et mittam in Babylonem ventilatores, & ventilabunt eam & demolientur terram ejus: quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis ejus.

3 Non tendat qui tendit arcum suum, & non asces-

ascendat loricatorus, nolite parcere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus.

4 Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, & vulnerati in regionibus ejus.

5 Quoniam non fuit viduatus Israel & Iuda à Deo suo Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto à sancto Israel.

6 Fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatem ejus: quoniam tempus ultionis est à Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei.

7 Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino ejus biberunt gentes, & ideo commotæ sunt. † *Isaie* 21. 9.

8 † Subito cecidit Babylon, & contrita est: ululate super eam, tollite resinam ad dolorem ejus, si forte sanetur. † *Apoc.* 14. 8.

9 Curavimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam, & eamus unusquisque in terram suam: quoniam pervenit usque ad caelos iudicium ejus, & elevatum est usque ad nubes.

10 Protulit Dominus justitias nostras: venite, & narremus in Sion opus Domini Dei nostri.

11 Acuite sagittas, implete pharetras: suscitavit Dominus spiritum regum Medorum: & contra Babylonem mens ejus est ut perdat eam, quoniam ultio Domini est, ultio templi sui.

12 Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam: levate custodes, preparate insidias: quia cogitavit Dominus, & fecit quaecumque locutus est contra habitatores Babylonis.

13 Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.

14 † Juravit Dominus exercituum per animam † *Amos* 6. 7.
suam: Quoniam replebo te hominibus quasi bruchis, & super te celeuma cantabitur.

15 † Qui fecit terram in fortitudine sua, præparavit orbem in sapientia sua, & prudentia sua † *Gen.* 1. 1.
extendit caelos.

16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in caelo: qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit: & produxit ventum de thesauris suis.

17 Stultus factus est omnis homo à scientia: confusus est omnis conflator in sculptili. quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus in eis.

18 Vana sunt opera, & rifu digna, in tempore visitationis suæ peribunt.

19 Non sicut hæc, pars Jacob: quia qui fecit omnia,

omnia, ipse est, & Israel scepterum hereditatis ejus : Dominus exercituum nomen ejus.

20 Collidis tu mihi vasa belli, & ego collidam in te gentes, & disperdam in te regna :

21 Et collidam in te equum & equitem ejus : & collidam in te currum & ascensorem ejus :

22 Et collidam in te virum & mulierem : & collidam in te senem & puerum : & collidam in te juvenem & virginem :

23 Et collidam in te pastorem & gregem ejus : & collidam in te agricolam & jugales ejus : & collidam in te duces & magistratus.

24 Et reddam Babyloii, & cunctis habitatoribus Chaldææ, omne malum suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait Dominus.

25 Ecce ego ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram, & extendam manum meam super te, & evolvam te de petris, & dabo te in montem combustionis.

26 Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, sed perditus in æternum eris, ait Dominus.

27 Levate signum in terra : clangite buccina in gentibus, sanctificate super eam gentes : annunciate contra illam retribus Ararat, Meuni, & Ascenez : numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum.

28 Sanctificate contra eam gentes, reges Mediæ, duces ejus, & universos magistratus ejus, cunctamque terram potestatis ejus.

29 Et commovebitur terra, & conturbabitur : quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis desertam & inhabitabilem.

30 Cessaverunt fortes Babylonis à prælio, habitaverunt in præidiis : devoratum est robur eorum, & facti sunt quasi mulieres : incensa sunt tabernacula ejus, contriti sunt vestes ejus.

31 Current obviam currenti : & nuncius obvius nuncianti : ut annunciet regi Babylonis, quia capta est civitas ejus à summo usque ad summum :

32 Et vada præoccupata sunt, & paludes incensa sunt igni : & viri bellatores conturbati sunt.

33 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Filia Babylonis quasi area, tempus trituræ ejus : adhuc modicum, & veniet tempus messionis ejus.

34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis : reddidit me quasi vas inane, absorbit

forbuit me quasi draco, replevit ventrem suum
tenderitudine mea, & ejecit me.

35 Iniquitas adversum me, & caro mea super
Babylonem, dicit habitatio Sion: & sanguis meus
super habitatores Chaldaë, dicit Ierusalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego ju-
dicabo causam tuam; & ulciscar ultionem tuam,
& desertum faciam mare ejus, & siccabo venam
ejus.

37 Et erit Babylon in tumulos, habitatio draco-
num, stupor, & sibilus, eo quod non sit habitator.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas
veluti catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & ine-
briabo eos, ut sopiantur, & dormiant somnum
sempiternum, & non consurgant, dicit Dominus.

40 Deducam eos quasi agnos ad victimam, &
quasi arietes cum hoedis.

41 Quomodo capta est Sesach, & comprehensa
est incluta universæ terræ? quomodo facta est in
stuporem Babylon inter gentes?

42 Ascendit super Babylonem mare, multitu-
dine fluctuum ejus aperta est.

43 Factæ sunt civitates ejus in stuporem, terra
inhabitabilis & deserta, terra in qua nullus ha-
bitet, nec transeat per eam filius hominis.

44 Et visitabo super Bel in Babylone, & ejiciam
quod absorbuerat de ore ejus, & non confluent ad
eum ultra gentes, siquidem & murus Babylonis
corruet.

45 Egredimini de medio ejus populus meus: ut
salvet unusquisque animam suam ab ira furoris
Domini.

46 Et ne forte mollescat cor vestrum, & timea-
tis auditum qui audietur in terra & veniet in anno
auditio, & post hunc annum auditio; & iniquitas
in terra, & dominator super dominatorem.

47 Propterea ecce dies veniunt, & visitabo su-
per sculptilia Babylonis: & omnis terra ejus con-
funderetur, & universi interfecti ejus cadent in me-
dio ejus.

48 Et laudabunt super Babylonem cæli & terra,
& omnia quæ in eis sunt: quia ab aquilone ve-
nient ei prædones, ait Dominus.

49 Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi
in Israel: sic de Babylone cadent occisi in universa
terra.

50 Qui fugistis gladium, venite, nolite stare:
recordamini procul Domini, & Ierusalem ascendat
super cor vestrum,

51 Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies nostras: quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini.

52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: & visitabo super sculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

53 Si ascenderit Babylon in caelum, & firmaverit in excelfo robur suum: à me venient vastatores ejus, ait Dominus.

54 Vox clamoris de Babylone, & convulsio magna de terra Chaldaeorum:

55 Quoniam vastavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam, & sonabunt fluctus eorum quasi aquae multae: dedit sonitum vox eorum:

56 Quia venit super eam, id est super Babylonem, praedo, & apprehensi sunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus rediens retribuet.

57 Et inebriabo principes ejus, & sapientes ejus, & duces ejus, & magistratus ejus, & fortes ejus: & dormient somnum sempiternum, & non experiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

58 Haec dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis iste latissime suffossione suffodietur, & portae ejus excelsae igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & disperibunt.

59 Verbum, quod praecipit Jeremias propheta, Sarajae filio Neriae filii Maahae, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus: Sarajas autem erat princeps prophetiae.

60 Et scripsit Jeremias omne malum, quod venturum erat super Babylonem, in libro uno: omnia verba haec, quae scripta sunt contra Babylonem.

61 Et dixit Jeremias ad Sarajam: Cum veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba haec.

62 Dices: Domine tu locutus es contra locum istum ut disperderes eum: ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus, & ut sit perpetua solitudo.

63 Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten:

64 Et dices: Sic submergetur Babylon, & non confurget à facie afflictionis quam ego adduco super eam, & dissolvetur. Hucusque verba Jeremiae.

CAPVT LII.

Præcedentium repetitio, nempe quod Ierusalem à Nabuchodonosor obsessa post biennium capitur: & Sedecias rex Iuda fugiens reducitur: filiisque ejus coram ipso trucidatis una cum principibus Iuda, exoculatus ac vinculus ducitur in Babylonem: & incenso templo & palatio ceterisque domibus, transferuntur omnes in Babylonem præter paucos vitatores & agricolas: similiter & vasa templi, inter quæ describuntur duæ aræ columna: & numerus Iudeorum in Babylonem diversis temporibus translatorum, ubi rex Ioachim post 37 annos de carcere eductus exaltatur.

1 Filius viginti & unius anni erat Sedecias cum regnare coepisset: & undecim annis regnavit in Ierusalem, & nomen matris ejus Amital, filia Ieremiæ de Lobaa. 4 Reg. 24. 18. 1 Par. 36. 13.

2 Et fecit malum in oculis Domini juxta, omnia quæ fecerat Ioachim.

3 Quoniam furor Domini erat in Ierusalem & in Iuda, usquequo projiceret eos à facie sua: & recessit Sedecias à rege Babylonis.

4 † Et factum est autem in anno nono regni ejus, in mense decimo, decima mensis: Venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus ejus, adversus Ierusalem, & obsederunt eam, & ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu. † Sup. 39. 1. 4 Reg. 25. 10.

5 Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis Sedeciæ.

6 Mense autem quarto, nona mensis, obtinuit fames civitatem: & non erant alimenta populo terræ.

7 Et dirupta est civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exieruntque de civitate nocte, per viam portæ, quæ est inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obsidentibus urbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit in eremum.

8 Persecutus est autem Chaldæorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in deserto, quod est juxta Iericho: & omnis comitatus ejus dis fugit ab eo.

9 Cumque comprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath: & locutus est ad eum judicium.

10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus: sed & omnes principes Iuda occidit in Reblatha.

11 Et oculos Sedeciae eruit, & vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis ejus.

12 In mense autem quinto, decima mensis, ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiae, qui stabat coram rege Babylonis in Ierusalem.

13 Et incendit domum Domini, & domum regis, & omnes domos Ierusalem, & omnem domum magnam igni combussit.

14 Et totum murum Ierusalem per circuitum destruxit, cunctus exercitus Chaldaeorum, qui erat cum magistro militiae.

15 De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanserat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & ceteros de multitudine, transtulit Nabuzardan princeps militiae.

16 De pauperibus vero terrae reliquit Nabuzardan princeps militiae vitatores, & agricolas.

17 Columnas quoque aereas, quae erant in domo Domini, & bases, & mare aeneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldaei, & tulerunt omne aes eorum in Babylonem.

18 Et leberes, & creagrassas, & psalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vasa aerea, quae in ministerio fuerant, tulerunt:

19 Et hydrias, & rhyamiateria, & urceos, & pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea; & quotquot argentea, argentea, tulit magister militiae:

20 Et columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim aereos, qui erant sub basibus, quas fecerat rex Solomon in domo Domini: non erat pondus aeris omnium horum vasorum.

21 De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porro grossitudo ejus quattuor digitorum, & intrinsecus cava erat.

22 Et capitella super utramque aerea: alitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata super coronam in circuitu, omnia aerea. Similiter columnae secundae, & malogranata.

23 Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.

24 Et tulit magister militiæ Sarajam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres custodes vestibuli.

25 Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat præpositus super viros bellatores: & septem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi sunt in civitate: & scribam principem militum, qui probabat tyrones: & sexaginta viros de populo terræ, qui inventi sunt in medio civitatis.

26 Tulit autem eos Nabuzardan magister militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.

27 Et percussit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Iuda de terra sua.

28 Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor: In anno septimo, Iudæos tria millia & viginti tres:

29 In anno octavodecimo Nabuchodonosor, de Ierusalem animas octingentas triginta duas:

30 In anno vigesimotertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan magister militiæ animas Iudæorum septingentas quadraginta quinque, omnes ergo animæ, quattuor millia sexcentæ.

31 Et factum est in trigesimoseptimo anno transmigrationis Ioachin regis Iuda, duodecimo mense, vigesimaquinta mensis, elevavit Euilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Ioachin regis Iuda, & eduxit eum de domo carceris.

32 Et locutus est cum eo bona, & posuit thronum ejus super thronos regum, qui erant post se in Babylone.

33 Et mutavit vestimenta carceris ejus, & comedit panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ.

34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis, statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ, cunctis diebus vitæ ejus.

T H R E N I,
id est,
L A M E N T A T I O N E S
I E R E M I Æ
P R O P H E T Æ.

Et factum est, postquam in captivitatem redactus est Israel, & Ierusalem deserta est, sedit Ieremias propheta fleus, & plauxit lamentatione hac in Ierusalem, & amaro animo suspirans, & ejulans dixit:

C A P V T I.

A L E P H.

Quomodo sedet sola civitas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium: princeps provinciarum facta est sub tributo.

B E T H.

† Ier.
13. 1.

2 † Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus spreverunt eam, & facti sunt ei inimici.

G H I M E L.

3 Migravit Iudas propter afflictionem, & multitudinem servitutis: habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes persecutores ejus apprehenderunt eam inter angustias.

D A L E T H.

4 Viæ Sion lugent, eo quod non sint qui veniant ad sollemnitatem: omnes portæ ejus destructæ: sacerdotes ejus gementes: virgines ejus squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

H E.

5 Facti sunt hostes ejus in capite, inimici ejus locuplerati sunt: quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis.

V A V.

6 Et egressus est à filia Sion omnis decor ejus: facti sunt principes ejus velut arietes non invenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentijs.

Z A I N.

7 Recordata est Ierusalem dierum afflictionis suæ, & prævaricationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat à diebus antiquis, cum caderet

caderet populus ejus in manu hostili, & non esset auxiliator: viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus.

H E T H.

8 Peccatum peccavit Ierusalem, propterea instabilis facta est: omnes, qui gloriabantur eam; spreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

T H E T H.

9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui: deposita est vehementer, non habens consolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

I O D.

10 Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus: quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.

C A P H.

11 Omnis populus ejus gemens, & quærens panem: dederunt preciosa quæque pro cibo ad refocillandam animam, vide Domine & considera, quoniam facta sum vilis.

L A M E D.

12 O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus: quoniam vindemiavit me ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui.

M E M.

13 De excelsis misit ignem in ossibus meis, & erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum: posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.

N V N.

14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ sunt, & impositæ collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

S A M E C H.

15 Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adversum me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiaë Iuda.

A I N.

16 † Idcirco ego plorans, & oculus meus deducens aquas: quia longe factus est à me consolator, † Ierem 14, 17. convertens animam meam: facti sunt filii mei perditii, quoniam invaluit inimicus.

P H E.

17 Expandit Sion manus suas, non est qui con-

foletur eam : mandavit Dominus adversum Jacob in circuitu ejus hostes ejus : facta est Ierusalem quasi polluta menstruis inter eos.

S A D E.

18 Iustus est Dominus , quia os ejus ad iracundiam provocavi. audite obsecro universi populi, & videte dolorem meum : virgines meae , & juvenes mei abierunt in captivitatem.

C O P H.

19 Vocavi amicos meos , & ipsi deceperunt me : sacerdotes mei , & senes mei in urbe consumpti sunt : quia quaesierunt cibum sibi ut refocillarent animam suam.

R E S.

20 Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus est venter meus : subversum est cor meum in me-
metipsa, quoniam amaritudinis plena sum, foris interficit gladius, & domi mors similis est.

S I N.

21 Audierunt quia ingemisco ego , & non est qui confoletur me : omnes inimici mei audierunt malum meum , lætati sunt , quoniam tu fecisti : adduxisti diem consolatorionis , & fiat similis mei.

T H A V.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te : & vindemia eos , sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas : multi enim gemitus mei , & cor meum incoerens.

C A P V T II.

A L E P H.

1 **Q**uomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion : projecit de caelo in terram inclytam Israel , & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.

B E T H.

2 Præcipitavit Dominus , nec pepercit , omnia speciosa Jacob : destruxit in furore suo munitiones virginis Iuda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

G H I M E L.

3 Confregit in ira furoris sui omne cornu Israel : avertit retrorsum dexteram suam à facie inimici : & succendit in Jacob quasi ignem flammæ devorantis in gyro.

D A L E T H.

4 Tetendit arcum suum quasi inimicus , firmavit dexteram suam quasi hostis : & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiae Sion , effudit quasi ignem indignationem suam.

H E.

5 Factus est Dominus velut inimicus : præcipitavit Israel , præcipitavit omnia mœnia ejus : dissipavit munitiones ejus , & replevit in filia Iuda humiliatum & humiliatam.

V A V.

6 Et dissipavit quasi hortum tentorium suum , demolitus est tabernaculum suum : oblivioni tradidit Dominus in Sion festivitatem , & sabbatum ; & in opprobrium , & in indignationem furoris sui , regem , & sacerdotem.

Z A I N.

7 Repulit Dominus altare suum , maledixit sanctificationi suæ : tradidit in manu inimici muros turrium ejus : vocem dederunt in domo Domini , sicut in die sollempni.

H E T H.

8 Cogitavit Dominus dissipare murum filia Sion : tetendit funiculum suum , & non avertit manum suam à perditione : luxitque antemurale , & murus pariter dissipatus est.

T H E T H.

9 Defixæ sunt in terra portæ ejus : perdidit , & contrivit vestes ejus , regem ejus & principes ejus in gentibus : non est lex , & prophetæ ejus non invenerunt visionem à Domino.

I O D.

10 Sederunt in terra , conticuerunt fenestras filia Sion : consperferunt cinere capita sua , accincti sunt ciliciis , abjecerunt in terram capita sua virgines Ierusalem.

C A P H.

11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei , conturbata sunt viscera mea : effusum est in terra jecur meum super contritione filia populi mei , cum deficeret parvulus & lactens in plateis oppidi.

L A M E D.

12 Matribus suis dixerunt : Vbi est triticum & vinum ? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis : cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.

M E M.

13 Cui comparabo te ? vel cui assimilabo te , filia Ierusalem ? cui exæquabo te , & consolabor te , virgo filia Sion , magna est enim velut mare contritio tua : quis medebitur tui ?

N V N.

14 Prophetæ tui viderunt tibi falsa , & stulta , nec aperiebant iniquitatem tuam , ut te ad penitentiam

tentiam provocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas, & ejectiones.

S A M E C H.

15 Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam: sibilaverunt, & moverunt caput suum super filiam Ierusalem: Hæcine est urbs dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ?

P H E.

16 Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui: sibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en ista est dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus.

A I N.

† Lev. 26. 16. Dicit. 28. 15. Jer. 14. 17. † Sup. 1. 16. 17

17 † Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit sermonem suum, quem præceperat à diebus antiquis: destruxit, & non pepercit, & lætificavit super te inimicum, & exaltavit cornu hostium tuorum.

S A D E.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum super muros filiae Sion. † Deduc quasi torrentem lacrymas, per diem & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

C O P H.

19 Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde sicut aqua cor tuum ante conspectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

R E S.

20 Vide Domine, & considera quem vindemiaris ita: ergone comedent mulieres fructum suum; parvulos ad mensuram palmæ? si occiditur in sanguinario Domini sacerdos, & propheta?

S I N.

21 Iacuerunt in terra foris puer & senex: virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in gladio: interfecisti, in die furoris tui: percussisti, nec miserus es.

T H A V.

22 Vocasti quasi ad diem sollempnem, qui terrent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educavi, & enutrivì, inimicus meus consumpsit eos.

C A P V T III.

A L E P H.

1 Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

A L E P H.

2 Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

A L E P H.

A L E P H.

3 Tantum in me vertit, & convertit manum suam tota die.

B E T H.

4 Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam, contrivit ossa mea.

B E T H.

5 Aedificavit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

B E T H.

6 In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.

G H I M E L.

7 Circumædificavit adversum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meam.

G H I M E L.

8 Sed & cum clamavero, & rogavero, exclusit orationem meam.

G H I M E L.

9 Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit.

D A L E T H.

10 Versus insidians factus est mihi, leo in absconditis.

D A L E T H.

11 Semitas meas subvertit, & confregit me: posuit me desolatam.

D A L E T H.

12 Terendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

H E.

13 Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

H E.

14 Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

H E.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio.

V A V.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

V A V.

17 Et repulsa est à pace anima mea, oblitus sum bonorum.

V A V.

18 Et dixit: Periit finis meus, & spes mea à Domino.

Z A I N.

19 Recordare paupertatis, & transgressionis meæ, absinthii, & fellis.

N S.

Z A I N.

Z A I N.

20 Memoria memor ero , & tabescet in me anima mea.

Z A I N.

21 Hæc recolens in corde meo , ideo sperabo.

H E T H.

22 Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti : quia non defecerunt miserationes ejus.

H E T H.

23 Novi diluculo , multa est fides tua.

H E T H.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea : propterea expectabo eum.

T H E T H.

25 Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

T H E T H.

26 Bonum est prætolari cum silentio salutare Dei.

T H E T H.

27 Bonum est viro , cum portaverit jugum ab adolescentia sua.

I O D.

28 Sedebit solitarius , & tacebit : quia levavit super se.

I O D.

29 Ponet in pulvere os suum , si forte sit spes.

I O D.

30 Dabit percutienti se maxillam , saturabitur opprobriis.

C A P H.

31 Quia non repellet in sempiternum Dominus.

C A P H.

32 Quia si abjecit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum.

C A P H.

33 Non enim humiliavit ex corde suo , & abjecit filios hominum.

L A M E D.

34 Vt contereret sub pedibus suis omnes viuctos terræ,

L A M E D.

35 Vt declinaret iudicium viri in conspectu vultus Altissimi.

L A M E D.

36 Vt perverteret hominem in iudicio suo : Dominus ignoravit.

M E M.

† Amos 3. 6. 37 † Quis est iste , qui dixit ut fieret , Domino non iubente ?

M E M.

38 Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona ?

M E M.

39 Quid murmuravit homo vivens , pro peccatis suis ?

N V N.

40 Scrutemur vias nostras , & quæramus , & revertamur ad Dominum.

N V N.

41 Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos.

N V N.

42 Nos inique egimus , & ad iracundiam provocavimus : idcirco tu inexorabilis es.

S A M E C H.

43 Operuisti in furore , & percussisti nos : occidisti , nec pepercisti.

S A M E C H.

44 Opposuisti nubem tibi , ne transeat oratio.

S A M E C H.

45 Eradicationem , & abjectionem posuisti me in medio populorum.

P H E.

46 Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

P H E.

47 Formido & laqueus facta est nobis varicinatio , & contritio.

P H E.

48 Divisiones aquarum deduxit oculus meus , in contritione filiaë populi mei.

A I N.

49 Oculus meus afflictus est , nec tacuit , eo quod non esset requies.

A I N.

50 Donec respiceret & videret Dominus de cælis.

A I N.

51 Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

S A D E.

52 Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis.

S A D E.

53 Lapsa est in lacum vita mea , & posuerunt lapidem super me.

S A D E.

54 Inundaverunt aquæ super caput meum : dixi : Perii.

C O P H.

55 Invocavi nomen tuum Domine de lacu novissimo.

C O P H.

C O P H.

56 Vocem meam audisti : ne avertas aurem tuam à iugultu meo , & clamoribus.

C O P H.

57 Appropinquasti in die , quando invocavi te : dixisti : Ne timeas.

R E S.

58 Iudicasti Domine causam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

R E S.

59 Vidisti Domine iniquitatem illorum adversum me : judica iudicium meum.

R E S.

60 Vidisti omnem furorem , universas cogitationes eorum adversum me.

S I N.

61 Audisti opprobrium eorum Domine , omnes cogitationes eorum adversum me ;

S I N.

62 Labia insurgentium mihi , & meditationes eorum adversum me tota die.

S I N.

63 Sessionem eorum , & resurrectionem eorum vide ; ego sum psalmus eorum.

T H A V.

64 Reddes eis vicem Domine juxta opera manuum suarum.

T H A V.

65 Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

T H A V.

66 Persequeris in furore , & conteres eos sub ocellis Domine.

C A P V T I V.

A L E P H.

1 **Q**uomodo obscuratum est aurum , mutatus est color optimus , dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum ?

B E T H.

2 Filii Sion inclyti , & amicti auro primo : quomodo reputati sunt in vasa testea , opus manuum siguli ?

G H I M E - L.

3 Sed & lamie nudaverunt mammam , lactaverunt catulos suos : filia populi mei crudelis , quasi struthio in deserto.

D A L E T H.

4 Adhæsit lingua lactentis ad palatum ejus in siti : parvuli petierunt panem , & non erat qui frangeret eis.

H E.

5 Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.

V A V.

6 Et major effecta est iniquitas filiae populi mei peccato Sodomorum, † quæ subversa est in monumento, & non ceperunt in ea manus. † Gen. 19. 24.

Z A I N.

7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, Sapphiro pulchriores.

H E T H.

8 Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: adhæsit cutis eorum ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.

T H E T H.

9 Melius fuit occisis gladio, quam interfectis fame: quoniam isti extabuerunt consumpti à sterilitate terræ.

I O D.

10 Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos: facti sunt cibus earum, in contritione filiae populi mei.

C A P H.

11 Complevit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suæ: & succendit ignem in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

L A M E D.

12 Non crediderunt reges terræ, & universi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis & inimicus per portas Ierusalem.

M E M.

13 Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates sacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus sanguinem justorum.

N V N.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti sunt in sanguine: cumque non possent, tenuerunt lacuias suas.

S A M E C H.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe sunt, & commoti dixerunt inter gentes: Non addet ultra ut habitet in eis.

P H E.

16 Facies Domini divisit eos, non addet ut respiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.

A I N.

17 Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri

nostri ad auxilium nostrum vanum , cum respiceremus attenti ad gentem , quæ salvare non poterat.

S A D E.

18 Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum , appropinquavit finis noster : completi sunt dies nostri , quia venit finis noster.

C O P H.

19 Velociores fuerunt persecutores nostri aquillis cæli , super montes persecuti sunt nos , in deserto insidiari sunt nobis.

R E S.

20 Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris : cui diximus : in umbra tua vivemus in gentibus.

S I N.

21 Gaude , & lætare filia Edom , quæ habitas in terra Hus : ad te quoque perveniet calix , inebriaberis , atque nudaberis.

T H A V.

22 Completa est iniquitas tua filia Sion , non addet ultra ut transmigret te : visitavit iniquitatem tuam filia Edom , discooperuit peccata tua.

O R A T I O

J E R E M I Æ

P R O P H E T Æ.

C A P V T V.

1 **R**ecordare Domine quid acciderit nobis : intueri , & respice opprobrium nostrum.

2 Inhereditas nostra versa est ad alienos , domus nostræ ad extraneos.

3 Pupilli facti sumus absque patre , matres nostræ quasi viduæ.

4 Aquam nostram pecunia bibimus : ligna nostra pretio comparavimus.

5 Cervicibus nostris minabamur , lassis non dabatur requies.

6 Ægypto dedimus manum , & Assyriis ut saturaremur pane.

7 Patres nostri peccaverunt , & non sunt : & nos iniquitates eorum portavimus.

8 Servi dominati sunt nostri : non fuit qui redimeret de manu eorum.

9 In animabus nostris afferebamus panem nobis , à facie gladii in deserto.

10 Pellis nostra, quasi clibanus exusta est à facie tempestatum famis.

11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Iuda.

12 Principes manu suspensi sunt, facies senum non erubuerunt.

13 Adolescentibus impudice abusi sunt; & pueri in ligno corruerunt.

14 Senes defecerunt de portis, juvenes de choro psalleurum.

15 Defecit gaudium cordis nostri: versus est in luctum chorus noster.

16 Cecidit corona capitis nostri: vae nobis, quia peccavimus.

17 Propterea moestum factum est cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri.

18 Propter montem Sion quia dispersit, vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem Domine in æternum permanebis, solium tuum in generationem & generationem.

20 Quare in perpetuum oblivisceris nostri? detelinques nos in longitudine dierum?

21 Convertite nos Domine ad te, & convertemur: innova dies nostros, sicut à principio.

22 Sed projiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

P R O P H E T I A

B A R V C H.

C A P V T I.

Judæi à Babylone mittunt ad eos qui erant in Ierusalem librum Baruch, una cum collectis pecuniis, ut oblatis holocaustis orent pro ipsiis, & pro Nabuchodonosor, filioque ejus Balhassar, ac confiteantur peccata sua.

1 **E**T hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Nerix, filii Maasix, filii Sedecix, filii Sedei, filii Helcix, in Babylonia.

2 In anno quinto, in septimo die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldæi Ierusalem, & succenderunt eam igni.

3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Iechonix filii Ioakim regis Iuda, & ad aures universi populi venientis ad librum,

4 Et ad aures potentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.

5 Qui audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in conspectu Domini.

6 Et collegerunt pecuniam secundum quod posuit uniuscujusque manus,

7 Et miserunt in Ierusalem ad Ioakim filium Helciae filii Salom sacerdotem, & ad sacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi sunt cum eo in Ierusalem:

8 Cum acciperet vasa templi Domini, quae ablata fuerant de templo, revocare in terram Iuda decima die mensis Sivan, vasa argentea, quae fecit Sedecias filius Iosiae rex Iuda,

9 Posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam, & principes, & cunctos potententes, & populum terrae, ab Ierusalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.

10 Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocausta, & thus, & facite manna, & offerite pro peccato ad aram Domini Dei nostri:

11 Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, & pro vita Baltassar filii ejus, ut fiat dies eorum sicut dies caeli super terram:

12 Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Baltassar filii ejus, & serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspectu eorum.

13 Et pro nobis ipsi orate ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro, & non est aversus furor ejus à nobis usque in hunc diem.

14 Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini, in die sollemni, & in die opportuno:

† *Inf.* 2. 15 † Et dixeris: Domino Deo nostro justitia, 6. nobis autem confusio faciei nostrae: sicut est dies haec omni Iuda, & habitantibus in Ierusalem,

16 Regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris.

† *Dan.* 9. 5. 17 † Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, & non credidimus, dissidentes in eum:

18 Et non fuimus subjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularem in mandatis ejus, quae dedit nobis.

19 A die, qua eduxit patres nostros de terra Aegypti, usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum: & dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius.

20 † Et adhæferunt nobis multa mala , & maledictiones , quæ constituit Dominus Moyfi servo suo : qui eduxit patres nostros de terra Ægypti , dare nobis terram fluentem lac & mel , sicut hodierna die. † *Dent.* 28. 13.

21 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundum omnia verba prophetarum , quos misit ad nos :

22 Et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni , operari diis alienis , facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

C A P V T II.

Judai in captivitate consententur propter peccata sua contigisse sibi mala quæ Deus per prophetas suos fuerat comminatus : fisis ergo precibus petunt misericordiam , quam per Moysen fuerat pollicitus se resipiscens daturum.

1 **P**ropter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum , quod locutus est ad nos , & ad judices nostros , qui judicaverunt Israel , & ad reges nostros , & ad principes nostros , & ad omnem Israel , & Iuda :

2 Ut adduceret Dominus super nos mala magna , quæ non sunt facta sub cælo , quemadmodum facta sunt in Jerusalem , † secundum quæ scripta sunt in lege Moyfi , † *Dent.* 28. 53

3 Ut manducaret homo carnes filii sui , & carnes filiae suæ.

4 Et dedit eos sub manu regum omnium , qui sunt in circuitu nostro , in improperium , & in desolationem in omnibus populis , in quibus nos disperfit Dominus.

5 Et facti sumus subter , & non supra : quia peccavimus Domino Deo nostro , non obaudiendo voci ipsius.

6 † Domino Deo nostro justitia : nobis autem , & patribus nostris confusio faciei , sicut est dies hæc. † *Sup. 26* 15.

7 Quia locutus est Dominus super nos omnia mala hæc , quæ venerunt super nos :

8 Et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri , ut reverteremur unusquisque nostrum à viis nostris pessimis.

9 Et vigilavit Dominus in malis , & adduxit ea super nos : quia justus est Dominus in omnibus operibus suis , quæ mandavit nobis :

10 Et non audivimus vocem ipsius ut iremus in præceptis Domini , quæ dedit ante faciem nostram.

† *Dan.*
9. 15.

11 † Et nunc Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Ægypti in manu valida, & in signis, & in prodigiis, & in virtute tua magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi nomen sicut est dies iste:

12 Peccavimus, impie egimus, inique gessimus, Domine Deus noster, in omnibus justitiis tuis.

13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos.

14 Exaudi Domine preces nostras, & orationes nostras, & educ nos propter te: & da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt:

15 Ut sciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noster, & quia nomen tuum invocatum est super Israel, & super genus ipsius.

† *Dent.*
26. 15.

16 † Respice Domine de domo sancta tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos.

Isaia

63. 15.

† *Isaia*

64. 9.

† *Psal.*

113. 17.

17 † Aperi oculos tuos, & vide: † quia non mortui, qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est à visceribus suis, dabunt honorem & justificationem Domino:

18 Sed anima, quæ tristis est super magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens dat tibi gloriam & justitiam Domino.

19 Quia non secundum justitias patrum nostrorum nos fundimus preces, & petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster:

20 Sed quia misisti iram tuam, & furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens:

21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum, & cervicem vestram, & opera facite regi Babylonis: & sedebitis in terra, quam dedi patribus vestris.

22 Quod si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babylonis: defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda, & à foris Ierusalem,

23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudii, & vocem sponsæ, & erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam.

24 Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: & statuisti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferretur ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo:

25 Et ecce projecta sunt in calore solis, & in gelu noctis: & mortui sunt in doloribus pessimis, in fame & in gladio, & in emissione.

26 Et posuisti templum, in quo invocatum est nomen tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatem domus Israel, & domus Iuda.

27 Et fecisti in nobis Domine Deus noster secundum omnem bonitatem tuam, & secundum omnem miserationem tuam illam magnam:

28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moyfi, in die qua præcepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel,

29 Dicens: † Si non audieritis vocem meam, † *Lev.*
multitudo hæc magna convertetur in minimam in- 26. 14°
ter gentes, quo ego eos dispergam: *Deut.*

30 Quia scio quod me non audiet populus. pop- 28. 15°
ulus est enim dura cervice: & convertetur ad cor
suum in terra captivitatis suæ:

31 Et scient quia ego sum Dominus Deus eorum,
& dabo eis cor, & intelligent: aures, & audient.

32 Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, &
memores erunt nominis mei.

33 Et avertent se à dorso suo duro, & à maligni-
tatibus suis: quia reminiscuntur viam patrum suo-
rum qui peccaverunt in me.

34 Et revocabo illos in terram, quam iuravi pa-
tribus eorum, Abraham, Isaac, & Jacob, & do-
minabuntur eis: & multiplicabo eos, & non mi-
norabuntur.

35 Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum: & non movebo amplius populum meum, filios Israel, à terra quam dedi illis.

C A P V T I I I.

Perseverant confiteri peccata sua & patrum suorum, obsecrantes Deum pro misericordia: Israel in captivitatem ductus est, eo quod dereliquerit viam sapientia qua non invenitur à potentibus, divitibus, aut gigantibus: sed populo Israel tradita fuerat à Deo, cui omnes suæ creatura obediunt: additurque de Christi adventu in carnem.

1 **E**T nunc Domine omnipotens, Deus Israel, anima in angustiis, & spiritus anxius clamat ad te:

2 Audi Domine, & miserere, quia Deus es misericors, & miserere nostri: quia peccavimus ante te.

3 Quia tu sedes in sempiternum, & nos peribimus in ævum?

4 Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, & filiorum ipsorum, qui peccaverunt ante te, & non audierunt

voicem Domini Dei sui, & agglutinata sunt nobis mala.

5 Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tuæ, & nominis tui in tempore isto :

6 Quia tu es Dominus Deus noster, & laudabimus te Domine :

7 Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, & ut invocemus nomen tuum, & laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te.

8 Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodie, qua nos dispersisti in improperium, & in maledictum, & in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui recesserunt à te Domine Deus noster.

9 Audi Israel mandata vitæ : auribus percipe, ut scias prudentiam.

10 Quid est Israel quod in terra inimicorum es ?

11 Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis : deputatus es cum descendentibus in infernum.

12 Dereliquisti fontem sapientiæ.

13 Nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna.

14 Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus : ut scias simul ubi sit, longiturnitas vitæ & victus, ubi sit lumen oculorum, & pax.

15 Quis invenit locum ejus ? & quis intravit in thesauros ejus ?

16 Vbi sunt principes gentium, & qui domitantur super bestias, quæ sunt super terram ?

17 Qui in avibus cæli ludunt,

18 Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum ? qui argentum fabricant, & solliciti sunt, nec est inventio operum illorum ?

19 Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alii loco eorum surrexerunt.

20 Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt super terram : viam autem disciplinæ ignoraverunt,

21 Neque intellexerunt semitas ejus, neque filii eorum susceperunt eam, à facie ipsorum longe facta est :

22 Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman.

23 Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Merithæ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ

& in-

& intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus.

24 O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus!

25 Magnus est, & non habet finem; excelsus & immensus.

26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum.

27 Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ invenerunt: propterea perierunt.

28 Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam.

29 Quis ascendit in cælum, & accepit eam, & eduxit eam de nubibus?

30 Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam super aurum electum?

31 Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas ejus:

32 Sed qui scit universa, novit eam, & adinvenit eam prudentia sua: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, & quadrupedibus:

33 Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit illud, & obedit illi in tremore.

34 Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, & lætatae sunt:

35 Vocatae sunt, & dixerunt: Adsumus: & læxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.

36 Hic est Deus noster, & non estimabitur alius adversus eum.

37 Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo.

38 Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

C A P V T I V.

Ierusalem suam lugeat desolationem, hortaturque filios suos ut sorti sint animo: nam sicut propter ipsorum peccata Deus eos tradidit adversariis, ita eis liberati puniet hostes ipsorum.

1 **H**ic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem.

2 Convertere Jacob, & apprehende eam, ambula per viam ad splendorem ejus contra lumen ejus.

3 Ne tradat alteri gloriam tuam, & dignitatem tuam genti alienæ.

4 Beati sumus Israel: quia quæ Deo placeant, manifesta sunt nobis.

5 Animæquior esto populus Dei, memorabilis Israel :

6 Venundati estis gentibus non in perditionem : sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis Deum, traditi estis adversariis.

7 Exacerbastis enim eum qui fecit vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo.

8 Obliti enim estis Deum, qui nutrit vos, & contristastis nutricem vestram Ierusalem.

9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem vobis, & dixit: Audite confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum :

10 Vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum, quam superduxit illis æternus.

11 Nutrivi enim illos cum jucunditate: dimisi autem illos cum fletu & luctu.

12 Nemo gaudeat super me viduam, & desolatam: à multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt à lege Dei.

13 Iustitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis ejus cum justitia ingressi sunt.

14 Veniant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum & filiarum mearum, quam superduxit illis æternus.

15 Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius lingue:

16 Qui non sunt reveriti fenem, neque puerorum miseri sunt, & abduxerunt dilectos viduæ, & à filiis unicam desolaverunt.

17 Ego autem quid possum adjuvare vos?

18 Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum.

19 Ambulate filii, ambulate: ego enim derelicta sum sola.

20 Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis.

21 Animæquiores estote filii, clamate ad Dominum, & eripiet vos de manu principum inimicorum.

22 Ego enim speravi in æternum salutem vestram: & venit mihi gaudium à sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro.

23 Emisi enim vos cum luctu & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio & jucunditate in sempiternum.

24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem vestram à Deo, sic videbunt & in celeritate salutem

salutem vestram à Deo, quæ superveniet vobis cum honore magno, & splendore æterno.

25 Filii patienter sustinete iram, quæ supervenit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbis perditionem ipsius: & super cervices ipsius adscendes.

26 Delicati mei ambulaverunt vias asperas: ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis.

27 Animæ quiore estote filii, & proclamate ad Dominum: erit enim memoria vestra ab eo qui duxit vos.

28 Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis à Deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum.

29 Qui enim induxit vobis mala, ipse rursus adducet vobis sempiternam jucunditatem cum salute vestra.

30 Animæ quiore esto Ierusalem, exhortatur enim te, qui te nominavit.

31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: & qui gratulati sunt in tua ruina, punientur.

32 Civitates, quibus servierunt filii tui, punientur: & quæ accepit filios tuos.

33 Sicut enim gavisâ est in tua ruina, & lætata est in casu tuo, sic contristabitur in sua desolatione.

34 Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.

35 Ignis enim superveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in multitudine temporis.

36 Circumspice Ierusalem ad orientem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem.

37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab oriente usque ad occidentem, in verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

C A P V T V.

Iubetur Ierusalem luctum exuere, eo quod filii ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria sint ad eam reducendi.

1 **E**Xue te Ierusalem stola luctus, & vexationis tuæ: & indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi est, sempiternæ gloriæ.

2 Circumdabit te Deus diploide justitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni.

3 Deus enim ostendet splendorem suum in te, omni qui sub cælo est.

4 Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in sempiternum: Pax justitiæ, & honor pietatis.

† Sup.
4. 36.

5 Exurge Ierusalem, & sta in excelsis: † & circumspice ad orientem, & vide collectos filios tuos ab oriente sole usque ad occidentem, in verbo sancti gaudentes Dei memoria.

6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni.

7 Constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & convalles replere in aequalitatem terræ: ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei.

8 Obumbraverunt autem & silvæ, & omne lignum suavitatis, Israel ex mandato Dei.

9 Adducet enim Deus Israel cum jucunditate in lumine majestatis suæ, cum misericordia, & iustitia, quæ est ex ipso.

C A P V T V I.

Iudaos apud Babylonios captivos vaticinatur Ieremias post septem generationes liberandos: hortaturque ut sibi caveant ab illorum idololatria, ostendens à plurimi effectibus imbecillia esse idola, penitusque sensu carentia, ac vanissima.

EXemplar epistolæ, quam misit Ieremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis secundum quod præceptum est illi à Deo.

† Jerem.
25. 9.

1 † P R O P T E R peccata, quæ peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

2 Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, usque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace.

† Is. 44.
20.

3 † Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes merum gentibus.

4 Videte ergo ne & vos similes efficiamini factis alienis, & metuari, & metus vos capiat in ipsis.

5 Visa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Domine.

6 Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram animas vestras.

7 Nam lingua ipsorum polita à fabro, ipsa etiam inaurata & inargentata, falsa sunt, & non possunt loqui.

8 Et sicut virgini amanti ornamenta, ita accepto auro fabricati sunt.

9 Coronas certe aureas habent super capita sua
dii

dii illorum : unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum & argentum , & erogant illud in semetipfos.

10 Dant autem & ex ipso prostitutis , & meretrices ornant : & iterum cum receperint illud à meretricibus , ornant deos suos.

11 Hi autem non liberantur ab æruginè & tinea.

12 Opertis autem illis veste purpurea , extergunt faciem ipsorum propter pulverem domus , qui est plurimus inter eos.

13 Sceptrum autem habet ut homo , sicut iudex regionis , qui in se peccantem non interficit.

14 Habet etiam in manu gladium , & securim ; se autem de bello , & à latronibus non liberat. Unde vobis notum sit quia non sunt dii.

15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim vos hominis contractum inutile efficitur , tales sunt & dii illorum.

16 Constitutis illis in domo , oculi eorum pleni sunt pulvere à pedibus introeuntium.

17 Et sicut alicui qui regem offendit , circumseptæ sunt januæ : aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum , ita tutantur sacerdotes ostia clausuris & feris , ne à latronibus expolientur.

18 Lucernas accendant illis , & quidem multas , ex quibus nullam videre possunt : sunt autem sicut trabes in domo.

19 Corda vero eorum dicunt elingere serpentes , qui de terra sunt , dum comedunt eos , & vestimentum ipsorum , & non sentiunt.

20 Nigræ fiunt facies eorum à fumo , qui in domo fit.

21 Supra corpus eorum , & supra caput eorum volant noctuæ , & hirundines , & aves etiam similiter & cattæ.

22 Unde sciatis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos.

23 Aurum etiam quod habent , ad speciem est. Nisi aliquis exterserit æruginem , non fulgebunt : neque enim dum conflarentur , sentiebant.

24 † Ex omni pretio empta sunt , in quibus spiritus non iustis. † 1/a. 46. 6.

25 Sine pedibus in humeris portantur , ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea.

26 Propterea si ceciderint in terram , à semetipsis non confurgunt : neque si quis eum statuerit rectum , per semetipsum stabit , sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27 Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum , & abutuntur ; similiter & mulieres eorum decerpentes.

pentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiant;

28 De sacrificiis eorum foetæ & menstruatae contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30 Et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt,

31 Rugiant autem clamantes contra deos suos, sicut in coena mortui.

32 Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, & vestiunt uxores suas, & filios suos.

33 Neque siquid mali patiuntur ab aliquo, neque siquid boni, poterunt retribuere; neque regem constituere possunt, neque auferre.

34 Similiter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Siquis illis votum voverit & non reddiderit; neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominem cæcum ad visum non restitunt, de necessitate hominem non liberabunt.

37 Viduæ non miserebuntur, neque orphanis beneficient.

38 Lapidibus de monte similes sunt dii illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39 Quomodo ergo æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos?

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea: qui cum audierint murum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui:

41 Quasi possint sentire qui non habent motum, & ipsi cum intellexerint, relinquunt ea: sensum enim non habent ipsi dii illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent, succedentes ossa olivarum.

43 Cum autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat quod ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis ejus diruptus sit.

44 Omnia autem quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum aut dicendum est, illos esse deos?

45 A fabris autem, & ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sacerdotes.

46 Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi

multi temporis. Numquid ergo possunt ea quæ fabricata sunt ab ipsis esse dii ?

47 Reliquerunt autem falsa , & opprobrium postea futuris.

48 Nam cum supervenerit illis prælium , & mala ; cogitant sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis.

49 Quomodo ergo sentiri debeant quoniam dii sunt , qui nec de bello se liberant , neque de malis se eripiunt ?

50 Nam cum sint lignea , inaurata , & inargentata , scietur postea quia falsa sunt , ab universis gentibus , & regibus : quæ manifesta sunt quia non sunt dii , sed opera manuum hominum , & nullum Dei opus cum illis.

51 Vnde ergo notum est , quia non sunt dii , sed opera manuum hominum , & nullum Dei opus in ipsis est ?

52 Regem regioni non suscitant , neque pluviam hominibus dabunt.

53 Iudicium quoque non discernent , neque regiones liberabunt ab injuria : quia nihil possunt , sicut corniculæ inter medium cæli & terræ.

54 Etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum , argenteorum , & aureorum , sacerdotes quidem ipsorum fugient , & liberabuntur : ipsi vero sicut trabes in medio comburentur.

55 Regi autem , & bello non resistens. Quomodo ergo aestimandum est , aut recipiendum quia dii sunt ?

56 Non à furibus , neque à latronibus se liberabunt dii lignei , & lapidei , & inaurati , & inargentati : quibus hi qui fortiores sunt ,

57 Aurum , & argentum , & vestimentum , quo operiti sunt , auferent illis , & abibunt , nec sibi auxilium ferent.

58 Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam , aut vas in domo utile , in quo gloriabitur qui possidet istud , vel ostium in domo , quod custodit quæ in ipsa sunt ; quam falsi dii.

59 Sol quidem , & luna , ac sidera cum sint splendida , & emissa ad utilitates , obaudiunt.

60 Similiter & fulgur cum apparuerit , perspicuum est ; id ipsum autem & spiritus in omni regione spirat.

61 Et nubes , quibus cum imperatum fuerit à Deo perambulare universum orbem , perficiunt quod imperatum est eis.

62 Ignis etiam missus desuper ut consumat montes , & silvas , facit quod præceptum est ei. Hæc autem

autem neque speciebus, neque virtutibus uni eorum similia sunt.

63 Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque iudicium iudicare, neque quidquam facere hominibus.

64 Scientes itaque quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66 Signa etiam in cælo gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.

67 Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub iectum, ac prodesse sibi.

68 Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii; propter quod ne timeatis eos.

69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati.

70 Eodem modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris, similes sunt dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati.

71 A purpura quoque & murice, quæ supra illos teneant, scietis itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur, & erunt opprobrium in regione.

72 Melior est homo justus, qui non habet simulachra: nam erit longe ab opprobriis.

P R O P H E T I A E Z E C H I E L I S.

C A P V T I.

Tempus & loca quibus Ezechieli ostensa sunt visiones Dei: nempe in meatu ignis similitudo quattuor animalium quæ describuntur, similiter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno sedentis, igne circumdati.

1 **E**T factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cum essem in medio captivorum † juxta fluvium Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei.

2 In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachim,

3 Factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen

† *Infr.*
3. 23.
12. 20.

flumen Chobar : & facta est super eum ibi manus Domini.

4 Et vidi , & ecce ventus turbini veniebat ab-aquiloue , & nubes magna , & ignis involvens , & splendor in circuitu ejus : & de medio ejus quasi species electri , id est de medio ignis :

5 Et in medio ejus similitudo quattuor animalium : & hic aspectus eorum , similitudo hominis in eis.

6 Quattuor facies uni , & quattuor pennæ uni.

7 Pedes eorum pedes recti , & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli , & scintillæ quasi aspectus æris candentis.

8 Et manus hominis sub pennis eorum in quattuor partibus : & facies & pennas per quattuor partes habebant.

9 Iunctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum , non revertebantur cum incederent : sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.

10 Similitudo autem vultus eorum : facies hominis , & facies leonis à dextris ipsorum quattuor ; facies autem bovis , à sinistris ipsorum quattuor , & facies aquilæ desuper ipsorum quattuor.

11 Facies eorum , & pennæ eorum extentæ desuper : duæ pennæ singulorum jungebantur , & duæ tegebant corpora eorum :

12 Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat : ubi erat impetus spiritus , illuc gradiebantur , nec revertebantur cum ambularent.

13 Et similitudo animalium , aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium , & quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium , splendor ignis , & de igne fulgur egrediens.

14 Sic animalia ibant & revertebantur , in similitudinem fulguris coruscantis.

15 Cumque aspicerem animalia , apparuit rota una super terram juxta animalia , habens quattuor facies.

16 Et aspectus rotarum , & opus earum , quasi visio maris : & una similitudo ipsarum quattuor : & aspectus earum & opera , quasi sit rota in medio rote.

17 Per quattuor partes earum euntes ibant , & non revertebantur cum ambularent.

18 Statura quoque erat rotis , & altitudo , & horribilis aspectus : & † totum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quattuor.

19 Cumque ambularent animalia , ambulabant pariter & rotæ juxta ea : & cum elevarentur animalia de terra , elevabantur simul & rotæ.

20 Quocumque ibat spiritus , illuc eunte spiritu , & rotæ pariter elavabantur , sequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.

21 Cum euntibus ibant , & cum stantibus stabant : & cum elevatis à terra , pariter elevabantur & rotæ , sequentes ea : quia spiritus vitæ erat in rotis.

22 Et similitudo super capita animalium firmamenti , quasi aspectus crystalli horribilis , & extenti super capita eorum desuper.

23 Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum : unumquodque duabus alis velabat corpus suum , & alterum similiter velabatur.

24 Et audiebam sonum alarum , quasi sonum aquarum multarum , quasi sonum sublimis Dei : cum ambularent quasi sonus erat multitudinis ut sonus castrorum. cumque starent , demittebantur pennæ eorum.

25 Nam cum fieret vox super firmamentum , quod erat super caput eorum , stabant , & submittebant alas suas.

26 Et super firmamentum , quod erat imminens capiti eorum , quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni : & super similitudinem throni , similitudo quasi ad aspectus hominis desuper.

27 Et vidi quasi speciem electri , velut aspectum ignis , intrinsecus ejus per circuitum : à lumbis ejus & desuper , & à lumbis ejus usque deorsum , vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.

28 Velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluriæ , hic erat aspectus splendoris per gyrum.

C A P V T II.

Roboratur propheta exterritus , ut intrepide arguat rebelles filios Israel , si quomodo tandem ab inveteratis peccatis resipiscant , & jubetur comedere librum scriptum inius & foris , in quo erant lamentationes , & carmen , & c.

1 **H**Æc visio similitudinis gloriæ Domini , & vidi , & cecidi in faciem meam , & audivi vocem loquentis. Et dixit ad me : Fili hominis sta super pedes tuos , & loquar tecum.

2 Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi , & statuit me supra pedes meos : & audivi loquentem ad me ,

3 Et dicentem : Fili hominis , mitto ego te ad filios Israel , ad gentes apostatrices , quæ recesserunt à me : ipsi & patres eorum prævaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc.

4 Et filii dura facie, & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: hæc dicit Dominus Deus:

5 Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant, quoniam domus exasperans est: & scient quia propheta fuerit in medio eorum.

6 Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli & subverfores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est.

7 Loquêris ergo verba mea ad eos, si forte audiant, & quiescant: quoniam irritatores sunt.

8 Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te: & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum & comede quæcumque ego do tibi.

9 Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, † qui erat scriptus intus & foris: & scriptæ erant † *Apoc.*
in eo lamentationes, & carmen, & væ. 5. 1.

CAP V T I I I.

Comesso libro datur propheta facies adamantina, ut invipide arguat durissimos filios Israel in transmigrazione constitutos: missus autem constituitur speculator, qui si visum imminens malum annuntiaverit, ejus qui perit vens efficitur: si autem annuntiaverit, animam suam liberat, etiam si alius pereat: deinde campum ingressus, visaque ibi gloria Domini, jubetur in domo sua includi, tamquam vinculus ac mutus.

1 **E**T dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede: comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel.

2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo:

3 Et dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi. † Et comedi istud: & factum † *Apoc.*
est in ore meo sicut mel dulce. 10. 9. 10.

4 Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Israel, & loquêris verba mea ad eos.

5 Non enim ad populum profundi sermonis & ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Israel:

6 Neque ad populos multos profundi sermonis, & ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones: & si ad illos mittereris, ipsi audirent te.

7 Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me, omnis quippe domus Israel attrita fronte est, & duro corde.

8 Ecce dedi faciem tuam valentiorē faciebus eorum , & frontem tuam duriorē frontibus eorum.

9 Ut adamantem, & ut silicem dedi faciem tuam: ne timeas eos , neque metuas à facie eorum : quia domus exasperans est.

10 Et dixit ad me : Fili hominis , omnes sermōnes meos , quos ego loquor ad te , assume in corde tuo , & auribus tuis audi :

11 Et vade ingredi ad transmigratiōem , ad filios populi tui , & loquēris ad eos , & dices eis : Hæc dicit Dominus Deus : si forte audiant , & quiescant.

12 Et assumpsit me spiritus , & audivi post me vocem commotionis magnæ : Benedicta gloria Domini de loco suo ;

13 Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram , & vocem rotarum sequentium animalia , & vocem commotionis magnæ.

14 Spiritus quoque levavit me , & assumpsit me : & abii amarus in indignatione spiritus mei : manus enim Domini erat mecum , confortans me.

15 Et veni ad transmigratiōem , ad acervum novarum frugum , ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar , & sedi ubi illi sedebant : & mansi ibi septem diebus morrens in medio eorum.

16 Cum autem pertransissent septem dies , factum est verbum Domini ad me , dicens :

† *Infra*
13. 7.

17 † Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel : & audies de ore meo verbum , & annuntiabis eis ex me.

18 Si dicente me ad impium : Morte morieris : non annuntiaveris ei , neque locutus fueris ut avertatur à via sua impia , & vivat : ipse impius in iniquitate sua morietur , sanguinem autem ejus de manu tua requiram.

19 Si autem tu annuntiaveris impio , & ille non fuerit conversus ab impietate sua , & à via sua impia : ipse quidem in iniquitate sua morietur , tu autem animam tuam liberaſti.

20 Sed & si conversus justus à justitia sua fuerit , & fecerit iniquitatem : ponam offendiculum coram eo , ipse morietur , quia non annuntiasti ei : in peccato suo morietur , & non erunt in memoria justitiæ ejus , quas fecit : sanguinem vero ejus de manu tua requiram.

21 Si autem tu annuntiaveris justo ut non peccet justus , & ille non peccaverit : vivens vivet , quia annuntiasti ei , & tu animam tuam liberaſti.

22 Et facta est super me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum & ibi loquar tecum.

23 Et surgens egressus sum in campum: & ecce ibi gloria Domini stabat quasi gloria, quam vidi † juxta fluvium Chobar: & cecidi in faciem † *Sup.*
ineam. 1. 3.

24 Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos: & locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ.

25 Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis: & non egredieris de medio eorum.

26 Et linguam tuam adherere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est.

27 Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat: & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.

CAP V T I V.

Tubertus propheta figurare obsidionem Jerusalem, ac dormire super latus sinistrum 390 diebus, super dexteram vero 40, ac vilem cibum & fœde confectum sibi preparare: quibus designet calamitatem filiorum Israel, obsidionem & afflictionem habitantium Ierosolymis.

1 **E**T tu fili hominis sume tibi laterem, & pones eum coram te: & describes in eo civitatem Jerusalem.

2 Et ordinabis adversus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.

3 Et tu sume tibi sartagine ferream, & pones eam in murum ferreum inter te, & inter civitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & circumdabis eam: signum est domui Israel.

4 Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitates domus Israel super eo, numero dierum quibus dormies super illud, & assumes iniquitatem eorum.

5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos & nonaginta dies: & portabis iniquitatem domus Israel.

6 Et cum compleveris hæc, dormies super latus tuum dexterum secundo: & † assumes iniquitatem † *Num.*
domus Iuda quadraginta diebus. diem pro anno, 14. 34
diem, inquam, pro anno dedi tibi.

7 Et ad obsidionem Ierusalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum: & prophetabis adversus eam.

8 Ecce circumdedi te vinculis: & non te convertes à latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuæ.

9 Et tu fume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mites ea in vas unum, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum: trecentis & nonaginta diebus comedes illud.

10 Cibus autem tuus quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: à tempore usque ad tempus comedes illud.

11 Et aquam in mensura bibes, sextam partem hinc: à tempore usque ad tempus bibes illud.

12 Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud: & stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.

† Osee
9. 3.

13 Et dixit Dominus: Sic comedent filii Israel panem suum pollutum inter gentes, ad quas ejectionem eos.

14 Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima mea non est polluta: & morticinum, & laceratum à bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, & non est ingressa in os meum omnis caro immunda.

15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi finum bouum pro stercorebus humanis: & facies panem tuum in eo.

† Infra
5. 16. &
24. 13.

16 Et dixit ad me: Fili hominis: † Ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem: & comedent panem in pondere, & in sollicitudine: & aquam in mensura, & in angustia bibent.

17 Vt deficientibus pane & aqua, corruat unusquisque ad fratrem suum: & contabescant in iniquitatibus suis.

C A P V T V.

Per detonsos capitis & barbæ prophetae pilos iussu Domini, varietque consumptos, designantur Iudei, propter sua peccata fame & gladio consumendi: sic ut patres filios, & filii patres comedant; reliqui vero in captivitatem ducendi, ubi sint opprobrium ac stupor gentibus, quarum superarunt scelera.

1 **E**T tu fili hominis fume tibi gladium acutum, radentem pilos: & assumes eum, & aures per caput tuum, & per barbam tuam: & assumes tibi stateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiã partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obsidionis: & assumes tertiã partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiã vero aliã disperges in ventum, & gladium nudabo post eos.

3 Et sumes iade parvum numerum: & ligabis eos in summitate pallii tui.

4 Et ex eis rursũ tolles, & projicies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel.

5 Hęc dicit Dominus Deus: Ista est Ierusalem, in medio gentium posui eam, & in circuitu ejus terras.

6 Et contempsit judicia mea, ut plus esset impia quam gentes; & pręcepta mea, ultra quam terrę quę in circuitu ejus sunt. judicia enim mea projecerunt, & in pręceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcirco hęc dicit Dominus Deus: Quia superastis gentes, quę in circuitu vestro sunt, & in pręceptis meis non ambulastis, & judicia mea non fecistis, & juxta judicia gentium, quę in circuitu vestro sunt, non estis operati:

8 Ideo hęc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis gentium.

9 Et faciam in te quod non feci, & quibus similia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideo patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres suos, & faciam in te judicia, & ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum.

11 Idcirco vivo ego, dicit Dominus Deus: nisi pro eo quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parceret oculus meus, & non miserebor.

12 Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiã vero partem tuã in omnem ventum dispergam, & gladium evaginabo post eos.

13 Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meã in eis, & consolabor: & scient quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum implevero indignationem meã in eis.

14 Et dabo te in desertum & in opprobrium gentibus, quę in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis prętereuntis.

15 Et eris opprobrium, & blasphemia, exemplum, & stupor in gentibus quæ in circuitu tuo sunt, cum fecero in te iudicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus iræ.

16 Ego Dominus locutus sum: Quando misero sagittas famis pessimas in eos, quæ erunt mortiferae, & quas mittam ut disperdam vos: & famem congregabo super vos, & † conteram in vobis baculum panis.

† *Supra*
4. 16.
Infra. 14.
23.

17 Et immittam in vos famem, & bestias pessimas usque ad internecionem: & pestilentia, & sanguis transibunt per te, & gladium inducam super te, ego Dominus locutus sum.

C A P V T V I.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Israel, prædicantur eorum urbes & excelsa dissipanda, & qui pestem, gladium & famem evaserint, dispergendi inter gentes, ubi malis præsti, convertentur ad Dominum.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam ad montes Israel, & prophetabis ad eos.

† *Infra*
36. 2.

3 Et dices: † Montes Israel audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium, & disperdam excelsa vestra,

4 Et demoliar aras vestras, & confringentur simulachra vestra: & dejiciam interfectos vestros ante idola vestra.

5 Et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simulachrorum vestrorum: & dispergam ossa vestra circum aras vestras,

6 In omnibus habitationibus vestris. Urbes defertæ erunt, & excelsa demolientur, & dissipabuntur: & interibunt aræ vestrae, & confringentur: & cessabunt idola vestra, & conterentur deusbra vestra, & delebuntur opera vestra.

7 Et cadet interfectus in medio vestri: & scietis quia ego sum Dominus.

8 Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium, in gentibus, cum dispersero vos in terris.

9 Et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus, ad quas captivi ducti sunt: quia contrivi cor eorum fornicans, & recedens à me, & oculos eorum fornicantes post idola sua: & displicebunt sibi super malis quæ fecerunt in univèrsis abominationibus suis.

10 Et scient, quia ego Dominus non frustra locutus sum, ut facerem eis malum hoc.

11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel: quia gladio, fame, & peste ruituri sunt.

12 Qui longe est, peste morietur: quia autem prope, gladio corruet: & qui relictus fuerit, & obsessus, fame morietur: & complebo indignationem meam in eis.

13 Et scietis quia ego Dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum, in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelfo, & in cunctis summitatibus montium, & subtus omne lignum nemorosum, & subtus universam quercum frondosam, locum ubi accenderunt thura redolentia universis idolis suis.

14 Et extendam manum meam super eos: & faciam terram desolatam & destitutam à deserto Deblatha, in omnibus habitationibus eorum: & scient quia ego Dominus.

C A P V T V I I .

Denuntiat propheta totius terra Iudæ extremam & inevitabilem vastationem proximè imminere propter ipsorum scelera.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Israel: Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ.

3 Nunc finis super te, & immittam furorem meum in te: & iudicabo te juxta vias tuas: & ponam contra te omnes abominationes tuas.

4 Et non parcat oculus meus super te, & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & scietis quia ego Dominus.

5 Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit.

6 Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te: ecce venit.

7 Venit contritio super te, qui habitas in terra: venit tempus, prope est dies occisionis, & non gloria montium.

8 Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te: & iudicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua.

9 Et non parcat oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in

230 P R O P H E T I A
medio tui erunt : & scietis quia ego sum Dominus
percutiens ,

10 Ecce dies , ecce venit : egressa est contritio ,
floruit virga , germinavit superbia :

11 Iniquitas surrexit in virga impietatis ; non ex
eis , & non ex populo , neque ex sonitu eorum ;
& non erit requies in eis .

12 Venit tempus , appropinquavit dies : qui
emit , non lætetur : & qui vendit , non lugeat : quia
ira super omnem populum ejus .

13 Quia qui vendit , ad id quod vendidit , non
revertetur , & adhuc in viventibus vita earum . Visio
enim ad omnem multitudinem ejus non regredietur :
& vir in iniquitate vitæ suæ non confortabitur .

14 Canite tuba , præparentur omnes , & non est
qui vadat ad prælium : ira enim mea super univer-
sum populum ejus .

15 Gladius foris ; & pestis & fames intrinsecus :
qui in agro est , gladio morietur : & qui in civi-
tate , pestilentia & fame devorabuntur .

16 Et salvabuntur qui fugerint ex eis : & erunt
in montibus quasi columbæ convallium omnes tre-
pidi , unusquisque in iniquitate sua .

17 Omnes manus dissolventur , & omnia genua
fluent aquis .

† *If.* 15.
2. † Et accingent se ciliciis , & operiet eos for-
mido , & in omni facie confusio , & in universis
capitibus eorum calvitium .

Ier. 48.
37. Argenteum eorum foras projicietur , & aurum
eorum in sterquilinum erit .

Prov.
11. 4. Argenteum eorum , & aurum eorum non va-
lebit liberare eos in die furoris Domini . Animam
suam non saturabunt , & ventres eorum non imple-
buntur : quia scandalum iniquitatis eorum fa-
ctum est .

Sophon.
2. 18. Et ornamentum monilium suorum in super-
biam posuerunt , & imagines abominationum sua-
rum & simulachrorum fecerunt ex eo : propter hoc
dedi eis illud in immunditiam :

Ecl. 5.
20. 13. Et dabo illud in manus alienorum ad diripien-
dum , & impiis terræ in prædam , & contamina-
bunt illud .

23 Et averram faciem meam ab eis , & violabunt
arcanum meum : & introibunt in illud emissarii ,
& contaminabunt illud .

24 Fac conclusionem : quoniam terra plena est
judicio sanguinum , & civitas plena iniquitate .

25 Et adducam pessimos de gentibus , & posside-
bunt domos eorum : & quiescere faciam superbiam
potentium , & possidebunt sanctuaria eorum .

26 Angustia superveniente , requirunt pacem , & non erit.

27 Conturbatio super conturbationem veniet , & auditus super auditum : & quærent visionem de propheta , & lex peribit à sacerdote , & consilium à senioribus.

28 Rex lugebit , & princeps induetur mœrore , & manus populi terræ conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis , & secundum iudicia eorum iudicabo eos : & scient quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

Ezechiel post visam Dei similitudinem , spiritu vaptus in Ierusalem , videt pessimas Iudaorum idolatrias sub variis figuris : quare dicit Dominus se eis non parciturum , nec orationes exauditurum.

1 **E**T factum est in anno sexto , in sexto mense , in quinta mensis : ego sedebam in domo mea , & senes Iuda sedebant coram me , & cecidit ibi super me manus Domini Dei.

2 Et vidi , & ecce similitudo quasi aspectus ignis : ab aspectu lumborum ejus , & deorsum , ignis : & à lumbis ejus , & sursum , quasi aspectus splendoris , ut visio electri.

3 † Et emissæ similitudo manus apprehendit me † *Dan.*
in cinctio capitis mei : & elevavit me spiritus *14. 35.*
inter terram & cælum : & adduxit me in Ierusalem in visione Dei , juxta ostium interius , quod respiciebat ad aquilonem , ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam æmulationem.

4 Et ecce ibi gloria Dei Israel , secundum visionem quam videram in campo.

5 Et dixit ad me : Fili hominis , leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis : & ecce ab aquilone portæ altaris , idolum zeli in ipso introitu.

6 Et dixit ad me : Fili hominis , putasne , vides tu quid isti faciunt , abominationes magnas , quas domus Israel facit hîc , ut procul recedam à sanctuario meo ? & adhuc conversus videbis abominationes majores.

7 Et introduxit me ad ostium atrii : & vidi , & ecce foramen unum in pariete.

8 Et dixit ad me : Fili hominis fode parietem. Et cum fodissem parietem , apparuit ostium unum.

9 Et dixit ad me : Ingredere , & vide abominationes pessimas , quas isti faciunt hîc.

10 Et ingressus vidi , & ecce omnis similitudo reptilium & animalium , abominatio , & universa

idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum.

11 Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, & Iezonias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas: & unusquisque habebat thuribulum in manu sua: & vapor nebulæ de thure confurgebat.

12 Et dixit ad me: Certe vides filii hominis quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui: dicant enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

13 Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis abominaciones majores, quas isti faciunt.

14 Et introduxit me per ostium portæ domus Domini, quod respiciebat ad aquilonem: & ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem.

15 Et dixit ad me: Certe vidisti filii hominis: adhuc conversus videbis abominaciones majores his.

16 Et introduxit me in atrium domus Domini interius: & ecce in ostio templi Domini inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri, dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad orientem: & adorabant ad ortum Solis.

17 Et dixit ad me: Certe vidisti filii hominis: nunquid leve est hoc domui Iuda, ut facerent abominaciones istas, quas fecerunt hinc, quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me? & ecce applicavit ramum ad nares suas.

18 Ergo & ego faciam in furore: non parces oculus meus, nec miserebor: & cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

C A P V T IX.

Apparentes sex viri jubentur omnes in Ierusalem trucidare, qui à viro lineis vestitus non sunt signo Thau notati: quo facto Dominus exclamanti propheta respondet id futurum exigentibus ipsorum criminibus.

1 **E**T clamavit in auribus meis voce magna, edicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, & unusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

2 Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad aquilonem: & unusquisque vas interitus in manu ejus: vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis, & atramentarium scriptoris ad renes ejus: & ingressi sunt, & steterunt juxta altare æreum:

3 Et gloria Domini Israel assumpta est de cherub, quæ erat super eum ad limen domus: & vocavit virum,

virum, qui indutus erat in eis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis.

4 Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem: † & signa thau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio ejus. † Exod. 12. 7. Apoc. 7. 3.

5 Et illis dixit, audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, & percutite: non parcat oculus vester, neque misereamini.

6 Senem, adolescentulum, & virginem, parvulum, & mulieres, interficite usque ad interuersionem: omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo incipite. Cœperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus.

7 Et dixit ad eos: Contaminate domum, & implete atria inerserectis: egredimini. Et egressi sunt, & percutiebant eos qui erant in civitate.

8 Et cæde completa, remansi ego: ruique super faciem meam, & clamans ajo: Heu, heu, heu Domine Deus: ergone disperdes omnes reliquias Israel effundens furorem tuum super Ierusalem?

9 Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel & Iuda, magna est nimis valde, & repleta est terra sanguinibus, & civitas repleta est aversione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.

10 Igitur & mens non parcat oculus neque miserebor viam eorum super caput eorum reddam.

11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum, dicens: Feci sicut præcipisti mihi.

C A P V T X.

Iubetur vir lineis vestitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & super civitatem effundere: describitur visio Dei, cherubim, & quattuor rotarum.

1 **E**T vidi, & ecce in firmamento, quod erat super caput cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solii, apparuit super ea.

2 Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter cherubim, & effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo:

3 Cherubim autem stabant à dextris domus cum ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius.

4 Et elevata est gloria Domini desuper cherubim ad limen domus : & repleta est domus nube , & atrium repletum est splendore gloriæ Domini.

5 Et sonitus alarum cherubim audiebarur usque ad atrium exterius , quasi vox Dei omnipotentis loquentis.

6 Cumque præcepisset viro , qui indutus erat lineis , dicens : Sume ignem de medio rotarum , quæ sunt inter cherubim : ingressus ille stetit juxta rotam.

7 Et extendit cherub manum de medio cherubim , ad ignem , qui erat inter cherubim : & sumpsit , & dedit in manus ejus , qui indutus erat lineis : qui accipiens egressus est.

8 Et apparuit in cherubim similitudo manus hominis subtus pennas eorum.

9 Et vidi , & ecce quattuor rotæ juxta cherubim : rota una juxta cherub unum , & rota alia juxta cherub unum : species rotarum erat quasi visio lapidis crhyfolithi.

10 Et aspectus earum similitudo una quattuor : quasi sit rota in medio rotæ.

11 Cumque ambularent , in quattuor partes gradientur : & non revertentur ambulantes ; sed ad locum , ad quem ire declinabat quæ prima erat , sequebantur & ceteræ , nec convertentur.

12 Et omne corpus earum , & colla , & manus , & pennæ , & circuli , plena erant oculis , in circuitu quattuor rotarum.

13 Et rotas istas vocavit volubiles , audiente me.

14 Quattuor autem facies habebat unum : facies una , facies cherub : & facies secunda , facies hominis : & in tertio facies leonis : & in quarto facies aquilæ.

15 Et elevata sunt cherubim : ipsum est animal , quod videram juxta fluvium Chobar.

16 Cumque ambularent cherubim , ibant pariter & rotæ juxta ea : & cum elevarent cherubim alas suas ut exaltarentur de terra , non residebant rotæ , sed & ipse juxta erant.

17 Stantibus illis , stabant : & cum elevatis elevabantur . spiritus enim vitæ erat in eis.

18 Et egressa est gloria Domini à limine templi : & stetit super cherubim.

19 Et elevantia cherubim alas suas , exaltata sunt à terra coram me : & illis egredientibus , rotæ quoque subsecutæ sunt : & stetit in introitu portæ domus Domini orientalis : & gloria Dei Israel erat super ea.

20 Ipsum est animal , quod vidi subter Deum Israel

Israel † juxta fluvium Chobar : & intellexi quia † *Sup.*
cherubim essent. 1. 1. 3.

21 Quattuor vultus uni , & quattuor alæ uni :
& similitudo manus hominis sub alis eorum.

22 Et similitudo vultuum eorum , ipsi vultus
quos videram juxta fluvium Chobar , & intuitus
eorum , & impetus singulorum ante faciem suam
ingredi.

C A P V T X I.

*Adversus Iezoniam & Pheltiam qui dicebant ,
pessimum tractantes consilium, nonne dudum ædificata
sunt domus ? hæc est lebes , nos autem carnes ; vati-
cinatur illos & quotquot nolunt resipiscere puniendos :
& prophetante Ezechiele mortuus est Pheltias : reli-
quias autem Israel dicit se reduciturum in terram ipso-
rum , & daturum eis cor carneum , ut colant ac ti-
meant Dominum.*

1 **E**T elevavit me spiritus , & introduxit me
ad portam domus Domiui orientalem, quæ
respicit ad solis ortum : & ecce in introitu portæ
viginti quinque viri : & vidi in medio eorum Ie-
zoniam filium Azur , & Pheltiam filium Banajæ ,
principes populi.

2 Dixitque ad me : Fili hominis , hi sunt viri ,
qui cogitant iniquitatem , & tractant consilium
pessimum in urbe ista ,

3 Dicentes : Nonne dudum ædificatæ sunt do-
mus ? hæc est lebes , nos autem carnes.

4 Idcirco vaticinare de eis , vaticinare fili ho-
minis.

5 Et irruit in me spiritus Domini , & dixit ad
me : Loquere : Hæc dicit Dominus : Sic locuti
estis domus Israel , & cogitationes cordis vestri
ego novi.

6 Plurimos occidistis in urbe hac , & implestis
vias ejus interfectis.

7 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Interfecti
vestri , quos posuistis in medio ejus , hi sunt car-
nes , & hæc est lebes : & educam vos de medio
ejus.

8 Gladium metuistis , & gladium inducam su-
per vos , ait Dominus Deus.

9 Et ejiciam vos de medio ejus, daboque vos in
manu hostium , & faciam in vobis judicia.

10 Gladio cadetis : in finibus Israel judicabo
vos , & scietis quia ego Dominus.

11 Hæc non erit vobis in lebetem , & vos non
eritis in medio ejus in carnes ; in finibus Israel ju-
dicabo vos.

12 Et scietis quia ego Dominus : quia in præceptis meis non ambulastis, & judicia mea non fecistis, sed juxta judicia gentium, quæ in circuitu vestro sunt, estis operati.

13 Et factum est, cum prophetarem, Pheltias filius Banajæ mortuus est : & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi : Heu, heu, heu Domine Deus : consummationem tu facis reliquiarum Israel ?

14 Et factum est verbum Domini ad me, dicens :

15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, & omnis domus Israel, universi, quibus dixerunt habitatores Ierusalem : Longe recedite à Domino, nobis data est terra in possessionem.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia longe feci eos in gentibus, & quia dispersi eos in terris : ero eis in sanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt.

17 Propterea loquere : Hæc dicit Dominus Deus : Congregabo vos de populis, & adunabo de terris, in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel.

18 Et ingredientur illuc, & auferent omnes offensiones cunctasque abominationes ejus de illa.

† Jerem.
31. 33.
Infra
36. 26.

19 † Et dabo eis cor unum, & spiritum novum tribuam in visceribus eorum : & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum :

20 Ut in præceptis meis ambulent, & judicia mea custodiant, faciantque ea : & sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum.

21 Quorum cor post offendicula & abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus.

22 Et elevaverunt cherubim alas suas, & rotæ cum eis : & gloria Dei Israel erat super ea.

23 Et ascendit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super montem, qui est ad orientem urbis.

24 Et spiritus levavit me, adduxitque in Chaldæam ad transmigrationem, in visione, in spiritu Dei : & sublata est à me visio, quam videram.

25 Et locutus sum ad transmigrationem omnia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

C A P V T X I I.

Exechiel suis factis portendit futuram Ierusalem & regis ipsius captivitatem, reliquis gladio, peste & fame in Ierusalem consumptis : ostendit etiam visionem prophetarum non cassam futuram, nec in longum differendam.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens :
2 **F**ili hominis in medio domus exasperantis tu ha-

tu habitas : qui oculos habent ad videndum , & non vident : & aures ad audiendum , & non audiunt : quia domus exasperans est.

3 Tu ergo fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, & transmigrabis per diem coram eis : transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum , si forte aspiciant : quia domus exasperans est.

4 Et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum : tu autem egredieris vespere coram eis , sicut egreditur migrans.

5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem : & egredieris per eum.

6 In conspectu eorum in humeris portaberis , in caligine effereris : faciem tuam velabis , & non videbis terram : quia portentum dedi te domui Israel.

7 Feci ergo sicut præceperat mihi Dominus : vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem : & vespere perfodi mihi parietem manu : & in caligine egressus sum , in humeris portatus in conspectu eorum.

8 Et factus est sermo Domini mane ad me , dicens :

9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel , domus exasperans : Quid tu facis ?

10 Dic ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Superducem onus istud , qui est in Ierusalem , & super omuem domum Israel , quæ est in medio eorum.

11 Dic : Ego portentum vestrum : quomodo feci , sic fiet illis. in transmigrationem , & in captivitatem ibunt.

12 Et dux , qui est in medio eorum , in humeris portabitur , in caligine egredietur : parietem perfodient ut educant eum : facies ejus operietur ut non videat oculo terram.

13 † Et extendam rete meum super eum , & ca- † *Inf. 17.*
pietur in sarena mea : & adducam eum in Ba- 20.
bylonem in terram Chaldæorum : & ipsam non videbit , ibique morietur.

14 Et omnes qui circa eum sunt, præsidium ejus, & agmina ejus , dispergam in omnem ventum : & gladium evaginabo post eos.

15 Et scient quia ego Dominus , quando disperfero illos in gentibus , & disseminavero eos in terris.

16 Et relinquam ex eis viros paucos , à gladio, & fame , & pestilentia : ut enarrent omnia scelera eorum in gentibus, ad quas ingredientur : & scient quia ego Dominus.

17 Et factus est sermo Domini ad me , dicens :

18 Fili hominis , panem tuum in conturbatione comede: sed & aquam tuam in festinatione & moerore bibe.

19 Et dices ad populum terræ : Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Ierusalem in terra Israel : Panem suum in sollicitudine comedent , & aquam suam in desolatione bibent , ut desoletur terra à multitudine sua , propter iniquitatem omnium qui habitant in ea.

20 Et civitates, quæ nunc habitantur , desolatæ erunt , terraque deserta : & scietis quia ego Dominus.

21 Et factus est sermo Domini, ad me dicens :

22 Fili hominis , quod est proverbium istud vobis in terra Israel , dicentiam : In longum differrentur dies , & peribit omnis visio ?

23 Ideo dic ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Quiescere faciam proverbium istud , neque vulgo dicetur ultra in Israel: & loquere ad eos quod appropinquaverint dies , & sermo omnis visionis.

24 Non enim erit ultra omnis visio casta , neque divinatio ambigua in medio filiorum Israel.

25 Quia ego Dominus loquar : & quodcumque locutus fuero verbum , fiet , & non prolongabitur amplius : sed in diebus vestris domus exasperans loquar verbum , & faciam illud , dicit Dominus Deus.

26 Et factus est sermo Domini ad me , dicens :

27 Fili hominis , ecce domus Israel dicentium : Visio , quam hic videt, in dies multos : & in tempora longa iste prophetat.

28 Propterea dic ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Non prolongabitur ultra omnis sermo meus: verbum quod locutus fuero complebitur, dicit Dominus Deus.

C A P V T X I I I .

Minatur Dominus pseudoprophetas ex suo cerebro divinantes , populumque seducuntibus , falsam promittendo pacem , & parietem luto absque paleis liniendo ; similiter & filii Israel de corde suo prophetantibus , & pulvillos sub omni cubito consuevitibus .

1 **E**T factus est sermo Domini ad me , dicens :

2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israel, qui prophetant : & dices prophetantibus de corde suo : Audite verbum Domini :

3 Hæc dicit Dominus Deus : † Væ prophetis in-

† *Jerem.* sapientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil

31. 1. vident.

Inf. 14. 4 Quasi vulpes in desertis , prophetæ tui Israel

9. 34.2, erant, 5 Non

5 Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini.

6 Videns vana, & divinans mendacium, dicentes: Ait Dominus; cum Dominus non miserit eos; & perseverauerunt confirmare sermonem.

7 Nunquid non visionem cassam vidistis, & diuinationem mendacem locuti estis? & dicitis, Ait Dominus: cum ego non sim locutus.

8 Propterea hoc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium: ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus:

9 Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & divinans mendacium: in consilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur: & scietis quia ego Dominus Deus.

10 Eo quod deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non est pax: & ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis.

11 Dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes; & ventum procellæ dissipantem.

12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid non diceretur vobis: Vbi est litura, quam liniistis?

13 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, & imber inundans in furore meo erit: & lapides grandes in ira in consumptionem.

14 Et destruiam parietem, quem liniistis absque temperamento: & adæquabo eum terræ, & revelabitur fundamentum ejus: & cadet, & consumetur in medio ejus: & scietis quia ego sum Dominus.

15 Et complebo indignationem meam in pariete, & in his qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis: Non est paries, & non sunt qui liniunt eum.

16 Prophetæ Israel, qui prophetant ad Ierusalem, & vident ei visionem pacis: & non est pax, ait Dominus Deus.

17 Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo: & vaticinare super eas.

18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ consuunt pulvillos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

19 Et violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.

20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis vestris: & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volendum.

21 Et dirumpam cervicalia vestra, & liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum: & scietis quia ego Dominus.

22 Pro eo quod mœerere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi: & confortastis manus impii, ut non reverteretur à via sua mala, & viveret:

23 Propterea vana non videbitis, & divinationes non divinabitis amplius, & eruam populum meum de manu vestra: & scietis quia ego Dominus.

C A P V T X I V.

Comminatur Dominus idololatris qui veniunt ad prophetas, ut per eos consulam Dominum, dicens se illos perditurum, & prophetas decepturum, ut respondeant juxta illorum iniquitates: Noe autem, Daniele & Iob sua iustitia liberaturos se tantum & non impios de fame, malis bestiis, gladio & peste, qua in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam consolatio reliquiarum Israel.

1 **E**T venerunt ad me viri seniorum Israel, & sederunt coram me.

2 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

3 Filii hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, & scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra faciem suam: numquid interrogarus respondebo eis?

4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum.

5 Ut capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt à me in cunctis idolis suis.

6 Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini: & recedite ab idolis vestris, & ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras.

7 Quia homo homo de domo Israel, & de profelytis quicumque advena fuerit in Israel, si alienatus fuerit à me & posuerit idola sua in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam ut interroget per eum me: ego Dominus respondebo ei per me.

8 Et ponam faciem meam super hominem illum, & faciam eum in exemplum, & in proverbium, & disperdam eum de medio populi mei: & scietis quia ego Dominus.

9 † Et propheta cum erraverit, & locutus fuerit ^{† Supra} verbum: ego Dominus decepi prophetam illum: ^{13. 30} & extendam manum meam super illum: & delebo eum de medio populi mei Israel.

10 Et portabunt iniquitatem suam: juxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit:

11 Ut non erret ultra domus Israel à me, neque polluatur in universis prævaricationibus suis: sed fiat mihi in populum, & ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum.

12 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

13 Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam super eam, & † conteram virgam panis ejus: & ^{† Supra} immitam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & jumentum. ^{16. 5. 16.}

14 Et si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noë, Daniel, & Iob: ipsi justitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum.

15 Quod si & bestias pessimas induxero super terram ut vastem eam: & fuerit invia, eo quod non sit pertransiens propter bestias:

16 Tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur.

17 Vel si gladium induxero super terram illam, & dixerò gladio: Transi per terram: & interfecero de ea hominem, & jumentum:

18 Et tres viri isti fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabuntur.

19 Si autem & pestilentiam immiserò super terram illam, & effudero indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea hominem, & jumentum:

20 Et Noë, & Daniel, & Iob fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium & filiam non liberabunt: sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas.

21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quod & si quattuor judicia mea pessima, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilentiam, immisero in Ierusalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus:

22 Tamen reliquetur in ea salvatio educentium filios, & filias: ecce ipsi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones eorum, & consolabimini super malo, quod induxi in Ierusalem, in omnibus quæ importavi super eam.

23 Et consolabuntur vos, cum videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoscetis quod non frustra fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

C A P V T X V.

Sicut lignum de vite præcisum soli servit igni, ita Iudæos ob inveterata peccata cum Ierusalem prædicat exurendos.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum?

3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas?

4 Ecce igai datum est in escam: utramque partem ejus consumpsit ignis, & medietas ejus redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus?

5 Etiam cum esset integrum, non erat aptum ad opus: quanto magis cum illud ignis devoraverit, & cum combusserit, nihil ex eo fiet operis?

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum, quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Ierusalem.

7 Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis consumet eos: & scietis quia ego Dominus, cum posuero faciem meam in eos,

8 Et dederero terram inviam & desolatam: eo quod prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

C A P V T XVI.

Ierusalem prius abjectissima, mirum in modum à Deo exaltata, ostendit ingratitude sua varia idololatvia, in qua & Samariam & Sodomam superavit: idcirco irascitur eam Dominus in vastationem & in ignominiam omnibus gentibus; servabit tamen pactum reliquiis suis.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, notas fac Ierusalem abominaciones suas:

3 Et

3 Et dices : Hæc dicit Dominus Deus Ierusalem : Radix tua , & generatio tua de terra Chanaan : pater tuus Amorrhæus , & mater tua Cethæa.

4 Et quando nata es , in die ortus tui , non est præcisus umbilicus tuus , & aqua non es lota in salutem , nec sale salita , nec involuta pannois.

5 Non pepercit super te oculus ut faceret tibi unum de his , misertus tui : sed projecta es super faciem terræ in abiectione animæ tuæ , in die qua nata es.

6 Transiens autem per te , vidi te conculcari in sanguine tuo , & dixi tibi cum esses in sanguine tuo : Vive , dixi , inquam , tibi : In sanguine tuo vive.

7 Multiplicatam quasi germen agri dedi te : & multiplicata es , & grandis effecta , & ingressa es , & pervenisti ad mundum muliebrem : ubera tua intumuerunt , & pilus tuus germinavit : & eras nuda , & confusione plena.

8 Et transivi per te , & vidi te : & ecce tempus tuum , tempus amantium : & expandi amictum meum super te , & operui ignominiam tuam. Ex juravi tibi , & ingressus sum pactum tecum (ait Dominus Deus) & facta es mihi.

9 Et lavi te aqua , & emundavi sanguinem tuum ex te : & unxi te oleo.

10 Et vestivi te discoloribus , & calceavi te ianthino : & cinxi te bysso , & indui te subtilibus.

11 Et ornavi te ornamento , & dedi armillas in manibus tuis , & torquem circa collum tuum.

12 Et dedi in aurem super os tuum , & circulos auribus tuis , & coronam decoris in capite tuo ,

13 Et ornata es auro , & argento , & vestita es bysso , & polymito , & multicoloribus : simitam , & mel , & oleum , comedisti , & decora facta es vehementer nimis , & profecisti in regnum.

14 Et egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam : quia perfecta eras in decore meo , quem posueram super te , dicit Dominus Deus.

15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua , fornicata es in nomine tuo : & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti , ut ejus heres.

16 Et sumens de vestimentis tuis , fecisti tibi excelsa hinc inde confuta : & fornicata es super eis , sicut non est factum , neque futurum est.

17 Et tulisti vasa decoris tui de auro meo , atque argento meo , quæ dedi tibi : & fecisti tibi imagines masculinas , & fornicata es in eis.

18 Et sumpisti vestimenta tua multicoloria , & operuisti illas : & oleum meum , & thymiama meum posuisti coram eis.

19 Et panem meum, quem dedi tibi, *similam*, & oleum, & mel, quibus enutrivisti te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis, & factum est, ait Dominus Deus.

20 Et tulisti filios tuos, & filias tuas, quas generasti mihi; & immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua?

21 Immolasti filios meos, & dedisti, illos consecrans, eis.

22 Et post omnes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione plena, concalcata in sanguine tuo.

23 Et accidit post omnem malitiam tuam (væ væ tibi, ait Dominus Deus)

24 Et ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.

25 Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ: & abominabilem fecisti decorem tuum: & divisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas.

26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis magnarum carnum: & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me.

27 Ecce ego extendam manum meam super te, & auferam justificationem tuam: & dabo te in manus odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata.

28 Et fornicata es in filiis Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta: & postquam fornicata es, nec sic es satiata.

29 Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldæis: & nec sic satiata es.

30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus; cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis?

31 Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fecisti in omni platea: nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium,

32 Sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos.

33 Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.

34 Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio: in eo enim quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.

35 Propterea meretrix audi verbum Domini.

36 Hæc dicit Dominus Deus : Quia effusum est æs tuum , & revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos , & super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum , quos dedisti eis :

37 Ecce ego congregabo omnes amatores tuos , quibus commista es ; & omnes quos dilexisti , cum universis quos oderas : & congregabo eos super te undique , & nudabo ignominiam tuam coram eis , & videbunt omnem turpitudinem tuam.

38 † Et judicabo te judiciis adulterarum , & † *Infra* effundentium sanguinem : & dabo te in sanguinem 23. 10. furoris & zeli.

39 Et dabo te in manus eorum : & destruent lupanar tuum : & demolientur prostibulum tuum : & denudabunt te vestimentis tuis : & auferent vasa decoris tui : & derelinquent te nudam , plenamque ignominia :

40 Et adducent super te multitudinem , & lapidabunt te lapidibus , & trucidabunt te gladiis suis. † 4 *Reg.*

41 † Et comburent domos tuas igni , & facient in te judicia in oculis mulierum plurimarum : & defines fornicari , & mercedes ultra non dabis. 25. 9.

42 Et requiescet indignatio mea in te : & auferetur zelus meus à te , & quiescam , nec irascar amplius.

43 Eo quod non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ , & provocasti me in omnibus his : quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi , ait Dominus Deus , & non feci juxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis.

44 Ecce omnis , qui dicit vulgo proverbium , in te assumet illud , dicens : Sicut mater , ita & filia ejus.

45 Filia matris tuæ es tu , quæ projecit virum suum , & filios suos : & soror sororum tuarum es tu , quæ projecit viros suos , & filios suos : mater vestra Cethæa , & pater vester Amorrhæus.

46 Et soror tua major , Samaria , ipsa & filiæ ejus , quæ habitant ad sinistram tuam : soror autem tua minor te , quæ habitat à dextris tuis , Sodoma , & filiæ ejus.

47 Sed nec in viis earum amplius ambulasti , neque secundum scelera earum fecisti pauxillum minus : pæne sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis.

48 Vivo ego , dicit Dominus Deus , quia non fecit Sodoma soror tua ipsa , & filiæ ejus , sicut fecisti tu , & filiæ tuæ.

49 † Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis † *Gen.* tuæ , 19. 24.

tuæ , superbia , saturitas pacis & abundantia , & otium ipsius , & filiarum ejus : & manum egeno & pauperi non porrigebant.

50 Et elevatae sunt , & fecerunt abominaciones coram me : & abstuli eas sicut vidisti.

51 Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit : sed vicisti eas sceleribus tuis , & justificasti sorores tuas in omnibus abominacionibus tuis , quas operata es.

52 Ergo & tu porta confusionem tuam , quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis , sceleratius agens ab eis : justificatae sunt enim à te : ergo & tu confundere , & porta ignominiam tuam , quæ justificasti sorores tuas.

53 Et convertam restituens eas conversione Sodomorum cum filiabus suis , & conversione Samariæ , & filiarum ejus : & convertam reversionem tuam in medio earum ,

54 Ut portes ignominiam tuam , & confundaris in omnibus , quæ fecisti consolans eas.

55 Et soror tua Sodoma , & filiae ejus revertentur ad antiquitatem suam : & Samaria , & filiae ejus revertentur ad antiquitatem suam : & tu , & filiae tuæ , revertemini ad antiquitatem vestram.

56 Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo , in die superbiae tuæ ,

57 Antequam revelaretur malitia tua : sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriae , & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæstinarum , quæ ambiunt te per gyrum.

58 Scelus tuum , & ignominiam tuam tu portasti , ait Dominus Deus.

59 Quia hæc dicit Dominus Deus : Et faciam tibi , sicut despexisti juramentum , ut irritum faceres pactum :

60 Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ : & suscitabo tibi pactum sempiternum.

61 Et recordaberis viarum tuarum , & confundaris : cum receperis sorores tuas te majores cum minoribus tuis : & dabo eas tibi in filias , sed non ex pacto tuo.

62 Et suscitabo ego pactum meum tecum ; & scies quia ego Dominus.

63 Ut recorderis , & confundaris , & non sit tibi ultra aperire os præ confusionem tua , cum placarus tibi fuero in omnibus quæ fecisti , ait Dominus Deus.

CAPVT XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata ac crescente vinea qua non prosperabitur, declaratur quod rex Babylonis translato in Babylonem rege Iohanni, constituet pro eo regem Sedeciam: qui relicto fecerit cum Nabuchodonosor inito, ad regem Aegypti transfugit: quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonosor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem sublimi humiliato exaltabit humilem.

1 ET factum est verbum Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis propone ænigma, & narra parabolam ad domum Israel,

3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.

4 Summitatem frondium ejus avulsit: & transportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit illam.

5 Et tulit de semine terræ, & posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas: in superficie posuit illud.

6 Cumque germinasset, crevit in vineam latiorrem humili statura, respicientibus ramis ejus ad eam: & radices ejus sub illa erant. facta est ergo vinea, & fructificavit in palmites, & emisit propagines.

7 Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis: & ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui.

8 In terra bona super aquas multas plantata est: ut faciat frondes, & portet fructum, ut sit in vineam grandem.

9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergone prosperabitur? nonne radices ejus evellet, & fructus ejus distringet, & siccabit omnes palmites germinis ejus, & arefcet: & non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus?

10 Ecce plantata est: ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus urens siccabitur, & in areis germinis sui arefcet?

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

12 Dic ad domum exasperantem: Nescitis quid ista significant? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Jerusalem: & assumet regem, & principes ejus, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem.

13 Et tollet de semine regni, ferietque cum eo foedus: & ab eo accipiet jusjurandum, sed & fortes terræ tollet.

14 Vt sit regnum humile, & non eleuetur, sed custodiat pactum ejus, & seruet illud.

15 Qui recedens ab eo misit nuncios ad Ægyptum, ut daret sibi equos, & populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequetur salutem qui fecit hæc? & qui dissoluit pactum, numquid effugiet?

16 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cujus fecit irritum juramentum & solvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

17 Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharaon prælium: in iactu aggeris, & in extructione vallorum, ut interficiat animas multas.

18 Spreverat enim juramentum ut solveret foedus, & ecce dedit manum suam: & cum omnia hæc fecerit, non effugiet.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam juramentum quod spreuit, & foedus quod prævaricatus est, ponam in caput ejus.

† Sup.

12. 13.

Inf. 32.

5.

20 † Et expandam super eum rete meum, & comprehendetur in fageua mea: & adducam eum in Babylonem, & iudicabo eum ibi, in prævaricatione qua despexit me.

21 Et omnes profugi ejus cum universo agmine suo, gladio cadent: residui autem in omnem ventum dispergentur: & scietis quia ego Dominus locutus sum.

22 Hæc dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, & ponam: de vertice ramorum ejus tenerum dstringam, & plantabo super montem excelsum, & eminentem.

23 In monte sublimi Israel plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam: & habitabunt sub ea omnes volucres, & universum volatile sub umbra frondium ejus nidificabit.

24 Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile: & siccavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

C A P V T X V I I I .

Rejēta Iudaorum parabola, dicit quod filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, sed quisque suam ipsius portabit: quod si impius penitentiam agat, salvabitur: iustus vero, si suam deserat iustitiam

tiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad penitentiam & cordis innovationem.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: † Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupefcunt? † Ierem. 31. 39.

3 Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola hæc in proverbium in Israel.

4 Ecce omnes animæ, meæ sunt: ut anima patris, ita & anima filii mea est: anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.

5 Et vir si fuerit justus, & fecerit iudicium & iustitiam;

6 In montibus non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel: & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem menstruatam non accesserit:

7 Et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: † panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento: † Isaiæ 58. 7. Matth. 25. 35.

8 Ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, & iudicium verum fecerit inter virum & virum:

9 In præceptis meis ambulaverit, & iudicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus.

10 Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit unum de istis:

11 Et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxorem proximi sui polluentem.

12 Egenum & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem:

13 Ad usuram dantem, & amplius accipientem: numquid vivet? non vivet. cum universa hæc detestanda fecerit, morte morietur, sanguis ejus in ipso erit.

14 Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ fecit, timuerit, & non fecerit simile eis:

15 Super montes non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, & uxorem proximi sui non violaverit:

16 Et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento:

17 A pauperis injuria averterit manum suam, Q 5 usuram

usuram & superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet.

18 Pater ejus quia calumniatus est, & viam fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua.

19 Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius iudicium & justitiam operatus est, omnia præcepta mea custodivit, & fecit illa, vivet vita.

† Deut. 20 † Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: justitia justi super eum erit, & impietas impii erit super eum.

4 Reg. 14. 6. 2 Para. 25. 4. 21 Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, & quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & justitiam: vita vivet, & non morietur.

22 Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet.

† Psal. 29. 4. In. 33. 23 † Numquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis & vivat?

24 Si autem averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.

25 Et dixistis: Non est æqua via Domini. Audite ergo domus Israel: Numquid via mea non est æqua, & non magis viæ vestræ pravae sunt?

26 Cum enim averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injustitia, quam operatus est, morietur.

27 Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium & justitiam: ipse animam suam vivificabit.

28 Considerans enim, & averteus se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, & non morietur.

29 Et dicunt filii Israel: Non est æqua via Domini. Numquid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel, & non magis viæ vestræ pravae?

† Matt. 3. 2. 30 Idcirco unumquemque juxta vias suas iudicabo domus Israel, ait Dominus Deus. † Convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.

31 Projicite à vobis omnes prævaticationes vestras, in quibus prævaticati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quare moriemini domus Israel?

32 † Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, & vivite.

† *Sup.*

23.

In. 33.

11.

CAPVT XIX.

Parabola leonæ & leunculorum designat captivitatem regum ioachaz & ioacim: item præteritam civitatis ierusalem felicitatem describit, præsentemque calamitatem, sub parabola vineæ.

1 **E**T tu assume planctum super principes Israel,
2 **E**T dices: Quare mater tua leonæ inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrit & catulos suos?

3 Et eduxit unum de leunculis suis, & leo factus est: & didicit capere prædam, hominemque comedere.

4 Et audierunt de eo gentes, & non absque vulneribus suis ceperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in terram Ægypti.

5 Quæ cum vidisset quoniam infirmata est, & periiit expectatio ejus tulit naum de leunculis suis, leonem constituit eum.

6 Qui incedebat inter leones, & factus est leo: & didicit prædam capere, & homines devorare:

7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in desertum adducere: & desolata est terra, & plenitudo ejus, à voce rugitus illius.

8 Et convenerunt adversus eum gentes undique de provinciis, & expanderunt super eum rete suam, in vulneribus earum captus est.

9 Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis: miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultra super montes Israel.

10 Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est: fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis.

11 Et factæ sunt ei virgæ solidæ in scepra dominantium, & exaltata est statura ejus inter frondes: & vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum.

12 Et evulsa est in ira, in terramque projecta, † *Of. 13.*
† & ventus urens siccavit fructum ejus: marcuerunt, & arefactæ sunt virgæ roboris ejus: ignis comedit eam.

13 Et nunc transplantata est in desertum, in terra inania & sitienti.

14 Et egressus est ignis de virga ramorum ejus ; qui fructum ejus comedit : & non fuit in ea virga fortis , sceptrum dominantium. Planctus est , & erit in planctum.

C A P V T XX.

Dominus negat se filium Israel respondentem , quia & in Aegypto & in deserto & in terra promissionis pravariati sunt ipsius mandata , & idola coluerunt , quibus saepe comminatus & mala , sed pepercit ne nomen ejus blasphema eorum inter gentes : nunc autem post haec omnia dicit se eos revocaturum ad terram suam , in qua sibi servient : jubet etiam prophetare contra salutum meridianaum.

1 **E**T factum est in anno septimo , in quinto , in decima mensis : venerunt viri de senioribus Israel , ut interrogarent Dominum , & federunt coram me.

2 Et factus est sermo Domini ad me , dicens :

3 Fili hominis loquere senioribus Israel , & dices ad eos : Haec dicit Dominus Deus : Numquid ad interrogandum me vos venistis ? vivo ego quia non respondebo vobis , ait Dominus Deus.

4 Si judicas eos , si judicas filii hominis , abominations patrum eorum ostende eis.

5 Et dices ad eos : Haec dicit Dominus Deus : In die qua elegi Israel , & levavi manum meam pro stirpe domus Jacob , & apparui eis in terra Aegypti , & levavi manum meam pro eis , dicens : Ego Dominus Deus vester :

6 In die illa levavi manum meam pro eis , ut educerem eos de terra Aegypti , in terram , quam provideram eis , fluentem lacte & melle : quae est egregia inter omnes terras.

7 Et dixi ad eos : Unusquisque offensiones oculorum suorum abjiciat , & in idolis Aegypti nolite pollui : ego Dominus Deus vester.

8 Et irritaverunt me , nolueruntque me audire : unusquisque abominations oculorum suorum non projecit , nec idola Aegypti reliquerunt : & dixi ut effunderem indignationem meam super eos , & implerem iram meam in eis , in medio terrae Aegypti.

9 Et feci propter nomen meum , ut non violaretur coram gentibus , in quarum medio erant , & inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Aegypti.

10 Ejeci ergo eos de terra Aegypti , & eduxi eos in desertum.

11 † Et dedi eis praecipua mea , & judicia mea ostendi eis , quae faciens homo , vivet in eis.

12 † Insuper & sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me & eos: & scirent quia ego Dominus sanctificans eos. † Exod. 20. 8. & 31. 13. Deut. 5. 12.

13 Et irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea projecerunt, quæ faciens homo vivet in eis: & sabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto, & consumerem eos.

14 Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram gentibus, de quibus ejeci eos in conspectu earum.

15 Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in terram, quam dedi eis, fluentem lacte & melle, præcipuam terrarum omnium:

16 Quia judicia mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt, & sabbata mea violaverunt: post idola enim cor eorum gradiebatur.

17 Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto.

18 Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In præceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec judicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini.

19 Ego Dominus Deus vester: in præceptis meis ambulate, judicia mea custodite, & facite ea:

20 Et sabbata mea sanctificate, ut sint signum inter me & vos, & sciatis quia ego sum Dominus Deus vester.

21 Et exacerbaverunt me filii: in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea non custodierunt ut facerent ea: quæ cum fecerit homo, vivet in eis: & sabbata mea violaverunt: & comminatus sum ut effunderem furorem meum super eos, & implerem iram meam in eis in deserto.

22 Averti autem manum meam, & feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earum.

23 Iterum levavi manum meam in eos in solitudine, ut dispergerem illos in nationes, & ventilarem in terras:

24 Eo quod judicia mea non fecissent, & præcepta mea reprobasent, & sabbata mea violassent, & post idola patrum suorum fuissent oculi eorum.

25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.

26 Et pollui eos in muneribus suis, cum offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta sua: & scient quia ego Dominus.

27 Quamobrem loquere ad domum Israel, filii hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc blasphemaverunt me patres vestri, cum sprevisent me contemnentes:

28 Et induxissem eos in terram, super quam levavi manum meam ut darem eis: viderunt omnem collem excelsum, & omne lignum nemorosum, & immolaverunt ibi victimas suas: & dederunt ibi irritationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odorem suavitatis suæ, & libaverunt libationes suas.

29 Et dixi ad eos: Quid est excelsum, ad quod vos ingredimini? & vocatum est nomen ejus Excelsum usque ad hanc diem.

30 Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Certe in via patrum vestrorum vos polluimini, & post offeudicula eorum vos fornicamini:

31 Et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie: & ego respondebo vobis domus Israel? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis.

32 Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium: Erimus sicut gentes, & sicut cognationes terræ, ut colamus ligna & lapides.

33 Vivo ego, dicit Dominus Deus quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

34 Et educam vos de populis: & congregabo vos de terris, in quibus dispersti estis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

35 Et adducam vos in desertum populorum, & judicabor vobiscum ibi facie ad faciem.

36 Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terræ Ægypti, sic judicabo vos, dicit Dominus Deus.

37 Et subjiciam vos scepro meo, & inducam vos in vinculis foederis.

38 Et eligam de vobis transgressores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Israel non ingredientur: & scietis quia ego Dominus.

39 Et vos domus Israel, hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, & servite eis. Quod si & in hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris, & in idolis vestris:

40 In monte sancto meo, in monte excelsio Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus

domus Israel; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quaeram primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris.

41 In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris, in quas dispersi estis, & sanctificabor in vobis in oculis nationum.

42 Et scietis quia ego Dominus, cum induxero vos ad terram Israel, in terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris.

43 Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis.

44 Et scietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima domus Israel, ait Dominus Deus.

45 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

46 Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Africum, & propheta ad saltum agri meridiani.

47 Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne liguum aridum: non extinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro usque ad Aquilonem.

48 Et videbit uniuersa caro, quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur.

49 Et dixi: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

C A P V T XXI.

Paricatur horrendum ac multiplicem gladium venturum super Ierusalem, & super filios Ammon, & rege Babylonis: qui tandem etiam in terra sua iudicandus est, penitusque dissipandus.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam ad Ierusalem, & stilla ad fauētuarā, & propheta contra humum Israel:

3 Et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ejiciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te justum & impium.

4 Pro eo autem quod occidi in te justum & impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro usque ad Aquilonem:

5 Vt sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem.

6 Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisce coram eis.

7 Cumque dixerint ad te : Quare tu gemis & dices : Pro auditu : quia venit, & tabescet omne cor, & dissolventur universae manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquae : ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus est sermo Domini ad me, dicens :

9 Fili hominis propheta, & dices : Haec dicit Dominus Deus : Loquere : Gladius, gladius exacutus est, & limatus.

10 Vt caedat victimas, exacutus est : ut splendeat, limatus est : qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne ligaum.

11 Et dedi eum ad laevigandum, ut teneatur manu : iste exacutus est gladius & iste limatus est, ut sit in manu interficientis.

12 Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel qui fugerant : gladio traditi sunt cum populo meo, Idcirco plaude super femur,

13 Quia probatus est : & hoc, cum sceptrum subverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.

14 Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum : hic est gladius occisionis magnae, qui obstupescere eos facit,

15 Et corde tabescere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad caedem.

16 Exacuere, vade ad dexteram, sive ad sinistram, quocumque faciei tuae est appetitus.

17 Quia & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dominus locutus sum.

18 Et factus est sermo Domini ad me, dicens :

19 Et tu fili hominis pone tibi duas vias ut veniat gladius regis Babylonis : de terra una egredientur ambae : & manu capiet conjecturam, in capite viae civitatis conjiciet.

20 Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon, & ad Iudam in Ierusalem munitissimam.

21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quaerens, commiscens sagittas : interrogavit idola, extra consuluit.

22 Ad dexteram ejus facta est divinatio super Ierusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in caede, ut

elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.

23 Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, & sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

24 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestræ, & revelastis prævaricationes vestras, & apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quod recordati estis, manu capiemin.

25 Tu autem profane, impie dux Israel, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita:

26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hæc est, quæ humilem sublevavit, & sublinem humiliavit?

27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: & hoc non factum est, donec veniret cujus est iudicium, & tradam ei.

28. Et tu fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias, & fulgeas,

29 Cum tibi viderentur vana, & divinarentur mendacia: ut dateris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita.

30 Revertere ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es, in terra nativitatis tuæ iudicabo te,

31 Et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium, & fabricantium interitum.

32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni traderis: quia ego Dominus locutus sum.

C A P V T XXII.

Varia narrat scelera Ierosolymis perpetrata, propter quæ dicit se super os effusurum indignationem suam: narratque scelera sacerdotum, principum, pseudo-prophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus sit qui pro avertendo furore Domini se opponeret.

1 **E**T factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Et tu fili hominis nonne iudicas, nonne iudicas civitatem sanguinum?

3 Et ostendes ei omnes abominationes suas, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus ejus: & quæ fecit idola contra semetipsam, ut pollueretur.

4 In sanguine tuo, qui à te effusus est, deliquisti: & in idolis tuis, quæ fecisti polluta es: & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium gentibus, & iritionem uniuersis terris.

5 Quæ iuxta sunt, & quæ procul à te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitum.

6 Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te, ad effundendum sanguinem.

7 Patrem & matrem contumeliis affecerunt in te, aduenam calumniati sunt in medio tui, pupillum & viduam contristauerunt apud te:

8 Sanctuaria mea spreuisti, & sabbata mea poluisti.

9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, & super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio tui.

10 Verecundiora patris discooperuerunt in te, immunditiam menstruatæ humiliauerunt in te:

† *Jer. 5.*
8. † Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, & focer nrum suam polluit nefarie, frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te.

12 Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem: usuram & superabundantiam accepisti, & auare proximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus.

13 Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam, quam fecisti; & super sanguinem, qui effusus est in medio tui.

14 Numquid sustinebit cor tuum, aut prævalent manus tuæ, in diebus quos ego faciam tibi? ego Dominus locutus sum, & faciam.

15 Et dispergam te in nationes, & ventilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuam à te.

16 Et possidebo te in conspectu gentium: & scies quia ego Dominus.

17 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti sunt.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem,

20 Congregatione argenti, & æris, & stanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: ut succendam in ea ignem ad conflandum. sic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requiescam; & conflabo vos.

21 Et congregabo vos, & succendam vos in igne furoris mei, & conflagabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio ejus: & scietis quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos.

23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

24 Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, sicut leo rugiens, rapiensque prædam, animas devoraverunt, opes & pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

26 Sacerdotes ejus contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum & profanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum & mundum non intellexerunt: & à sabbatis meis averterunt oculos suos, & coinquinabar in medio eorum.

27 † Principes ejus in medio illius, quasi lupi † *Mic.*
rapiens prædam ad effundendum sanguinem, & ad *3. 11.*
perdendas animas, & avare ad sectanda lucra. *Soph. 3.*

28 Prophetæ autem ejus liniebant eos absque *3.*
temperamento, videntes vana, & divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus.

29 Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter: egenum & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumnia absque judicio.

30 Et quæsi de eis virum, qui interpoueret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: & non inveni.

31 Et effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

C A P V T XXIII.

Sub figura multiplicium stuprorum duarum meretricum Ooliba & Oolibæ ac punitionis earum, ostendit Dominus variam idololatriam Samariæ & Jerusalem, propter quam tradendi sunt in opprobrium Gentibus, quarum sunt idololatriam imitati.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, duæ mulieres filix matris unius fuerunt,

3 Et fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt: ibi subacta sunt ubera earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis earum.

4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba foror ejus minor: & habui eas, & pepererunt filios & filias. Porro earum nomina, Samaria Oolla, & Ierusalem Ooliba.

5 Fornicata est igitur super me Oolla, & insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes,

6 Vestitos hyacintho, principes, & magistratus, juvenes cupidinis, universos equites, ascensores equorum.

7 Et dedit fornicationes suas super eos electos, filios Assyriorum universos: & in omnibus in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est.

8 Insuper & fornicationes suas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adolescentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicationem suam super eam.

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine.

† *Sup.*
16. 38. 10 Ipsi discooperuerunt ignominiam ejus, filios & filias ejus tulerunt, & ipsam occiderunt gladio: & factæ sunt famosæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

11 Quod cum vidisset foror ejus Ooliba, plusquam illa insanivit libidine: & fornicationem suam super fornicationem fororis suæ

12 Ad filios Assyriorum præbuit impudenter, ducibus & magistratibus ad se venientibus, indutis veste varia, equitibus qui vestabantur equis, & adolescentibus forma cunctis egregia.

13 Et vidi quod polluta esset via una ambarum.

14 Et auxit fornicationes suas: cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum expressas coloribus,

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldaeorum, in qua orti sunt,

16 Insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuncios ad eos in Chaldaam.

17 Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammaram, polluerunt eam stupris suis, & polluta est ab eis, & saturata est anima ejus ab illis.

18 Denudavit quoque fornicationes suas, & discooperuit ignominiam suam: & recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea à forore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes suas, recedans

dans dies adolescentiæ suæ , quibus fornicata est in terra Ægypti.

20 Et insanivit libidine super concubitum eorum , quorum carnes sunt ut carnes asinorum : & sicut fluxus equorum , fluxus eorum.

21 Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ , quando subacta sunt in Ægypto ubera tua , & contractæ sunt mammæ pubertatis tuæ.

22 Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te , de quibus satiata est anima tua : & congregabo eos adversum te in circuitu ;

23 Filios Babylonis , & universos Chaldæos , nobiles , tyrannosque & principes , omnes filios Assyriorum , juvenes forma egregia , duces & magistratus universos , principes principum , & nominatos ascensores equorum :

24 Et venient super te instructi curru & rota , multitudo populorum : lorica , & clypeo , & galea armabuntur contra te undique : & dabo coram eis judicium , & judicabunt te judiciis suis.

25 Et ponam zelum meum in te , quem exercent tecum in furore : nasum tuum , & aures tuas præcident : & quæ remanserint , gladio concident ; ipsi filios tuos , & filias tuas capient ; & novissimum tuum devorabitur igni.

26 Et denudabunt te vestimentis tuis , & tollent vasa gloriæ tuæ.

27 Et requiescere faciam scelus tuum de te , & fornicationem tuam de terra Ægypti : nec levabis oculos tuos ad eos , & Ægypti non recordaberis amplius.

28 Quia hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego tradam te in manus eorum , quos odisti ; in manus , de quibus satiata est anima tua.

29 Et agent tecum in odio , & tollent omnes labores tuos , & dimittent te nudam , & ignominia plenam , & revelabitur ignominia fornicationum tuarum , scelus tuum , & fornicationes tuæ.

30 Fecerunt hæc tibi , quia fornicata es post gentes , inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via fororis tuæ ambulasti , & dabo calicem ejus in manu tua.

32 Hæc dicit Dominus Deus : Calicem fororis tuæ bibes profundum & latum ; eris in derisum , & in subsannationem , quæ est capacissima.

33 Ebrietate , & dolore repleberis ; calice moeroris , & tristitiæ , calice fororis tuæ Samariæ.

34 Et bibes illum , & epotabis usque ad faeces , & fragmenta ejus devorabis , & ubera tua lacerabis ;

bis : quia ego locutus sum , ait Dominus Deus .

35 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Quia oblita es mei , & projecisti me post corpus tuum , tu quoque porta scelus tuum , & fornicationes tuas .

36 Et ait Dominus ad me , dicens : Fili hominis numquid judicas Oollam , & Oolibam , & annuncias eis scelera earum ?

37 Quia adulteratæ sunt , & sanguis in manibus earum , & cum idolis suis fornicatæ sunt : insuper & filios suos , quos genuerunt mihi , obtulerunt eis ad devorandum .

38 Sed & hoc fecerunt mihi : Polluerunt sanctuarium meum in die illa , & sabbata mea profanaverunt .

39 Cumque immolarent filios suos idolis suis , & ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut polluerent illud : etiam hæc fecerunt in medio domus meæ .

40 Miserunt ad viros venientes de longe , ad quos nuncium miserant : itaque ecce venerunt quibus te lavasti , & circumlinisti stibio oculos tuos , & ornata es mundo muliebri .

41 Sedisti in lecto pulcherrimo , & mensa ornata est ante te : thymiama meum , & unguentum meum posuisti super eam .

42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea : & in viris , qui de multitudine hominum abducebantur , & veniebant de deserto , posuerunt armillas in manibus eorum , & coronas speciosas in capitibus eorum .

43 Et dixi ei , quæ attrita est in adulteriis : Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc .

44 Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem : sic ingrediebantur ad Oollam & Oolibam , mulieres nefarias .

45 Viri ergo iusti sunt : hi iudicabunt eas iudicio adulterarum , & iudicio effundentium sanguinem : quia adulteræ sunt , & sanguis in manibus earum .

46 Hæc enim dicit Dominus Deus : Adduc ad eas multitudinem , & trade eas in tumultum , & in rapinam .

47 Et lapidentur lapidibus populorum , & confodiantur gladiis eorum : filios & filias earum interficient , & domos earum igne succendent .

48 Et auferam scelus de terra , & discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum .

49 Et dabunt scelus vestrum super vos , & peccata idolorum vestrorum portabitis : & scietis , quia ego Dominus Deus .

CAPVT XXIV.

Sub figura olla, electioribus carnis partibus ac ossibus plena, ignique admoæ, & sub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua iussus est nullam facere luctum, significat Dominus domum Israel in exitum tradendam filiosque ejus trucidandos, nullo sequente luctu præ animi stupore.

1 **E**T factum est verbum Domini ad me, in Anno nouo, in mense decimo, decima die mensis, dicens:

2 Fili hominis scribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus est rex Babylonis aduersum Ierusalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam; pone, iquam, & mitte in eam aquam.

4 Congere trusta ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & ossibus plena.

5 Pinguissimum pecus assume, compone quoque strues ossium sub ea: efferbuit coctio ejus, & dissecta sunt ossa illius in medio ejus.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati sanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea est, & rubigo ejus non exivit de ea: per partes & per partes suas ejice eam, non cecidit super eam fors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus est, super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum super terram ut possit operiri pulvere.

8 Ut superinducerem indignationem meam, & vindicta ulciscerer: dedi sanguinem ejus super petram limpidissimam ne operiretur.

9 Propterea hæc dicit Dominus Deus: † Væ civitati sanguinum, cujus ego grandem faciam pyram. † Nab.

10 Congere ossa, quæ igne succendam: consumentur carnes, & coquetur universa compositio, & ossa tabescent. 3. 1. Hab. 2. 12.

11 Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat, & liquefiat æs ejus: & confsetur in medio ejus inquinamentum ejus, & consumatur rubigo ejus:

12 Multo labore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis: sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam indignationem meam in te.

14 Ego Dominus locutus sum: Veniet, & faciam: non transeam, nec parcam, nec placabor:

juxta vias tuas , & juxta adinventiones tuas judi-
cabo te , dicit Dominus.

15 Et factum est verbum Domini ad me , dicens :

16 Fili hominis , ecce ego tollo à te desidera-
bile oculorum tuorum in plaga : & non planges ,
neque plorabis , neque fluent lacrymæ tuæ.

17 Ingemisce tacens , mortuorum luctum non fa-
cies : corona tua circumligata sit tibi , & calcea-
menta tua erunt in pedibus tuis , nec amictu ora
velabis , nec cibos lugentium comedes.

18 Locutus sum ergo ad populum mane , & mor-
tua est uxor mea vespere : fecique mane sicut præ-
ceperat mihi.

19 Et dixit ad me populus : Quare non indicas
nobis , quid ista significant , qua tu facis ?

20 Et dixi ad eos : Sermo Domini factus est ad
me , dicens :

21 Loquere domui Israel : Hæc dicit Dominus
Deus : Ecce ego polluam sanctuarium meum , su-
perbiam imperii vestri , & desiderabile oculorum
vestrorum , & super quo pavet anima vestra , filii
vestri , & filiae vestræ , quas reliquistis , gladio
cadent.

22 Et facietis sicut feci : Ora amictu non vela-
bitis , & cibos lugentium non comedetis.

23 Coronas habebitis in capitibus vestris , & cal-
ceamenta in pedibus : non plaugetis neque siebitis ,
sed tabescetis in iniquitatibus vestris , & unusquis-
que gemet ad fratrem suum.

24 Eritque Ezechiel vobis in portentum : juxta
omnia , quæ fecit , facietis cum venerit istud : &
scietis quia ego Dominus Deus.

25 Et tu fili hominis , ecce in die , qua tollam
ab eis fortitudinem eorum , & gaudium dignitatis ,
& desiderium oculorum eorum , super quo requie-
scunt animæ eorum , filios & filias eorum :

26 In die illa cum venerit fugiens ad te , ut an-
nunciet tibi :

27 In die , inquam , illa aperietur os tuum cum
eo qui fugit : & loqueris , & non silebis ultra :
erisque eis in portentum , & scietis quia ego Do-
minus.

C A P V T X X V .

*Regionibus Ammon , Moab , Idumæ , & Palæ-
stinae minatur Dominus exitium , eo quod filios Israel
afflixerint , & de ipsorum afflictione exultaverint.*

1 **E**T factus est sermo Domini ad me , di-
cens :

2 Fili hominis pone faciem tuam contra filios
Ammon , & prophetabis de eis.

3 Et dices filiis Ammon : Audite verbum Domini Dei : Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod silixisti : Euge, euge super sanctuarium meum, quia pollutum est ; & super terram Israel , quoniam desolata est ; & super domum Iuda , quoniam ducti sunt in captivitatem :

4 Idcirco ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem , & collocabunt caulas suas in te , & ponent in te tentoria sua : ipsi comedent fruges tuas ; & ipsi bibent lac tuum.

5 Daboque Rabbath in habitaculum camelorum , & filios Ammon in cubile pecorum : & scietis quia ego Dominus.

6 Quia hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod plauisisti manu , & percussisti pede , & gavisus es ex toto affectu super terram Israel :

7 Idcirco ecce ego extendam manum meam super te , & tradam te in ditionem gentium , & interficiam te de populis , & perdam de terris , & conteram : & scies quia ego Dominus.

8 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod dixerunt Moab & Seir : Ecce sicut omnes gentes , dominus Iuda :

9 Idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus , de civitatibus , inquam , ejus , & de finibus ejus , inclytas terræ Bethiesimoth , & Beelmeon , & Cariathaim ;

10 Filiis orientis cum filiis Ammon , & dabo eam in hereditatem : ut non sit ultra memoria filiorum Ammon in gentibus.

11 Et in Moab faciam judicia : & scient quia ego Dominus.

12 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod fecit Idumæa ultionem ut se vindicaret de filiis Iuda , peccavitque delinquens , & vindictam expetivit de eis ;

13 Idcirco hæc dicit Dominus Deus : Extendam manum meam super Idumæam , & auferam de ea hominem & jumentum , & faciam eam desertam ab Austro : & qui sunt in Dedan , gladio cadent.

14 Et dabo ultionem meam super Idumæam per manum populi mei Israel : & facient in Edom juxta iram meam , & furorem meum : & scient vindictam meam , dicit Dominus Deus.

15 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod fecerunt Palæstini vindictam , & ulsi se sunt toto animo , interficientes , & implentes inimicitias veteres :

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego extendam manum meam super Palæstinos , &

interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimæ regionis :

17 Faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore : & scient quia ego Dominus, cum dederò vindictam meam super eos.

C A P V T XXVI.

Tyri incyta urbis prædicat Dominus everfionem, eo quod super vaftatione Ierufalem exultaverit.

1 **E**T factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Domini ad me, dicens :

2 Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Ierusalem : Euge contractæ sunt portæ populorum, conversa est ad me : implebor, deserta est.

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego super te Tyre, & ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans.

4 Et dissipabunt muros Tyri, & destruunt tures ejus : & radam pulverem ejus de ea, & dabo eam in limpidissimam petram.

5 Siccatio fagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus : & erit in direptionem gentibus.

6 Filiæ quoque ejus, quæ sunt in agro, gladio interficientur : & scient quia ego Dominus.

7 Quia hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylo-nis ab Aquilone, regem regum, cum equis, & curribus, & equitibus, & cœtu, populoque magno.

8 Filias tuas, quæ sunt in agro, gladio interficiet : & circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro : & elevabit contra te clypeum.

9 Et vineas, & arietes temperabit in muros tuos, & tures tuas destruet in armatura sua.

10 Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum : à sonitū equitum, & rotarum, & currum, movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitum urbis dissipatæ.

11 Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas : populum tuum gladio cædet, & statuarum tuarum nobiles in terram corruent.

12 Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas : & destruunt muros tuos, & domos tuas præclaras subvertent : & lapides tuos, & ligua tua, & pulverem tuum in medio aquarum ponent.

† *Jer. 7.* 13 † Et quiescere faciam multitudinem cantorum tuorum, & sonitus cithararum tuarum non audietur amplius.

14 Et dabo te in limpidissimam petram, siccatio fagenarum eris, nec ædificaberis ultra: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non à sonitu ruinae tuae, & gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insulae?

16 Et descendent de sedibus suis omnes principes maris: & auferent exuvias suas, & vestimenta sua varia abjicient, & induentur stupore: in terra sedebunt, & attoniti super repentino casu tuo admirabuntur.

17 Et assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo peristi, quæ habitas in mari, urbs inclityta, quæ fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi?

18 Nunc stupebunt naves in die pavoris tui: & turbabuntur insulae in mari, eo quod nullus egrediatur ex te.

19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cum dederò te urbem desolatam, sicut civitates quæ non habitantur: & adduxero super te abyssum, & operuerint te aquæ multæ:

20 Et detraxero te cum his qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, & collocaverò te in terra novissima sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habitetis: porro cum dederò gloriam in terra viventium,

21 In nihilum redigam te, & non eris, & requisita non inveniatis ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

C A P V T XXVII.

Tyri urbis maritima ac opulentissima ruina desletur, enarratis mercibus qua à quaque regione ad eam deferri solent.

1 **E**T factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Tu ergo fili hominis assume super Tyrum lamentum:

3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum,

4 Et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te ædificaverunt, impleverunt decorem tuum:

5 Abletibus de Saur extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum.

6 Quercus de Basan dolayerunt in remos tuos:

& transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de insulis Italiae.

7 Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo: hyacinthus & purpura de insulis Elifa facta sunt operimentum tuum.

8 Habitatores Sidonis & Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui.

9 Senes Giblii, & prudentes ejus, habuerunt nautas ad ministerium variae supellestilis tuæ: omnes naves maris, & nautæ earum fuerunt in populo negotiationis tuæ.

10 Persæ, & Lydii, & Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo.

11 Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed & Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.

12 Carthaginenses negotiatores tui, à multitudine cunctarum divitiarum: argento, ferro, stanno, plumboque, repleverunt nundinas tuas.

13 Græcia, Thubal, & Mosoch, ipsi institores tui: mancipia, & vasa ærea advexerunt populo tuo.

14 De domo Thogorma, equos, & equites, & mulos adduxerunt ad forum tuum.

15 Filii Dedan negotiatores tui: insulæ mulræ, negotiatio manus tuæ: dentes eburneos & hebeninos commutaverunt in pretio tuo.

16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam, & purpuram, & scutulata, & byssum, & sericum, & chodchod proposuerunt in mercatu tuo.

17 Iuda & terra Israel ipsi institores tui in frumento primo, balsamum, & mel, & oleum, & resinam proposuerunt in nundinis tuis.

18 Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lauis coloris optimi.

19 Dan, & Græcia, & Mosel, in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum: stacte & calamus in negotiatione tua.

20 Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum.

21 Arabia, & universi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœdis venerunt ad te negotiatores tui.

22 Venditores Saba, & Reema, ipsi negotiatores tui: cum universis primis aromatibus, & lapide pre-

pretioso, & auro, quod proposuerunt in mercatu tuo.

23. Haran, & Chene, & Eden, negotiatores tui : Saba, Assur, & Chelmad, venditores tui,

24. Ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, & polymitorum, gazaruque pretiosarum, quæ obvolutæ & astrictæ erant funibus : cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.

25. Naves maris, principes tui in negotiatione tua : & repleta es, & glorificata nimis in corde maris.

26. In aquis multis adduxerunt te remiges tui : ventus auster contrivit te in corde maris.

27. Divitiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum, nautæ tui & gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, & populo tuo præerant : viri quoque bellatores tui, qui erant in te, cum universa multitudine tua, quæ est in medio tui : cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.

28. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes.

29. Et descendent de navibus suis omnes qui tenebant remum : nautæ & universi gubernatores maris in terra stabunt :

30. Et ejulabunt super te voce magna, & clamabunt amare : & superjacent pulverem capitibus suis, & cinere conspergentur.

31. Et radent super te calvitium, & accingentur ciliciis : & plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo.

32. Et assument super te carmen lugubre, & plangent te : Quæ est ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris ?

33. Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos : in multitudine divitiarum tuarum, & populorum tuorum, ditasti reges terræ.

34. Nunc contrita es à mari, in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt.

35. Universi habitatores insularum obstupnerunt super te : & reges earum omnes tempestate percussî mutaverunt vultus.

36. Negotiatores populorum sibilaverunt super te : ad nihilum deducta es, & non eris usque in Perpetuum.

C A P V T XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prius exaltati, ob vitium ipsius superbiam aliasque iniquitates : similiter
& v. 49

& vastatio Sidonis, ac reductio filiorum Israel in terram suam, vastatis ipsorum inimicis.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris: cum sis homo, & non Deus, & dedisti cor tuum quasi cor Dei.

3 Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum à te.

4 In sapientia & prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: & acquisisti aurum & argentum in thesauris tuis.

5 In multitudine sapientiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: & elevatum est cor tuum in robore tuo.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum quasi cor Dei:

7 Idcirco ecce ego adducam super te alienos, robustissimos gentium: & nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum.

8 Interficient, & detrahent te: & morieris in interitu occisorum in corde maris.

9 Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus te: cum sis homo, & non Deus, in manu occidentium te?

10 Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

11 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis leva planctum super regem Tyri:

12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientiæ, & perfectus decore,

13 In deliciis paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & jaspis, chrysolithus, & onyx, & berillus, saphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt.

14 Tu cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti.

15 Perfectus in vitiis tuis à die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te.

16 In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti: & ejeci te de monte Dei, & perdidisti te, ô cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.

17 Et elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram projeci te: ante faciem regum dedi te ut cerne-
rent te.

18 In multitudine iniquitatum tuarum, & ini-
quitate negotiationis tuæ, polluisti sanctificatio-
nem tuam: producam ergo ignem de medio tui,
qui comedat te, & dabo te in cinerem super ter-
ram in conspectu omnium videntium te.

19 Omnes qui viderint te in gentibus, obstu-
pescent super te: nihili factus es, & non eris in
perpetuum.

20 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

21 Fili hominis pone faciem tuam contra Sido-
nem: & prophetabis de ea.

22 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te Sidon, & glorificabor in medio tui: & scient
quia ego Dominus, cum fecero in ea judicia, &
sanctificatus fuero in ea.

23 Et immittam ei pestilentiam, & sanguinem in
plateis ejus: & corruent interfecti in medio ejus
gladio per circuitum: & scient quia ego Dominus.

24 Et non erit ultra domui Israel offendiculum
amaritudinis, & spina dolorem inferens uulque
per circuitum eorum, qui adversantur eis: &
scient quia ego Dominus Deus.

25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congre-
gavero domum Israel de populis, in quibus dispersi
sunt, sanctificabor in eis coram gentibus: & ha-
bitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Jacob.

26 Et habitabunt in ea securi: & ædificabunt
domos, & plantabunt vineas, & habitabunt con-
fidenter, cum fecero judicia in omnibus qui ad-
versantur eis per circuitum: & scient quia ego
Dominus Deus eorum.

C A P V T XXIX.

*Adversus regem Aegypti ac regnum ejus in soli-
tudinem redigendum, post 40 tamen annos revocan-
dum, licet non ad pristinam gloriam. Terra Aegypti
datur Nabuchodonosor, eo quod cum suo exercitu la-
boraverit devastando Tyrum.*

1 **I**N anno decimo, decimo mense, undecima
die mensis, factum est verbum Domini ad
me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam contra Pha-
raonem regem Aegypti, & prophetabis de eo, &
de Aegypto universa:

3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te Pharaon rex Aegypti, draco magne,
qui

qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicit: Meus est fluvius, & ego feci memetipsum.

4. Et ponam frænum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & universi pisces tui squamis tuis adhærebunt.

5. Et projiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis: bestiis terræ, & volatilibus cæli, dedi te ad devorandum:

6. Et scient omnes habitatores Ægypti quia ego Dominus: † pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israel.

7. Quando apprehenderunt te manu, & confraxus es, & lacerasti omnem humerum eorum: & innitentibus eis super te, comminutus es, & dissolvisti omnes renes eorum.

8. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam super te gladium: & iuresticiam de te hominem, & jumentum.

9. Et erit terra Ægypti in desertum, & in solitudinem: & scient quia ego Dominus: pro eo quod dixeris: Fluvius meus est, & ego feci eum.

10. Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboque terram Ægypti in solitudines, gladio dissipatam, à turre Syenes, usque ad terminos Æthiopiæ,

11. Non pertransibit eam pes hominis, neque pes jumenti gradietur in ea: & non habitabitur quadraginta annis.

12. Daboque tertiam Ægypti desertam in medio terrarum desertarum, & civitates ejus in medio urbium subversarum, & erunt desolatæ quadraginta annis: & dispergam Ægyptios in nationes, & ventilabo eos in terras.

13. Quia hæc dicit Dominus Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Ægyptum de populis, in quibus dispersi fuerant.

14. Et reducam captivitatem Ægypti, & colloabo eos in terra Phathures, in terra nativitatis suæ: & erunt ibi in regnum humile:

15. Inter cetera regna erit humillima, & non elevabitur ultra super nationes, & imminuam eos ne imperent gentibus.

16. Neque erunt ultra domui Israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, & sequantur eos: & scient quia ego Dominus Deus.

17. Et factum est in vigesimo & septimo anno, in primo, in una mensis: factum est verbum Domini ad me, dicens:

† Isa.
36. 6.

13 Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylo-
nis servire fecit exercitum suum servitute magna
adversus Tyrum: omne caput decalvatum, &
omnis humerus depilatus est: & merces non est
reddita ei, neque exercitui ejus, de Tyro; pro
servitute qua servivit mihi adversus eam.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in
terra Ægypti: & accipiet multitudinem ejus, &
deprædabitur manubias ejus, & diripiet spolia
ejus: & erit merces exercitui illius,

20 Et operi, quo servivit adversus eam: dedi ei
terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait
Dominus Deus.

21 In die illo pullulabit cornu domui Israel, &
tibi dabo apertum os in medio eorum: & sciens
quia ego Dominus.

C A P V T X X X.

*Omnes urbes Ægypti per regem Babylonis vastan-
buntur.*

1 **E**T factum est verbum Domini ad me, di-
cens:

2 Fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ululate, vae, vae diei:

3 Quia juxta est dies, & appropinquat dies Do-
mini: dies nubis: tempus geminum erit.

4 Et veniet gladius in Ægyptum: & erit pavor
in Æthiopia, cum ceciderint vulnerari in Ægypto,
& ablata fuerit multitudo illius, & destructa fun-
damenta ejus.

5 Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne re-
liquum vulgus, & Chub, & filii terræ foederis,
cum eis gladio cadent.

6 Hæc dicit Dominus Deus: Et corruent fulcien-
tes Ægyptum, & destruetur superbia imperii ejus:
à turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus
Deus exercituum.

7 Et dissipabuntur in medio terrarum desolata-
rum, & uroes ejus in medio civitatum desertarum
erunt.

8 Et scient quia ego Dominus: cum dederò
ignem in Ægypto, & attriti fuerint omnes auxilia-
tores ejus.

9 In die illa egredientur nunci à facie mea in-
tritisibus, ad conterendam Æthiopiæ confidentiam,
& erit pavor in eis in die Ægypti, quia absque
dubio veniet.

10 Hæc dicit Dominus Deus: Cessare faciam
multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonosor
regis Babylonis,

11 Ipse & populus ejus cum eo, fortissimi gentium, adducentur ad disperdendam terram: & evaginabunt gladios suos super Ægyptum: & implebunt terram interfectis.

12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tradam terram in manus pessimorum: & dissipabo terram & plenitudinem ejus manu alienorum, ego Dominus locutus sum.

† Zach.
13. 1.

13 † Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam simulachra, & cessare faciam idola de Memphis: & dux de terra Ægypti non erit amplius: & dabo terrorem in terra Ægypti.

14 Et disperdam terram Phathures, & dabo ignem in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.

15 Et effundam indignationem meam super Pelusium robur Ægypti, & interficiam multitudinem Alexandriæ,

16 Et dabo ignem in Ægypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, & Alexandria erit dissipata, & in Memphis angustia: quotidianæ.

17 Iuvenes Heliopoleos & Bubasti gladio cadent, & ipsæ captivæ ducentur.

18 Et in Taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi sceptrum Ægypti, & defecerit in ea superbia potentia ejus: ipsam nubes operiet, filia autem ejus in captivitatem ducentur.

19 Et judicia faciam in Ægypto: & scient quia ego Dominus.

20 Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

21 Fili hominis brachium Pharaonis regis Ægypti confregi: & ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, & fasciaretur liuteolis, ut recepto robore posset tenere gladium.

22 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, & comminuam brachium ejus forte, sed contractum: & dejiciam gladium de manu ejus:

23 Et dispergam Ægyptum in gentibus, & ventilabo eos in terris.

24 Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus: & confringam brachia Pharaonis, & gement gemitibus interfecti coram facie ejus.

25 Et confortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & scient quia ego Dominus, cum dederam gladium meum in manu regis Babylonis, & extenderit eam super terram Ægypti.

26 Et

18 Et dispergam Ægyptum in nationes, & ventila-
bilabo eos in terras, & scient quia ego Dominus.

CAPVT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Assur comparat, & utriusque similem pradicat incertum.

1 **E**T factum est in anno undecimo, tertio-
mense, una mensis, factum est verbum Do-
mini ad me, dicens:

2 Fili hominis dic Pharaoni regi Ægypti, & po-
pulo ejus: Cui similis factus es in magnitudine tua?

3 Ecce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher
ramis, & frondibus venerosus, excelsusque alti-
tudine, & inter condensas frondes elevatum est ca-
cumen ejus.

4 Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltavit il-
lum: flumina ejus manabant in circuitu radicum
ejus, & rivos suos emittit ad universa liguæ re-
gionis.

5 Propterea elevata est altitudo ejus super omnia
ligna regionis: & multiplicata sunt arbuta ejus,
& elevati sunt rami ejus præ aquis multis.

6 Cumque extendisset umbram suam, in ramis
ejus fecerunt nidos omnia volatilia cæli, & sub
frondibus ejus genuerunt omnes bestię saltuum, &
sub umbraculo illius habitabat coetus gentium
plurimarum.

7 Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, &
in dilatatione arbustorum suorum: erat enim radix
illius juxta aquas multas.

8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso
Dei, abietes non adæquaverunt summitatem ejus,
& platani non fuerunt a quæ frondibus illius: omne
lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, &
pulchritudini ejus.

9 Quoniam speciosum feci eum, & multis con-
densisque frondibus: & æmulata sunt eum omnia
ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei.

10 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quod sublimatus est in altitudine, & dedit summi-
tatem suam virentem atque condensam, & eleva-
tum est cor ejus in altitudine sua:

11 Tradidi eum in manu fortissimi gentium, fa-
ciens faciet ei: juxta impietatem ejus ejeci eum.

12 Et succident eum alieni, & crudelissimi na-
tionum, & projicient eum super montes, & in-
cunctis convallibus corruent rami ejus, & confra-
gentur arbuta ejus in universis rupibus terræ: &
recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, &
relinquent eum.

13 In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia cæli, & in ramis ejus fuerunt universæ bestię regionis.

14 Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia quę irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos qui descendunt in lacum.

15 Hęc dicit Dominus Deus: In die quando descendit ad inferos, induxi luctum, operui eum abyssis: & prohibui flumina ejus, & cõercui aquas multas: contristatus est super eum Libanus, & omnia ligna agri concussa sunt.

16 A sonitu ruinę ejus commovi gentes, cum deducerem eum ad infernum cum his qui descendeant in lacum: & consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia, atque præclara in Libano, universa quę irrigabantur aquis.

17 Nam & ipsi cum eo descendunt in infernum ad interfectos gladio: & brachium uniuscujusque sedebit sub umbraculo ejus in medio nationum.

18 Cui assimilatus es & inclyte atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies, cum eis qui interfecti sunt gladio: ipse est Pharao, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

C A P V T XXXII.

1 Pharao quantumvis sublimis, contemendus est à rege Babylonis: cujus vastatione plurimi reges obstupescunt, pluresque nationes cum eo in abyssum detrahentur.

1 **E**T factum est, duodecimo anno, in mense duodecimo, in una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis assume lamentum super Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es, & draconi qui est in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum.

3 Propterea hęc dicit Dominus Deus: † Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in sagena mea,

4 Et projiciam te in terram, super faciem agri abjiciam te: & habitare faciam super te omnia volatilia cæli, & saturabo de te bestias universę terrę.

† Sup.
12. 13.
E 17.
20.

5 Et dabo carnes tuas super montes, & implebo colles tuos sanie tua.

6 Et irrigabo terram foetore sanguinis tui super montes, & valles implebuntur ex te.

7 † Et operiam, cum extinctus fueris, cælum, & nigrescere faciam stellas ejus: solem nube tegam, † *Isai. 13. 19.*
& luna non dabit lumen suum. *Joel 2.*

8 Omnia luminaria cæli moerere faciam super te: & dabo tenebras super terram tuam, dicit Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus. *10. 6. 3. 15. Matth. 24. 29.*

9 Et irritabo cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis.

10 Et stupefcere faciam super te populos multos: & reges eorum horrore nimio formidabunt super te, cum volare cœperit gladius meus super facies eorum: & obstupescunt repente singuli pro anima sua in die ruinæ tuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi,

12 In gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes gentes hæc: & vastabunt superbiam Ægypti, & dissipabitur multitudo ejus.

13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant super aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula jumentorum turbabit eas.

14 Tunc purissimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quasi oleum adducam, ait Dominus Deus:

15 Cum dederò terram Ægypti desolatam: deferetur autem terra à plenitudine sua, quando percussero omnes habitatores ejus: & scient quia ego Dominus.

16 Planctus est, & plangent eum: filix gentium plangent eum: super Ægyptum, & super multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

17 Et factum est in duodecimo anno, in quintadecima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis caue lugubre super multitudinem Ægypti: & detrahe eam ipsam, & filias gentium robustarum, ad terram ultimam, cum his qui descendunt in lacum.

19 Quo pulchrior es? descende, & dormi cum incircumcis.

20 In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus est, attraxerunt eam, & omnes populos ejus.

21 Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferi, qui cum auxiliatoribus ejus descenderunt, & dormierunt incircumcisi, interfecti gladio.

22 Ibi Assur, & omnis multitudo ejus, in circuitu illius sepulchra ejus: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio.

23 Quorum data sunt sepulchra in novissimis Jaci: & facta est multitudo ejus per gyrum sepulchri ejus: universi interfecti, cadentesque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium.

24 Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per gyrum sepulchri sui. omnes hi interfecti, ruentesque gladio: qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam: qui posuerunt terrorem suum in terra viventium, & portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum.

25 In medio interfectorum posuerunt cubile ejus in universis populis ejus: in circuitu ejus sepulchrum illius: omnes hi incircumcisi, interfectique gladio. dederunt enim terrorem suum in terra viventium, & portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum: in medio interfectorum positi sunt.

26 Ibi Mofoch, & Thubal, & omnis multitudo ejus: in circuitu ejus sepulchra illius. omnes hi incircumcisi, interfectique & cadentes gladio: quia dederunt formidinem suam in terra viventium.

27 Et non dormient cum fortibus, cadentibusque & incircumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, & posuerunt gladios suos sub capitibus suis, & fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum: quia terror fortium facti sunt in terra viventium.

28 Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, & dormies cum interfectis gladio.

29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces ejus, qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: & qui cum incircumcisis dormierunt, & cum his qui descendunt in lacum.

30 Ibi principes Aquilonis omnes, & universi venatores: qui deducti sunt cum interfectis, paventes, & in sua fortitudine confusi: qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio. & portaverunt confusionem suam cum his qui descendunt in lacum.

31 Vidit eos Pharaos, & consolatus est super universa multitudine sua, quæ interfecta est gladio; Pharaos, & omnis exercitus ejus, nisi Dominus Deus;

32 Quia dedi terrorem meum in terra viventium, & dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio; Pharao, & omnis multitudo ejus, ait Dominus Deus.

CAPVT XXXIII.

Si speculator visum imminens malum non annuntiaverit, reus erit pereuntium: quod si annuntiaverit, solus is qui sibi non cavet reus erit. Iustus quoque si suam deserat justitiam, damnabitur, & impius si convertatur, salvabitur. Nec confidant de terra sibi data in promissionem, quoniam propter suas iniquitates perdentur, & terra in solitudinem redigetur.

1 **E**T factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de novissimis suis, & constituerit eum super se speculatorem:

3 Et ille videt gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo:

4 Audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinæ, & non se observaverit, veneritque gladius, & tulerit eum: sanguis ipsius super caput ejus erit.

5 Sonum buccinæ audivit, & non se observavit, sanguis ejus in ipso erit: si autem se custodierit, animam suam salvabit.

6 Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonerit buccina: & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram.

7 † Et tu fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me.

† *Supra*
3. 17.

8 Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus ut se custodiat impius à via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.

9 Si autem annuntiante te ad impium ut à viis suis convertatur, non fuerit conversus à via sua: ipse in iniquitate sua morietur: porro tu animam tuam liberasti.

10 Tu ergo fili hominis dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo vivere poterimus?

† Sup.
23. 24.

11 † Dic ad eos : Vivo ego , dicit Dominus Deus : nolo mortem impii , sed ut convertatur impius à via sua , & vivat. Convertimini , convertimini à viis vestris pessimis : & quare moriemini domus Israel ?

12 Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui : Iustitia justì non liberabit eum in quacumque die peccaverit : & impietas impii non nocebit ei , in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua : & justus non poterit vivere in justitia sua , in quacumque die peccaverit.

13 Etiam si dixerò justo quod vita vivat , & confusus in justitia sua fecerit iniquitatem : omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur , & in iniquitate sua , quam operatus est , in ipsa morietur.

14 Si autem dixerò impio : Morte morieris , & egerit poenitentiam à peccato suo , feceritque judicium & justitiam ,

15 Et pignus restituerit ille impius , rapinamque reddiderit , in mandatis vitæ ambulaverit , nec fecerit quidquam injustum : vita vivet , & non morietur.

16 Omnia peccata ejus , quæ peccavit , non imputabuntur ei : judicium & justitiam fecit , vita vivet.

17 Et dixerunt filii populi tui : Non est æquiper ponderis via Domini : & ipsorum via injusta est.

18 Cum enim recesserit justus à justitia sua , feceritque iniquitates , morietur in eis.

19 Et cum recesserit impius ab impietate sua , feceritque judicium & justitiam , vivet in eis.

† Sup.
23. 25.

20 † Et dicitis : Non est recta via Domini. Vnumquemque juxta vias suas judicabo de vobis , domus Israel.

21 Et factum est in duodecimo anno , in decimo mense , in quinta mensis transmigrationis nostræ , venit ad me qui fugerat de Ierusalem , dicens : Vastata est civitas.

22 Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere , antequam veniret qui fugerat : aperuitque os meum donec veniret ad me mane , & aperto ore meo non filii amplius.

23 Et factum est verbum Domini ad me dicens :

24 Filii hominis , qui habitant in ruinosis his super humum Israel , loquentes ajunt : Unus erat Abraham , & hereditate possedit terram : nos autem multi sumus , nobis data est terra in possessionem.

25 Idcirco dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Qui in sanguine comeditis , & oculos vestros levatis ad immunditias vestras , & sanguinem funditis : numquid terram hereditate possidebitis ?

26 Stetistis in gladiis vestris, fecistis abominationes, & unusquisque uxorem proximi sui poluit: & terram hereditate possidebitis?

27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinosis habitant, gladio cadent: & qui in agro est, bestiis tradetur ad devorandum: qui autem in præfidiis & speluncis sunt, peste morientur.

28 Et dabo terram in solitudinem, & in desertum, & deficiet superba fortitudo ejus: & desolabuntur montes Israel, eo quod nullus sit qui per eos transeat.

29 Et scient quia ego Dominus, cum dedero terram eorum desolatam, & desertam, propter universas abominationes suas, quas operati sunt.

30 Et tu fili hominis: filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros, & in ostiis domorum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus quis sit sermo egrediens à Domino.

31 Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, & sedent coram te populus meus: & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & avaritiam suam sequitur cor eorum.

32 Et es eis quasi cæmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.

33 Et cum venerit quod prædictum est (ecce enim venit) tunc scient quod propheta fuerit inter eos.

C A P V T XXXIV.

Ex manibus pastorum, qui neglecto grege tantum qua sua sunt quarunt, dicit Dominus se oves suas liberaturum: quodque eas in judicio pascet, suscitaturus super eas servum suum David, sub quo in omni terra ubertate secure pascantur: ostenditque gregem suum esse populum Israel, & se Deum ipsorum.

1 **E**T factum est verbum Domini ad me, dicens:
2 Filii hominis propheta de pastoribus Israel: propheta, & dices pastoribus: Hæc dicit Dominus Deus: † Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges à pastoribus pascuntur? *Ier. 23.*

3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. *Sup. 13.*

4 Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, & quod abjectum est non reduxistis, & quod

& quod perierat non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.

5 Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor: & factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt.

6 Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in universo colle excelsio: & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requiret.

7 Propterea pastores audite verbum Domini:

8 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor: neque enim quaesierunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant:

9 Propterea pastores audite verbum Domini:

10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos: & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis in escam.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas.

12 Sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum: sic visitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis & caliginis.

13 Et educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram suam: & pascam eas in montibus Israel, in rivis, & in cunctis sedibus terræ.

14 In pascuis uberrimis pascam eas, & in montibus excelsis Israel erunt pascua earum: ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel.

15 Ego pascam oves meas, & ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus.

16 Quod perierat requiram, & quod abjectum erat reducam, & quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat consolidabo, & quod pingue & forte custodiam: & pascam illas in iudicio.

17 Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus & pecus, arietum & hircorum.

18 Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? Insuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis

castis pedibus vestris: & cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis.

19 Et oves meae his, quae conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur: & quae pedes vestri turbaverant, haec bibebant.

20 Propterea haec dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue, & macilentum:

21 Pro eo quod lateribus & humeris impingebatis, & cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras:

22 Salvabo gregem meum, & non erit ultra in rapinam, & iudicabo inter pecus & pecus.

23 † ET SVSCITABO SVPER † *Ioan.*
EAS PASTOREM VNUM, qui pascat *1.45. &*
eas, servum meum David: ipse pascat *10. 11.*
erit eis in pastorem. *Isaia 40.*

24 Ego autem Dominus ero eis in Deum: & servus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus sum. *13.*

25 Et faciam cum eis pactum pacis, & cessare faciam bestias pessimas de terra: & qui habitant in deserto, securi dormient in salibus. *Ioan. 9. 24. Osee 3.*

26 Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore suo: pluviae benedictionis erunt.

27 Et dabit lignum agri fructum suum, & terra dabit germen suum, & erunt in terra sua absque timore: & scient quia ego Dominus, cum contrivero catenas jugi eorum, & eruo eos de manu imperantium sibi.

28 Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, neque bestiae terrae devorabunt eos: sed habitabunt confidenter absque ullo terrore.

29 Et suscitabo eis germen nominatum: & non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium.

30 Et scient quia ego Dominus Deus eorum cum eis, & ipsi populus meus domus Israel: ait Dominus Deus.

31 † Vos autem greges mei, greges pascuae meae, † *Ioan.*
homines estis: & ego Dominus Deus vester, dicit *10. 11.*
Dominus Deus.

C A P V T X X X V.

Montis Seir sive Idumaeorum futura vastatio, eo quod populum Dei afflixerint.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
2 FILLI hominis pone faciem tuam adversum montem Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:

3 Haec

3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum meam super te, & dabo te desolatam atque desertam.

4 Urbes tuas demoliar, & tu desertus eris: & scies quia ego Dominus.

5 Eo quod fueris inimicus sempiternus, & coneluseris filios in manus gladii in tempore afflictionis, in tempore iniquitatis extremæ.

6 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam sanguini tradam te, & sanguis te persequetur: & cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te.

7 Et dabo montem Seir desolatam atque desertam: & auferam de eo euntem, & redeuntem.

8 Et implebo montes ejus occisorum suorum: in collibus tuis, & in vallibus tuis atque in torrentibus interfecisti gladio cadent.

9 In solitudines sempiternas tradam te, & civitates tuæ non habitabuntur: & scietis quia ego Dominus Deus.

10 Eo quod dixeris: Duæ gentes, & duæ terræ meæ erunt, & hereditate possidebo eas: cum Dominus esset ibi:

11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam, & secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos: & notus efficiar per eos cum te judicavero.

12 Et scies quia ego Dominus audivi universa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Israel, dicens: Desertum nobis ad devorandum dati sunt.

13 Et insurrexistis super me ore vestro, & derogastis adversum me verba vestra: ego audivi.

14 Hæc dicit Dominus Deus: Latante universa terra, in solitudinem te redigam.

15 Sicuti gavisus es super hereditatem domus Israel, eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: & scient quia ego Dominus.

C A P V T XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium gentibus, eo quod propter sua peccata dispersi essent in captivitate, dicit Dominus, non propter illum, sed propter se reducturum eum in terram suam; quodque super ipsum effundet aquam mundam, faciens eum in suis præceptis ambulare, magnæque frui felicitate.

† Sup.
6. 3.

1 **T**V autem filii hominis propheta super montes Israel, & dices: † Montes Israel audite verbum Domini:

2 Hæc dicit Dominus Deus; Eo quod dixerit iuimi-

inimicus de vobis : Euge, altitudines sempiternæ in hereditatem datæ sunt nobis :

3 Propterea vaticinare : & dic : Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod desolati estis , & conculcati per circuitum , & facti in hereditatem reliquis gentibus , & ascendistis super labium linguæ , & opprobrium populi :

4 Propterea montes Israel audite verbum Domini Dei : Hæc dicit Dominus Deus montibus , & collibus , torrentibus , vallibusque , & desertis , parietibus , & urbibus derelictis , quæ depopulatæ sunt , & subsannatæ à reliquis gentibus per circuitum.

5 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus , & de Idumæa universa , quæ dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio , & toto corde , & ex animo : & ejecerunt eam ut vastarent :

6 Idcirco vaticinare super humum Israel , & dices montibus & collibus , & jugis & vallibus : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego in zelo meo , & in furore meo locutus sum , eo quod confusionem gentium sustinueritis.

7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus : Ego levavi manum meam , ut gentes , quæ in circuitu vestro sunt , ipsæ confusionem suam portent.

8 Vos autem montes Israel ramos vestros germinetis , & fructum vestrum afferatis populo meo Israel : prope enim est ut veniat :

9 Quia ecce ego ad vos , & convertar ad vos , & arabimini , & accipietis sementem.

10 Et multiplicabo in vobis homines , omnemque domum Israel : & habitabuntur civitates , & ruinosæ instaurabuntur.

11 Et replebo vos hominibus , & jumentis : & multiplicabuntur , & crescent : & habitare vos faciam sicut à principio , bonisque donabo majoribus , quam habuistis ab initio : & scietis quia ego Dominus.

12 Et adducam super vos homines , populum meum Israel , & hereditate possidebunt te : & eris eis in hereditatem , & non addes ultra ut absque eis sis.

13 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod dicunt de vobis : Devoratrix hominum es , & suffocans gentem tuam :

14 Propterea homines non comedes amplius , & gentem tuam non necabis ultra , ait Dominus Deus :

15 Nec auditam faciam in te amplius confusionem gentium , & opprobrium populorum nequaquam

quam portabis, & gentem tuam non amittes amplius: ait Dominus Deus.

16 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

17 Fili hominis, domus Israel habitaverunt in humo sua, & polluerunt eam in viis suis, & in studiis suis; juxta immunditiam menstruatae facta est via eorum coram me.

18 Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine, quem fuderunt super terram, & in idolis suis polluerunt eam.

19 Et dispersi eos in gentes, & ventilati sunt in terras: juxta vias eorum, & adinventiones eorum judicavi eos.

† *Isaia* 20 † Et ingressi sunt ad gentes, ad quas introierunt, & polluerunt nomen sanctum meum, *52. 5.* cum diceretur de eis: Populus Domini iste est, & *Rom. 2.* de terra ejus egressi sunt. *24.*

21 Et peperi nomini sancto meo, quod polluerat domus Israel in gentibus, ad quas ingressi sunt.

22 Idcirco dices domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in gentibus, ad quas intrastis.

23 Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum: ut sciant gentes quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis.

24 Tollam quippe vos de gentibus, & congregabo vos de universis terris, & adducam vos in terram vestram.

25 Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab universis idolis vestris mundabo vos.

† *Sup.* 26 † Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. *21. 19.*

27 Et spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis & operemini.

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus vestris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

29 Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30 Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in gentibus.

31 Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum: & displicebunt vobis iniquitates vestrae, & scelera vestra.

32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum sit vobis: confundimini, & erubescite super vis vestris, domus Israel.

33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua munda vero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, & inhabitari fecero urbes, & instauravero ruinosa,

34 Et terra deserta fuerit exculta, quæ quondam erat desolata in oculis omnis viatoris,

35 Dicent: terra illa inculta, facta est ut hortus voluptatis: & civitates desertæ, & destitutæ atque suffollæ, munitæ sederunt.

36 Et scient gentes quæcumque derelictæ fuerint in circuitu vestro, quia ego Dominus ædificavi dissipata, plantavi que inculta, ego Dominus locutus sum, & fecerim.

37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient me domus Israel, ut faciam eis: Multiplicabo eos sicut gregem hominum,

38 Ut gregem sanctum, ut gregem Ierusalem in solemnitatibus ejus: Sic erunt civitates desertæ, plenæ gregibus hominum: & scient quia ego Dominus.

C A P V T X X X V I I.

In figura aridorum ossium reviviscentium, designat filios Israel qui de omni prosperitate desperant, reducendos in terram suam: & per duo ligna conjuncta significat unum fore regnum Iuda & Israel, qui sub uno rege ac pastore David observaturi sint mandata Domini, qui cum ipsis pactum feriet sempiternum.

1 **F**Acta est super me manus Domini, & eduxit me in spiritu Domini: & dimisit in medio campi, qui erat plenus ossibus:

2 Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer.

3 Et dixit ad me: Fili hominis putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu nosti.

4 Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis: & dices eis: Ossa arida audite verbum Domini.

5 Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intro mittam in vos spiritum, & vivetis.

6 Et dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnes, & super extendam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum, & vivetis, & scietis quia ego Dominus.

7 Et prophetavi sicut præceperat mihi : factus est autem sonitus , prophetante me , & ecce commotio : & accesserunt ossa ad ossa , unumquodque ad juncturam suam.

8 Et vidi , & ecce super ea nervi & carnes ascenderunt : & extenta est in eis cutis desuper , & spiritum non habebant.

9 Et dixit ad me : Vaticinare ad spiritum , vaticinare fili hominis , & dices ad spiritum : Hæc dicit Dominus Deus : A quatuor ventis veni spiritus , & infusa super interfectos istos , & reviviscant.

10 Et prophetavi sicut præceperat mihi : & ingressus est in ea spiritus , & vixerunt : steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde.

11 Et dixit ad me : Fili hominis , ossa hæc universa , domus Israel est : ipsi dicunt : Aruerunt ossa nostra , & perlit spes nostra , & abscissus sumus.

12 Propterea vaticinare , & dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego aperiam tumulos vestros , & reducam vos de sepulchris vestris , populus meus : & inducam vos in terram Israel.

13 Et scietis quia ego Dominus , cum aperuero sepulchra vestra , & eduxero vos de tumulis vestris , popule meus :

14 Et dederò spiritum meum in vobis , & vixeritis , & requiescere vos faciam super humum vestram : & scietis quia ego Dominus locutus sum , & feci , ait Dominus Deus.

15 Et factus est sermo Domini ad me , dicens :

16 Et tu fili hominis sume tibi lignum unum : & scribe super illud : Iudæ , & filiorum Israel sociorum ejus : & tolle lignum alterum , & scribe super illud : Ioseph ligno Ephraim , & cunctæ domui Israel , sociorumque ejus.

17 Et adijunge illa , unum ad alterum tibi in lignum unum : & erunt in unionem in manu tua.

18 Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes : Nonne indicas nobis quid in his tibi velis ?

19 Loqueris ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego assumam lignum Ioseph , quod est in manu Ephraim , & tribus Israel , quæ sunt ei adjunctæ : & dabo eas pariter cum ligno Iudæ , & faciam eas in lignum unum : & erunt unum in manu ejus.

20 Erunt autem ligna ; super quæ scripseris in manu tua , in oculis eorum.

21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum, ad quas abierunt: & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum suam.

22 † Et faciam eos in gentem unam in terra in † *Joan.*
montibus Israel, & rex unus erit omnibus impe- 10, 16g
raus: & non erunt ultra duæ gentes, nec dividen-
tur amplius in duo regna.

23 Neque polluentur ultra in idolis suis, & abominationibus suis, & cunctis iniquitatibus suis: & salvos eos faciam de universis sedibus, in quibus peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.

24 † Et servus meus David rex super eos, & † *Sup.*
pastor unus erit omnium eorum: in judiciis meis 34. 23.
ambulabunt, & mandata mea custodient, & fa- *Joan.* 12.
cient ea. 45.

25 Et habitabunt super terram, quam dedi servo *Isa.* 40.
meo Jacob, in qua habitaverunt patres vestri: & *11.*
habitabunt super eam ipsi, & filii eorum, & filii *1er.* 23.
filiorum eorum, usque in sempiternum: & David *5.*
servus meus princeps eorum in perpetuum. *Dan.* 9.

26 † Et percutiam illis foedus pacis, pactum 24.
sempiternum erit eis: & fundabo eos, & multi- † *Joan.*
plicabo, & dabo sanctificationem meam in medio 12. 34.
eorum in perpetuum. *Pf.* 109.

27 Et erit tabernaculum meum in eis: & ero eis 4. 6.
Deus, & ipsi erunt mihi populus. 106. 24

28 Et scient gentes quia ego Dominus sanctifica-
tor Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio
eorum in perpetuum.

CAPVT XXXVIII.

*Habitantibus post redubtam captivitatem secue fi-
liis Israel in oppidiis suis, adducet Dominus in novis-
simis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu: sed
& hunc cum suo exercitu multis claudibus postea
consumet.*

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: *Inf.* 39.

2 Fili hominis pone faciem tuam contra Gog, 1.
terram Magog principem capitibus Mosoch & Thu- *Apocal.*
bal: & vaticinare de eo, 20. 8.

3 Et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te Gog principem capitibus Mosoch &
Thubal,

4 Et circumagam te, & ponam frænum in maxil-
lis tuis: & educam te, & omnem exercitum tuum,
equos & equites vestitos loriceis universos, multi-
tudinem magnam, hastam & clypeum arripie-
ntium & gladium.

5 Persæ, Æthiopes, & Libyes cum eis, omnes securati & galeati.

6 Gomer, & universa agmina ejus, domus Thogorma, latera aquilonis, & totum robur ejus, populique multi tecum.

7 Præpara, & instrue te, & omnem multitudinem tuam, quæ coacervata est ad te: & esto eis in præceptum.

8 Post dies multos visitaberis: in novissimo annorum venies ad terram, quæ reversa est à gladio, & congregata est de populis multis ad montes Israel, qui fuerunt deserti jugiter: hæc de populis educta est, & habitabunt in ea confidenter universi.

9 Ascendens autem quasi tempestas venies, & quasi nubes, ut operias terram tu, & omnia agmina tua, & populi multi tecum.

10 Hæc dicit Dominus Deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum, & cogitabis cogitationem pessimam:

11 Et dices: Ascendam ad terram absque muro: veniam ad quiescentes, habitantesque secure: hi omnes habitant sine muro, vestes & portæ non sunt eis:

12 Ut diripias spolia, & invadas prædam, ut inferas manum tuam super eos, qui deserti fuerant, & postea restituti. & super populum, qui est congregatus ex gentibus, qui possidere coepit, & esse habitator umbilici terra.

13 Saba, & Dedan, & negotiatores Tharsis, & omnes leones ejus dicent tibi: Num quid ad sumenda spolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum, & aurum, & auferas supellestem, atque substantiam, & diripias manubias insueltas.

14 Propterea vaticinare fili hominis, & dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitaverit populus meus Israel confidenter, scies?

15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu, & populi multi tecum, ascensores equorum universi, cocinus magnus, & exercitus vehemens.

16 Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes, ut operias terram. In novissimis diebus eris, & adducam te super terram meam: ut sciant gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum, ô Gog.

17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus sum in diebus antiquis, in manu fervorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerent te super eos.

18 Et erit in die illa, in die adventus Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo.

19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus sum. Quia in die illa erit commotio magna super terram Israel:

20 † Et commovebuntur à facie mea pisces maris, & volucres cæli, & bestię agri, & omne reptile quod movetur super humum, cunctique homines qui sunt super faciem terræ: & subvertentur montes, & cadent sepes, & omnis murus corruet in terram.

21 Et convocabo adversus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuscujusque in fratrem suum dirigeretur.

22 Et judicabo eum peste, & sanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immensis: ignem & sulphur pluam super eum, & super exercitum ejus, & super populos multos, qui sunt cum eo.

23 Et magnificabor, & sanctificabor: & notus ero in oculis multarum gentium, & scient quia ego Dominus.

CAPVT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Israel, sed ipsum eum toto ejus exercitu ibi perdet; in cujus sepulchra septem mensibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Israel propter peccata ipsorum tradidit in captivitatem, sed reducet eos in terram suam ad nominis sui glorificationem.

1 **T**V autem filii hominis vaticinare adversum Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego super te Gog principem capitis Mofoch & Thubal:

2 Et circumagam te, & educam te, & ascendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam te super montes Israel.

3 Et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu dextera tua dejiciam.

4 Super montes Israel cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui, qui sunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, & bestiis terræ, dedi te ad devorandum.

5 Super faciem agri cades: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

6 Et immittam ignem in Magog, & in his qui habitant in insulis confidenter: & scient quia ego Dominus.

7 Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, & non polluam nomen sanctum

Etum meum amplius : & scient gentes quia ego Dominus sanctus Israel.

8 Ecce venit , & factum est , ait Dominus Deus : hæc est dies , de qua locutus sum.

9 Et egredientur habitatores de civitatibus Israel , & succendent , & comburent arma , clypeum , & hastas , arcum , & sagittas , & baculos manuum , & contos : & succendent ea igni septem annis.

10 Et non portabunt ligna de regionibus , neque succident de saltibus : quoniam arma succendent igni , & depraedabuntur eos , quibus prædæ fuerant , & diripient vastatores suos , ait Dominus Deus.

11 Et erit in die illa : dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel : vallem viatorum ad orientem maris , quæ obstupescere faciet prætereuntes : & sepelient ibi Gog , & omnem multitudinem ejus , & vocabitur vallis multitudinis Gog.

12 Et sepelient eos domus Israel , ut mudent terram septem mensibus.

13 Sepeliet autem eum omnis populus terræ , & erit eis nominata dies , in qua glorificatus sum , ait Dominus Deus.

14 Et viros jugiter constituent lustrantes terram , qui sepeliant & requirant eos qui remanserant super faciem terræ , ut emudent eam : post menses autem septem quærere incipient.

15 Et circuibunt peragrantes terram : cumque viderint os hominis , statuent juxta illud titulum , donec sepeliant illud pollinctorum in valle multitudinis Gog.

16 Nomen autem civitatis Amona , & mundabunt terram.

17 Tu ergo fili hominis , hæc dicit Dominus Deus : Dic omni volucris , & universis avibus , cunctisque bestis agri : Convenite , prosperate , concurrite undique ad victimam meam , quam ego immolo vobis , victimam grandem super montes Israel : ut comedatis carnem , & bibatis sanguinem.

18 Carnes fortium comedetis , & sanguinem principum terræ bibetis : arietum , & agnorum , & hircorum , taurorumque & altilium , & pinguium omnium.

19 Et comedetis adipem in saturitatem , & bibetis sanguinem in ebrietatem , de victima , quam ego immolabo vobis :

20 Et saturabimini super mensam meam de equo , & equite forti , & de universis viris bellatoribus , ait Dominus Deus.

21 Et ponam gloriam meam in gentibus : & videbunt

bunt omnes gentes iudicium meum, quod fecerim; & manam meam, quam posuerim super eos.

22 Et scient domus Israel, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa, & deinceps.

23 Et scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus, eo quod dereliquerint me, & absconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manu hostium, & ceciderint in gladio universi.

24 Iuxta immunditiam eorum & scelus feci eis, & abscondi faciem meam ab illis.

25 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Iacob, & miserebor omnis domus Israel: & assumam zelum pro nomine sancto meo.

26 Et portabunt confusionem suam, & omnem prævaricationem, qui prævaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confidenter neminem formidantes:

27 Et redaxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum suorum, & sanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.

28 † Et scient quia ego Dominus Deus eorum, † *Sup.*
eo quod transtulerim eos in nationes, & congrega- 36. 33.
verim eos super terram suam, & non dereliquerim quemquam ex eis ibi.

29 Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

C A P V T X L.

Propheta ostenditur futura reedificatio civitatis, eum mensura in longitudine, latitudine & altitudine singularum domus portarum, thalamorum, frontium, fenestrarum, vestibulorum, cubiculorum & graduum: item mensuratio quattuor mensarum ad immolanda sacrificia: rursus gazophylacium cantorum & sacerdotum, ac vestibula templi.

1 **I**N vigesimo quinto anno transmigrationis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est civitas: in ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc.

2 In visionibus Dei adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis: super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.

3 Et introduxit me illuc: Et ecce vir, ejus erat species quasi species æris, & funiculus lineus

in manu ejus, & calamus mensuræ in manu ejus : stabat autem in porta.

4 Et locutus est ad me idem vir : Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego ostendam tibi, quia ut ostendatur tibi adductus es huc : annuncia omnia, quæ tu vides, domui Israel.

5 Et ecce murus forissecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum, & palmo : & mensus est latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

6 Et venit ad portam, quæ respiciebat viam Orientalem, & ascendit per gradus ejus : & mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudine :

7 Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum : & inter thalamos, quinque cubitos :

8 Et limen portæ juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno.

9 Et mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis : vestibulum autem portæ erat intrinsecus.

10 Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc & tres inde : mensura una trium, & mensura una frontium ex utraque parte.

11 Et mensus est latitudinem liminis portæ, decem cubitorum : & longitudinem portæ, tredecim cubitorum :

12 Et marginem ante thalamos cubiti unius : & cubitus unus finis utrimque : thalami autem, sex cubitorum erant hinc & inde.

13 Et mensus est portam à tecto thalami, usque ad rectam ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum : ostium contra ostium.

14 Et fecit frontes per sexaginta cubitos : & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.

15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

16 Et fenestras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum : similiter autem erant & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum.

17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavementum stratum lapide in atrio per circuitum : triginta gazophylacia in circuitu pavementi.

18 Et pavimentum in fronte portarum, secundam longitudinem portarum erat inferius.

19 Et mensus est latitudinem à facie portæ inferioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.

20 Portam quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis atrii exterioris, mensus est tam in longitudine, quam in latitudine.

21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.

22 Fenestræ autem ejus, vestibulum, & sculpturæ secundum mensuram portæ, quæ respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.

23 Et porta atrii interioris contra portam aquilonis, & orientalem: & mensus est à porta usque ad portam centum cubitos.

24 Et eduxit me ad viam australem, & ecce porta, quæ respiciebat ad austram: & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus, juxta mensuras superiores.

25 Et fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras ceteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine viginti quinque cubitorum.

26 Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores ejus: & exaltæ palmæ erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

27 Et porta atrii interioris in via australi: & mensus est à porta usque ad portam in via australi, centum cubitos.

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam australem: & mensus est portam juxta mensuras superiores.

29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus eisdem mensuris: & fenestras ejus, & vestibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitos.

30 Et vestibulum per gyrum longitudine viginti quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

31 Et vestibulum ejus ad atrium exterius, & palmæ ejus in fronte: & octo gradus erant, quibus ascendebatur per eam.

32 Et introfluxit me in atrium interius per viam orientalem: & mensus est portam secundum mensuras superiores.

33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, sicut supra: & fenestras ejus, & vestibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.

34 Et vestibulum ejus, id est atrii exterioris: & palmæ cælatae in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.

35 Et introduxit me ad portam, quæ respiciebat ad aquilonem: & mensus est secundum mensuras superiores.

36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, & fenestras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.

37 Et vestibulum ejus respiciebat ad atrium exterius: & cælatura palmarum in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.

38 Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum: ibi lavabunt holocaustum.

39 Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde: ut Immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.

40 Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ, quæ pergit ad aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ.

41 Quattuor mensæ hinc, & quattuor mensæ inde: per latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant.

42 Quattuor autem mensæ ad holocaustum, de lapidibus quadris extractæ: longitudine cubiti unius & dimidii: & latitudine cubiti unius & dimidii: & altitudine cubiti unius: super quas ponant vasa, in quibus immolatur holocaustum, & victima.

43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum: super mensas autem carnes oblationis.

44 Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad aquilonem: & facies eorum contra viam australem, una ex latere portæ orientalis, quæ respiciebat ad viam aquilonis.

45 Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium, quod respicit viam meridianam: sacerdotum erit, qui excubant in custodiis templi.

46 Porro gazophylacium, quod respicit ad viam aquilonis, sacerdotum erit, qui excubant ad ministerium altaris, isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei.

47 Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in vestibulum templi: & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

49 Longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus, una hinc, & altera inde.

CAPVT XLI.

Dispositio reedificandi templi juxta partes singulas.

1 **E**T introduxit me in templum, & mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.

2 Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & mensus est longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

3 Et introgressus intrinsecus mensus est in fronte portæ duos cubitos: & portam, sex cubitorum: & latitudinem portæ, septem cubitorum.

4 Et mensus est longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus, viginti cubitorum ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc est sanctum sanctorum.

5 Et mensus est parietem domus sex cubitorum: & latitudinem lateris quattuor cubitorum undique per circuitum domus.

6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant emiuentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

7 Et platea erat in rotundum, ascendens suum per cochleam, & in coenaculum templi deferebat per gyrum: idcirco latus erat templum in superioribus: & sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium.

8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio:

9 Et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique.

11 Et ostium lateris ad orationem; ostium unum

ad viam aquilonis, & ostium unum ad viam australem; & latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu.

12 Et ædificium, quod erat separatum, versumque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum. paries autem ædificii, quinque cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo ejus nonaginta cubitorum.

13 Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum: & quod separatum erat ædificium, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14 Latitudo autem ante faciem domus, & ejus quod erat separatum contra orientem, centum cubitorum.

15 Et mensus est longitudinem ædificii contra faciem ejus, quod erat separatum ad dorsum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum: & templum interiùs, & vestibula atrii.

16 Limina, & fenestras obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuscujusque limen, stratumque lignum per gyrum in circuitu: terra autem usque ad fenestras, & fenestræ clausæ super ostia.

17 Et usque ad domum interiorem, & forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus, & forinsecus, ad mensuram.

18 Et fabrefacta cherubim & palmæ: & palma inter cherub & cherub, duasque facies habebat cherub.

19 Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in circuitu.

20 De terra usque ad superiora portæ, cherubim & palmæ cælatae erant in pariete templi.

21 Limen quadrangulum, & facies sanctuarii, aspectus contra aspectum.

22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo: & longitudo ejus duorum cubitorum: & anguli ejus, & longitudo ejus, & parietes ejus lignei. Et locutus est ad me: Hæc est mensa coram Domino.

23 Et duo ostia erant in templo, & in sanctuario.

24 Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, quæ in se invicem plicabantur: bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum.

25 Et cælata erant in ipsis ostiis templi cherubim, & sculpturæ palmarum, sicut in parietibus quoque expressæ erant: quam ob rem & grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus.

26 Super quæ fenestræ obliquæ , & similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus , latitudinemque parietum.

CAPVT XLII.

De gazophylaciis, cæterisque quæ ad sacrorum usum pertinent reedificandis.

1 **E**T eduxit me in atrium exterius per viam educentem ad aquilonem , & introduxit me in gazophylacium , quod erat contra separatum ædificium , & contra ædem vergentem ad aquilonem.

2 In facie longitudinis , centum cubitos ostiū aquilonis : & latitudinis quinquaginta cubitos.

3 Contra viginti cubitos atrii interioris , & contra pavimentum stratam lapide atrii exterioris , ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis , ad interiora respiciens viæ cubiti unius. Et ostia eorum ad aquilonem.

5 Vbi erant gazophylacia in superioribus humilliora : quia supportabant porticus , quæ ex illis eminebant de inferioribus , & de mediis ædificiis.

6 Tristega enim erant , & non habebant columnas , sicut erant columnæ atriorum : propterea eminebant de inferioribus , & de mediis à terra cubitis quinquaginta.

7 Et peribolus exterior secundum gazophylacia , quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia : longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris , quinquaginta cubitorum : & longitudo ante faciem templi , centum cubitorum.

9 Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori.

10 In latitudine periboli atrii , quod erat contra viam orientalem , in faciem ædificii separati , & erant ante ædificium gazophylacia.

11 Et via ante faciem eorum , juxta similitudinem gazophylaciorum , quæ erant in via aquilonis : secundum longitudinem eorum , sic & latitudo eorum : & omnis introitus eorum , & similitudines , & ostia eorum.

12 Secundum ostia gazophylaciorum , quæ erant in via respiciente ad Notum : ostium in capite viæ : quæ via erat ante vestibulum separatam per viam orientalem ingredientibus.

13 Et dixit ad me: Gazophylacia aquilonis, & gazophylacia austri, quæ sunt ante ædificium separatum: hæc sunt gazophylacia sancta: in quibus vescuntur sacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in sancta sanctorum: ibi ponent sancta sanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim sanctus est.

14 Cum autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius: & ibi reponent vestimenta sua, in quibus ministrant, quia sancta sunt: vestienturque vestimentis aliis, & sic procedent ad populum.

15 Cumque compleisset mensuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ respiciebat ad viam orientalem: & mensus est eam undique per circuitum.

16 Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensuræ, quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum.

17 Et mensus est contra ventum aquilonis quingentos calamos in calamo mensuræ per gyrum.

18 Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum.

19 Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ.

20 Per quattuor ventos mensus est murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, dividens inter sanctuarium & vulgi locum.

C A P V T X L I I I .

Gloria Domini apparsit audis propheta quod filii Israel non amplius possunt nomen Domini, & quæ sint mensuræ altaris, ac sacrificia ad ipsum septem diebus expiandum.

1 **E**T duxit me ad portam, quæ respiciebat ad viam orientalem.

2 Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem: & vox erat ei quasi vox aquarum multarum, & terra splendebat à majestate ejus.

† *Sup.* 3 † Et vidi visionem, secundum speciem, quam videram, quando venit ut disperderet civitatem: & species secundum aspectum, † quem videram juxta fluvium Chobar: & cecidi super faciem meam.

4 Et majestas Domini ingressa est templum per viam portæ, quæ respiciebat ad orientem.

5 Et

† *Sup.*
9. 1.
† *Sup.*
1. 1.

5 Et elevavit me spiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6 Et audivi loquentem ad me de domo, & vir qui stabat juxta me,

7 Dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei, & locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in æternum: & non polluent ultra domus Israel nomen sanctum meum, ipsi & reges eorum in fornicationibus suis, & in ruinis regum suorum, & in excelsis.

8 Qui fabricati sunt limen suum juxta limen meum, & postes suos juxta postes meos: & murus erat inter me & eos: & polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter quod consumpsi eos in ira mea:

9 Nunc ergo repellant procul fornicationem suam, & ruinas regum suorum à me: & habitabo in medio eorum semper.

10 Tu autem fili hominis ostende domui Israel templum, & confundantur ab iniquitatibus suis, & metiantur fabricam:

11 Et erubescant ex omnibus quæ fecerunt: Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, & introitus, & omnem descriptionem ejus, & universa præcepta ejus, cunctamque ordinem ejus, & omnes leges ejus ostende eis, & scribes in oculis eorum: ut custodiant omnes descriptiones ejus, & præcepta illius, & faciant ea.

12 Ista est lex domus in summitate montis: Omnis finis ejus in circuitu, sanctum sanctorum est: hæc est ergo lex domus.

13 Iste autem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum & palmum: in sinu ejus erat cubitus & cubitus in latitudine, & definitio ejus usque ad labium ejus, & in circuitu, palmus unus. hæc quoque erat fossa altaris.

14 Et de sinu terræ usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, & latitudo cubiti unius: & à crepidine minore usque ad crepidinem majorem quattuor cubiti, & latitudo cubiti unius.

15 Ipse autem Ariel quattuor cubitorum: & ab Ariel usque ad sursum, cornua quattuor.

16 Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis: quadrangulum æquis lateribus.

17 Et crepido quattuordecim cubitorum longitudinis, per quattuordecim cubitos latitudinis in quattuor angulis ejus: & corona in circuitu ejus dimidii cubiti, & sinus ejus unius cubiti per circui-

circutum : gradus autem ejus versi ad Orientem.

18 Et dixit ad me : Fili hominis , hæc dicit Dominus Deus : Hi sunt ritus altaris , in quacumque die fuerit fabricatum ; ut offeratur super illud holocaustum , & effundatur sanguis.

19 Et dabis Sacerdotibus , & Levitis , qui sunt de semine Sadoc , qui accedunt ad me , ait Dominus Deus , ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato.

20 Et assumens de sanguine ejus , pones super quatuor cornua ejus , & super quatuor angulos crepidinis , & super coronam in circuitu : & mandabis illud , & expiabis.

21 Et tolles vitulum , qui oblatum fuerit pro peccato : & combures eum in separato loco domus extra sanctuarium.

22 Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato : & expiabunt altare , sicut expiaverunt in vitulo.

23 Cumque compleveris expians illud , offeres vitulum de armento immaculatum , & arietem de grege immaculatum.

24 Et offeres eos in conspectu Domini : & mittent sacerdotes super eos sal , & offerent eos holocaustum Domino.

25 Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie : & vitulum de armento , & arietem de pecoribus , immaculatos offerent.

26 Septem diebus expiabunt altare , & mundabunt illud : & implebunt manum ejus.

27 Expletis autem diebus , in die octava & ultra , facient sacerdotes super altare holocausta vestra , & quæ pro pace offerunt : & placatus erò vobis , ait Dominus Deus.

C A P V T X L I V .

Porta sanctuarii clausa , qua solus Deus ingreditur : incircumcisi carne & corne non ingredientur sanctuarium , nec Levitæ qui idola secuti sunt , sed hi ministri domus erant : filii autem Sadoc sacerdotes ingredientur , & horum leges ponuntur.

1 **E**T convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris , quæ respiciebat ad Orientem : & erat clausa.

2 Et dixit Dominus ad me : Porta hæc clausa erit : non aperietur , & vir non transibit per eam : quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam , eritque clausa

3 Principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam portæ vestibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.

4 Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in conspectu domus: & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini: & cecidi in faciem meam.

5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de universis ceremoniis domus Domini, & de cunctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii.

6 Et dices ad exasperantem me domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra domus Israel:

7 Eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, & incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipem, & sanguinem: & dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris.

8 Et non servastis præcepta sanctuarii mei: & posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisos corde, & incircumcisos carne, non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israel.

10 Sed & Levitæ, qui longe recesserunt à me in errore filiorum Israel, & erraverunt à me post idola sua, & portaverunt iniquitatem suam:

11 Erunt in sanctuario meo æditui, & janitores portarum domus, & ministri domus: ipsi mactabunt holocausta, & victimas populi: & ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis.

12 Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, & facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis: idcirco levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem suam:

13 Et non appropinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum juxta sancta sanctorum: sed portabunt confusionem suam, & scelera sua quæ fecerunt.

14 Et dabo eos janitores domus in omni ministerio ejus, & in universis quæ fiunt in ea.

15 Sacerdotes autem & Levitæ filii Sadoc, qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel à me, ipsi accedent ad me ut ministrent

nistrent mihi : & stabunt in conspectu meo ut offerant mihi adipem , & sanguinem , ait Dominus Deus.

16 Ipsi ingredientur sanctuarium meum , & ipsi accedent ad mensam meam ut ministrant mihi , & custodiant ceremonias meas.

17 Cumque ingredientur portas atrii interioris , vestibus lineis induentur ; nec ascendet super eos quidquam laneum , quando ministrant in portis atrii interioris & intrinsecus.

18 Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum , & feminalia lineæ erunt in lumbis eorum , & non accingentur in sudore.

19 Cumque egredientur atrium exterius ad populum , exuent se vestimentis suis , in quibus ministraverant , & reponent ea in gazophylacio sanctuarii , & vestient se vestimentis aliis : & non sanctificabunt populum in vestibus suis.

20 Caput autem suum non radent , neque comam nutriant : sed tondentes attendant capita sua.

21 Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius.

† Lev.
21, 14.

22 † Et viduam & repudiatam non accipient uxores , sed virgines de femine domus Israel : sed & viduam , quæ fuerit vidua à sacerdote , accipient.

23 Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum & pollutum , & inter mundum & immundum ostendent eis.

24 Et cum fuerit controversia , stabunt in iudiciis meis , & iudicabunt : leges meas , & præcepta mea in omnibus sollemnitatibus meis custodient , & Sabbata mea sanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur , ne polluantur , nisi ad patrem & matrem , & filium & filiam , & fratrem & sororem , quæ alterum virum non habuerit : in quibus contaminabuntur.

26 Est postquam fuerit emundatus , septem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius , ut ministrat mihi in sanctuario , offeret pro peccato suo , ait Dominus Deus.

† Deut.
18, 1.
Num.
35, 20.

28 † Non erit autem eis hereditas , ego hereditas eorum : & possessionem non dabitis eis in Israel , ego enim possessio eorum.

29 Victimam & pro peccato & pro delicto ipsi comedent : & omne votum in Israel ipsorum erit.

30 † Et

30 † Et primitiva omnium primogenitorum, & † Exod. omnia libamenta ex omnibus quæ offeruntur, fa- 32. 29. cerdotum erunt: & primitiva ciborum vestrorum dabitur sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ.

31 † Omne morticinum, & captum à bestia † Lev. de avibus & de pecoribus non comedent Sacer- 22. 8. dotes.

C A P V T X L V.

In terræ divisione, separatim Domino primitiis, assignanda est certa portio sacerdotibus, Levitis, civitatibus, ac principi: servandaque æquitas in ponderibus, mensuris, primitiis & sacrificiis: qua sacrificia offerrentur primo ac septimo die primi mensis, & in solemnitatibus Paschæ ac Tabernaculorum.

1 CUMQUE cœperitis terram dividere sortito, separate primitias Domino, sanctificatum de terra, longitudine viginti quinque millia, & latitudinis decem millia: sanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2 Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: & quinquaginta cubitis in suburbana ejus per gyrum.

3 Et à mensura ista mensurabis longitudinem viginti quinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipso erit templum, sanctumque sanctorum.

4 Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini: & erit eis locus in domos, & in sanctuarium sanctitatis.

5 Viginti quinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis, erunt Levitis, qui ministrant domui: ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

6 Et possessionem civitatis dabitur quinque millia latitudinis, & longitudinis viginti quinque millia, secundum separationem sanctuarii, omni domui Israel.

7 Principi quoque hinc & inde in separationem sanctuarii, & in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, & contra faciem possessionis urbis: à latere Maris usque ad Mare, & à latere orientis usque ad orientem: Longitudinis autem juxta unamquamque partem à termino occidentali usque ad terminum orientalem.

8 De terra erit ei possessio in Israel: & non depopulabuntur ultra principes populum meum: sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis principes Israel: iniquitatem & rapinas intermittite, & iudicium & iustitiam facite, separate confinia vestra à populo meo, ait Dominus Deus.

10 Statera iusta: & ephi iustum, & batus iustus erit vobis.

11 Ephi & batus æqualia, & unius mensuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: iuxta mensuram cori erit æqua libratio eorum.

† Exod. 30. 11. Lev. 27. 25. Num. 3. 47. 12 † Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli, & viginti quinque sicli, & quindecim sicli, mnam faciunt.

13 Et hæ sunt primitiæ, quas tolletis: sextam partem ephi de coro frumenti, & sextam partem ephi de coro hordei.

14 Mensura quoque olei, batus olei, decima pars cori est: & decem bati eorum faciunt: quia decem bati implent eorum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum, de his quæ nutriunt Israel in sacrificium, & in holocaustum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Israel.

17 Et super principem erunt holocausta, & sacrificium, & libamina in sollempnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in univ. sollempnitatibus domus Israel: ipse faciet pro peccato sacrificium, & holocaustum, & pacifica ad expiandum pro domo Israel.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis, sumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis sanctuarium.

19 Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato: & ponet in postibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in postibus portæ atrii interioris.

20 Et sic facies in septima mensis, pro unoquoque qui ignoravit, & errore deceptus est, & expiabis pro domo.

21 In primo mense, quartadecima die mensis, erit vobis Paschæ sollempnitas: septem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro se, & pro universo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in septem dierum sollempnitate faciet holocaustum Domino septem vitulos, & septem arietes immaculatos quotidie septem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24 Et sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per singula ephi.

25 Septimo mense, quintadecima die mensis, in sollemnitate, faciet sicut supra dicta sunt per septem dies, tam pro peccato, quam pro holocausto, & in sacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta solis Sabbatis ac Calendis aperienda, & qua holocausta his diebus offeret princeps, quare porta ipse aut populus templum ingrediatur, vel egrediatur: de spontaneo & quotidiano principis holocausto: de ipsius dono filii aut servis dato: loca in quibus sacerdotes coquant sacrificia & ministri victimas populi.

1 **H**Æc dicit Dominus Deus: Porta arrii interioris, quæ respicit ad orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus sit: die autem Sabbati aperiatur, sed & in die Calendarum aperiatur.

2 Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ deforis, & stabit in limine portæ: & facient sacerdotes holocaustum ejus, & pacifica ejus: & adorabit super limen portæ, & egrediatur: porta autem non claudetur usque ad vesperam.

3 Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

4 Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino; in die Sabbati sex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5 Et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & sex agni & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut invenerit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

8 Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli portæ ingrediatur, & per eandem viam exeat.

9 Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in sollemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam portæ meridiana: porro qui ingreditur per viam portæ meridiana, egrediatur per viam portæ Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per quam ingressus est, sed e regione illius egrediatur.

10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingrediatur, & cum egredientibus egrediatur.

11 Et in nudinis , & in sollempnitatibus erit sacrificium ephi per vitulum , & ephi per arietem : agnis autem erit sacrificium sicut invenerit manus ejus : & olei hin per singula ephi.

12 Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum , aut pacifica voluntaria Domino ; aperietur ei porta quæ respicit ad orientem , & faciet holocaustum suum , & pacifica sua , sicut fieri solet in die sabbati : & egredietur , claudeturque porta postquam exierit.

13 Et agnum ejusdem anni immaculatum faciet holocaustum quotidie Domino : semper mane faciet illud.

14 Et faciet sacrificium super eo cata mane mane sextam partem ephi , & de oleo tertiam partem hin , ut misceatur similia : sacrificium Domino legitimum , jure atque perpetuum.

15 Faciet agnum , & sacrificium , & oleum cata mane mane : holocaustum sempiternum.

16 Hæc dicit Dominus Deus : Si dederit princeps donum alicui de filiis suis : hereditas ejus , filiorum suorum erit , possidebunt eam hereditarie.

17 Si autem dederit legatum de hereditate sua uni servorum suorum , erit illius usque ad annum remissionis , & revertetur ad principem : hereditas autem ejus , filiis ejus erit.

18 Et non accipiet princeps de hereditate populi per violentiam , & de possessione eorum : sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis : ut non dispergatur populus meus unusquisque à possessione sua.

19 Et introduxit me per ingressum , qui erat ex latere portæ , in gazophylacia sanctuaril ad sacerdotes , quæ respiciebant ad Aquilonem : & erat ibi locus vergens ad occidentem.

20 Et dixit ad me : Iste est locus ubi coquent sacerdotes pro peccato , & pro delicto : ubi coquent sacrificium , ut non effluent in atrium exterius , & sanctificetur populus.

21 Et eduxit me in atrium exterius , & circumdixit me per quattuor angulos atrii : & ecce atriolum erat in angulo atrii , atriola singula per angulos atrii.

22 In quattuor angulis atrii atriola disposita , quadraginta cubitorum per longum , & triginta per latum : mensuræ unius quattuor erant.

23 Et paries per circuitum ambiens quattuor atriola : & culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum.

24 Et dixit ad me : Hæc est domus culinæ ,

in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

CAPVT XLVII.

Aqua subter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum descendentes, efficiuntur torrentes quibus tandem non potest transvadari, & sanat omnia ad quae pertigerit, habens pisces & arbores fructiferas: terminus terra sancta, qua duodecim tribubus Israel & aduenis aividaenda est.

1 **E**T convertit me ad portam domus, & ecce aquae egrediebantur subter limen domus ad orientem: facies enim domus respiciebat ad orientem: aquae autem descendebant in latus templi dextrum ad meridiem altaris.

2 Et eduxit me per viam portae Aquilonis, & convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quae respiciebat ad orientem: & ecce aquae redundantes à latere dextro.

3 Cum egrederetur vir ad orientem, qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos: & traduxit me per aquam usque ad talos.

4 Rursumque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua:

5 Et mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire: quoniam intumuerant aquae profundi torrentis, qui non potest transvadari.

6 Et dixit ad me: Certe vidisti filii hominis. Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.

7 Cumque me convertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.

8 Et ait ad me: Aquae istae, quae egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, & descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, & exhibunt, & sanabuntur aquae.

9 Et omnis anima vivens, quae serpit, quocumque venerit torrentis, vivet: & erunt pisces multi satis postquam venerint illuc aquae istae, & sanabuntur, & vivent omnia, ad quae venerit torrentis.

10 Et stabunt super illas piscatores, ab Engaddi usque ad Engallim siccatio sagenarum erit: plurimae species erunt piscium ejus, sicut pisces maris magno, multitudinis nimiae:

11 In litoribus autem ejus, & in palustribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur.

12 Et super torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus:

per singulos menses afferet primitiva, quia aquæ ejus de sanctuario egredientur: & erunt fructus ejus in cibum, & folia ejus ad medicinam.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic est terminus, in quo possidebitis terram in duodecim tribubus Israel: quia Ioseph duplicem funiculum habet.

14 Possidebitis autem eam singuli æque ut frater suus; super quam levavi manum meam ut darem patribus vestris: & cadet terra hæc vobis in possessionem.

15 Hic est autem terminus terræ: ad plagam septentrionalem, à mari magno via Bethalon, venientibus Sededa,

16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ est inter terminum Damasci & confinium Emath, domus Tichon, quæ est juxta terminum Auran.

17 Et erit terminus à mari usque ad atrium Enon terminus Damasci, & ab Aquilone ad Aquilonem: terminus Emath plaga septentrionalis.

18 Porro plaga orientalis de medio Auran, & de medio Damasci, & de medio Galaad, & de medio terræ Israel, Jordanis determinans ad mare orientale, metiemini etiam plagam orientalem.

19 Plaga autem australis meridiana, à Thamar usque ad aquas contradictionis Cades: & torrens usque ad mare magnum: & hæc est plaga ad meridiem australis.

20 Et plaga maris, mare magnum à confinio per directum, donec venias Emath: hæc est plaga maris.

21 Et dividetis terram istam vobis per tribus Israel:

22 Et mitteris eam in hereditatem vobis, & advenis, qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio vestrum: & erunt vobis sicut indigenæ inter filios Israel: vobiscum dividant possessionem in medio tribuum Israel.

23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

C A P V T X L V I I I.

Divisio terre sanctæ in duodecim tribus: ubi sunt primitivæ & sanctuarium: locus Sacerdotum ac Levitarum: mensura civitatis in quadro cum suburbanis: possessio principis: & duodecim porta civitatis juxta duodecim tribus.

1 **E**T hæc nomina tribuum à finibus aquilonis juxta viam Bethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damasci ad aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei plaga orientalis mare, Dan
 2 Et

2 Et super terminum Dan , à plaga orientali usque ad plagam maris , Aser una :

3 Et super terminum Aser , à plaga orientali usque ad plagam maris , Nephthali una.

4 Et super terminum Nephthali , à plaga orientali usque ad plagam maris , Manasse una.

5 Et super terminum Manasse , à plaga orientali usque ad plagam maris , Ephraim una.

6 Et super terminum Ephraim , à plaga orientali usque ad plagam maris , Ruben una.

7 Et super terminum Ruben , à plaga orientali usque ad plagam maris , Iuda una.

8 Et super terminum Iuda , à plaga orientali usque ad plagam maris , erunt primitiæ , quas separabitis , viginti quinque millibus latitudinis & longitudinis , sicuti singulæ partes à plaga orientali usque ad plagam maris : & erit sanctuarium in medio ejus.

9 Primitiæ , quas separabitis Domino : longitudo viginti quinque millibus , & latitudo decem millibus.

10 Hæ autem erunt primitiæ sanctuarii sacerdotum : ad aquilonem longitudinis viginti quinque millia , & ad mare latitudinis decem millia , sed & ad orientem latitudinis decem millia , & ad meridiem longitudinis viginti quinque millia : & erit sanctuarium Domini in medio ejus.

11 Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis Sadoc , qui custodierunt ceremonias meas , & non erraverunt cum errarent filii Israel , sicut erraverunt & Levitæ.

12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ sanctum sanctorum , juxta terminum Levitarum.

13 Sed & Levitis similiter juxta fines sacerdotum viginti quinque millia longitudinis , & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti & quinque millium , & latitudo decem millium.

14 Et non vendabunt ex eo , neque mutabunt , neque transferentur primitiæ terræ , quia sanctificatæ sunt Domino.

15 Quinque millia autem quæ supersunt in latitudinæ per viginti quinque millia , profana erunt urbis in habitaculum , & in suburbana : & erit civitas in medio ejus.

16 Et hæ mensuræ ejus : ad plagam septentrionalem quingenta & quattuor millia : & ad plagam meridianam , quingenta & quattuor millia : & ad plagam orientalem , quingenta & quattuor millia : & ad plagam occidentalem , quingenta & quattuor millia.

17 Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem ducenta quinquaginta, & ad meridiem ducenta quinquaginta, & ad orientem ducenta quinquaginta, & ad mare ducenta quinquaginta.

18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii, decem millia in orientem, & decem millia in occidentem, erunt sicut primitiæ sanctuarii: & erunt fruges ejus in panes his qui serviunt civitati.

19 Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Israel.

20 Omnes primitiæ viginti quinque millium, per viginti quinque millia in quadrum, separabuntur in primitias sanctuarii, & in possessionem civitatis.

21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii, & possessionis civitatis: & regione viginti quinque millium primitiarum usque ad terminum orientalem: sed & ad mare, & regione viginti quinque millium usque ad terminum maris, similiter in partibus principis erit: & erunt primitiæ sanctuarii, & sanctuarium templi in medio ejus.

22 De possessione autem Levitarum, & de possessione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Iuda, & inter terminum Benjamin, & ad principem pertinēbit.

23 Et reliquis tribubus: A plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Benjamin una.

24 Et contra terminum Benjamin, à plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Simeon una.

25 Et super terminum Simeonis, à plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Issachar una.

26 Et super terminum Issachar, à plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Zabulon una.

27 Et super terminum Zabulon, à plaga orientali usque ad plagam maris, Gad una.

28 Et super terminum Gad, ad plagam Austri in Meridie: & erit finis de Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum.

29 Hæc est terra, quam mittetis in sortem tribubus Israel: & hæc partitiones earum, ait Dominus Deus.

30 Et hi egressus civitatis: A plaga septentrionali quingentos & quatuor millia mensurabis.

31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Israel, portæ tres à septentrione, porta Ruben una, porta Iuda una, porta Levi una.

32 Et ad plagam orientalem, quingentos & quattuor millia : & portæ tres, porta Ioseph una, porta Benjamin una, porta Dan una.

33 Et ad plagam meridianam, quingentos & quattuor millia metieris : & portæ tres, porta Simeonis una, porta Issachar una, porta Zabulon una.

34 Et ad plagam occidentalem, quingentos & quattuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una.

35 Per circuitum, decem & octo millia : & nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHEZIA DANIELIS.

CAPVT I.

Daniel, Ananias, Misael & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldaeorum assent regi: mutatisque ipsorum nominibus, obtinent à præposito eunuchorum ut solis vescantur leguminibus, aquam bibentes: quo factò, facies ipsorum corpulentiores erant quam illorum qui cibo regio vescabantur: quibus Deus sapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam somniorum.

1 **A**Nno tertio regni Ioakim regis Iuda, venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Ierusalem, & obsedit eam:

2 Et tradidit Dominus in manu ejus Ioakim regem Iuda, & partem vasorum domus Dei: & a portavit ea in terram Sennaar in domum dei sui, & vasa intulit in domum thesauri dei sui.

3 Et ait rex Asphenez præposito Eunuchorum, ut introduceret de filiis Israel, & de femine regio & tyrannorum,

4 Pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldaeorum.

5 Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis.

6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Iuda, Daniel, Ananias, Misael, & Azarias.

7 Et imposuit eis præpositus eunuchorum,

nomina, Danieli, Baltassar; Ananiæ, Sidrach; Mifaeli, Mifach; & Azariæ, Abdenago.

8 Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus; & rogavit eunuchorum præpositum ne contaminaretur.

9 Dedit autem Deus Danieli gratiam & misericordiam in conspectu principis eunuchorum.

10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielelem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores præ ceteris adolescentibus cœvis vestris, condemnabit caput meum regi.

11 Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielelem, Ananiam, Mifaelem, & Azariam:

12 Tenta nos obsecro servos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum:

13 Et contemplare vultus nostros, & vultus puerorum qui vescuntur cibo regio: & sicut videris, facies cum servis tuis.

14 Qui, audito sermone hujuscemodi, tentavit eos diebus decem.

15 Post dies autem decem, apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescabantur cibo regio.

16 Porro Malasar tollebat cibaria & vinum potus eorum: dabatque eis legumina.

17 Pueris autem his dedit Deus scientiam & disciplinam, in omni libro & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum.

18 Completis itaque diebus, post quos dixerat rex ut introducerentur: introduxit eos præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor.

19 Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Ananias, Mifael, & Azarias: & steterunt in conspectu Regis.

20 Et omne verbum sapientiæ & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex, invenit in eis decuplum, super cunctos arifolos & magos, qui erant in universo regno ejus.

† *Infr.*
6. 28.

21 † Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

C A P V T II.

Cum sapientes Chaldaei somnium Nabuchodonosor conjectare non potentes, juberentur omnes interviri, oranti Danieli revelatum est mysterium, qui regi aperit somniana

somnium ipsius de magna quadam statua, ejusque declarationem de quattuor regnis: quo facto Nabuchodonosor Daniele adoravit, & hostias ac incensum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

1 **I**N anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit Nabuchodonosor somnium, & conturbatus est spiritus ejus, & somnium ejus fugit ab eo.

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi somnia sua: qui cum venissent, steterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex: Vidi somnium; & mente confusus ignoro quid viderim.

4 Responderuntque Chaldæi regi Syriace: Rex in sempiternum vive: dic somnium servis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.

5 Et respondeus rex ait Chaldæis: Sermo recessit à me: nisi indicaveritis mihi somnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus vestrae publicabuntur.

6 Si autem somnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis à me: somnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.

7 Responderunt secundo, atque dixerunt: Rex somnium dicat servis suis, & interpretationem illius indicabimus.

8 Respondit rex, & ait: Certe novi quod tempus redimatis, scientes quod recellerit à me sermo.

9 Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem & deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam quod interpretationem quoque ejus veram loquamini.

10 Respondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere: sed neque regum quisquam magnus & potens verbum hujuscemodi sciscitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.

11 Sermo enim, quem tu quaris, rex, gravis est: nec reperietur quisquam, qui indicet illum in conspectu regis: exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio.

12 Quo audito, rex in furore & in ira magna præcepit, ut perirent omnes sapientes Babylonis.

13 Et egressa sententia, sapientes interficiebantur: quærebanturque Daniel & socii ejus, ut perirent.

14 Tunc Daniel requisivit de Rege atque sententia, ab Arioch principe militiæ regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis.

15 Et interrogavit eum, qui à rege potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia à facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli,

16 Daniel ingressus rogavit regem, ut tempus daret sibi ad solutionem iudicandam regi.

17 Et ingressus est domum suam, Ananiæque & Misaeli & Azariæ sociis suis indicavit negotium:

18 Ut quærerent misericordiam à facie Dei cæli super sacramento isto, & non perirent Daniel & socii ejus cum ceteris sapientibus Babylonis.

19 Tunc Danieli mysterium per vilionem nocte revelatum est: & benedixit Daniel Deum cæli.

20 Et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à sæculo & usque in sæculum: quia sapientia & fortitudo ejus sunt.

21 Et ipse mutat tempora, & ætates: transfert regna, atque constituit: dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinam:

22 Ipse revelat profunda, & abscondita, & novit in tenebris constituta: & lux cum eo est.

23 Tibi Deus patrum nostrorum confiteor, teque laudo: quia sapientiam & fortitudinem dedisti mihi: & nunc ostendisti mihi quæ rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis.

24 Post hæc Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas: introduce me in conspectu regis, & solutionem regi narrabo.

25 Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: inveni hominem de filiis transmigrationis Juda, qui solutionem regi annunciet.

26 Respondit rex, & dixit Danieli, cujus nomen erat Baltassar: Putasne vere potes mihi indicare somnium, quod vidi, & interpretationem ejus?

27 Et respondens Daniel coram rege, ait: Mysterium, quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli, & aruspices nequeunt indicare regi.

28 Sed est Deus in cælo revelans mysteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor, quæ ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium tuum, & visiones capitis tui in cubili tuo hujuscemodi sunt:

29 Tu rex cogitare coepisti in strato tuo, quid esset

esset futurum post hæc : & qui revelat mysteria, ostendit tibi quæ ventura sunt.

30 Mihi quoque non in sapientia, quæ est in me plus quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc revelatum est : sed ut interpretatio regi manifesta fieret, & cogitationes mentis tuæ scires.

31 Tu rex videbas, & ecce quasi statua una grandis : statua illa magna, & statura sublimis stabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32 Hujus statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porro venter & femora ex ære.

33 Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.

34 Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus : & percussit statuam in pedibus ejus ferreis & fictilibus, & comminuit eos.

35 Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ atæ, quæ rapta sunt vento : nullusque locus inventus est eis : lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & implevit universam terram.

36 Hoc est somnium : Interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.

37 Tu rex regum es : & Deus cæli, regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit tibi :

38 Et omnia in quibus habitant filii hominum, & bestię agri : volucres quoque cæli dedit in manu tua, & sub ditione tua universa constituit : tu es ergo caput aureum.

39 Et post te consurget regnum aliud minus te argenteum : & regnum tertium aliud æreum, quod imperabit universæ terræ.

40 Et regnum quartum erit velut ferrum. quomodo ferrum comminuit & domat omnia, sic comminuet & conteret omnia hæc.

41 Porro quia vidisti pedum, & digitorum partem testæ figuli, & partem ferream : regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mistum testæ ex luto.

42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles : ex parte regnum erit solidum, & ex parte contritum.

43 Quod autem vidisti ferrum mistum testæ ex luto, commiscebantur quidem humano semine, sed non adhærebunt sibi, sicuti ferrum misceri non potest testæ.

44 In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipat.

diffipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet uniuersa regna hæc: & ipsum stabit in æternum.

45 Secundum quod uidiſti, quod de monte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magis oſtendit regi quæ uentura ſunt poſtea. & uerum eſt ſomnium, & fidelis interpreta-tio ejus.

46 Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem ſuam, & Danieleſ adorauit, & hoſtias & inceuſum præcepit ut ſacrificarent ei.

47 Loquens ergo rex, ait Danieli: Vere Deus ueſter Deus deorum eſt, & Dominus regum, & reuelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum.

48 Tunc rex Danieleſ in ſublime extulit, & munera multa & magna dedit ei: & conſtituit eum principem ſuper omnes provincias Babylo-nis, & præfectum magiſtratum ſuper cunctos ſapientes Babylo-nis.

49 Daniel autem poſtulauit à rege, & conſtituit ſuper opera provinciæ Babylo-nis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel erat in foribus regis.

C A P V T I I I.

Ananias, Miſael, & Azarias uolentes adorare ſtatuum quam rex Nabuchodonosor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illaſi manentes conſententur Domino, quod propter peccata ſua gentis, paterentur afflictiones: & petentes ejus miſericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonosor an-nuaduerſens obſtupuit, & illi de fornace egreſſis benedixit Deum ipſorum, jubens ut occidatur quiſquis ipſum blaſphemauerit.

1 **N**abuchodonosor rex fecit ſtatuum auream, altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit eam in campo Dura provinciæ Babylo-nis.

2 Itaque Nabuchodonosor rex miſit ad congregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices, duces, & tyrannos, & præfectos, omneſque principes regionum, ut conuenirent ad dedicationem ſtatue, quam erexerat Nabuchodonosor rex.

3 Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, & judices, duces, & tyranni, & optimates qui erant in poteſtatibus conſtituti, & uniuerſi principes regionum, ut conuenirent ad dedicationem ſtatue,
quam

quam erexerat Nabuchodonosor rex. stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex :

4 Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis :

5 In hora, qua audieritis sonitum tubæ & fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphonix, & universi generis musicorum, cadentes adorete statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex.

6 Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Post hæc igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphonix, & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex.

8 Statimque in ipso tempore accedentes vici Chaldæi accusaverunt Iudæos :

9 Dixeruntque Nabuchodonosor Regi: Rex in æternum vive :

10 Tu rex posuisti decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphonix, & universi generis musicorum, prosteruat se, & adoret statuam auream :

11 Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

12 Sunt ergo viri Iudæi, quos constituisti super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: viri isti contempserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & statuam auream, quam erexisti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonosor in furore & in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Misach, & Abdenago: qui confestim adducti sunt in conspectu regis.

14 Pronunciansque Nabuchodonosor rex ait eis: Verene Sidrach, Misach, & Abdenago, deos meos non colitis, & statuam auream, quam constitui, non adoratis ?

15 Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphonix, omnisque generis musicorum, prosternite vos, & adorete statuam quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea ?

16 Respondentes Sidrach, Misach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi.

17 Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis. & de manibus tuis, ô rex, liberare.

18 Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonosor repletus est furore: & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, & Abdenago, & præcepit ut succenderetur fornax septulum quam succendi consueverat.

20 Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

21 Et confestim viri illi victi, cum bracciis suis, & tiaris, & calceamentis, & vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis,

22 Nam iussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23 Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur in Hebrais voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabile & gloriosum nomen tuum in sæcula:

27 Quia justus es in omnibus quæ fecisti nobis, & universa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.

28 Iudicia enim vera fecisti, juxta omnia quæ induxisti super nos, & super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem: quia in veritate, & in iudicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra.

29 Peccavimus enim, & inique egimus recedentes à te: & deliquimus in omnibus:

30 Et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus sicut præceperas nobis ut bene nobis esset.

31 Omnia ergo, quæ induxisti super nos, & universa, quæ fecisti nobis, in verò iudicio fecisti.

32 Et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum, & pessimorum, praevaricatorumque, & regi injusto & pessimo ultra omnem terram.

33 Et nunc non possumus aperire os: confusio & opprobrium facti sumus servis tuis, & his qui colunt te.

34 Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum:

35 Neque auferas misericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum:

36 Quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas cæli, & sicut arenam quæ est in litore maris:

37 Quia Domine imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra.

38 Et non est in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te,

39 Ut possimus invenire misericordiam tuam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur.

40 Sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in millibus agnorum piugulum: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non est confusio confidentibus in te.

41 Et nunc sequimur te in toto corde, & timeamus te, & quærimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos: sed fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam, & secundum multitudinem misericordiarum tuarum.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo Domine:

44 Et confundantur omnes, qui ostendunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et sciant quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terrarum.

46 Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem, naphtha, & stappa, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma super fornacem cubicis quadraginta novem:

48 Et erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldaeis.

49 Angelus autem Domini descendit cum Azaria,

& sociis ejus, in fornacem: & excussit flammam ignis de fornace,

50 Et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.

51 Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum: & laudabilis, & gloriosus, & superexaltatus in sæcula. & benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum: & laudabile, & superexaltatum in omnibus sæculis.

53 Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ: & superlaudabilis, & supergloriosus in sæcula.

54 Benedictus es in throno regni tui: & superlaudabilis, & superexaltatus in sæcula.

55 Benedictus es, qui intueris abyssos, & sedes super cherubim: & laudabilis, & superexaltatus in sæcula.

56 Benedictus es in firmamento cæli: & laudabilis & gloriosus in sæcula.

57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

7 Psal.
148. 3.

59 † Benedicite cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

60 Benedicite aquæ omnes, quæ super caelos sunt, Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

62 Benedicite sol & luna Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

63 Benedicite stellæ cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

64 Benedicite omnis imber & ros Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

65 Benedicite omnes spiritus Dei Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

66 Benedicite ignis & æstus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

67 Benedicite frigus & æstus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

68 Benedicite rores & pruina Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

69 Benedicite gelu & frigus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

70 Bene-

- 70 Benedicite glacies & nives Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 71 Benedicite noctes & dies Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 72 Benedicite lux & tenebræ Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 73 Benedicite fulgura & nubes Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 74 Benedicat terra Dominum : laudet & superexaltet eum in sæcula.
- 75 Benedicite montes & colles Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 76 Benedicite uniuersa germinantia in terra Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 77 Benedicite fontes Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 78 Benedicite maria & flumina Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 79 Benedicite cete ; & omnia quæ moventur in aquis , Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 80 Benedicite omnes volucres cæli Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 81 Benedicite omnes bestię , & pecora Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 82 Benedicite filii hominum Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 83 Benedicat Israel Dominum : laudet & superexaltet eum in sæcula.
- 84 Benedicite sacerdotes Domini Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 85 Benedicite serui Domini Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 86 Benedicite spiritus & animæ iustorum Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 87 Benedicite sancti & humiles corde Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- 88 Benedicite Anania , Azaria , Misael Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.
- Quia eruit nos de inferno , & salvos fecit de manu mortis , & liberavit nos de medio ardentis flammæ , & de medio ignis eruit nos.
- 89 Confitemini Domino , quoniam bonus ; quoniam in sæculum misericordia ejus.
- 90 Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum : laudate & confitemini ei , quia in omnia sæcula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus. de Theodotionis editione translata sunt.

91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, & surrexit prope, & ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi, dixerunt: Vere rex.

92 Respondit, & ait: Ecce ego video quattuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.

93 Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Misach, & Abdenago, servi Dei excelsi, egredimini, & venite. Statimque egressi sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de medio ignis.

94 Et congregati satrapæ, & magistratus, & iudices, & potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non esset adustus, & sarabala eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos.

95 Et erumpens Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago, qui misit angelum suum, & eruit servos suos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora sua ne servirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo.

96 A me ergo positum est hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, dispereat, & domus ejus vastetur: neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare.

97 Tunc rex promovit Sidrach, Misach, & Abdenago, in provincia Babylonis.

98 NABUCHODONOSOR rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in universa terra, pax vobis multiplicetur.

99 Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare

100 Signa ejus, quia magna sunt; & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum sempiternum, & † potestas ejus in generationem & generationem.

C A P V T I V.

Somnium regis Nabuchodonosor de excelsa arbore præcisa solus Daniel interpretatur, quod ipse regno pulsus ad septem annos cum bestiis ageret: hortatur regem ut elemosinis suis redimat peccata: sed compleretur

pletur nihilominus somnium propter illius superbiam, donec Deum cali recognovit, & tunc in suum regnum restituitur.

1 EGO Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo:

2 Somnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meae in strato meo, & visiones capitis mei, conturbaverunt me.

3 Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis, & ut solutionem somni indicarent mihi.

4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldaei, & aruspices, & somnium narraui in conspectu eorum: & solutionem ejus non indicaverunt mihi:

5 Donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Baltassar secundum nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso: & somnium coram ipso locutus sum.

6 Baltassar princeps ariolorum, quoniam ego scio quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, & omne sacramentum non est impossibile tibi: visiones somniorum meorum, quas vidi, & solutionem earum narra.

7 Visio capitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in medio terrae, & altitudo ejus nimia.

8 Magna arbor, & fortis: & proceritas ejus contingens caelum: aspectus illius erat usque ad terminos universae terrae.

9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius: & esca universorum in ea. subter eam habitabant animalia & bestiae, & in ramis ejus conversabantur volucres caeli: & ex ea vescebatur omnis caro.

10 Videbam in visione capitis mei super stratum meum, & ecce vigil & sanctus de caelo descendit.

11 Clamavit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & praecidite ramos ejus: excutite folia ejus, & dispergite fructus ejus: fugiant bestiae quae subter eam sunt, & volucres de ramis ejus.

12 Verumtamen germen radicum ejus in terra finite, & alligetur vinculo ferreo & aereo, in herbis quae foris sunt, & tore caeli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terrae.

13 Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei: & septem tempora mutantur super eum.

14 In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & petitio: donec cogoscant viventes, quoniam

quoniam dominatur Excelsus in regno hominum :
 & cuiuscumque voluerit , dabit illud , & humili-
 mum hominem constituet super eum.

15 Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor rex :
 tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus :
 quia omnes sapientes regni mei non queunt solu-
 tionem edicere mihi : tu autem potes , quia spiri-
 tus deorum sanctorum in te est.

16 Tunc Daniel , cuius nomen Baltassar , coepit
 intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora :
 & cogitationes ejus conturbabant eum. Respon-
 dens autem rex ait : Baltassar , somnium & inter-
 pretatio ejus non conturbent te. Respondit Baltas-
 sar , & dixit : Domine mi , somnium his qui te
 oderunt , & interpretatio ejus hostibus tuis sit.

17 Arborem quam vidisti sublimem atque robu-
 stam , cuius altitudo pertingit ad caelum , & aspe-
 ctus illius in omnem terram :

18 Et rami ejus pulcherrimi , & fructus ejus ni-
 mius , & esca omnium in ea , subter eam habitau-
 ges bestiae agri , & in ramis ejus commorantes aves
 caeli :

19 Tu es rex , qui magnificatus es , & invaluisti :
 & magnitudo tua crevit , & pervenit usque ad cae-
 lum , & potestas tua in terminos universae terrae.

20 Quod autem vidit rex vigilem & sanctum
 descendere de caelo , & dicere : Succidite arborem ,
 & dissipate illam , attamen germen radicum ejus
 in terra dimittite , & vinciatur ferro & aere in her-
 bis foris , & rore caeli conspergatur , & cum feris
 sit pabulum ejus , donec septem tempora mutantur
 super eum :

21 Haec est interpretatio sententiae Altissimi , quae
 pervenit super dominum meum regem :

† *Isf.* 5. 21. Ejicient te ab hominibus , & cum bestiis fe-
 risque erit habitatio tua , & † foenum ut bos co-
 medes , & rore caeli infunderis : septem quoque
 tempora mutabuntur super te , donec scias quod
 dominetur Excelsus super regnum hominum , &
 cuiuscumque voluerit , det illud.

22 Quod autem praecipit ut relinqueretur ger-
 men radicum ejus , id est arboris : regnum tuum
 tibi manebit , postquam cognoveris potestatem esse
 caelestem.

† *Eccli.* 3. 33. Quam ob rem rex consilium meum placeat
 tibi , † & peccata tua elemosynis redime , & ini-
 quitates tuas misericordiis pauperum : forsitan
 ignoscet delictis tuis.

23 Omnia haec venerunt super Nabuchodonosor
 regem.

26 Post finem mensium duodecim , in aula Baby-
lonis deambulabat.

27 Responditque rex , & ait : Nonne hæc est
Babylon magna , quam ego ædificavi in domum
regni , in robore fortitudinis meæ , & in gloria
decoris mei ?

28 Cumque sermo adhuc esset in ore regis , vox
de cælo ruit : Tibi dicitur Nabuchodonosor rex :
Regnum tuum transibit à te ,

29 Et ab hominibus ejicient te & cum bestiis &
feris erit habitatio tua : fœnum quasi bos comedes,
& septem tempora mutabuntur super te , donec
scias quod dominetur Excelsus in regno hominum,
& cuicumque voluerit , det illud.

30 Eadem hora sermo completus est super Na-
buchodonosor , & ex hominibus abjectus est , &
fœnum ut bos comedit , & rore cæli corpus ejus
infectum est : donec capilli ejus in similitudinem
aquilarum crescerent , & unguis ejus quasi a-
vium.

31 Igitur post finem dierum , ego Nabuchodo-
nosor oculos meos ad cælum levavi , & sensus meus
redditus est mihi : & Altissimo benedixi , & vi-
ventem in sempiternum laudavi , & glorificavi :
† quia potestas ejus potestas sempiterna , & regnum
ejus in generationem & generationem.

† Sup. 3.
106.

32 Et omnes habitatores terræ apud eum in ni-
hilum reputati sunt : juxta voluntatem enim suam
facit tam in virtutibus cæli quam in habitatori-
bus terræ : & non est qui resistat manui ejus , &
dicat ei : Quare fecisti ?

33 In ipso tempore sensus meus reversus est ad
me , & ad honorem regni mei decoremque per-
veni : & figura mea reversa est ad me : & optima-
tes mei , & magistratus mei requisierunt me , & in
regno meo restitutus sum : & magnificentia amplior
addita est mihi ,

34 Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo , &
magnifico , & glorifico regem cæli : quia omnia
opera ejus vera , & viæ ejus judicia , & gradientes
in superbia potest humiliare.

C A P V T V.

*Postquam Baltassar in convivio bibit cum suis ,
ex vasis templi Domini , laudando idola sua ,
vidit digitos in pariete scribentes : quam scriptu-
ram solus Daniel legere potuit & interpretari ,
nempe quod quia secutus ipsam Nabuchodonosor
elevaverat cor suum contra Deum laudans idola ,
similiter auferetur ei regnum : honorato igitur Da-
niel ,*

nile, ac rege ea nocte interempto, successit Darius Medus.

1 **B**altassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille: & unusquisque secundum suam bibebat ætatem.

2 Præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Ierusalem, ut biberent in eis rex & optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinæ.

3 Tunc allata sunt vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat de templo, quod fuerat in Ierusalem: & biberunt in eis rex & optimates ejus, uxores & concubinæ illius.

4 Bibebant vinum, & laudabant deos suos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneosque & lapideos.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae: & rex aspiciebat articulos manus scribentis.

6 Tunc facies regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum: & compages renuta ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.

7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldaeos, & aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, & interpretationem ejus manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, & torquem auream habebit in collo, & tertius in regno meo erit.

8 Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi.

9 Unde rex Baltassar satis conturbatus est, & vultus illius immutatus est: sed & optimates ejus turbabantur.

10 Regina autem, pro re quæ acciderat regi, & optimatibus ejus, domum convivii ingressa est: & proloquens ait: Rex in æternum vive: non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur.

11 Eñ vir in regno tuo, qui spiritum deorum sanctorum habet in se: & in diebus patris tui scientia & sapientia inventæ sunt in eo: nam & rex Nabuchodonosor pater tuus, principem magorum, incantatorum, Chaldaeorum, & aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, ò rex:

12 Quia spiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque & interpretatio somniorum, & ostensio secre-

secretorum, ac solutio ligatorum, inventæ sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex posuit nomen Baltassar, nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.

13 Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Iudæ, quem adduxit pater meus rex de Iudæa?

14 Audivi de te, quoniam spiritum deorum habes: & scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inventæ sunt in te.

15 Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, & interpretationem ejus indicarent mihi: & nequiverunt sensum hujus sermonis edicere.

16 Porro ego audivi de te, quod possis obscura interpretari, & ligata dissolvere: si ergo vales scripturam legere, & interpretationem ejus iudicare mihi, purpura vestieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris.

17 Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sunt tibi, & dona domus tuæ alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem ejus ostendam tibi.

18 O rex, Deus Altissimus, regnum & magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo.

19 Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus, & linguæ, tremebant & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat.

20 Quando autem elevatum est cor ejus, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de folio regni sui, & gloria ejus ablata est:

21 † Et à filiis hominum ejectus est, sed & cor † *Sup.*
ejus cum bestiis positum est, & cum onagris erat *4. 21.*
habitatio ejus: fœcum quoque ut bos comedebat, & rore cæli corpus ejus infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum: & quemcumque voluerit, suscitabit super illud.

22 Tu quoque filius ejus Baltassar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia:

23 Sed adversum Dominatorem cæli elevatus es: & vasa domus ejus allata sunt coram te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinae tuæ, vinum bibistis in eis, deos quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneosque & lapi-
X 5 deos,

deos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti: porro Deum, qui habet statum tuum in manu sua, & omnes vias, non glorificasti.

24 Idcirco ab eo missus est articulus manus, quæ scripsit hoc, quod exaratum est.

25 Hæc est autem scriptura, quæ digesta est: **M A N E, T H E C E L, P H A R E S.**

26 Et hæc est interpretatio sermonis. **M A N E:** numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud.

27 **T H E C E L:** appensus es in statera, & inventus es minus habens.

28 **P H A R E S:** divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis.

29 Tunc jubente rege indutus est Daniel purpura, & circumdata est torques aurea collo ejus: & prædicatum est de eo quod haberet potestatem verius in regno suo.

30 Eadem nocte interfectus est Baltasar rex Chaldæus.

31 Et Darius Medus successit in regnum annos natus sexagintaduos.

C A P V T V I.

Daniel supra satrapas regni constituitur, & accusatus quod regis edictum non servasset, quia Deum caliorabat, missus est in lacum leonum; sequentique die illusus eductus, immisus ac subito dilaniatus ejus accusatoribus: quare motus rex, in suis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

1 **P**Lacuit Dario, & constituit super regnum satrapas centum & viginti, ut essent in toto regno suo.

2 Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut satrapæ illis redderent rationem, & rex non sustineret molestiam.

3 Igitur Daniel superabat omnes principes & satrapas: quia spiritus Dei amplior erat in illo.

4 Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum: unde principes & satrapæ quærebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullamque causam & suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, & omnis culpa & suspicio non inveniretur in eo.

5 Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui.

6 Tunc principes & satrapæ surripuerunt regi, & sic locuti sunt ei: Dari rex in æternum vive:

7 Consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus, & satrapæ, senatores, & judices, ut decre-

decretum imperatorium exeat, & edictum: Ut omnis qui petierit aliquam petitionem à quocumque deo & homine, usque ad triginta dies, nisi à te rex, mittatur in lacum leonum.

8 Nunc itaque rex confirma sententiam, & scribe decretum: ut non immutetur quod statutum est à Medis & Persis, nec prævaricari cuiquam liceat.

9 Porro rex Darius proposuit edictum, & statuit.

10 Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: & fenestris apertis in coenaculo suo contra Ierusalem tribus temporibus in die steterat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & ante facere consueverat.

11 Viri ergo illi curiosius inquirentes, invenerunt Danielem orantem & obsecrantem Deum suum.

12 Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis & hominibus, usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo, juxta decretum Medorum atque Persarum, quod prævaricari non licet.

13 Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iuda, non curavit de lege tua, & de edicto quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua.

14 Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: & pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, & usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum.

15 Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutari.

16 Tunc rex præcepit; & adduxerunt Danielem, & miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.

17 Allatusque est lapis unus, & positus est super os lacu: quem obsignavit rex anulo suo, & anulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem.

18 Et abiit rex in domum suam, & dormivit incoenatus, cibi que non sunt allati coram eo, insuper & somnus recessit ab eo.

19 Tunc rex primo diluculo confurgens, festinus ad lacum leonum perrexit:

20 Appropinquansque lacui, Daniele voce lacrymabili inclamavit, & affatus est eum: Daniel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare à leonibus?

21 Et Daniel regi respondens ait: Rex in æternum vive:

† 1 Ma-
chab. 2.
60.

22 † Deus meus misit angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo iustitia inventa est in me: sed & coram te, rex, delictum non feci.

23 Tunc vehementer rex gavisus est super eo, & Daniele præcepit educi de lacu: eductusque est Daniel de lacu, & nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo.

24 Iubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Daniele: & in lacum leonum missi sunt, ipsi, & filii, & uxores eorum: & non pervenerunt usque ad pavimentum lacu, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.

25 Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus, & linguis, habitantibus in universa terra: P A X vobis multiplicetur,

26 A me constitutum est decretum, ut in universo imperio & regno meo, tremiscant & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, & æternus in sæcula: & regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in æternum.

27 Ipse liberator, atque salvator, faciens signa & mirabilia in cælo & in terra: qui liberavit Daniele de lacu leonum.

† Sup.
1. 21.

28 † Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persæ.

C A P V T VII.

Visio Danielis de quattuor bestiis quattuor regna designantibus: de antiquo alicuius & throno ejus ac ministris, quo judicante perierunt bestia: ad hunc accedens filius hominis accipit potestatem æternam & incorruptibile regnum: acclarantur regna per bestias designata, & maxime quo per quartam bestiam & ejus cornua designentur, qua regnabit usque ad tempus & tempora & dimidium temporis.

1 **A**Nno primo Baltasar regis Babylonis, Daniel somnium vidit: visio autem capitis ejus in cubili suo: & somnium scribens, brevi sermone comprehendit: summamque perstringens, ait:

2 Vide-

2 Videbam in visione mea nocte, & ecce quattuor venti cæli pugnabant in mari magno.

3 Et quattuor bestiarum grandes ascendebant de mari diversæ inter se.

4 Prima quasi leæna, & alas habebat aquilæ: aspiciebam donec evulsæ sunt alæ ejus, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei.

5 Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit: & tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus ejus, & sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas.

6 Post hæc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus, & alas habebat quasi avis, quattuor super se, & quattuor capita erant in bestia, & potestas data est ei.

7 Post hæc aspiciebam in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus suis concalcans: dissimilis autem erat ceteris bestiis, quas videram ante eam, & habebat cornua decem:

8 Considerabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum: & tria de cornibus primis evulsa sunt à facie ejus: & ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, & os loquens ingentia.

9 Adspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, & capilli capitis ejus quasi lana munda: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis accensus.

10 † Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus. millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei iudicium sedit, & libri aperti sunt. † *Apoç.* 5. 11.

11 Aspiciebam propter vocem sermonum grandinum, quos cornu illud loquebatur; & vidi quoniam interfecta esset bestia, & perisset corpus ejus, & traditum esset ad comburendum igni:

12 Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, & tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus & tempus.

13 Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit: & in conspectu ejus obrulerunt eum. † *Luc.* 1. 32.

14 Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient: † potestas ejus, potestas æterna, quæ non † *Mich.* 4. 7. *Sup.* 3. non 100.

non auferetur : & regnum ejus , quod non corrumpetur.

15 Horruit spiritus meus, ego Daniel territus sum in his , & visiones capitis mei conturbaverunt me.

16 Accessi ad unum de assistentibus , & veritatem quæream ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum , & docuit me :

17 Hæ quattuor bestiaæ magnæ : quattuor sunt regna , quæ consurgent de terra.

18 Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi : & obtinebunt regnum usque in sæculum , & sæculum sæculorum.

19 Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta , quæ erat dissimilis valde ab omnibus , & terribilis nimis : dentes & unguis ejus ferrei , comedebat , & comminuebat , & reliqua pedibus suis conculcabat :

20 Et de cornibus decem , quæ habebat in capite : & de alio , quod orum fuerat , ante quod ceciderant tria cornua : & de cornu illo , quod habebat oculos , & os loquens grandia , & majus erat ceteris.

21 Aspiciebam , & ecce cornu illud faciebat bellum aduersus sanctos , & præualebat eis ,

22 Donec venit antiquus dierum , & iudicium dedit sanctis excelsi , & tempus aduenit , & regnum obtinuerunt sancti.

23 Et sic ait : Bestia quarta , regnum quartum erit in terra , quod majus erit omnibus regnis , & devorabit universam terram , & conculcabit , & comminuet eam.

24 Porro cornua decem ipsius regni , decem reges erunt : & alius conturget post eos , & ipse potentior erit prioribus , & tres reges humiliabit.

25 Et sermones contra Excelsum loquetur , & sanctos Altissimi conteret : & putabit quod possit mutare tempora , & leges , & tradentur in manu ejus usque ad tempus , & tempora , & dimidium temporis.

26 Et iudicium sedebit , ut auferatur potentia , & conteratur , & dispercat usque in finem.

27 Regnum autem , & potestas , & magnitudo regni , quæ est subter omne cælum , detur populo sanctorum Altissimi : cuius regnum sempiternum est , & omnes reges seruiant ei , & obediant.

28 Hucusque huius verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar , & facies mea mutata est in me : verbum autem in corde meo conservavi.

C A P V T V I I I.

Vifio de ariete duorum cornuum, & hirco unius ac poftmodum quattuor cornuum, qui devicit arietem: quorum ille regem Medorum ac Perfaram designat, hic autem regem Græcorum; additur prophetia de rege impudente, ipfiusque tyrannide, dolo & superbia, qui sine manu conteritur.

1 **A**Nno tertio regni Baltassar regis, vifio apparuit mihi. Ego Daniel, poft id quod videram in principio.

2 Vidi in vifione mea, cum eſſem in Suſis caſtro, quod eſt in Ælam regione: vidi autem in vifione eſſe me ſuper portam Vlai.

3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus ſtabat ante paludem, habens cornua excelfa, & unum excelfius altero atque ſuccreſcens. Poſtea

4 Vidi arietem cornibus ventilantem contra Occidentem, & contra Aquilonem, & contra Meridiem, & omnes beſtiæ non poterant reſiſtere ei, neque liberari de manu ejus: fecitque ſecundum voluntatem ſuam, & magnificatus eſt,

5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente ſuper faciem totius terræ, & non tangebatur terram: porro hircus habebat coram inſigæ inter oculos ſuos.

6 Et venit uſque ad arietem illum cornutum, quem videram ſtarentem ante portam, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis ſuæ.

7 Cumque appropinquaſſet prope arietem, efferratus eſt in eum, & percuffit arietem: & comminuit duo cornua ejus, & non poterat aries reſiſtere ei: cumque eum miſiſſet in terram, conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus eſt nimis: cumque creviſſet, fractum eſt cornu magnum, & orta ſunt quattuor cornua ſubter illud per quattuor ventos cæli.

9 De uno autem ex eis egreſſum eſt cornu unum modicum: & factum eſt grande contra Meridiem, & contra Orientem, & contra fortitudinem.

10 Et magnificatum eſt uſque ad fortitudinem cæli: & dejecit de fortitudine, & de ſtellis, & conculcavit eas.

11 Et uſque ad principem fortitudinis magnificatum eſt: & ab eo tulit jure ſacrificium, & dejecit locum ſanctificationis ejus.

12 Robur autem datum eſt ei contra jure ſacrificium propter peccata: & proſternebat veritas in terra, & faciet & proſperabitur.

13 Et audiui unum de sanctis loquentem : & dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti : Vsq̄ue quo visio, & iuge sacrificium, & peccatum desolationis, quæ facta est : & sanctuarium, & fortitudo conculcabitur ?

14 Et dixit ei : Vsq̄ue ad vesperam & mane, dies duo millia trecenti : & mundabitur sanctuarium.

15 Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, & quærerem intelligentiam : ecce stetit in conspectu meo quasi species viri.

16 Et audiui vocem viri inter Vlai : & clamavit, & ait : Gabriel fac intelligere istum visionem.

17 Et venit, & stetit iuxta ubi ego stabam : cumque venisset, pavens corruì in faciem meam, & ait ad me : Intellige fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio.

18 Cumque loqueretur ad me collapsus sum pronus in terram : & tetigit me, & statuit me in gradu meo,

19 Dixitque mihi : Ego ostendam tibi quæ futura sunt in novissimo maledictionis quoniam habet tempus finem suum.

20 Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum.

21 Porro hircus capratus, rex Græcorum est, & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus.

22 Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo : quattuor reges de gente ejus consurgent, sed non in fortitudine ejus.

23 Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, & intelligens propositiones.

24 Et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis : & supra quam credi potest universa vastabit, & prosperabitur, & faciet. Et interficiet robustos, & populum sanctorum.

25 Secundum voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu ejus : & cor suum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plurimos : & contra principem principum consurget, & sine manu conteretur.

26 Et visio vespere & mane, quæ dicta est, vera est : tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit.

27 Et ego Daniel languì, & ægrotavi per dies : cumque surrexissem, faciebam opera regis, & studebam ad visionem, & non erat qui interpretaretur.

CAPVT IX.

Post orationem Danielis, qua consistitur Iudæos propter sua & patrum peccata venisse in magnam afflictionem, petens Dei misericordiam erga populum suum, fit ipsi revelatio, de 70 hebdomadibus usque ad unctiorem Sancti sanctorum, & de Christi morte, populoque ejus perdendo, & abominatione desolationis in templo.

1 IN anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum qui imperavit super regnum Chaldæorum:

2 Anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in † *Ierem.* libris † numerum annorum, de quo factus est ser- 25. 11. mo Domini ad Ieremiam prophetam, ut comple- & 29. rentur desolationis Ierusalem septuaginta anni. 10.

3 Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in jejuniiis, sacco, & cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi: † Obsecro Domine Deus magne & terribilis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus te, & custodientibus mandata tua. † 2 *Esd.* 1. 5.

5 † Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, & recessimus, & declinavimus à mandatis tuis, ac iudiciis. † *Bar.* 1. 17.

6 Non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terræ.

7 Tibi Domine justitia: nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda, & habitatoribus Ierusalem, & omni Israel, his qui prope sunt, & his qui procul, in universis terris ad quas ejecisti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine nobis confusio faciei, regibus nostris principibus nostris, & patribus nostris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo nostro misericordia, & propitiatio, quia recessimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularem in lege ejus, quam posuit nobis per servos suos prophetas.

11 Et omnis Israel prævaricati sunt legem tuam, & declinaverunt ne audirent vocem tuam, & stillavit super nos maledictio, & detestatio, quæ scripta est in libro Moyse servi Dei, quia peccavimus ei.

12 Et statuit sermones suos, quos locutus est su-

per nos, & super principes nostros, qui iudicaverunt nos, ut superinduceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit sub omni caelo, secundum quod factum est in Ierusalem.

† Deut.
27. 14.

13 † Sicut scriptum est in lege Moyfi, omne malum hoc venit super nos: & non rogavimus faciem tuam Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris, & cogitaremur veritatem tuam.

14 Et vigilavit Dominus super malitiam, & adduxit eam super nos: justus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quae fecit: non enim audivimus vocem ejus.

† Bar. 2.
21.
† Exod.
35. 14.

15 † Et nunc Dominus Deus noster, † qui eduxisti populum tuum de Terra Aegypti in manu forti, & fecisti tibi nomen secundum diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus,

16 Domine in omnem justitiam tuam: avertatur obsecro ira tua, & furor tuus, à civitate tua Ierusalem, & monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.

17 Nunc ergo exaudi Deus noster orationem servi tui, & preces ejus: & ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum est, propter temetipsum.

18 Inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide desolationem nostram, & civitatem, super quam invocatum est nomen tuum: neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.

19 Exaudi Domine, placare Domine: attende & fac: ne moreris propter temetipsum Deus meus: quia nomen tuum invocatum est super civitatem, & super populum tuum.

20 Cumque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Israel, & prosternerem preces meas in conspectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei:

21 Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione à principio, cito volans terigit me in tempore sacrificii vespertini.

22 Et docuit me, & locutus est mihi, dixitque: Daniel nunc egressus sum ut docerem te, & intelligeres.

23 Ab exordio precum tuarum egressus est sermo: ego autem veni ut iudicarem tibi, quia vis deside-

desideriorum es : tu ergo animadvertes sermonem ,
& intellige visionem.

24 † Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt † *Matt.*
super populum tuum , & super urbem sanctam *24. 15.*
tuam , ut consummetur prævaricatio , & finem *Joan. 1.*
accipiat peccatum , & deleatur iniquitas , & ad- *45.*
ducatur justitia sempiterna , & impleatur visio ,
& prophetia , & ungetur Sanctus sanctorum.

25 Scito ergo , & animadvertes : Ab exitu ser-
monis , ut iterum ædificetur Ierusalem , usque ad
Christum ducem , hebdomades septem , & hebdo-
mades sexaginta duæ erunt : & rursus ædificabi-
tus platea , & muri in angustia temporum.

26 Et post hebdomades sexaginta duas occide-
tur Christus : & non erit ejus populus , qui eum
negaturus est. Et civitatem & sanctuarium dissipa-
bit populus cum duce venturo : & finis ejus vasti-
tas , & post finem belli statuta desolatio.

27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada
una : & in dimidio hebdomadis deficiet hostia &
sacrificium : & erit in templo abominatio desola-
tionis : & usque ad consummationem & finem per-
severabit desolatio.

C A P V T X.

*Vbi se afflixisset Daniel , videt virum lineis vesti-
tum qui hic describitur , & territus ac tremens con-
fortatur semel & iterum : de resistente principe regni
Persarum , de principe Græcorum , & de Michale
principe Iudaorum qui solus auxiliatur.*

1 **A**NNO tertio Cyri regis Persarum , verbum
revelatum est Danieli cognomento Bal-
tassar , & verbum verum , & fortitudo magna :
intellexitque sermonem : intelligentia enim est
opus in visione.

2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium heb-
domadarum diebus ,

3 Panem desiderabilem non comedi , & caro &
vinum non introierunt in os meum , sed neque un-
guento unctus sum : donec completerentur trium
hebdomadarum dies.

4 Die autem vigesima & quarta mensis primi ,
eram juxta fluvium magnum qui est Tigris.

5 Et levavi oculos meos , & vidi : & ecce vir
unus vestitus lineis , & renes ejus accincti auro
obrizo :

6 Et corpus ejus quasi chrysolithus , & facies
ejus velut species fulguris , & oculi ejus ut lam-
pas ardens : & brachia ejus , & quæ deorsum sunt

usque ad pedes, quasi species aeris candentis: & vox sermonum ejus ut vox multitudinis.

7 Vidi autem ego Daniel solus visionem: porro viri, qui erant mecum, non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, & fugerunt in absconditum.

8 Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc: & non remansit in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me, & emarcui, nec habui quidquam virium.

9 Et audivi vocem sermonum ejus: & audiens jacebam consternatus super faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.

10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me super genua mea & super articulos manuum mearum.

11 Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens.

12 Et ait ad me: Noli metuere Daniel: quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua: & ego veni propter sermones tuos.

13 Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & uno diebus: & ecce Michael unus de principibus primis venit in adjutorium meum, & ego remansi ibi juxta regem Persarum.

14 Veni autem ut docerem te quæ ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies.

15 Cumque loqueretur mihi hujuscemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.

16 Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus sum, & dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, & nihil in me remansit virium.

17 Et quomodo poterit servus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remansit virium, sed & halitus meus intercluditur.

18 Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, & confortavit me,

19 Et dixit: Noli timere vir desideriorum: pax tibi: confortare, & esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui, & dixi: Loquere Domine mi, quia confortasti me.

20 Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? & nunc revertar ut præliet adversum principem Persarum.

Persarum, cum ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens.

21 Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis: & nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vestes.

C A P V T X I.

Vaticinium de regibus Persarum & rege Græcorum: de bellis ac insidiis inter reges Austri & Aquilonis, & de rege qui Deum deorum non reputabit, sed plurima adversus ipsum loquetur, & quæ provincia ab illo evadent, quibusve dominabitur.

1 **E**GO autem ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur, & roboraretur.

2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, & quartus dirabitur opibus nimis super omnes: & cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ.

3 Surget vero rex fortis, & dominabitur potestate multa, & faciet quod placuerit ei.

4 Et cum steterit, conteretur regnum ejus, & dividetur in quatuor ventos cæli; sed non in posteros ejus, neque secundum potentiam illius, qua dominatus est. lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

5 Et confortabitur rex Austri: & de Principibus ejus prævalebit super eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.

6 Et post finem annorum scøderabuntur: filiaque regis Austri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen ejus: & tradetur ipsa, & qui adduxerunt eam, adolescentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus.

7 Et stabit de germine radicum ejus plantatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.

8 Insuper & deos eorum, & sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti & auri, captiva ducet in Agyptum: ipse prævalebit adversus regem Aquilonis.

9 Et intrabit in regnum rex Austri, & revertetur ad terram suam.

10 Filii autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet properans, & inundans: & revertetur,

& concitabitur, & congregietur cum robore ejus.

11 Et provocatus rex Austri egredietur, & pugnabit adversus regem Aquilonis, & præparabit multitudinem nimiam, & dabitur multitudo in manu ejus.

12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur cor ejus, & dejiciet multa millia, sed non prævalebit.

13 Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multo majorem quam prius; & in fine temporum annorumque, veniet prope-rans cum exercitu magno, & opibus nimis.

† *I/aie*
19.16.

14 † Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem Austri: filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, & corruent.

15 Et veniet rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitissimas: & brachia Austri non sustinebunt, & consurgent electi ejus ad resistendum, & non erit fortitudo.

16 Et faciet veniens super eum juxta placitum suum, & non erit qui stet contra faciem ejus: & stabit in terra incluta, & consumetur in manu ejus.

17 Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, & recta faciet cum eo: & filiam seminarum dabit ei, ut evertat illud: & non stabit, nec illius erit.

18 Et convertet faciem suam ad insulas, & capiet multas: & cessare faciet principem opprobrii sui, & opprobrium ejus convertetur in eam.

19 Et convertet faciem suam ad imperium terræ sue, & impinget, & corruet, & non invenietur.

20 Et stabit in loco ejus vilissimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

21 Et stabit in loco ejus despectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia.

22 Et brachia pugnantis expugnabuntur à facie ejus, & conterentur: insuper & dux foederis.

23 Et post amicitias, cum eo faciet dolum: & ascendet, & superabit in modico populo.

24 Et abundantes & uberes urbes ingredietur: & faciet quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & prædam, & divitias eorum dissipabit, & contra firmissimas cogitationes inibit: & hoc usque ad tempus.

25 Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus adver-

adver-

adversum regem Austri in exercitu magno: & rex Austri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia.

26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum quoque regum cor erit ut malefaciat, & ad mensam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram suam cum opibus multis: & cor ejus adversus testamentum sanctum, & faciet, & revertetur in terram suam.

29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad Austrum: & non erit prior simile novissimum.

30 Et veniet super eum trieres & Romani: & percutietur, & revertetur, & indignabitur contra testamentum sanctuarium & faciet: reverteturque & cogitabit adversum eos, qui dereliquerunt testamentum sanctuarium.

31 Et brachia ex eo stabunt, & polluent sanctuarium fortitudinis, & auferent jure sacrificium: & dabunt abominationem in desolationem.

32 Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter: populus autem sciens Deum suum, obtinebit, & faciet.

33 Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum.

34 Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo: & applicabuntur eis plurimi fraudulenter.

35 Et de eruditis ruent, ut consentur, & eligantur, & dealbentur usque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet juxta voluntatem suam rex, & elevabitur, & magnificabitur adversus omnem deum: & adversus Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio.

37 Et Deum patrum suorum non reputabit: & erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversum universa conturget.

38 Deum autem Maozim in loco suo venerabitur: & deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, & argento, & lapide pretioso, rebusque pretiosis.

39 Et faciet ut munit Maozim cum deo alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis potestatem in multis, & terram dividet gratuito.

40 Et in tempore præfinito præliabitur aduersus eum rex Austri, & quasi tempeftas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equitibus, & in claffe magna, & ingredierur terras, & conteret & pertranfiet.

41 Et introibit in terram gloriofam, & multæ corruent: hæ autem solæ falvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum fuam in terras: & terra Ægypti non effugiet.

43 Et dominabitur thefaurorum auri & argenti, & in omnibus pretiofis Ægypti: per Lybiam quoque & Æthiopiam tranfubit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente & ab Aquilone: & veniet in multitudine magna ut conterat & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum fuum Apadno inter maria, fuper montem inclytum & fanctum: & veniet ufque ad fummitatem ejus, & nemo auxilia bitur ei.

C A P V T X I I.

Post magnam adflictionem tandem falvabuntur reliquia Iudaorum, & ex mortuis quidam refurget ad vitam, & quidam ad opprobrium; docti vero ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis flantibus, & viro lineis veftito, qui temporis aperis determinationem: & de completionem hujus prophetie post flatuum tempus.

1 **I**N tempore autem illo confurget Michael Princeps magnus, qui ftat pro filiis populi tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes elfe coeperunt ufque ad tempus illud. Et in tempore illo falvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit fcriptus in libro.

2 Et multi de his qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: † alii in vitam æternam, & alii in opprobrium ut videant femper.

3 Qui autem docti fuerint, † fulgebunt quali splendor firmamenti: & qui ad iuftitiam erudiunt multos, quali stellæ in perpetuas æternitates.

4 Tu autem Daniel clande fermones, & figna librum, ufque ad tempus ftaturum: plurimi pertranfunt, & multiplex erit fcientia.

5 Et vidi ego Daniel, & ecce quali duo alii ftabant: unus hinc fuper ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis.

6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui ftabat fuper aquas fluminis; Viquequo finis horum mirabilium.

7 Et

† Matt.
25. 46.
† Sap.
3. 7.

7 Et audiui virum, qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, † cum eleuasset dexteram † *Apoc.*
 & sinistram suam in cælum, & iurasset per vi- 10. 5.
 ventem in æternum, quia in tempus, & tempora,
 & dimidium temporis. Et cum completa fuerit
 dispersio manus populi sancti, complebuntur uni-
 uersa hæc.

8 Et ego audiui, & non intellexi. Et dixi: Do-
 mine mi, quid erit post hæc?

9 Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt, signati-
 que sermones, usque ad præfinitum tempus.

10 Eligentur, & dealbabuntur, & quasi ignis
 probabuntur multi: & impie agent impii, neque
 intelligent omnes impii, porro docti intelligent.

11 Et à tempore cum ablatum fuerit iuge sacrifi-
 cium, & posita fuerit abominatio in desolationem,
 dies mille ducenti nonaginta.

12 Beatus, qui expectat, & pervenit usque ad
 dies mille trecentos trigintaquinque.

13 Tu autem vade ad præfinitum: & requiesces,
 & stabis in sorte tua in finem dierum.

*Hucusque Danielem in Hebræo volumine legimus.
 Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theo-
 doionis editione translata sunt.*

C A P V T XIII.

*Castissimam Susannam impudici presbyteri, cum
 ejus concubitu frui non possent, falso adulterii accu-
 sant: sed cum ad mortem duceretur, orantem exau-
 dit Deus: & per puerum Danielem proprio ore
 convictos scæves, jure talionis populus interimit.*

1 **E**T erat vir habitans in Babylone, & nomen
 ejus Ioakim:

2 Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam
 Helciæ, pulchram nimis, & timentem Deum:

3 Parentes enim illius, cum essent justi, erudie-
 runt filiam suam secundum legem Moyfi.

4 Erat autem Ioakim dives valde, & erat ei po-
 marium vicinum domui suæ: & ad ipsum conflue-
 bant Iudæi, eo quod esset honorabilior omnium.

5 Et constituti sunt de populo suo duo senes ju-
 dices in illo anno: de quibus locutus est Domi-
 nus: Quia egressa est iniquitas de Babylone à se-
 nioribus judicibus, qui videbantur regere po-
 pulum.

6 Isti frequentabant domum Ioakim, & venie-
 bant ad eos omnes qui habebant judicia.

7 Cum autem populus revertisset per meridiem,
 ingrediebatur Susanna, & deambulabat in pomario
 viri sui.

8 Et videbant eam senes quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentiam ejus:

9 Et everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum justorum.

10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum:

11 Erubescabant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea:

12 Et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum:

13 Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt à se.

14 Cumque revertissent, venerunt in unum: & sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam: & tunc in communi statuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.

15 Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri & undius tertius, cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario: æstus quippe erat:

16 Et non erat ibi quisquam, præter duos senes absconditos, & contemplantés eam.

17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, & sinigmata, & ostia pomarii claudite, ut laver.

18 Et fecerunt sicut præceperat: clausuruntque ostia pomarii, & egressi sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat: nesciebantque senes intus esse absconditos.

19 Cum autem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt.

20 Ecce ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, & commiscere nobiscum.

21 Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis, & ob hanc causam emiseris puellas à te.

22 Ingemuit Susanna, & ait: Angustia sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras.

23 Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.

24 Et exclamavit voce magna Susanna: exclamaverunt autem & senes adversus eam.

25 Et cucurrit unus ad ostia pomarii, & aperuit.

26 Cum ergo audissent clamorem famuli domus

in pe-

In pomario, irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset.

27 Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer: quia numquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna. Et facta est dies crastina.

28 Cunque venisset populus ad Ioakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam, ut interficerent eam.

29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helciae uxorem Ioakim. Et statim miserunt.

30 Et venit cum parentibus, & filiis, & universis cognatis suis.

31 Porro Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie.

32 At iniqui illi iusserunt ut discooperiretur (erat enim cooperta) ut vel sic satiarentur decore ejus.

33 Flebant igitur sui, & omnes qui noverant eam.

34 Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput ejus.

35 Quæ flens suspexit ad cælum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36 Et dixerunt presbyteri: Cum deambularem in pomario soli, ingressa est hæc cum duabus puellis: & clausit ostia pomarii, & dimisit à se puellas.

37 Venitque ad eam adolescens, qui erat absconditus, & concubuit cum ea.

38 Porro nos cum essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commisceri.

39 Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, & apertis ostiis exilivit:

40 Hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus, quisnam esset adolescens, & noluit indicare nobis: hujus rei testes sumus.

41 Credidit eis multitudo, quasi senibus & iudicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42 Exclamavit autem voce magna Susanna, & dixit: Deus aeternæ, qui absconditorum es cognitor, qui postis omnia antequam fiant,

43 Tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ isti malitiose composuerunt adversum me.

44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45 Cum

45 Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel.

46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego sum à sanguine hujus.

47 Et conversus omnis populus ad eum: dixit: Quis est iste sermo, quem tu locutus es?

48 Qui cum staret in medio eorum, ait: Sic facti filii Israel, non judicantes, neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israel?

49 Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam.

50 Reversus est ergo populus cum festinatione, & dixerunt ei senes: Veni, & sede in medio nostrum, & indica nobis: quia tibi Deus dedit honorem senectutis.

51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, & dijudicabo eos.

52 Cum ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operaberis prius;

53 Indicans iudicia injusta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino:

† Exod. † Innocentem & justum non interficies.

23. 4.

54 Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub schino.

55 Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet te medium.

56 Et, amoto eo, iussit venire alium, & dixit ei: Semen Chanaan, & non Iuda, species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum:

57 Sic faciebatis filiabus Israel, & illæ timentes loquebantur vobis: sed filia Iuda non sustinuit iniquitatem vestram.

58 Nunc ergo dic mihi, sub qua arbore comprehenderit eos loquentes sibi. Qui ait: Sub prino.

59 Dixit autem ei Daniel: Recte mentitus es & tu in caput tuum: manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut fecerit te medium, & interficiat vos.

60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se.

61 Et consurrexerunt adversus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium) feceruntque eis sicut male egerant adversus proximum,

† Dent.

9. 19.

62 † Ut faceret secundum legem Moyse: & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis innoxius in die illa.

63 Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, cum Ioakim marito ejus, & cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis.

64 Daniel autem factus est magnus in conspectu populi, à die illa, & deinceps.

65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

CAPUT XIV.

Fraudes sacerdotum idoli Bel, qui appositos illi cibos occulte auferabant, regi per Danielelem detectæ sunt; ipsisque interceptis, idolum una cum templo suo eversum est: similiter & draconem, quem colebant Babylonii, injecta in os massa ex pice, adipe & pilis confecta, Daniel interfecit: quapropter instantibus Babylonii missus est in lacum leonum, illasque servatus, allato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Iudæa: quod videns rex, adversarius illius à leonibus in momento devoratus, jubet omnes timere Deum Danielis.

1 ERAT autem Daniel conviva regis, & honoratus super omnes amicos ejus.

2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: & impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, viniq; amphoræ sex.

3 Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum: porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: quare non adoras Bel?

4 Qui respondens ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit cælum & terram, & habet potestatem omnis carnis.

5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi esse Bel vivens deus? An non vides quanta comedat & bibat quotidie?

6 Et ait Daniel arridens: Ne erres rex. iste enim forinsecus lutens est, & forinsecus æreus, neque comedit aliquando.

7 Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, & ait eis: Nisi dixeritis mihi, qui est qui comedat impensas has, moriemini.

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum tuum.

9 Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel.

10 Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egrediamur

dimur foras : & tu rex pone escas , & vinum misce , & claude ostium , & signa annulo tuo :

11 Et cum ingressus fueris mane , nisi inveneris omnia comesta à Bel , morte moriemur , vel Daniel qui mentitus est adversum nos.

12 Contemnebant autem , quia fecerant sub mensa absconditum introitum , & per illum ingrediebantur semper , & devorabant ea.

13 Factum est igitur postquam egressi sunt illi , rex posuit cibos ante Bel : præcepit Daniel pueris suis , & attulerunt cinerem , & cribravit per totum templum coram rege : & egressi clausurunt ostium : & signantes annulo regis abierunt.

14 Sacerdotes autem ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam , & uxores , & filii eorum : & comederunt omnia , & biberunt.

15 Surrexit autem rex primo diluculo & Daniel cum eo.

16 Et ait rex : Salvane sunt signacula , Daniel ? Qui respondit : Salva , rex.

17 Statimque cum aperuisset ostium , intuitus rex mensam , exclamavit voce magna : Magnus es Bel , & non est apud te dolus quisquam.

18 Et risit Daniel : & tenuit regem ne ingrederetur intro : & dixit : Ecce pavimento , animadvertite cujus vestigia sint hæc.

19 Et dixit rex : Video vestigia virorum , & mulierum , & infantium. Et iratus est rex.

20 Tunc apprehendit sacerdotes , & uxores , & filios eorum : & ostenderunt ei abscondita ostiola , per quæ ingrediebantur , & consumebant quæ erant super mensam.

21 Occidit ergo illos rex , & tradidit Bel in potestatem Danielis , qui subvertit eum , & templum ejus.

22 Et erat draco magnus in loco illo , & colebant eum Babylonii.

23 Et dixit rex Danieli : Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit Deus vivens : adora ergo eum.

24 Dixitque Daniel : Dominum Deum meum adoro : quia ipse est Deus vivens : iste autem non est Deus vivens.

25 Tu autem rex da mihi potestatem , & interficiam draconem absque gladio & fuste. Et ait rex : Do tibi.

26 Tulit ergo Daniel picem , & adipem , & pilos , & coxit pariter : fecitque massas , & dedit in os draconis , & diruptus est draco. Et dixit : Ecce quem colebatis.

27 Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer: & congregati adversum regem, dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit, & sacerdotes occidit.

28 Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Danielelem, alioquin interficiemus te, & domum tuam.

29 Vidit ergo rex quod irruerunt in eum vehementer: & necessitate compulsus tradidit eis Danielelem.

30 Qui miserunt eum in lacum leonum, & erat ibi diebus sex.

31 Porro in lacu erant leones septem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oves: & tunc non data sunt eis, ut devorarent Danielelem.

32 Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, & ipse coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum ut ferret messoribus.

33 Dixitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum.

34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, & lacum nescio.

35 † Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. † Exec. 2. 3.

36 Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel serve Dei, tolle prandium, quod misit tibi Deus.

37 Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, & non dereliquisti diligentes te.

38 Surgensque Daniel comedit. Porro Angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo.

39 Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielelem: & venit ad lacum, & introspectit, & ecce Daniel sedens in medio leonum.

40 Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.

41 Porro illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum, & devorati sunt in momento coram eo.

42 Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in universa terra Deum Danielis: quia ipse est salvator, faciens signa & mirabilia in terra: qui liberavit Danielelem de lacu leonum.

P R O P H E T I A O S E E.

C A P V T V.

Quo tempore Osee prophetaverit, qui iussus fornicariam accipere uxorem, duos filios unamque filiam ex ea generavit: quibus nomina jubetur imponere iuxta effectus quos Dominus in populo suo decreverat inducere: de Gentium conversione, & futuro eodem capite filiorum Iuda & Israel.

Verbum Domini, quod factum est ad Osee filium Beerī, in diebus Ozīæ, Ioathan, Achaz, Ezechīæ, regum Iuda, & in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel.

2 Principium loquendi Domino in Osee: & dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra à Domino.

3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.

4 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Iezrahel: quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iezrahel super domum Iehu, & quiescere faciam regnum domus Israel.

5 Et in illa die conteram arcum Israel in valle Iezrahel.

6 Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus Absque misericordia: quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum.

7 Et domui Iuda miserebor, & salvabo eos in Domino Deo suo: & non salvabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.

8 Et ablactavit eam, quæ erat Absque misericordia. Et concepit, & peperit filium.

9 Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego non ero vester.

10 Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura est, & non numerabitur.

† Et erit in loco ubi dicetur eis: Non populus meus vos: dicetur eis: Filii Dei viventis.

11 Et congregabuntur filii Iuda, & filii Israel pariter: & ponent sibi met caput unum, & ascendent de terra: quia magnus dies Iezrahel.

C A P V T II.

Minatur Dominus Israeli tanquam uxori adultere copulatum, & sapit vias ejus spinis, ut ad virum suum

*Tuum revertatur : cumque non advertat à quo habeat bonorum abundantiam , ablaturum se ab ea dicit cum-
 Et in quibus delectatur : sicque ipsum tandem ad se rediturum , magnaque felicitate donaturum : & de Gentium vocatione.*

1 **D**icite fratribus vestris : Populus meus , & sorori vestræ , Misericordiam consecuta.

2 Iudicate matrem vestram , iudicate : quoniam ipsa non uxor mea , & ego non vir ejus , auferat fornicationes suas à facie sua , & adulteria sua de medio uberum suorum.

3 Ne forte expoliem eam nudam , & statuam eam secundum diem nativitatis suæ : & ponam eam quasi solitudinem , & statuam eam velut terram iuviam , & interficiam eam siti.

4 Et filiorum illius non miserebor : quoniam filii fornicationum sunt.

5 Quia fornicata est mater eorum , confusa est quæ concepit eos : quia dixit : Vadam post amatores meos , qui dant panes mihi , & aquas meas , lanam meam , & linum meum , oleum meum , & potum meum.

6 Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis , & sepiam eam maceria , & semitas suas non inveniet.

7 Et sequetur amatores suos , & non apprehendet eos : & quæret eos , & non inveniet , & dicet : Vadam , & revertar ad virum meum priorem : quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.

8 Et hæc nescivit , quia ego dedi ei frumentum , & vinum , & oleum , & argentum multiplicavi ei , & aurum , quæ fecerunt Baal.

9 Idcirco convertar , & sumam frumentum meum in tempore suo , & vinum meum in tempore suo , & liberabo lanam meam & linum meum , quæ operiebant ignominiam ejus.

10 Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum ejus : & vir non eruet eam de manu mea :

11 Et cessare faciam omne gaudium ejus , sollemnitatem ejus , neomeniam ejus , sabbatum ejus , & omnia festa tempora ejus.

12 Et corrumpam vineam ejus , & ficum ejus : de quibus dixit : Mercedes hæ , meæ sunt , quas dederunt mihi amatores mei : & ponam eam in salrum , & comedet eam bestia agri.

13 Et visitabo super eam dies Baalim , quibus accendebat incensum , & ornabatur in aure sua , & monili suo , & ibat post amatores suos , & mei obliviscebatur , dicit Dominus.

14 Propter hoc, ecce ego lætabor eam, & ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor ejus.

15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco, & vallem Achor ad aperiendam spem: & canet ibi juxta dies juventutis suæ, & juxta dies ascensionis suæ de terra Ægypti.

16 Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me: Vir meus: & non vocabit me ultra, Baali.

17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus, & non recordabitur ultra nominis eorum.

18 Et percutiam cum eis fœdus in die illa, cum bestia agræ, & cum volucre cæli, & cum reptili terræ: & arcum, & gladium, & bellum contemnam de terra: & dormire eos faciam fiducialiter.

19 Et sponsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in justitia, & judicio, & in misericordia, & in miserationibus,

20 Et sponsabo te mihi in fide: & scies quia ego Dominus.

21 Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cælos, & illi exaudient terram.

22 Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum: & hæc exaudient Iezrahel.

23 Et feminabo eam mihi in terra, & miserebor ejus, quæ fuit Absque misericordia.

† Rom. 9. 25. † Et dicam non populo meo: Populus meus es tu: & ipse dicet: Deus meus es tu.

† Pet. 1.

10.

C A P V T I I I.

Rursum jubetur Propheta diligere adulteram, quæ tamen multis diebus illum expectet, quia filios Israel multis diebus sine rege & sacrificio sedentes, tandem ad Dominum dicit reversuros.

1 **E**T dixit Dominus ad me: Adhuc vade, & dilige mulierem dilectam amico & adulteram: sicut diligit Dominus filios Israel, & ipsi respiciunt ad deos alienos, & diligunt vinaciarum.

2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & dimidio coro hordei.

3 Et dixi ad eam: Dies multos expectabis me: non fornicaberis, & non eris viro: sed & ego expectabo te.

4 Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, & sine theraphim.

† Exech. 34. 23. † Et post hæc revertentur filii Israel, & quærent Dominum Deum suum, & David regem suum: & pavebunt ad Dominum, & ad bonum ejus, in novissimo dierum.

Miseratur terra Israel, propter multa populi peccata, qui & scientiam repulit, & idololatria fuit deditus: dicit se relicturum Israel in peccatis suis, cupiens ne Iuda ipsum imiteretur.

1 **A**Vdite verbum Domini filii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra.

2 Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit.

3 Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri, & in volucre cæli: sed & pisces maris congregabuntur.

4 Verumtamen unusquisque non iudicet: & non arguatur vir: populus enim tuus, sicut hi qui contradicunt sacerdoti.

5 Et corruet hodie, & corruet etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrem tuam,

6 Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: & oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum & ego.

7 Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo.

8 Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum.

9 Et erit sicut populus, sic sacerdos: & visitabo super eum vias ejus, & cogitationes ejus reddam ei.

10 Et comedent, & non saturabuntur: fornicati sunt, & non cessaverunt: quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo.

11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.

12 Populus meus in ligno suo interrogavit, & baculus ejus annunciavit ei: spiritus enim fornicationum decepit eos, & fornicati sunt à Deo suo.

13 Super capita montium sacrificabant, & super colles accendebant thymiana; subtus quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideo fornicabuntur filiae vestrae, & sponsae vestrae adulterae erunt.

14 Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatae, & super sponfas vestras cum adulteraverint: quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, & cum effeminatis sacrificabant, & populus non intelligens vapulabit.

15 Si fornicaris tu Israel, non delinquat saltem Iuda: & nolite ingredi in Galgala, & ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus.

16 Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel: nunc pascet eos Dominus, quasi agnum in latitudine.

17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.

18 Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus.

19 Ligavit eum spiritus in alis suis, & confundentur à sacrificiis suis.

C A P V T V.

Minatur Dominus se puniturum Israel propter peccata sua, similiter & Iudam: nec proderit humanum auxilium, cum Dominus ei adversetur.

1 **A**Vdite hoc sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus regis auscultate: quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor.

2 Et victimas declinastis in profundum: & ego eruditor omnium eorum.

3 Ego scio Ephraim, & Israel non est absconditus à me: quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel.

4 Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt:

5 Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus: & Israel & Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Iudas cum eis.

6 In gregibus suis, & in armentis suis vadent ad quærendum Dominum, & non invenient: ablati sunt ab eis.

7 In Dominum prævaricati sunt, quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos mens cum partibus suis.

8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Bethaven, post tergum tuum Benjamin.

9 Ephraim in desolatione erit in die correptionis: in tribus Israel ostendi fidem.

10 Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum: super eos effundam quasi aquam iram meam.

11 Calumniam pariens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam cepit absire post sordes.

12 Et ego quasi linea Ephraim: & quasi putredo domui Iuda.

13 Et vidit Ephraim languorem suum, & Iuda vinculum suum: & abiit Ephraim ad Assur, & misit ad regem Vltorem: & ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit à vobis vinculum.

14 Quoniam ego quasi leona Ephraim, & quasi catulus leonis domui Iuda: ego ego capiam, & vadam: tollam, & non est qui eruat.

15 Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, & quaeratis faciem meam.

CAPVT VI.

Reversi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia salutem sibi ab eo promittunt: exposulat Dominus cum Israel & Iuda, quod neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria aliisque iniquitatibus sine revocati, quum praeferat misericordiam sacrificio.

1 **I**N tribulatione sua mane consurgent ad me: venite, & revertamur ad Dominum,

2 Quia ipse cepit, & sanabit nos: percutiet, & curabit nos.

3 † Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum preparatus est egressus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & ferorinus terrae. † 1 Cor. 15. 3e

4 Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens.

5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis otis mei: & iudicia tua quasi lux egredientur.

6 † Quia misericordiam volui, & non sacrificium; & scientiam Dei, plusquam holocausta. † 1 Reg. 15. 22.

7 Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi praevaricati sunt in me. Eccl. 4. 17.

8 Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. Mat. 9. 13. 6.

9 Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia scelus operati sunt. 12. 7e

10 In domo Israel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israel.

11 Sed & Iuda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

CAPVT VII.

Cum sanaturus esset Dominus Israel, obstitērunt iniquitates eorum: consentientes enim regum suorum

malitia, omnes in idololatviam vehementer exarserunt: Dominoque relicto, conversi ad Aegypti auxilium, translati sunt in Assyrios.

1 **C**um sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, & malitia Samariae, quia operati sunt mendacium: & fur ingressus est spoliatus, larrunculus foris.

2 Et ne forte dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones suae, coram facie mea factae sunt.

3 In malitia sua laetificaverunt regem: & in mendaciis suis principes.

4 Omnes adulterantes, quasi elibanus succensus à coquente: quievit paululum civitas à commissione fermenti, donec fermentaretur totum.

5 Dies regis nostri: cooperunt principes furere à vino: extendit manum suam cum illusoribus.

6 Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, num insidiaretur eis: tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammæ.

7 Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & devoraverunt iudices suos: omnes reges eorum ceciderunt: non est qui clamet in eis ad me.

8 Ephraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subciuericius panis, qui non revertatur.

9 Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit.

10 Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus: nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, & non quaesierunt eum in omnibus his.

11 Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Aegyptum invocabant ad Assyrios abierunt.

12 Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: quasi volucrem caeli detraham eos, cadam eos secundum auditionem coetus eorum.

13 Vae eis, quoniam recesserunt à me: vastabuntur, quia praevericati sunt in me: & ego redemi eos: & ipsi locuti sunt contra me mendacia.

14 Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum & vinum ruminabant, recesserunt à me.

15 Et ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam.

16 Reversi sunt ut essent absque iugo: facti sunt quasi arcus dolosus: cadent in gladio principes eorum, à furore linguae suae. Ista subsannatio eorum in Terra Aegypti.

CAPVT VIII.

Samaritaniam prædicit cum vitulo suo destruendam per Nabuchodonosor, propter idololatriam; nec ipsorum hostia suscipientur: ciuitates autem Iuda etiam conueniantur.

1 **I**N gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini: pro eo quod transgressi sunt foedus meum, & legem meam prævaricati sunt.

2 Me invocabunt: Deus meus cognouimus te Israel.

3 Projecit Israel bonum, inimicus persequetur eum.

4 Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum suum & aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent:

5 Projectus est vitulus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos. usquequo non poterunt emundari?

6 Quia ex Israel & ipse est: artifex fecit illum, & non est Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.

7 Quia ventum seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni comedent eam.

8 Devoratus est Israel: nunc factus est in nationibus quasi vas immundum.

9 Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dederunt amatoribus.

10 Sed & cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: & quiescent paulisper ab onere regis, & principum.

11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ sunt ei aræ in delictum.

12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt.

13 Hostias offerent, immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum: ipsi in Ægyptum conuertentur.

14 Et oblitus est Israel factoris sui, & ædificauit delubra: & Iudas multiplicavit urbes munitas: & mittam ignem in ciuitates ejus, & devorabit ædes illius.

CAPVT IX.

Dominus in populum Israel famem & captiuitatem mittet propter ipsius peccata: nec grata ipsi erunt eorum sacrificia: & quia in peccatis perseverant,

vant, perpetuo cœli à Domino permanent, vagi
inter nationes.

1 **N**oli lætari Israel, noli exultare sicut populi: quia fornicatus es à Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici.

2 Area & torcular non pascet eos, & vinum mentietur eis.

3 Non habitabunt in terra Domini: reversus est Ephraim in Ægyptum, & in Assyriis pollutum comedit.

4 Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: sacrificia eorum, quasi panis lugentium omnes, qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini.

5 Quid facietis in die sollempni, in die festivitatis Domini?

6 Ecce enim profecti sunt à vastitate: Ægyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.

7 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote Israel stultum prophetam, insauum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentię.

8 Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta Iaquens ruinæ factus est super omnes vias ejus, infania in domo Dei ejus.

† Ind.
19.

9 † Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gaba: recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum.

10 Quasi uvæ in deserto, inveni Israel: quasi prima poma ficulnæ in cacumine ejus, vidi patres eorum: ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusionem, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.

11 Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

12 Quod & si eautrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed & væ eis cum recessero ab eis.

13 Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educet ad interfectorem filios suos.

14 Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, & ubera arentia.

† 1 Reg.
8.

15 † Omnes nequitie eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum, de domo mea ejiciam eos: non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16 Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est: fructum nequaquam facient, Quod & si genuerint, interficiam amarissima uteri eorum.

17 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

C A P V T X.

Propter idololatriam Israel traditur Assyriis: Et cum à Domino revocati ad justitiam, pergant sequi vias suas, omnes eorum munitiones vestabuntur.

1 **V**itis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei: secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulachris.

2 Divisum est cor eorum, nunc interibunt: ipse confringet simulachra eorum, depopulabitur aras eorum.

3 Quia nunc dicent: Non est rex nobis: non enim timemus Dominum: & rex quid faciet nobis?

4 Loquimini verba visionis iuvenilium, & ferietis foedus: & germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri.

5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit super eum populus ejus, & æditui ejus super eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.

6 Siquidem & ipse in Assur delatus est, in unum regi ultori: confusio Ephraim capiet, & confundetur Israel in voluntate sua.

7 Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ.

8 Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel: Iappa & tribulus ascendet super aras eorum: & dicent montibus: † Operite nos; & collibus: Cadedite super nos.

9 † Ex diebus Gabaa, peccavit Israel, ibi steterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium super filios iniquitatis.

10 Iuxta desiderium meum corripiam eos: congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas.

11 Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego transivi super pulchritudinem colli ejus: ascendam super Ephraim, arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob.

12 † Seminate vobis in justitia, & merite in ore misericordiæ, innovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos justitiam.

13 Arastis impietatem, iniquitatem messuistis,

† *Isai.* 24.
19.*Apoc.*
6. 16.*Luc.* 23.

30.

† *Iud.*
20.† *Ier.* 4.

3.

comedistis frugem mendacii : quia confusus es in viis tuis , in multitudine fortium tuorum.

14 Confurget tumultus in populo tuo : & omnes munitiones tuæ vastabuntur , sicut vastatus est Salsmana à domo ejus † qui judicavit Baal in die prælii , matre super filios allisa.

15 Sic fecit vobis Berthel , à facie malitiæ nequitiarum vestrarum.

C A P V T X I .

Beneficiis ostendit Dominus se diligere populum Israel : sed propter illius scelera tradidit eum Assyriis : attamen propter suam misericordiam reducet eos , ut in terra sua serviant Domino , una cum Gentibus ad Deum conversis .

† *Matt.*
2. 15. **S**icut mane transit , pertransiit rex Israel .
Quia puer Israel , & dilexi eum : & † ex Ægypto vocavi filium meum.

2 Vocaverunt eos , sic abierunt à facie eorum : Baalim immolabant , & simulachris sacrificabant.

3 Et ego quasi nutritius Ephraim , portabam eos in brachiis meis : & nescierunt quod curarem eos .

4 In funiculis Adam traham eos , in vinculis charitatis : & ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum : & declinavi ad eum ut vesceretur .

5 Non revertetur in terram Ægypti , & Assur ipse rex ejus : quoniam noluerunt converti .

6 Coepit gladius in civitatibus ejus , & consumet electos ejus , & comedet capita eorum .

7 Et populus meus pendebit ad reditum meum : jugum autem imponetur eis simul , quod non auferetur .

8 Quomodo dabo te Ephraim , protegam te Israel ? quomodo dabo te sicut Adama , ponam te ut Seboim ? Conversum est in me cor meum , pauciter conturbata est pœnitudo mea .

9 Non faciam furorem iræ meæ : non convertar ut disperdam Ephraim : quoniam Deus ego , & non homo : in medio tui sanctus , & non ingredias civitatem .

10 Post Dominum ambulabunt , quasi leo rugiet : quia ipse rugiet , & formidabunt filii maris .

11 Et avolabunt quasi avis ex Ægypto , & quasi columba de terra Assyriorum : & collocabo eos in domibus suis , dicit Dominus .

12 Circumdedit me in negatione Ephraim , & in dolo domus Israel : Judas autem testis descendit cum Deo , & cum sanctis fidelibus .

CAPVT XII.

Vane fudit Israel in Aegypto, ut ab Assur liberetur: sed tam ipsi quam Iuda reddet Dominus iuxta merita ipsorum, qui immemores beneficiorum Iacob patriarchae præsitorum, declinaverunt in avaritiam, quibus tamen pacem offert: carpens potissimum idololatricam Galaad.

1 **E**phraim pascit ventum, & sequitur æstum: tota die mendacium & vastitatem multiplicat: & foedus cum Assyriis iniit, & oleum in Aegyptum ferebat.

2 Iudicium ergo Domini cum Iuda, & visitatio super Iacob: iuxta vias ejus, & iuxta adinventiones ejus reddet ei.

3 † In utero supplantavit fratrem suum: & in fortitudine sua directus est cum angelo. † *Gen. 25. 25.*

4 Et invaluit ad angelum, & confortatus est: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus est nobiscum. † *Gen. 32. 36.*

5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus.

6 Et tu ad Deum tuum convertêris: misericordiam & iudicium custodi, & spera in Deo tuo semper.

7 Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit.

8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum mihi: omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.

9 Et ego Dominus Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc federe te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis.

10 Et locutus sum super prophetas, & ego visionem multiplicavi, & in manu prophetarum assimilatus sum.

11 Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum quasi acervi super sulcos agri.

12 † Fugit Iacob in regionem Syriæ, & servivit Israel in uxorem, & in uxorem servavit. † *Gen. 28. 5.*

13 † In propheta autem eduxit Dominus Israel de Aegypto: & in propheta servatus est. † *Exod. 14. 21.*

14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis ejus super eum veniet, & opprobrium ejus restituet ei Dominus suus. 22.

CAPVT XIII.

Abominaciones Israel ostendit, propter quas ipse minatur exitum: Dominus dicit se solum esse Deum & libe-

Et liberatorem, arguens: Israel ingratitude de beneficiis in deserto acceptis: gravemque ob id vindictam illis comminatur: addens se eos de morte liberaturum, devictis morie & inferno.

1 **L**oquente Ephraim, horror invasit Israel, & deliquit in Baal, & mortuus est.

2 Et nunc addiderunt ad peccandum: feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem idolorum, factura artificum totum est: his ipsi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes.

3 Idcirco erunt quasi nubes matutina, & sicut ros matutinus præteriens, sicut pulvis turbine raptus ex area, & sicut fumus de fumario.

† Isa.
43. 10.

4 † Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti: & Deum absque me nescies, & salvator non est præter me.

5 Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis.

6 Iuxta pascua sua adimpleti sunt, & saturati sunt: & levaverunt cor suum, & oblii sunt mei.

7 Et ego ero eis quasi leæna, sicut pardus in via Assyriorum.

8 Occurram eis quasi ursa raptis catulis, & dirumpam interiora jecoris eorum: & consumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos.

9 Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum.

10 Vbi est rex tuus? maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis; & iudices tui, de quibus dixisti: † Da mihi regem, & principes.

† 1 Reg.
3. 5.

11 Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.

12 Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus.

13 Dolores parturientis venient ei: ipse filius non sapiens: nunc enim non stabit in couritione filiorum.

14 De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: † ero mors tua & mors, morsus tuus ero inferne: consolatio abscondita est ab oculis meis.

† 1 Cor.
15. 54.

Heb. 2.
12.

15 Quia ipse inter fratres dividet; † adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem:

† Ezech.
19. 12.

& siccabit venas ejus, & desolabit fontem ejus, & ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

C A P V T X I V.

Perditionem annuntiat Israeli, propter ipsius peccata: revocat tamen ad se, & conversis plurima bona promittit.

1 **P**ereat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum suum: in gladio pereant, parvuli

parvuli eorum elidantur, & foetæ ejus disciendantur.

2 Convertere Israel ad Dominum Deum tuum; quoniam corruisti in iniquitate tua.

3 Tollite vobiscum verba, & convertimini ad Dominum: & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum: & reddemus vitulos labiorum nostrorum.

4 Assur non salvabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus ultra: Dii nostri opera manuum nostrarum: quia ejus, qui in te est, misereberis pupilli.

5 Scinabo contriciones eorum, diligam eos spontaneæ: quia aversus est furor meus ab eis.

6 Ero quasi ros, Israel germinabit sicut lilium, & erumpet radix ejus ut Libani.

7 Ibunt rami ejus, & erit quasi oliva gloria ejus, & odor ejus ut Libani.

8 Convertentur sedentes in umbra ejus: vivent tritico, & germinabunt quasi vinea: memoriale ejus sicut vinum Libani.

9 Ephraim quid mihi ultra idola? ego exaudiam, & dirigam eum ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus inventus est.

10 Quis sapiens, & intelliget ista? intelligens, & sciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & justî ambulabunt in eis: prævaricatores vero porruent in eis.

P R O P H E T I A

I O E L.

C A P V T I.

Joel parabola proposita de eruca, locusta, bruchis, & rubigine, quatuor plagas contra Judam variando, hortatur omnes & potissimum sacerdotes ad plandum, jejunium & orationem, plangens & ipse vastitatem terræ suæ.

1 **V**erbum Domini, quod factum est ad Joel filium Phatuel.

2 Audite hoc senes, & auribus percipite omnes habitatores terræ: si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum?

3 Super hoc filiis vestris narrate, & filii vestri filiis suis, & filii eorum generationi alteræ.

4 Residuum erucae comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.

5 Expergiscimini ebrii, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore vestro.

6 Gens enim ascendit super terram meam, fortis & innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis: & molares ejus ut catuli leonis.

7 Posuit vineam meam in desertum, & ficum meam decorticavit: nudans spoliavit eam, & projecit: albi facti sunt rami ejus.

8 Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suae.

9 Periit sacrificium & libatio de domo Domini: luxerunt sacerdotes ministri Domini.

10 Depopulata est regio, luxit humus: quoniam vastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum.

11 Confusi sunt agricolae, ululaverunt vitatores super frumento & hordeo, quia periit messis agri.

12 Vineam confusa est, & ficus elanguit: malogranatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confusum est gaudium, à filiis hominum.

13 Accingite vos, & plangite sacerdotes, ululate ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei: quoniam interit de domo Dei vestri sacrificium & libatio,

† Inf. 2.
35a

14 † Sanctificate jejunium, vocate coetum, congregate senes, omnes habitatores terrae in domum Dei vestri: & clamate ad Dominum:

15 A a a, diei. quia propè est dies Domini, & quasi vastitas à potente veniet.

16 Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, lætitia & exultatio?

17 Computruerunt jumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatae sunt apothecae: quoniam confusum est triticum.

18 Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non est pascua eis: sed & greges pecorum disperierunt.

19 Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis.

20 Sed & bestiae agri, quasi area sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quoniam exiccati sunt fontes aquarum, & ignis devoravit speciosa deserti.

C. A P V T I I.

Propheta Judaeis crudelitatem hostium suorum denuntiat, & quam terribilis erit ipsis dies illa: quapropter ad penitentiam eos hortatur: & convulsis

Magnam pollicetur Dominus prosperitatem, seque daturum spiritum suum super omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnam & terribilem; eritque saluus omnis qui invocaverit nomen Domini.

1 **C**anite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ: Quia venit dies Domini, quia prope est

2 Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis: quasi mane expansum super montes populus multus & fortis: similis ei non fuit à principio, & post eum non erit usque in annos generationis & generationis.

3 Ante faciem ejus ignis vorans, & post eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum.

4 Quasi aspectus equorum, aspectus eorum; & quasi equites sic current.

5 Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium.

6 A facie ejus cruciabantur populi: omnes vultus redigentur in ollam.

7 Sicut fortes current: quasi viri bellatores ascendent murum: viri in viis suis gradientur, & non declinabunt à semitis suis.

8 Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed & per fenestras cadent, & non demolientur.

9 Urbem ingredientur, in muro current: domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur.

10 A facie ejus contremuit terra, moti sunt cæli: sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum.

11 Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortia & facientia verbum ejus: † magnus enim dies Domini, & terribilis valde: & quis sustinebit eum?

12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu.

13 Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum: † quia benignus & misericors est, patiens & multa misericordiæ, & præstabilis super malitia.

14 Quis scit si convertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem, sacrificium & libamina Domino Deo vestro?

† *Infra*

3. 15.

† *Isai.* 13.

10.

† *Ezech.*

32. 7.

† *Marc.*

13. 24.

† *Luc.* 21.

25.

† *Ier.*

30. 7.

† *Amos*

5. 18.

† *Soph.* 9.

15.

† *Psal.*

85. 5.

† *Ion.* 3. 9.† *4. 2a*

† *Supra*
1. 14.

15 Canite tuba in Sion, † sanctificate jejuniunt,
vocate coetum,

16 Congregate populum, sanctificate ecclesiam,
coadunate fenestras, congregate parvulos, & fugen-
tes ubera: egrediarur sponsus de cubili suo, &
sponsa de thalamo suo.

17 Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdos
tes ministri Domini, & dicent: Parce Domine,
parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in
opprobrium, ut dominentur eis nationes, quare
dicunt in populis: Vbi est Deus eorum?

18 Zelatus est Dominus terram suam, & peper-
cit populo suo:

19 Et respondit Dominus, & dixit populo suo:
Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, &
oleum, & replebimini eis: & non dabo vos ultra
opprobrium in Gentibus.

20 Et eum, qui ab Aquilone est, procul faciam
à vobis: & expellam eum in terram inviam & de-
sertam: faciem ejus contra mare Orientale, & ex-
tremum ejus ad mare novissimum: & ascendet foetor
ejus, & ascendet putredo ejus, quia superbe
egit.

21 Noli timere terra, exulta & lætare: quoniam
magnificavit Dominus ut faceret.

22 Nolite timere animalia regionis: quia germi-
naverunt speciosa, deserti, quia lignum artulit fru-
ctum suum, ficus & vinea dederunt virtutem suam.

23 Et filii Sion exultate, & lætamini in Domino
Deo vestro: quia dedit vobis doctorem justitiæ, &
descendere faciet ad vos imbrem matutinum & se-
rotinum, sicut in principio.

24 Et implebuntur aræ frumento, & redunda-
bunt torcularia vino & oleo.

25 Et reddam vobis annos, quos comedit locu-
sta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea
magna, quam misi in vos.

26 Et comedetis vescentes, & saturabimini: &
laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mi-
rabilia vobiscum: & non confundetur populus
meus in sempiternum.

27 Et scietis quia in medio Israel ego sum: &
ego Dominus Deus vester, & non est amplius: &
non confundetur populus meus in æternum.

† *Ijai.*
44. 3.
Abi. 2.
17.

28 Et erit post hæc: † Effundam spiritum meum
super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri,
& filia vestra: senes vestri somnia somniabunt, &
juvenes vestri visiones videbunt.

29 Sed & super servos meos & ancillas in diebus
illis effundam spiritum meum,

30 Et dabo prodigiâ in cælo, & in terra, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi,

31 † Sol converteretur in tenebras, & Luna in sanguinem: antequam veſiat dies Domini magnus, & horribilis. † *Supra* 2. 10.

32 Et erit: † omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit: quia in monte Sion, & in Ierufalem erit ſalvatio, ſicut dixit Dominus, & in reliquis, quos Dominus vocaverit. *Matth.* 24. 29. *Luc.* 21. 25. † *Rom.* 10. 13.

CAPVT III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus, quæ populum ſuum afflixerunt; ſequè omnes in valle Iofaphat iudicaturam: ſons de domo Domini egredietur, & Iudæa in æternum inhabitabitur, ſanguine ipſius emundato.

1 **Q**uia ecce in diebus illis, & in tempore illo, cum convertero captivitatem Iudæ & Ierufalem:

2 Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in vallem Iofaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hereditate mea Iſrael, quos diſperferunt in nationibus, & terram meam diſferunt.

3 Et ſuper populum meum miſerunt fortem: & poſuerunt puerum in proſtitulo, & puellam vendiderunt pro vino ut biberent.

4 Verum quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omnis terminus Palæſtinarum? numquid ultionem vos reddetis mihi? & ſi ulcifimini vos contra me, cito velociter reddam viciffitudinem vobis ſuper caput veſtrum.

5 Argentum enim meum & aurum tuliftis: & dederabilia mea & pulcherrima intuliftis in delubra veſtra.

6 Et filios Iudæ, & filios Ierufalem vendidiſtis filiis Græcorum; ut longe faceretis eos a finibus ſuis.

7 Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo vendidiſtis eos: & convertam retributionem veſtram in caput veſtrum.

8 Et vendam filios veſtros, & filias veſtras in manibus filiorum Iudæ, & vendabunt eos Sabæi genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt.

9 Clamate hoc in Gentibus ſanctificate bellum: ſuſcite robustos: accedant, aſcendant omnes viri bellatores.

10 Concidite aratra veſtra in gladios, & ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego ſum.

11 Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos.

12 Confurgant, & ascendant Gentes in vallem Josaphat: quia ibi sedebo ut judicem omnes gentes in circuitu.

¶ *Apoc.* 13 † Mittite falces, quoniam maturavit messis: 14. 15. venite, & descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata est malitia eorum.

14 Populi populi in valle concisionis: quia iuxta est dies Domini in valle concisionis.

¶ *Sup.* 2. 15 † Sol & luna obteuebrati sunt, & stellæ re- 10. & 3. traxerunt splendorem suum.

31. 16 † Et Dominus de Sion rugiet, & de Ierusa- † *Ier.* lem dabit vocem suam: & movebuntur cæli, & 25. 30. terra: & Dominus spes populi sui, & fortitudo filiorum Israel.

¶ *Amos* 17 Et scietis quia ego Dominus Deus vester, ha- 1. 2. bitans in Sion monte sancto meo: & erit Ierusalem sancta, & alieni non transibunt per eam amplius.

¶ *Amos* 18 † Et erit in die illa: stillabunt montes dul- 9. 13. cedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivus Iuda ibunt aquæ: & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.

19 Ægyptus in desolationem erit, & Idumæa in desertum perditionis: pro eo quod inique egerint in filios Iuda, & effuderint sanguinem innocentem in terra sua.

20 Et Iudæa in æternum habitabitur, & Ierusalem in generationem & generationem.

21 Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabitur in Sion.

P R O P H E T I A A M O S.

C A P V T I.

Tempus prophetie Amos: ultio Domini in Damascum, Philisthæos, Tyrum, Idumæam, & filios Ammon, quos super quattuor sceleribus non convertet.

1 **V**erba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue: quæ vidit super Israel in diebus Ozia regis Iuda, & in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel, † ante duos annos 1. 5. terræmotus.

2 Et dixit: † Dominus de Sion rugiet, & de † Ier^u
 Ierusalem dabit vocem suam: & luxerunt speciosa 25. 30^a
 pastorum, & exiccatus est vertex Carmeli. Joel 3^a

3 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus 16^a
 Damasci, & super quattuor non convertam eum,
 eo quod triturerint in plaustris ferreis Ga-
 laad.

4 Et mittam ignem in domum Azael: & devo-
 rabit domos Benadad.

5 Et conteram vestem Damasci: & disperdam
 habitatorem de campo idoli, & tenentem sceptrum
 de domo voluptatis: & transferetur populus Sy-
 riæ Cyrenen, dicit Dominus.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus
 Gazæ, & super quattuor non convertam eum: eo
 quod transfulerint captivitatem perfectam, ut con-
 cluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ, & devora-
 bit ædes ejus.

8 Et disperdam habitatorem de Azoto, & tenen-
 tem sceptrum de Ascaloue: & convertam manum
 meam super Accaron, & peribunt reliqui Phi-
 listhinorum, dicit Dominus Deus.

9 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus
 Tyri, & super quattuor non convertam eum: eo
 quod conculserint captivitatem perfectam in Idu-
 mæa, & non sint recordati foederis fratrum.

10 Et mittam ignem in murum Tyri, & devo-
 rabit ædes ejus.

11 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus
 Edom, & super quattuor non convertam eum: eo
 quod persecutus sit in gladio fratrem suum, & vio-
 laverit misericordiam ejus, & tenuerit ultra fu-
 rorem suum, & indignationem suam servaverit us-
 que in finem.

12 Mittam ignem in Theman: & devorabit
 ædes Bosræ.

13 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus
 filiorum Ammon, & super quattuor non conver-
 tam eum: eo quod dissecuerit prægnantes Galaad
 ad dilatandum terminum suum:

14 Et succendam ignem in muro Rabba: & de-
 vorabit ædes ejus in ululatu in die belli, & in tur-
 bine in die commotionis.

15 Et ibit Melchom in captivitatem, ipse, &
 principes ejus simul, dicit Dominus.

C A P V T I I.

*Vltio Domini in Moab, Iudam & Israellem, hisque
 minatur ignem, quem effugere non poterunt, quia*

acceptis beneficiis semper fuerunt ingrati, Deique legem abjecerunt.

1. **H**Æc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Moab, & super quattuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque ad cinerem.

2 Et mittam ignem in Moab, & devorabit ædes Carioth : & morietur in sonitu Moab, in clangore tubæ :

3 Et disperdam judicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Iuda, & super quattuor non convertam eum : eo quod abjecerit legem Domini, & mandata ejus non custodierit ; deceperunt eam eos idola sua, post quæ abierant patres eorum.

5 Et mittam ignem in Iuda, & devorabit ædes Ierusalem.

6 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Israel, & super quattuor non convertam eum : pro eo quod vendiderit pro argento justum, & pauperem pro calceamentis.

7 Qui conterunt super pulverem terræ capita pauperum, & viam humilium declinant : & filius ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum.

8 Et super vestimentis pignoratis accubuerunt juxta omne altare & vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui.

¶ Num. 21. 24. **9** † Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum : cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipse quasi quercus : & contrivi fructum ejus desuper, & radices ejus subter.

† Exod. 24. 21. **10** † Ego sum, qui ascendere vos feci de Terra Ægypti, & duxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrhæi.

Dent. 8. **11** Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, & de juvenibus vestris nazaræos : numquid non ita est filii Israel, dicit Dominus ?

12 Et propinabitis nazaræis vinum, & prophetis mandabitis, dicentes : Ne propheteris.

13 Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum foeno.

14 Et peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem suam, & robustus non salvabit animam suam :

15 Et tenens arcum non stabit, & velox pedibus suis non salvabitur, & ascensor equi non salvabit animam suam :

16 Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus,

*Domum Israel populum olim unice electum arguit
variorum scelerum: ex quibus paucos dicit servandos
in superventura afflictione, quam ipsis comminatur.*

1 **A**udite verbum, quod locutus est Dominus
super vos, filii Israel: super omnem cogna-
tionem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens:

2 Tantummodo vos cognovi ex omnibus cogna-
tionibus terræ: idcirco visitabo super vos omnes
iniquitates vestras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, nisi con-
venerit eis?

4 Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit
prædam? numquid dabit catulus leonis vocem de
cubili suo, nisi aliquid apprehenderit?

5 Numquid cadet avis in laqueum terræ absque
aucupe? numquid auferetur laqueus de terra ante-
quam quid ceperit?

6 Si clanget tuba in civitate, & populus non
expavescet? si erit malum in civitate, quod Do-
minus non fecerit?

7 Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi re-
velaverit secretum suum ad servos suos prophetas.

8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus
locutus est, quis non prophetabit?

9 Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædi-
bus terræ Ægypti: & dicite: Congregamini su-
per montes Samariæ, & videte insanias multas in
medio ejus, & calumniam patientes in penetrali-
bus ejus.

10 Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus,
thesaurizantes iniquitatem & rapinas in ædibus
suis.

11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribu-
labitur, & circuietur terra: & detrahetur ex te for-
titudo tua, & diripientur aedes tuæ.

12 Hæc dicit Dominus: Quomodo si eruat pa-
stor de ore leonis duo crura, aut extremum auri-
culæ: sic eruentur filii Israel, qui habitant in Sa-
maria in plaga lectuli, & in Damasci grabato.

13 Audite, & contestamini in domo Iacob, di-
cit Dominus Deus exercituum:

14 Quia in die cum visitare coepero prævarica-
tiones Israel, super eum visitabo, & super altaria
Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent
in terram.

15 Et percutiam domum hiemalem cum domo
æstiva: & peribunt domus eburnæ, & dissipabuntur
aedes multæ, dicit Dominus.

Invehitur sub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariæ, ipsorum subsannans idololatriam, & quia filii Israel variis flagellis à peccatis suis revocari non potuerunt, minatur eis Dominus similia his quæ prius passi fuerant, hortando ut ad Deum omnipotentem convertantur.

1 **A**vdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ: quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis vestris: Asserte, & bibemus.

2 Iuravit Dominus Deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos, & levabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis ferventibus.

3 Et per aperturas exhibitis altera contra alteram, & projiciemini in Armon, dicit Dominus.

4 Venite ad Bethel, & impie agite: ad Galgalam, & multiplicare prævaricationem: & asserte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras.

5 Et sacrificate de fermentato laudem: & vocate voluntarias oblationes, & annunciate: sic enim voluistis filii Israel dicit Dominus Deus.

6 Unde & ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, & indigentiam panum in omnibus locis vestris: & non estis reversi ad me, dicit Dominus.

7 Ego quoque prohibui à vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem: & plui super unam civitatem, & super alteram civitatem non plui: pars unâ compluta est, & pars, super quam non plui, aruit.

8 Et venerunt duæ & tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, & non sunt satiatæ: & non redistis ad me, dicit Dominus.

† Agg.
2. 13.

9 † Percussi vos in vento urente, & in aurigine, multitudinem hortorum vestrorum, & vinearum vestrarum: oliveta vestra, & ficeta vestra comedit eruca: & non redistis ad me, dicit Dominus.

10 Misi in vos mortem in via Ægypti, percussi in gladio juvenes vestros, usque ad captivitatem equorum vestrorum: & ascendere feci patredinem castrorum vestrorum in nares vestras: & non redistis ad me, dicit Dominus.

† Gen.
19. 24.

11 Subverti vos, † sicut subvertit Deus Sodomam & Gomorrham, & facti estis quasi torris raptus ab incendio: & non redistis ad me, dicit Dominus.

12 Quapropter hæc faciam tibi Israel : postquam autem hæc fecero tibi , præparare in occursum Dei tui Israel ,

13 Quia ecce formans montes , & creans ventum , & annuncians homini eloquium suum , faciens matutinam nebulam , & gradiens super excelsa terræ : Dominus Deus exercituum nomen ejus.

C A P V T V.

Lugēt casum Israelis propheta , revocans eos ad querendum Dominum , ut ita possint evadere afflictiones suis peccatis debitas , propter quas ubique planctus erit : odit dominus festivitates ac sacrificia eorum , quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1 **A**vdite verbum istud , quod ego levo super vos planctum : Domus Israel cecidit , & non adjiciet ut resurgat.

2 Virgo Israel projecta est in terram suam , non est qui suscitet eam.

3 Quia hæc dicit Dominus Deus : Urbs de qua egrediebantur mille , reliquentur in ea centum : & de qua egrediebantur centum , reliquentur in ea decem in domo Israel.

4 Quia hæc dicit Dominus domui Israel : Quærite me , & vivetis.

5 Et nolite querere Bethel , & in Galgalam nolite intrare , & in Bersabee non transibitis : quia Galgala captiva ducetur : & Bethel erit inutilis.

6 Quærite Dominum , & vivite : ne forte comburatur ut ignis domus Joseph , & devorabit , & non erit qui extinguat Bethel.

7 Qui convertitis in absinthium judicium , & justitiam in terra relinquitis.

8 Facientem Arcturum & Orionem , & convertentem in mane tenebras , & diem in noctem mutantem : † qui vocat aquas maris , & effundit eas † *Isaya*
super faciem terræ : Dominus nomen est ejus. 9. 6.

9 Qui subridet vastitatem super robustum , & depopulationem super potentem affert.

10 Odio habuerunt corripientem in porta : & loquentem perfecte abominati sunt.

11 Idcirco , pro eo quod diripiebatis pauperem , & prædam electam tollebatis ab eo : † domos quæ † *Sopisa*
dro lapide ædificabitis , & non habitabitis in eis : 1. 17.

12 Quia cognovi multa scelera vestra , & fortia peccata vestra : hostes justii accipientes munus , & pauperes deprimentes in porta :

13 Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.

14 Quarite bonum, & non malum, ut vivatis: & erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis.

† Rom. 15 † Odite malum, & diligite bonum, & constituite in porta iudicium: si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Ioseph.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator: in omnibus plateis planctus: & in cunctis, quæ foris sunt, dicetur vae vae: & vocabunt agricolam ad lactum, & ad planctum eos qui sciunt plangere.

17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.

† Jer. 18 † Væ desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebræ, & non lux.

19 Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei ursus: & ingrediatur domum, & imitatur manu sua super parietem & mordeat eum coluber.

20 Numquid non tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo, & non splendor in ea?

† Isa. 1. 21 † Odi, & projeci festivitates vestras: & non capiam odorem coetuum vestrorum.

22 Quod si obtuleritis mihi holocaustomata, & munera vestra, non suscipiam: & vota pinguium vestrorum non respiciam.

23 Aufer à me tumultum carminum tuorum: & cantica lyræ tuæ non audiam.

24 Et revelabitur quasi aqua iudicium, & justitia quasi torrens fortis.

† Act. 25 † Numquid hostias & sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel?

26 Et portastis tabernaculum Moloch vestro, & imaginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri, quæ fecistis vobis.

27 Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen ejus.

C A P V T V I.

Comminatur Dominus superbis, & in deliciis agentibus exitum ac transmigrationem, una cum reliquo populo Israel; cujus detestatur superbiam.

† Eze. 6. 1 VÆ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientiæ pompatice domum Israel.

2 Transite in Chalane, & videte, & ite inde in Emath magnam: & descendite in Geth Palæstinarum, & ad optima quæque regna horum: si latior terminus eorum termino vestro est.

3 Qui separati estis in diem malum : & appropinquatis folio iniquitatis.

4 Qui dormitis in lectis eburneis , & lascivitis in stratis vestris : qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.

5 Qui canitis ad vocem psalterii , sicut David putaverunt se habere vasa cantici.

6 Bibentes vinum in phialis , & optimo unguento delibuti : & nihil patiebantur super contritione Ioseph.

7 Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium : & auferetur factio lascivientium.

8 † Iuravit Dominus Deus in anima sua , dicit † *Jeremo.*
Dominus Deus exercituum : Detestor ego super- *51. 14.*
biam Iacob , & domos ejus odi , & tradam civitatem cum habitatoribus suis.

9 Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una , & ipsi morientur.

10 Et tollet eum propinquus suus , & comburet eum , ut efferat ossa de domo : & dicet ei , qui in penetralibus domus est : Numquid adhuc est penes te ?

11 Et respondebit : Finis est. Et dicet ei : Tace , & non recorderis nominis Domini.

12 Quia ecce Dominus mandabit , & percutiet domum majorem ruinis , & domum minorem scissionibus.

13 Numquid currere queunt in petris equi , aut arari potest in bubalis , quoniam convertistis in amaritudinem iudicium , & fructum justitiæ in absinthium ?

14 Qui lætamini in nihilo : qui dicitis : Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua ?

15 Ecce enim suscitabo super vos domus Israel , dicit Dominus Deus exercituum , gentem : & conteret vos ab introitu Emath , usque ad torrentem deserti.

C A P V T VII.

Deprecatur propheta penas quas videt imminere, & Dominus comminatur captivitatem, quam Amos sub parabola trulle camentarii vaticinatur, adversus e licet Amasa sacerdote Bethel : qui coram rege Israel accusat Amos, suadens ipsi Amos, ut eat prophetatum in terram Iuda : sed ostendit se factum a Domino prophetam ut super Israel prophetaret, qui & Amasia & Israeli vaticinatur afflictiones.

1 **H**Æc ostendit mihi Dominus Deus : & ecce fisor locustæ in principio germinantium ferotini imbris , & ecce ferotinus post ronsionem regis.

2 Et factum est : cum consummasset comedere herbam terræ, dixi : Domine Deus propitius esto, obsecro : quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?

3 Misertus est Dominus super hoc : Non erit, dixit Dominus.

4 Hæc ostendit mihi Dominus Deus : & ecce vocabat iudicium ad ignem Dominus Deus : & devoravit abyssum multam, & comedit simul partem.

5 Et dixi : Domine Deus quiesce, obsecro : quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?

6 Misertus est Dominus super hoc : Sed & istud non erit, dixit Dominus Deus.

7 Hæc ostendit mihi Dominus : & ecce Dominus stans super murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.

8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Amos? Et dixi : Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus : Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel : non adjiciam ultra superinducere eum.

9 Et demolientur excelsa idoli, & sanctificationes Israel desolabuntur : & confurgam super domum Ieroboam in gladio.

10 Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regem Israel, dicens : Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel : non poterit terra sustinere universos sermones ejus.

11 Hæc enim dicit Amos : In gladio morietur Ieroboam, & Israel captivus migrabit de terra sua :

12 Et dixit Amasias ad Amos : Qui vides, gradere, fuge in terram Iuda : & comede ibi panem, & prophetabis ibi.

13 Et in Bethel non adjicies ultra ut prophetes : quia sanctificatio regis est, & domus regni est.

14 Responditque Amos, & dixit ad Amasiam : Non sum propheta, & non sum filius prophetæ : sed armentarius ego sum vellicans sycamoros.

15 Et tulit me Dominus cum sequerer gregem : & dixit Dominus ad me : Vade propheta ad populum meum Israel.

16 Et nunc audi verbum Domini : Tu dicis : Non prophetabis super Israel, & non stillabis super domum idoli.

17 Propter hoc hæc dicit Dominus : Vxor tua in civitate fornicabitur : & filii tui & filiae tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur : & tu in terra polluta morieris, & Israel captivus migrabit de terra sua.

C A P V T V I I I.

Amos sub parabola uncini pomorum prophetæ suam imminere regni Israel, propter pauperum oppressio-

pressiones : acerbitatem vero imminentis calamitatis explicat : ac festiuitates eorum dicit in luctum conuertendas , famemque verbi Dei futuram denunciat.

1 **H**æc ostendit mihi Dominus Deus : & ecce huncinus pomorum.

2 Et dixit : Quid tu vides Amos ? Et dixi : Vnicinum pomorum. Et dixit Dominus ad me : Venit finis super populum meum Israel : non adjiciam ultra ut pertranseam eum.

3 Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus : multi morientur : in omni loco projicietur silentium.

4 Audite hoc qui conteritis pauperem , & deficere facitis egenos terræ ,

5 Dicentes : Quando transibit mensis, & venundabimus merces ; & sabbatum , & aperiemus frumentum : ut imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas,

6 Vt possideamus in argento egenos & pauperes pro calceamentis , & quisquillas frumenti vendamus ?

7 Juravit Dominus in superbiam Iacob : Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum.

8 Numquid super isto non commovebitur terra , & lugebit omnis habitator ejus : & ascendet quasi fluvius universus , & ejicietur , & defluet quasi rivus Ægypti ?

9 Et erit in die illa , dicit Dominus Deus : occidet sol in meridie , & reuelescere faciam terram in die luminis :

10 † Et convertam festiuitates vestras in luctum, † *Tob.* & omnia caerica vestra in planctum : & inducam 2. 6. super omne dorsum vestrum saccum , & super 1 *Mac.* omne caput calvitium : & ponam eam quasi luctum 1. 4. unigeniti , & novissima ejus quasi diem amarum.

11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus : & mittam famem in terram : non famem panis , neque sitim aquæ , sed audiendi verbum Domini.

12 Et commovebuntur à mari usque ad mare, & ab aquilone usque ad orientem : circuibunt quærentes verbum Domini , & non inuenient.

13 In die illa deficient virgines pulchræ, & adulescentes in siti.

14 Qui jurant in delicto Samariæ : & dicunt : Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Bersabee : & cadent , & non resurgent ultra.

C A P V T I X.

Vastaturum se dicit Dominus impios , sic ut nulli pateat effugium ; postea tamen suscitabit tabernaculum

tabernaculum David, & captivitatem filiorum Israel converteriet, cum magna ipsorum felicitate.

1 **V**idi Dominum stantem super altare, & dixit: Percute cardinem, & commoveantur superliminaria: avaritia enim in capite omnium, & novissimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, & non salvabitur ex eis qui fugerit.

† *Psal.*
138. 8.

2 † Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos: & si ascenderint usque in cælum, inde detraham eos.

3 Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos: & si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.

† *Jerem.*
44. 11.

4 Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & † ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum.

5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabescet: & lugebunt omnes habitantes in ea: & ascendet sicut rivus omnis, & defluet sicut fluvius Ægypti.

† *Sup.*
5. 8.

6 Qui ædificat in cælo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit: † qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen ejus.

7 Numquid non ut filii Æthiopum vos estis mihi, filii Israel, ait Dominus? numquid non Israel, ascendere feci de terra Ægypti: & Palæstinos de Cappadocia; & Syros de Cyrene?

8 Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans, & conteram illud à facie terræ: Veram tamen conterens non conteram domum Jacob, dicit Dominus.

9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro: & non cadet lapillus super terram.

10 In gladio morientur omnes peccatores populi mei: qui dicunt: Non appropinquabit, & non veniet super nos malum.

† *Aet.*
15. 16.

11 In die illa † suscitabo tabernaculum David, quod cecidit: & reædificabo aperturas murorum ejus, & ea quæ corruerant instaurabo: & reædificabo illud sicut in diebus antiquis.

12 Ut possideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eo quod invocatum sit nomen meum super eos: dicit Dominus faciens hæc.

13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & comprehendet arator messorum, & calcator uvæ mitentem

tentem semen : † & stillabunt montes dulcedinem, † *Joel.*
& omnes colles culti erunt. 3. 13.

14 Et convertam captivitatem populi mei Israel :
& aedificabunt civitates desertas, & inhabitabunt :
& plantabunt vineas, & bibent vinum earum : &
facient hortos, & comedent fructus eorum.

15 Et plantabo eos super humum suam : & non
evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit
Dominus Deus tuus.

P R O P H E T I A

A B D I Æ.

*Vaticinatur exitium adversus Idumæos qui afflige-
bant ac subvertabant filios Israel : qui tamen reducti,
dominium accipient in eos qui ipsos afflixerant.*

1 **V**isio Abdie. Hæc dicit Dominus Deus *Ier. 49*
ad Edom : Auditum audivimus à Do- 14.
mino, & legatum ad gentes misit : Sur-
gite, & confurgamus adversus eum in prælium.

2 Ecce parvulum dedi te in gentibus : cou-
temptribilis tu es valde.

3 Superbia cordis tui extulit te, habitantem in
scissuris petrarum, exaltantem solium tuum : qui
dicis in corde tuo : Quis detrahet me in terram ?

4 Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sidera
posueris nidum tuum : inde detraham te, dicit
Dominus.

5 Si fures introissent ad te, si latrones per
noctem, quomodo conticuisses ? nonne furati essent
sufficiencia sibi ? si vindemiatores introissent ad te,
numquid saltem racemum reliquissent tibi ?

6 Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt
abscondita ejus ?

7 Usque ad terminum emiserunt te : omnes viri
foederis tui illuserunt tibi : invaluerunt adversum
te viri pacis tuæ : qui comedunt tecum, ponent
insidias subter te : non est prudentia in eo.

8 † Numquid non in die illa, dicit Dominus, † *Isaia*
perdam sapientes de Idumæa, & prudentiam de 29. 14.
monte Esau ?

9 Et timebunt fortes tui à meridie, ut intreat
vir de monte Esau.

10 † Propter interfectionem, & propter iniqui- † *Gen.*
tatem in fratrem tuum Jacob, operiet te confusio, 27. 42.
& peribis in æternum.

11 In die cum stares adversus eum, quando ca-
piebant alieni exercitum ejus, & extranei ingre-
diebantur portas ejus, & super Ierusalem miste-
bant fortem : tu quoque eras quasi unus ex eis.

12 Et non despicias in die fratris tui, in die peregrinationis ejus : & non lætaberis super filios Juda in die perditionis eorum : & non magnificabis os tuum in die angustiae.

13 Neque ingredieris portam populi mei in die ruinae eorum : neque despicias & tu in malis ejus in die vastitatis illius : & non immitteris adversus exercitum ejus in die vastitatis illius.

14 Neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint : & non concludes reliquos ejus in die tribulationis.

15 Quoniam juxta est dies Domini super omnes gentes : sicut fecisti, fiet tibi : retributionem tuam convertet in caput tuum.

16 Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes jugiter : & bibent, & absorbebunt, & erunt quasi non sint.

17 Et in monte Sion erit salvatio, & erit sanctus : & possidebit domus Jacob eos qui se possederant.

18 Et erit domus Jacob ignis, & domus Joseph flamma, & domus Esau stipula : & succendentur in eis, & devorabunt eos : & non erunt reliquiae domus Esau, quia Dominus locutus est.

19 Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt, montem Esau, & qui in campestribus Philisthim : & possidebunt regionem Ephraim, & regionem Samariae : & Benjamin possidebit Galaad.

20 Et transmigratio exercitus hujus filiorum Israel, omnia loca Chananaeorum usque ad Sareptam : & transmigratio Ierusalem, quae in Bosphoro est, possidebit civitates austri.

21 Et ascendent salvatores in montem Sion judicare montem Esau : & erit Domino regnum.

P R O P H E T I A

I O N A E.

C A P V T I.

Ionas à Domino missus ut in Ninive predicaret, navigio fugit in Tharsis à facie Domini: quo imminente in navim tempestatem, jactisque sortibus, deprehensus Ionas in mare mittitur, cessatque tempestas.

1 **E**T factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens :

2 Surge, & vade in Niniven civitatem grandem, & prædica in ea : quia ascendit malitia ejus coram me.

3 Et surrexit Ionas, ut fugeret in Tharsis à facie Domini

Domini, & descendit in Ioppen, & invenit navem euntem in Tharsis: & dedit naulum ejus, & descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis à facie Domini.

4 Dominus autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempesta magna in mari, & navis periclitabatur conteri.

5 Et timuerunt nautæ, & clamaverunt viri ad deum suum: & miserunt vasa, quæ erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab eis: & Ionas descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi.

6 Et accessit ad eum gubernator, & dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca Deum tuum, si forte recogitet Deus de nobis, & non pereamus.

7 Et dixit vir ad collegam suum: Venite, & mittamus fortes, & sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt fortes: & cecidit fors super Ionam.

8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis cujus causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quæ terra tua, & quo vadis? vel ex quo populo es tu?

9 Et dixit ad eos: Hebræus ego sum, & Dominum Deum cæli ego timeo, qui fecit mare & aridam.

10 Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti (cognoverunt enim viri quod à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis.)

11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis? quia mare ibat, & intumescebat.

12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare à vobis: scio enim ego quoniam propter me tempesta hæc grandis venit super vos.

13 Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, & non valebant: quia mare ibat, & intumescebat super eos.

14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Quæsumus Domine, ne pereamus in anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentem: quia tu Domine, sicut voluisti, fecisti.

15 Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare: & stetit mare à fervore suo.

16 Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immolaverunt hostias Domino, & voverunt vota.

Jonas à ceto, quem Dominus præparaverat, absorptus, fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus, cumque de ventre ejus orasset Dominum, ipsius jussu in aridam evomitur.

1 **E**T præparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam: † & erat Ionas in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus.

2 Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis.

3 Et dixit:

† *Matt.* 12. 10. & 16. 4. † *Luc.* 11. 30. † *1 Cor.* 15. 4. † *Psal.* 119. 2. † *Psal.* 68. 10. Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me: de ventre inferi clamavi, & exaudivisti vocem meam.

4 Et projecisti me in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt.

5 Et ego dixi: Abjectus sum à conspectu oculorum tuorum: verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum.

6 † Circumdederunt me aquæ usque ad animam: abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum.

7 Ad extrema montium descendi: terræ veces concluderunt me in æternum: & sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus.

8 Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum: ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.

9 Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.

10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam pro salute Domino.

11 Et dixit Dominus pisci: & evomit Ionam in aridam.

C A P V T I I I.

Rursum missus Ionas ad Ninivitas prædicit civitatis subversionem: illis autem ad Deum conversis, & magna penitentiæ signa ostendentibus, parcat Dominus civitati.

1 **E**T factum est verbum Domini ad Ionam secundo, dicens:

2 Surge, & vade in Niniven civitatem magnam: & prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te.

3 Et surrexit Ionas, & abiit in Niniven juxta verbum Domini: & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.

4 Et cœpit Ionas introire in civitatem itinere diei.

diei unius : & clamavit , & dixit : Adhuc quadraginta dies , & Ninive subvertetur.

5 † Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum : & † *Matth.*
prædicaverunt jejunium , & vestiti sunt faccis à *12. 41.*
majore usque ad minorem. *Luc. 11.*

6 Et pervenit verbum ad regem Ninive : & surrexit de folio suo , & abiecit vestimentum suum à se , & indutus est sacco , & sedit in cinere.

7 Et clamavit , & dixit in Ninive ex ore regis & principum ejus , dicens : Homines , & jumenta , & boves , & pecora non gustent quidquam : nec pascantur , & aquam non bibant.

8 Et operiantur faccis homines , & jumenta , & clament ad Dominum in fortitudine , & convertatur vir à via sua mala , & ab iniquitate , quæ est in manibus eorum.

9 † Quis scit si convertatur & ignoscat Deus : † *Ierem.*
& revertatur à furore iræ suæ , & non peribimus : *13. 11.*

10 Et vidit Deus opera eorum , quia conversi sunt de via sua mala : & misertus est Deus super malitiã , *Joan. 2.*
quam locutus fuerat ut faceret eis , & non fecit. *14.*

C A P V T I V.

Afflictus Ionas quia vaticinium suum adversus Niniven videbat non impleri, mortem optat: verum à Domino corripitur, qui injustam ipsius indignationem convincit, quod putaret se recte dolere de arefacta hederâ, & tamen noluerit Dominum parcere Ninive civitati maxima, in qua erant plus quam 120000, eorum qui non peccaverant.

1 **E**T afflictus est Ionas afflictione magna , & iratus est :

2 Et oravit ad Dominum , & dixit : Obsecro Domine , numquid non hoc est verbum meum , cum adhuc essem in terra mea ? propter hoc præoccupavi ut fugerem in Tharsis. † scio enim quia † *Psal.*
tu Deus clemens & misericors es , patiens & multæ *89. 5.*
miserationis , & ignoscens super malitia. *Joel 2.*

3 Et nunc Domine tolle quæso animam meam à me : quia melior est mihi mors quam vita. *13.*

4 Et dixit Dominus : Putasne bene irasceris tu ?

5 Et egressus est Ionas de civitate , & sedit contra orientem civitatis : & fecit sibi met umbraculum ibi , & sedebat subter illud in umbra , donec videret qui accideret civitati.

6 Et præparavit Dominus Deus hederam , & ascendit super caput Ionæ , ut esset umbra super caput ejus , & protegeret eum (laboraverat enim) & lætaturus est Ionas super hederâ , lætitia magna.

7 Et paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum ; & percussit hederam , & exaruit.

8 Et cum ortus fuisset sol, præcepit Dominus vento calido & urenti: & percussit sol super caput Ionæ, & aestuabat: & petivit animæ suæ: ut moreretur, & dixit: Melius est mihi mori, quam vivere.

9 Et dixit Dominus ad Ionam: Putasne benefrasceris tu super hedera? Et dixit: Bene irascor ego usque ad mortem.

10 Et dixit Dominus: Tu doles super hederam, in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret. quæ sub una nocte nata est, & sub una nocte perit.

11 Et ego non parcam Niive civitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram suam, & jumenta multa?

P R O P H E T I A

M I C H A E Æ.

C A P V T I.

Quo tempore Michæas prophetaverit: comminatus Sionem & Ierusalem exitum & captivitatem propter idolatriam ipsorum: quos plangit Propheta & ad plandum provocat.

1 **V**erbum Domini, quod factum est ad Michæam Morasthiten, in diebus Ioathan, Achaz, & Ezechizæ, regum Iudæ: quod vidit super Samariam, & Ierusalem.

2 † Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo ejus: & sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo.

3 † Quia ecce Dominus egredietur de loco suo: & descendet, & calcabit super excelsa terræ.

4 Et confumentur montes subrus cum: & valles scindentur sicut cera à facie ignis, & sicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.

5 In scelere Jacob omne istud, & in peccatis domus Israel: quod scelus Jacob? nonne Samaria? & quæ excelsa Iudæ? nonne Ierusalem?

6 Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea: & detrahā in vallem lapides ejus, & fundamenta ejus revelabo.

7 Et omnia sculprilia ejus concidentur, & omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem: quia de mercedibus meretricis congregata sunt, & usque ad mercedem meretricis revertentur.

8 Super hoc plangam, & ululabo: vadam spoliatus, & nudus: faciam plandum velut draconum, & luctum quasi struthionum,

9 Quia desperata est plaga ejus, quia venit usque ad Iudam, tetigit portam populi mei usque ad Ierusalem.

10 In Geth nolite annuciare, lacrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos conspergite.

11 Et transite vobis habitatio pulchra, confusa ignominia: non est egressa quae habitat in exitu: planctum domus vicina accipiet ex vobis, quae stetit sibiinet.

12 Quia infirmata est in bonum, quae habitat in amaritudinibus: quia descendit malum à Domino in portam Ierusalem.

13 Tumultus quadrigae stuporis habitanti Lachis: principium peccati est filiae Sion, quia in te inventa sunt scelera Israel.

14 Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth: domus mendacii in deceptionem regibus Israel.

15 Adhuc heredem adducam tibi quae habitas in Maresa: usque ad Odollam veniet gloria Israel.

16 Decalvare, & tondere super filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut aquila: quoniam captivi ducti sunt ex te.

CAPUT II.

Propheta populi sui multiplicem injustitiam, aliaque peccata recensens, praedicit vindictam & captivitatem ipsi imminere; & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denunciat.

1 **V**Æ qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.

2 Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabatur virum, & domum ejus; virum, & hereditatem ejus.

3 Ideo hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.

4 In die illa sumetur super vos parabola, & cantabitur canticum cum suavitate, dicentium: Depopulatione vastati sumus: pars populi mei commutata est: quomodo recedet à me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat?

5 Propter hoc non erit tibi mittens funiculum fortis in coetu Domini.

6 Ne loquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio.

7 Dicit domus Iacob : Numquid abbreviatus est spiritus Domini , aut tales sunt cogitationes ejus ? Nonne verba mea bona sunt cum eo , qui recte graditur ?

8 Et econtrario populus meus in adversarium confurrexit : desuper tunica pallium sustulistis : & eos , qui transibant simpliciter , convertistis in bellum.

9 Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum suarum : a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum.

10 Surgite , & ite , quia non habetis hinc requiem : propter immoderantiam ejus corrumpetur putredine pessima.

11 Utinam non essem vir habens spiritum , & mendacium potius loquerer : stillabo tibi in vinum , & in ebrietatem : & erit super quem stillatur populus iste.

12 Congregatione congregabo Iacob totum te : in unum conducam reliquias Israel , pariter ponam illum quasi gregem in ovili , quasi pecus in medio caularum , tumultuabuntur a multitudine hominum.

13 Ascendet enim pandens iter ante eos : dividet , & transibunt portam , & ingredientur per eam : & transibit rex eorum coram eis , & Dominus in capite eorum.

C A P V T III.

Propter peccata principum, iudicum, pseudoprophetarum ac sacerdotum populi Israel, comminatur Dominus gravem ultionem, & Ierosolymæ deletionem.

1 **E**T dixi : Audite principes Iacob , & duces domus Israel : Numquid non vestrum est scire iudicium ,

2 Qui odio habetis bonum , & diligitis malum : qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis , & carnem eorum desuper ossibus eorum ?

3 Qui comederunt carnem populi mei , & pellem eorum desuper excoxiaverunt : & ossa eorum confregerunt , & conciderunt sicut in lebetè , & quasi carnem medio ollæ.

4 Tunc clamabunt ad Dominum , & non exaudiet eos : & abscondet faciem suam ab eis in tempore illo , sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.

5 Hæc dicit Dominus super prophetas , qui seducunt populum meum : qui mordent dentibus suis , & prædicant pacem : & si quis non dederit in ore eorum quippiam , sanctificant super eum prælium.

6 Propter-

6 Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro divinatione: & occumbet sol super prophetas, & obtenebrabitur super eos dies.

7 Et confundentur qui vident visiones, & confundentur divini: & operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei.

8 Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, & virtute: ut annunciem Jacob scelus suum, & Israel peccatum suum.

9 Audite hoc principes domus Jacob, & iudices domus Israel: quia abominamini iudicium, & omnia recta pervertitis.

10 Qui ædificatis Sion in sanguinibus, & Ierusalem in iniquitate.

11 † Principes ejus in muneribus iudicabant, & † *Exech.*
sacerdotes ejus in mercede docebant, & prophetae ejus in pecunia divinabant: & super Domini-um *22. 27.*
requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus *Soph. 3.*
in medio nostrum? non venient super nos mala. *3.*

12 Propter hoc, causa vestri, † Sion quasi ager † *Jerem.*
arabitur, & Ierusalem quasi acervus lapidum erit, *26. 18.*
& mons templi in excelsa silvarum.

C A P V T I V.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Ecclesiam & cultum Dei, cum magna securitate: consolatur Sion quod de captivitate sit à Domino redimenda ut se de suis inimicis ulciscatur.

1 **E**T erit: In novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & sublimis super colles: & fluent ad eum populi. *Isa. 2. 2.*

2 Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos de viis suis, & ibimus in semitis ejus: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Ierusalem.

3 Et iudicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes usque in longinquum: & concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium: & non discent ultra belligerare.

4 Et sedebit vir subtus vitem suam, & subtus ficum suam, & non erit qui deterreat: quia os Domini exercituum locutum est.

5 Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in æternum & ultra.

6 In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem: & eam, quam ejeceram, colligam, & quam afflixeram:

† *Soph.*

3. 19.

Luc. 1.

33.

† *Das.*

7. 14.

7 † Et ponam claudicantem in reliquias : & eam, quæ laboraverat , in gentem robustam : † & regnabit Dominus super eos in monte Sion ex hoc nunc & usque in æternum.

8 Et tu turris gregis nebulosa filiæ Sion usque ad te veniet : & veniet potestas prima , regnum filiæ Ierusalem.

9 Nunc quare moerore contraheris ? numquid rex non est tibi , aut consiliarius tuus perit , quia comprehendet te dolor sicut parturientem ?

10 Dole & satage filia Sion , quasi parturiens : quia nunc egredieris de civitate , & habitabis in regione , & venies usque ad Babylonem : ibi liberaberis , ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.

11 Et nunc congregatæ sunt super te gentes multæ , quæ dicunt : Lapidetur : & aspiciat in Sion oculus noster.

12 Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini , & non intellexerunt consilium ejus : quia congregavit eos quasi foenum aræ.

13 Surge , & tritura filia Sion : quia cornu tuum ponam ferreum , & uingulas tuas ponam æreas : & comminues populos multos , & interficies Domino rapinas eorum , & fortitudinem eorum Domino universæ terræ.

C A P V T V.

Imminens urbis Ierusalem vastatio ostenditur , & Christus in Bethlehem nasciturus : reliquæ Israel exaltabuntur , devictu inimicis , & ablata ab ipsis idololatris.

1 **N**Vuc vastaberis filia latronis : obsidionem posuerunt super nos , in virga percutient maxillam iudicis Israel.

† *Matth.*

2. 6.

Ioan. 7.

42.

2 † **E T T V B E T H L E H E M** Ephratâ parvulus es in millibus Iuda : ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel , & egressus ejus ab initio , à diebus æternitatis.

3 Propter hoc dabit eos usque ad tempus , in quo parturiens pariet : & reliquæ fratrum ejus convertentur ad filios Israel.

4 Et stabit , & pascet in fortitudine Domini , in sublimitate nominis Domini Dei sui : & convertentur , quia nunc magnificabitur usque ad terminos terræ.

5 Et erit iste pax : cum venerit Assyrius in terram nostram , & quando calcaverit in domibus nostris : & suscitabimus super eum septem pastores , & octo primates homines.

6 Et pascent terram Assur in gladio , & terram Nemrod

Nemrod in lanceis ejus : & liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram , & cum calcaverit in finibus nostris.

7 Et erunt reliquiae Jacob in medio populorum multorum quasi ros à Domino, & quasi stellae super herbam, quae non expectat virum, & non praestatur filios hominum.

8 Et erunt reliquiae Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in jumentis silvarum, & quasi catulus leonis in gregibus pecorum : qui cum transierit, & conculcaverit, & ceperit, non est qui eruat.

9 Exaltabitur manus tua super hostes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus : Auferam equos tuos de medio tui, & disperdam quadrigas tuas.

11 Et perdam civitates terrae tuae, & destruiam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te.

12 Et petire faciam sculptilia tua, & statuas tuas de medio tui : & non adorabis ultra opera manuum tuarum.

13 Et evellam lucos tuos de medio tui, & conteram civitates tuas.

14 Et faciam in furore & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quae non audierunt.

C A P V T V I.

Discepat Dominus cum ingratis, recensens collata illis beneficia, indicans etiam quia sit bonum, & quid Dominus à populo suo requirat : sed propter injustitiam aliaque scelera filiorum Israel comminatur eis Dominus varias afflictiones.

1 **A**udite quae Dominus loquitur : Surge, con-
tende iudicio adversum montes, & audiant colles vocem tuam.

2 Audiant montes iudicium Domini, & fortis fundamenta terrae : quia iudicium Domini cum populo suo, & cum Israel dijudicabitur.

3 † Popule meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi ? responde mihi. † Jer. 48

4 Quia eduxi te de terra Aegypti, & de domo servientium liberavi te : & misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam ?

5 † Popule meus memento quae ego quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid responderit ei † Num. 22. & Balaam filius Beor, de Setim usque ad Galgalan, 23. ut cognosceres iustitias Domini.

6 Quid dignum offeram Domino ? curvabo genu

Deo excelfo ? numquid offeram ei holocausta,
& vitulos anniculos ?

7 Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium ? numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ ?

8 Indicabo tibi & homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te : Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.

9 Vox Domini ad civitatem clamat, & salus erit timentibus nomen tuum ? Audite tribus, & quis approbabit illud ?

10 Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena.

11 Numquid iustificabo stateram impiam, & sacelli pondera dolosa ?

12 In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13 Et ego ergo coepi percutere te perditione super peccatis tuis.

14 Tu comedes, & non saturaberis : & humiliatio tua in medio tui : & apprehendes, & non salvabis : & quos salvaveris, in gladium dabo.

† *Dent.*
28. 38.
Agg. 6.

15 † Tu seminabis, & non metes : tu calcabis olivam, & non ungeris oleo ; & mustum, & non bibes vinum.

16 Et custodisti præcepta Amri, & omne opus domus Achab, & ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in sibilum : & opprobrium populi mei portabis.

C A P V T V I I.

Luget Propheta iam paucos esse reliquos qui vora sua iniqui : in nullo homine ostendit esse conficiendum, sed in solo Deo salvatore : qui miserebitur Sion : & pudesactis inimicis, eam ad se reducet, complens factas ad patres promissiones.

1 **V**Æ mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ : non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea.

2 Periit sanctus de terra, & rectus in hominibus non est : omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suam ad mortem venatur.

3 Malum manuum suarum dicunt bonum : princeps postulat, & iudex in reddendo est : & magnus locutus est desiderium animæ suæ, & conturbaverunt eam.

4 Qui

4 Qui optimus in eis est, quasi paliurus: & qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit: nunc erit valitudo eorum.

5 Nolite credere amico: & nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.

6 † Quia filius contumeliam facit patri, & filia † *Matt.*
confurgit aduersus matrem suam, nurus aduersus
10. 22.
socrum suam: † & inimici hominis domestici ejus. † *Matt.*

7 Ego autem ad Dominum adspiciam, expectabo
10. 36.
Deum salvatorem meum: audiet me Deus meus.

8 Ne lateris inimica mea super me, quia cecidi: confurgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est.

9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem, videbo iustitiam ejus.

10 Et aspiciet inimica mea, & operietur confusione, quæ dicit ad me: Vbi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem ut lutum platearum.

11 Dies, ut ædificentur maceræ tuæ: in die illa longè fiet lex.

12 In die illa & usque ad te veniet de Assur, & usque ad civitates munitas, & à civitatibus munitis usque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte.

13 Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, & propter fructum cogitationum eorum.

14 Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuæ, habitantes solos in saltu, in medio Carmeli: pascentur Basan & Galaad juxta dies antiquos.

15 Secundum dies egressionis tuæ de terra Ægypti ostendam ei mirabilia.

16 Videbunt gentes, & confundentur super omni fortitudine sua: ponent manum super os, aures eorum surdæ erunt.

17 Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus suis: Dominum Deum nostrum formidabunt, & timebunt te.

18 † Quis Deus similis tui, qui auferis iniquitatem, & transis peccatum reliquiarum hereditatis tuæ? non immittet ultra furorem suum, quoniam
† *Ier.*
10. 6.
Aflor.
10. 43.
volens misericordiam est.

19 Revertetur, & miserebitur nostri: deponet iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.

20 Dabis veritatem Jacob, misericordiam Abraham: quæ jurasti patribus nostris à diebus antiquis.

P R O P H E T I A

N A H V M.

C A P V T I.

Zelus Dei adversus hostes suos, qui patiens est & fortitudine magnus, cuius ira nemo potest resistere, & in se sperantium est liberator, sui que populi hostes est consumpturus.

1 **O**Nus Ninive: Liber visionis Nahum Eicefai.

2 **D**eus æmulator, & ulciscens Dominus: ulciscens Dominus, & habens furorem: ulciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis.

3 Dominus patiens, & magnus fortitudinis, & mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate, & turbine viæ ejus, & nebulæ pulvis pedum ejus.

4 Increpans mare, & exiccans illud: & omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan, & Carmelus: & flos Libani elanguit.

5 Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt: & contremuit terra à facie ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo.

6 Ante faciem indignationis ejus quis stabit? & quis resistet in ira furoris ejus? indignatio ejus effusa est ut ignis: & petrae dissolutæ sunt ab eo.

7 Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis: & sciens sperantes in se.

8 Et in diluvio prætereunte, consummationem faciet loci ejus: & inimicos ejus persequetur tenebræ.

9 Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet: non consurget duplex tribulatio.

10 Quia sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium: consumuntur quasi stipula ariditate plena.

11 Ex te exhibit cogitans contra Dominum malitiam: mente pertractans prævaricationem.

12 Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures; sic quoque attondentur, & pertransibit affixi te, & non affligam te ultra.

13 Et nunc conteram virgam ejus de dorso tuo, & vincula tua dirumpam.

14 Et præcipiet super te Dominus, non seminabitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui interficiam sculptile, & constatile, ponam sepulchrum tuum, quia inhonoratus es.

15 † Ecce

15 † Ecce super montes pedes euangelizantis, & † *Isaie*
 annunciantis pacem : celebra Iuda festiuitates tuas, *52. 7.*
 & redde vota tua : quia non adjiciet ultra ut per- *Rom. 10.*
 transeat in te Belial : uniuersus interit. 15.

CAPVT II.

*Obsidio Ninive ejusque à Chaldais depopulatio, quia
 superbe egit contra populum Domini.*

1 **A**scendit qui dispergat coram te, qui custo-
 diat obsidionem : contemplare viam, con-
 sorta lumbos, robora virtutem valde.

2 Quia reddidit Dominus superbiam Iacob, sicut
 superbiam Israel : quia vastatores dissipauerunt eos,
 & propagines eorum corruerunt.

3 Clypeus fortium ejus igitus, viri exercitus
 in eoccidieis : igneæ habenæ currus in die præpa-
 rationis ejus, & agitatores consopiti sunt.

4 In itineribus conturbati sunt : quadrigæ col-
 liisæ sunt in plateis : aspectus eorum, quasi lampa-
 des, quasi fulgura discurrentia.

5 Recordabitur fortium suorum, ruent in itine-
 ribus suis : velociter ascendent muros ejus, & præ-
 parabitur umbraculum.

6 Portæ fluviorum apertæ sunt, & templum ad
 solum dirutum.

7 Et miles captivus abductus est : & ancillæ
 ejus minabantur gementes ut columbæ, murmuran-
 tes in cordibus suis.

8 Et Ninive quasi piscina aquarum aquæ ejus :
 ipsi vero fugerunt : state, state, & non est qui re-
 verteratur.

9 Diripite argentum, diripite aurum : & non
 est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabi-
 libus.

10 Dissipata est, & scissa, & dilacerata : & cor
 tabescens, & dissolutio geniculorum, & defectio
 in cunctis renibus : & facies omnium eorum sicut
 nigredo ollæ.

11 Vbi est habitaculum leonum, & pascua car-
 nolorum leonum, ad quam iuit leo ut ingrederetur
 illuc, catulus leonis, & non est qui exterreat ?

12 Leo cepit sufficiens catulis suis, & necavit
 leonis suis : & implevit præda speluncas suas, &
 cubile suum rapina.

13 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum,
 & succendam usque ad fumum quadrigas tuas, &
 leuenculos tuos comedet gladius : & exterminabo
 de terra prædam tuam, & non audietur ultra vox
 nunciorum tuorum.

Ninive urbs sanguinum sub nomine adultera vastanda predicatur : quod exemplo Alexandria à Babilonia devastata confirmatur : nec erit qui Ninive condoleat, aut eam consoletur super ipsius devastatione.

- Ezech.* 1. **V**Æ civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena: non recedet à te rapina.
- 24. 9.* 2. Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis ascendentis:
- Hab. 2.* 3. Et micantis gladii, & fulgurantis hastæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ: nec est finis cadaverum, & corrueat in corporibus suis.
4. Propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ, & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in maleficiis suis.
- † Isaiæ* 5. **†** Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam Gentibus nuditatem tuam, & regis ignominiam tuam.
- 47. 3.* 6. Et projiciam super te abominationes & contumelias te afficiam, & ponam te in exemplum.
7. Et erit: omnis, qui viderit te, resiliet à te, & dicet: Vastata est Ninive: quis commovebit super te caput? unde quæram consolatorem tibi?
8. Numquid mellor es Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu ejus? cujus divitiæ, mare: aquæ, muri ejus.
9. Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non est finis: Africa & Libyes fuerunt in auxilio tuo.
10. Sed & ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem: parvuli ejus elisi sunt in capite omnium viarum, & super inclytos ejus miserunt sortem, & omnes optimates ejus confixi sunt in compedibus.
11. Et tu ergo inebriaberis, & eris despecta: & tu quæres auxilium ab inimico.
12. Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum grossis suis: si concussæ fuerint, cadent in os comedentis.
13. Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adaperitione pandentur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vestes tuos.
14. Aquam propter obsidionem hauri tibi, extræ munitiones tuas: intra in lutum, & calca, subigenus tene laterem.
15. Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit te ut bruchus: congregare ut bruchus: multiplicare ut locusta,

16 Plures fecisti negotiationes tuas quam stellæ sunt cali : bruchus expansus est , & avolavit.

17 Custodes tui quasi locustæ : & parvuli tui quasi locustæ locustarum , quæ confidunt in sepibus in die frigoris : sol ortus est , & avolaverunt , & non est cognitus locus earum ubi fuerint.

18 Dormitaverunt pastores tui , rex Assur : sepe- lientur principes tui : latitavit populus tuus in montibus , & non est qui congreget.

19 Non est obscura contritio tua , pessima est plaga tua : omnes qui audierunt audicionem tuam , compresserunt manum super te : quia super quem non transit malitia tua semper ?

P R O P H E T I A H A B A C V C.

C A P V T I.

Miratur propheta impium prosperari , & prævalere adversus justum : nam adversus Indæos suscitatur Dominus Chaldaeos , qui victoriam non Domino , sed idolo suo tribuunt.

1 **O** Nus , quod vidit Habacuc propheta.

2 **O** Vsquequo Domine clamabo , & non exaudies ? vociferabor ad te vim patiens ; & non salvabis ?

3 Quare ostendisti mihi iniquitatem & laborem , videre prædam & iniustitiam contra me ? & factum est iudicium , & contradictio potentior.

4 Propter hoc lacerata est lex , & non pervenit usque ad finem iudicium : quia impius prævalet adversus justum , propterea egreditur iudicium per- versum.

5 † Aspice in gentibus , & videte : admiramini , † *Act.*
& obstupescite : quia opus factum est in diebus ^{13. 31.}
vestris , quod nemo credet cum narrabitur.

6 Quia ecce ego suscitabo Chaldaeos , gentem amaram & velocem , ambulantem super latitudi- nem terræ , ut possideat tabernacula non sua.

7 Horribilis , & terribilis est : ex semetipsa ju- dicitur , & onus ejus egredietur.

8 Leviores pardis equi ejus , & velociores lupis vespertinis ; & diffundentur equites ejus : equites namque ejus de longe venient , volabunt quasi aquila festinans ad comedendum.

9 Omnes ad prædam venient , facies eorum ven- tus urens : & congregabit quasi arenam , captivi- tatem.

10 Et ipse de regibus triumphabit , & tyranni
ridi-

ridiculi ejus erunt : & ipse super omnem munitionem ridebit , & comportabit aggerem , & ca-
piet eam.

11 Tunc mutabitur spiritus , & pertransibit , & corruet : hæc est fortitudo ejus Dei sui.

12 Numquid non tu à principio Domine Deus meus , sancte meus , & non moriemur ? Domine in judicium posuisti eum : & forcem , ut corriperes , fundasti eum.

13 Mundi sunt oculi tui , ne videas malum ; & respicere ad iniquitatem non poteris. quare respicis super iniqua agentes , & taces devorante im-
pio justiore se.

14 Et facies homines quasi pisces maris , & quasi reptile non habens principem.

15 Totum in hamo sublevavit , traxit illud in fagina sua , & congregavit in rete suam. Super hoc lætabitur & exultabit.

16 Propterea immolabit faginæ suæ , & sacrificabit reti suo : quia in ipsis incrassata est pars ejus , & cibus ejus electus.

17 Propter hoc ergo expandit faginem suam , & semper interficere Gentes non parcat.

C A P V T I I.

Propheta à Domino vestrosam expectanti præcipitur , ut scribat visionem , ac longanimiter ipsius eventum expectet : destructio Babylonis propter multa ipsorum scelera describitur , & quod idola eis non proderunt.

1 **S**uper custodiam meam stabo , & figam gradum super munitionem ; & contemplabor , ut videam quid dicatur mihi , & quid respondeam ad arguentem me.

2 Et respondit mihi Dominus , & dixit : Scribe visum , & explana eum super tabulas , ut percurrat qui legerit eum.

3 Quia adhuc visus procul , & apparebit in finem , & non mentietur. si moram fecerit , expecta illum. quia veniens veniet , & non tardabit.

4 Ecce qui incredulus est , non erit recta anima ejus in semetipso : † justus autem in fide sua vivet.

5 Et quomodo vinum potantem decipit : sic erit vir superbus , & non decorabitur : qui dilatavit quasi infernus animam suam : & ipse quasi mors , & non adimpletur : & congregabit ad se omnes gentes , & coacervabit ad se omnes populos.

6 Numquid non omnes isti super eum parabolam sument , & loquelam ænigmatum ejus : & diceretur :

Væ ei.

† 1009.

3. 36.

Rom. 1.

17.

Gal. 3.

11.

Heb. 10.

38.

Væ ei, qui multiplicat non sua? usquequo & aggravat contra se densum lutum?

7 Numquid non repente consurgent qui mordeant te: & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?

8 Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominis, & iniquitatem terræ civitatis, & omnium habitantium in ea.

9 Væ qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus, & liberari se putat de manu mali.

10 Cogitasti confusionem domui tuæ, concidisti populos multos, & peccavit anima tua.

11 Quia lapis de pariete clamabit: & lignum, quod inter juncturas ædificiorum est, respondebit.

12 † Væ qui ædificat civitatem in sanguinibus, † *Exech.*
& præparat urbem in iniquitate. 24. 9.

13 Numquid non hæc sunt à Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, & gentes in vacuum, & deficiunt. *Nab. 3.*

14 Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ operientes mare.

15 Væ qui potum dat amico suo mittens felleum, & inebrians ut aspiciat nuditatem ejus.

16 Repletus es ignominia pro gloria: bibo tu quoque, & confopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominia super gloriam tuam.

17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vastitas animalium deterrebit eos de sanguinibus hominum, & iniquitate terræ, & civitatis, & omnium habitantium in ea.

18 Quid prodest sculptrile, quia sculpsit illud fictor suus, constabile, & imaginem falsam? quia speravit in figmento fictor ejus, ut faceret simulacra muta.

19 Væ qui dicit ligno: Expergiscere; Surge, lapidi tacenti: numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro & argento: & omnis spiritus non est in visceribus ejus.

20 † Dominus autem in templo sancto suo: sileat † *Psal.*
à facie ejus omnis terra. 10. 4.

ORATIO HABACVC.

PROPHETÆ

PRO IGNORANTIIS.

CAPVT I.

Domine audivi auditionem tuam, & timui.
Domine opus tuum, in medio annorum
vivifica illud.

In medio annorum notum facies : cum iratus fueris , misericordiæ recordaberis.

3 Deus ab Austro veniet , & sanctus de monte Pharan :

Operuit cælos gloria ejus : & laudis ejus plena est terra.

4 Splendor ejus ut lux erit : cornua in manibus ejus.

Ibi abscondita est fortitudo ejus :

5 Ante faciem ejus ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6 Stetit , & mensus est terram.

Aspexit , & dissolvit Gentes : & contriti sunt montes sæculi.

Incurvati sunt colles mundi , ab itineribus æternitatis ejus.

7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ , turbantur pelles terræ Madian.

8 Numquid in fluminibus iratus es Domine ? aut in fluminibus furor tuus ? vel in mari indignatio tua ?

Qui ascendes super equos tuos : & quadrigæ tuæ salvatio.

9 Suscitans suscitabis arcum tuum , juramenta tribubus quæ locutus es.

Fluvios sciendes terræ :

10 Vidernut te , & doluerunt montes : gurges aquarum transit.

Dedit abyssus vocem suam : altitudo manus suas levavit.

11 Sol & luna steterunt in habitaculo suo , in luce sagittarum tuarum , ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.

12 In fremitu conculcabis terram : in furore obstupescies Gentes.

13 Egressus es in salutem populi tui , in salutem cum Christo tuo.

Percussisti caput de domo impii : denudasti fundamentum ejus usque ad collum.

14 Maledixisti sceptris ejus , capiti bellatorum ejus , venientibus ut turbo ad dispergendum me.

Exultatio eorum , sicut ejus qui devorat pauperem in abscondito.

15 Viam fecisti in mari equis tuis , in luto aquarum multarum.

16 Audivi , & conturbatus est venter meus : à voce contremuerunt labia mea.

Ingrediatur putredo in ossibus meis , & subter me scateat.

Ut requiescam in die tribulationis : ut ascendam ad populum accinctum nostrum.

17 Ficus enim non florebit : & non erit germen in vineis.

Mentietur opus olivæ : & arva non afferent cibum.

Abscindetur de ovili pecus : & non erit armentum in præsepibus.

18 Ego autem in Domino gaudebo : & exultabo in Deo Iesu meo.

19 Deus Dominus fortitudo mea : & ponet pedes meos quasi cervorum.

Et super excelsa mea deducet me victor in Psalmis cantentem.

P R O P H E T I A S O P H O N I Æ.

C A P V T I.

Quo tempore Sophonias prophetaverit : qui primum peccatoribus universis , deinde Iudæis comminatur , ob idololatriam & Dei contemptum , divinam ultionem : Ierusalem quoque lucernis servanda dicitur , & quam erit amara dies ultionis Domini.

1 **V**erbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godoliæ, filii Amariæ, filii Ezechiæ, in diebus Iosifæ filii Amon regis Iudæ.

2 Congregans congregabo omnia à facie terræ, dicit Dominus :

3 Congregans hominem & pecus, congregans volatilia cæli & pisces maris : & ruinæ impiorum erunt : & disperdam homines à facie terræ, dicit Dominus.

4 Ex extendam manum meam super Iudam, & super omnes habitantes Ierusalem : & disperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina ædituorum cum sacerdotibus ;

5 Et eos qui adorant super testa militiam cæli, & adorant & jurant in Domino, & jurant in Melchom.

6 Et qui avertuntur de post tergum Domini, & qui non quæsierunt Dominum, nec investigaverunt eum.

7 Silere à facie Domini Dei : quia juxta est dies Domini, quia præparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos.

8 Et erit : in die hostiæ Domini, visitabo super principes, & super filios regis, & super omnes qui induti sunt veste peregrina :

9 Et visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur super limen in die illa: qui complent domum Domini Dei sui iniquitate & dolo.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris à porta piscium, & ululatus à Secunda, & contritio magna à collibus.

11 Ululare habitatores Pilæ: conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti argento.

12 Et erit in tempore illo: scrutabor Ierusalem in lucernis: & visitabo super viros defixos in facibus suis: qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus, & non faciet male.

† *Amos*
5. 11. 13 Et erit fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in desertum: & † ædificabunt domos, & non habitabunt: & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum.

14 Iuxta est dies Domini magnus, juxta est & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.

† *Iere.*
31. 7.
Joel 2.
11. 15 † Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miseriae, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis,

16 Dies tubæ & clangoris super civitates munitas, & super angulos excelsos.

† *Amos*
5. 18. 17 Et tribulabo homines, & ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt: & effunderetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercorea.

† *Ezech.*
7. 18. 18 † Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini: † in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

† *Infr.*
3. 8.

C A P V T II.

Hortatur Propheta populum ut ad Deum convertatur, priusquam ira Domini ei superveniat, omnesque mansuetos terra ut Dominum quærant: denuntiatio destructionem imminere Philistæis, Moabitibus, Ammonitiis, Aethiopibus & Assyriis.

1 **C**onvenite, congregamini gens non amabilis:

2 Priusquam pariat jussio quasi vulverem transcurrentem diem, antequam veniat super vos ira furoris Domini, antequam veniat super vos Dies indignationis Domini.

3 Quærite Dominum omnes mansueti terræ, qui iudicium ejus estis operati: quærite justum, quærite mansuetum: si quomodo abscondamini in die furoris Domini,

4 Quia Gaza destructa erit, & Ascalon in desertum, Azorum in meridie ejicient, & Accaron eradicabitur.

5 Vae qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: verbum Domini super vos Chanaan terra Philistinorum, & disperdam te, ita ut non sit inhabitator.

6 Et erit funiculus maris requies pastorum, & caulae pecorum:

7 Et erit funiculus ejus, qui remanserit de domo Iuda: ibi pascentur, in domibus Ascalonis ad vesperam requiescent: quia visitabit eos Dominus Deus eorum, & avertet captivitatem eorum.

8 Audivi opprobrium Moab, & blasphemias filiorum Ammon: quae exprobraverunt populo meo, & magnificati sunt super terminos eorum.

9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Israel, quia Moab ut Sodoma erit, & filii Ammon quasi Gomortha, siccitas spinarum, & acervi salis, & desertum usque in aeternum: reliquiae populi mei diripient eos, & residui gentis meae possidebunt illos.

10 Hoc eis eveniet pro superbia sua: quia blasphemaverunt, & magnificati sunt super populum Domini exercituum.

11 Horribilis Dominus super eos, & attenuabit omnes deos terrae: & adorabunt eum viri de loco suo, omnes insulae Gentium.

12 Sed & vos Aethiopes interfecti gladio meo eritis.

13 Et extendet manum suam super Aquilonem, & perdet Assur: & ponet speciosam in solitudinem, & in iuvium, & quasi desertum.

14 † Et accubabunt in medio ejus greges, omnes bestiae Gentium: & onocrotalus & ericius in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15 Haec est civitas gloriosa habitans in confidentia: quae dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius: quomodo facta est in desertum cubile bestiae? omnis qui transit per eam, sibilabit, & movebit manum suam.

C A P V T I I I.

Arguit Ierusalem, & praecipue rectores ejus, quibus minatur celere Dei vindictam, quod neque beneficium neque flagellis sint ad ipsum conversi: de felicitate nova legis, ac multiplicatione credentium, & panaque iniquorum praedicitur.

1 Vae provocatrix, & redempta civitas, columba,

2 Non audivit vocem, & non suscepit disciplinam: in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit.

† *Exech.*
22. 27.
Mich. 3.
12.

3 † Principes ejus in medio ejus quasi leones rugientes: judices ejus lupi vespere, non reliquebant in mane.

4 Prophetæ ejus vesani, viri infideles: sacerdotes ejus polluerunt sanctum, injuste egerunt contra legem.

5 Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem: mane mane judicium suum dabit in lucem, & non abscondetur: nescivit autem iniquus confusionem.

6 Disperdidit Gentes, & dissipati sunt anguli earum: desertas feci vias eorum, dum non est qui transeat: desolatæ sunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.

7 Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam: & non peribit habitaculum ejus, propter omnia in quibus visitavi eam: verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas.

8 Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum ut congregem Gentes, & colligam regna: & effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: † in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.

† *Suyra*
1. 18.

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno.

10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei, filii disperforum meorum deferent manus mihi.

11 In die illa non confunderis super cunctis adventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo.

12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum: & sperabunt in nomine Domini.

13 Reliquiæ Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non invenietur in ore eorum lingua dolosa: quoniam ipsi pascentur, & accubabunt, & non erit qui exterreat.

14 Lauda filia Sion: jubila Israel: lætare, & exulta in omni corde filia Jerusalem.

15 Abstulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos: rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.

16 In die illa dicetur Ierusalem : Noli timere : Sion , non dissolvantur manus tuæ.

17 Dominus Deus tuus in medio tui fortis , ipse salvabit : gaudebit super te in lætitia , silebit in dilectione sua , exultabit super te in laude.

18 Nugas , qui à lege recesserant , congregabo , quia ex te erant : ut non ultra habeas super eis opprobrium.

19 Ecce ego interficiam omnes , qui affixerunt te in tempore illo : & salvabo claudicantem : & eam , quæ ejecta fuerat , congregabo : & ponam eos in laudem , & in nomen , in omni terra confusionis eorum :

20 In tempore illo , quo adducam vos ; & in tempore , quo congregabo vos , dabo enim vos in nomen , & in laudem omnibus populis terræ , cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris , dicit Dominus.

P R O P H E T I A

A G G Æ I.

C A P V T I.

Quo tempore prophetavit Aggeus : qui increpat Iudæos , quod neglecta domo Dei propria adificia curarent : ob quam causam dicit illis immissam à Deo sterilitatem : eoque tempore dux Zorobabel & Iesus sacerdos magnus una cum populo excitati , incipiunt adificare domum Dei.

1 **I**N anno secundo Darii regis , in mense sexto , in die una mensis , factum est verbum Domini in manu Aggæi prophætæ , ad Zorobabel filium Salathiel , ducem Iuda , & ad Iesum , filium Iosedec , sacerdotem magnum , dicens :

2 Hæc ait Dominus exercituum , dicens : Populus iste dicit : Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3 Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophætæ , dicens :

4 Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis , & domus ista deserta ?

5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum : Ponite corda vestra super vias vestras.

6 † Seminastis multum , & intulistis parum : † *Deut. 28. 38.*
comeditis , & non estis satiati : bibistis , & non estis inebriati : operuistis vos , & non estis calefacti :
& qui mercedes congregavit , misit eas in sacculum pertusum , *Nich. 69. 15.*

7 Hæc dicit Dominus exercituum : Ponite sorda vestra super vias vestras :

8 Ascendite in montem : portate ligna , & ædificate domum : & acceptabilis mihi erit , & glorificabor , dicit Dominus.

9 Respexistis ad amplius , & ecce factum est minus : & irulistis in domum , & exufflavi illud : quam ob causam , dicit Dominus exercituum ? quia domus mea deserta est , & vos festinatis unusquisque in domum suam.

10 Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli ne darent rorem , & terra prohibita est ne daret germen suum :

11 Et vocavi siccitatem super terram , & super montes , & super triticum , & super vinum , & super oleum , & quæcunque profert humus , & super homines , & super iumenta , & super omnem laborem manuum.

12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel , & Iesus filius Iosedec sacerdos magnus , & omnes reliquæ populi , vocem Domini Dei sui , & verba Aggæi prophætæ , sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos : & timuit populus à facie Domini.

13 Et dixit Aggæus nuncius Domini de nunciis Domini , populo dicens : Ego vobiscum sum , dicit Dominus.

14 Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel , ducis Iuda , & spiritum Iesu filii Iosedec sacerdotis magui , & spiritum reliquorum de omni populo : & ingressi sunt , & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

C A P V T II.

Et si templum reedificatum nihil videatur priori collatum , postea tamen veniente Messia , replebitur gloria majori , quam fuerit prioris templi : & sicut Iudæi ob neglectam templi reedificationem facti fuerant immundi coram Deo , ipsorumque sacrificia & sterilitas adducta ; ita post inceptam reedificationem omnia ipsis facta sunt prospera.

1 **I**N die vigesima & quarta mensis , in sexto mense , in anno secundo Darii regis.

2 In septimo mense , vigesima & prima mensis , factum est verbum Domini in manu Aggæi prophætæ , dicens :

3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda , & ad Iesum filium Iosedec sacerdotem magnum , & ad reliquos populi , dicens :

4 Quis in vobis est derelictus , qui vidit domum istam in gloria sua prima ? & quid vos videris hanc nunc ?

tunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris?

5 Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus: & confortare Iesu fili Iosedec sacerdos magne, & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum: & facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum)

6 Verbum quod pepigi vobiscum cum egredere mini de Terra Ægypti: & spiritus meus erit in medio vestrum, nolite timere.

7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: † Adhuc unum modicum est, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam. † *Amos* 12. 24.

8 Et movebo omnes Gentes: **ET VENIET DESIDERATVS** cunctis Gentibus: & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.

9 Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum.

10 Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

11 In vigesima & quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens:

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens:

13 Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes, dixerunt: Non.

14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes, & dixerunt: Contaminabitur.

15 Et respondit Aggæus, & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, & sic omne opus manuum eorum: & omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.

16 Et nunc ponite corda vestra à die hac & supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini.

17 Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, & fierent decem: & intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant viginti.

18 † Percussit vos vento urente, & aurigine, † *Amos* 4. 9.
& grandine omnia opera manuum vestrarum: &

non fuit in vobis , qui reverteretur ad me , dicit Dominus.

19 Ponite corda vestra ex die ista , & in futurum , à die vigesima & quarta noni mensis : à die , qua fundamenta iacta sunt templi Domini , ponite super cor vestrum.

20 Numquid jam semen in germine est : & adhuc vinea , & ficus , & malo granatum , & lignum olivæ non floruit ? ex die ista benedicam.

21 Et factum est verbum Domini secundo ad Aggæum in vigesima & quarta mensis , dicens :

22 Loquere ad Zorobabel ducem Iuda , dicens : Ego movebo cælum pariter & terram.

23 Et subvertam solium regnorum , & conteram fortitudinem regni Gentium : & subvertam quadrigam , & ascensorem ejus : & descendent equi , & ascensores eorum : vir in gladio fratris sui.

24 In die illa , dicit Dominus exercituum , assumam te † Zorobabel fili Salathiel serve meus , dicit Dominus : & ponam te quasi signaculum , quia te elegi , dicit Dominus exercituum.

† Eccli.
49. 13.

P R O P H E T I A Z A C H A R I Æ.

C A P V T I.

Quo tempore Zacharias prophetaverit : qui hortatur populum ad resipiscentiam , ne imitentur patres suos , qui prophetae contemnentes puniti sunt : duplici figura ostendat Dominus se puniturum Gentes quæ populum suum afflixerant ; hunc autem in Jerusalem revocandum , in qua adificabitur ipsi Domino templum.

† Mala.
3. 7.

† Isaia
21. 8.

31 6. &
45. 27.

Iere. 3.
12.

Ezech.
18. 30.

& 20. 7.
& 33.

11.
Ose. 14.

2.
Iob. 2.

12.

1 **I**N mense octavo , in anno secundo Darii regis , factum est verbum Domini ad Zachariam , filium Barachiae filii Addo , prophetam , dicens :

2 Iratus est Dominus super patres vestros iracundia.

3 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum : † Convertimini ad me , ait Dominus exercituum : & convertar ad vos , dicit Dominus exercituum.

2 Ne sitis sicut patres vestri , † ad quos clamabant prophetae priores , dicentes : Hæc dicit Dominus exercituum : Convertimini de viis vestris malis , & de cogitationibus vestris pessimis : & non audierunt , neque attenderunt ad me , dicit Dominus.

5 Patresq

5 Patres vestri ubi sunt ? & Prophetæ numquid in sempiternum vivent ?

6 Veruntamen verba mea, & legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros, & conversi sunt, & dixerunt : Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras, & secundum adinventiones nostras, fecit vobis ?

7 In die vigesima & quarta undecimi mensis Sabbath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachîæ, filii Addo, prophetam, dicens :

8 Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo : & post eum equi rufi, varii, & albi.

9 Et dixi : Quid sunt isti, Domine mi ? & dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me : Ego ostendam tibi quid sint hæc.

10 Et respondit vir, qui stabat inter myrteta, & dixit : Isti sunt, quos misit Dominus ut perambulent terram.

11 Et responderunt Angelo Domini, qui stabat inter myrteta, & dixerunt : Perambulavimus terram, & ecce omnis terra habitatur, & quiescit.

12 Et respondit Angelus Domini, & dixit : Domine exercituum usquequo tu non misereberis Ierusalem, & urbium Iuda, quibus iratus es ? Iste jam septuagesimus annus est.

13 Et respondit Dominus Angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria.

14 Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me : Clama, dicens : Hæc dicit Dominus exercituum : † Zelatus sum Ierusalem & Sion zelo magno. † *Infra*
8. 2.

15 Et ira magna ego irascor super gentes opulentas : quia ego iratus sum parum, ipsi vero adjuverunt in malum.

16 Propterea hæc dicit Dominus : Revertar ad Ierusalem in misericordiis : & domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum : & perpendiculum extendetur super Ierusalem.

17 Adhuc clama, dicens : Hæc dicit Dominus exercituum : Adhuc affluent civitates meæ bonis : & consolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Ierusalem.

18 Et levavi oculos meos, & vidi : & ecce quatuor cornua.

19 Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me, quid sunt hæc ? & dixit ad me : Hæc sunt

cornua, quæ ventilaverunt Indam, & Israel, & Ierusalem.

20 Et ostendit mihi Dominus quattuor fabros.

21 Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua quæ ventilaverunt Indam per singulos viros, & nemo eorum levavit caput suum: & venerunt isti deterrere ea, ut deiciant cornua gentium, quæ levaverunt corau super terram Iuda ut dispergerent eam.

C A P V T II.

Apparet vir mensuraturus Ierusalem, qua post captivitatem solutam vehementer replenda est habitatoribus: cui Deus pro muro erit; & afflictis Chaldaicis ac ceteris qui filios Israel affixerant, multa gentes una cum Sion lata venient ad servienam Domino, quas ipse suscipiet in populum.

1 **E**T levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in manu ejus funiculus mensuræ.

2 Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Ierusalem, & videam quanta sit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.

3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occursum ejus.

4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum, dicens; Absque muro habitabitur Ierusalem, præ multitudine hominum & jumentorum in medio ejus.

5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio ejus.

6 O, & fugite de terra aquilonis, dicit Dominus: quoniam in quattuor ventos cæli dispersi vos, dicit Dominus.

7 O Sion, fuge quæ habitas apud filiam Babylonis:

8 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei:

9 Quia ecce ego levo manum meam super eos, & erunt prædæ his, qui serviebant sibi: & cognoscetis quia Dominus exercituum misit me.

10 Lauda, & lætare filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.

11 Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & scies quia Dominus exercituum misit me ad te.

12 Et possidebit Dominus Indam partem suam in terra sanctificata: & eliget adhuc Ierusalem.

13 Sileat omnis caro à facie Domini : quia confurrexit de habitaculo sancto suo.

CAPVT III.

Iesus sacerdos exutus sordidus, induitur mutatoris, qui iudicaturus est domum Domini, se in viis ipsius ambulat: adducet Dominus seruum suum orientem: & de lapide agit super quem septem oculi sunt.

1 **E**T ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini : & satan stabat à dextris eius ut aduersaretur ei.

2 Et dixit Dominus ad satan : Increpet Dominus in te satan : & increpet Dominus in te, qui elegit Ierusalem : numquid non iste torris est eruns de igne ?

3 Et Iesus erat indutus vestibus sordidis : & stabat ante faciem angeli.

4 Qui respondit, & ait ad eos qui stabant coram se, dicens : Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum : Ecce abstuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoris.

5 Et dixit : Poulte cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius, & induerunt eum vestibus : & angelus Domini stabat.

6 Et contestabatur angelus Domini Iesum, dicens :

7 Hæc dicit Dominus exercituum : Si in viis meis ambulaveris, & custodiam meam custodieris : tu quoque iudicabis domum meam, & custodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt.

8 Audi Iesu sacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt. ecce enim ego **† ADDVCAM SERVV M MEVM ORIENTEM.**

† Luc. 2.
78.

9 Quia ecce lapis, quem dedi coram Iesu : super lapidem unum septem oculi sunt : ecce ego calabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum : & auferam iniquitatem terræ illius in die uba.

10 In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem, & subter ficum.

CAPVT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario & stanno, ac septem oculis Domini, & horum interpretatio : quodque templum à Zorobabel fundatum, ab ipsa consummabitur.

1 **E**T reversus est angelus, qui loquebatur in me, & suscitavit me, quasi virum qui suscitatur de somno suo,

2 Et dixit ad me : Quid tu vides ? Et dixi : Vidi , & ecce candelabrum aureum totum , & lampas ejus super caput ipsius , & septem lucernæ ejus super illud : & septem infusoria lucernis , quæ erant super caput ejus.

3 Et duæ olivæ super illud ; una à dextris lampadis , & una à sinistris ejus.

4 Et respondi , & ajo ad angelum , qui loquebatur in me , dicens : Quid sunt hæc domine mi ?

5 Et respondit angelus , qui loquebatur in me , & dixit ad me : Numquid nescis quid sunt hæc ? Et dixi : non , domine mi.

6 Et respondit , & ait ad me , dicens : Hoc est verbum Domini ad Zorobabel , dicens : Non in exercitu , nec in robore , sed in spiritu meo , dicit Dominus exercituum.

7 Quis tu mons magne coram Zorobabel ? in planum : & educet lapidem primarium , & exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8 Et factum est verbum Domini ad me , dicens :

9 Manus Zorobabel fundaverunt domum istam , & manus ejus perficient eam : & scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos.

10 Quis enim despexit dies parvos ? & lætabuntur , & videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini , qui discurrunt in universam terram.

11 Et respondi , & dixi ad eum : quid sunt duæ olivæ istæ , ad dexteram candelabri , & ad sinistram ejus ?

12 Et respondi secundo , & dixi ad eum : Quid sunt duæ spicæ olivarum , quæ sunt juxta duo rostra aurea , in quibus sunt suffusoria ex auro ?

13 Et ait ad me , dicens : Numquid nescis quid sunt hæc ? Et dixi : Non , domine mi.

14 Et dixit : Isti sunt duo filii olei , qui assistunt Dominatori universæ terræ.

C A P V T V.

Volumen volans , quo iniqui judicabuntur : mulier in amphora sedens cum massa plumbi , designat impietatem : & duæ mulieres atatae levant illam in aëre.

1 **E**T conversus sum , & levavi oculos meos : & vidi , & ecce volumen volans.

2 Et dixit ad me : Quid tu vides ? Et dixi : Ego video volumen volans : longitudo ejus viginti cubitorum , & latitudo ejus decem cubitorum.

3 Et dixit ad me : Hæc est maledictio , quæ egreditur super faciem omnis terræ : quia omnis fur ,

fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur: & omnis jurans, ex hoc similiter judicabitur.

4 Educam illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & consumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.

5 Et egressus est angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide quid est hoc, quod egreditur.

6 Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hęc est amphora egrediens. Et dixit: Hęc est oculus eorum in universa terra.

7 Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphorę.

8 Et dixit: Hęc est impietas. Et projecit eam in medio amphorę, & misit massam plumbeam in os ejus.

9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duę mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi alas milvi: & levaverunt amphoram inter terram & cęlum.

10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quo istę deferunt amphoram?

11 Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennar: & stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam.

CAPVT VI.

Quattuor quadrigę visa de medio duorum montium arcuorum, quattuor venti sunt, egredientes in terram: de coronis in capite Iesu sacerdotis imponendis: de viro cujus nomen Oriens, qui templum adificabit Domino, & dominabitur in folio suo.

1 **ET** conversus sum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce quattuor quadrigę egredientes de medio duorum montium: & montes, montes aerei.

2 In quadriga prima equi rufi, & in quadriga secunda equi nigri,

3 Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varii, & fortes.

4 Et respondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hęc, domine mi?

5 Et respondit angelus, & ait ad me: Isti sunt quattuor venti cęli, qui egrediuntur, ut stent coram Dominatore omnis terrę.

6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi egressi sunt post eos: & varii egressi sunt ad terram Austri,

7 Qui autem erant robustissimi, exierunt, & querebant ire & discurrere per omnem terram. Et dixit: Itē, perambulate terram: & perambulaverunt terram.

8 Et vocavit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra Aquilonis.

9 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

10 Sume à transfiguratione, ab Holdai, & à Tobia, & ab Idaia; & venies tu in die illa, & intrabis domum Iosæ, filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone.

11 Et fumes aurum & argentum: & facies coronas, & pone in capite Iesu filii Iosedec sacerdotis magni,

12 Et loqueris ad eum dicens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: † E C C E V I R O R I E N S N O M E N E I V S: & subter eum orietur, & ædificabit templum Domino.

† Luc. 1.
28.

13 Et ipse extruet templum Domino: & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solio suo: & erit sacerdos super solio suo, & consilium pacis erit inter illos duos.

14 Et coronæ erunt Helem, & Tobia, & Idaia, & Hem, filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.

15 Et qui procul sunt, venient, & ædificabunt in templo Domini: & scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

C A P V T V I I .

Ieiunia quibus Iudæi per 70 annos captivitatis ieiunaverunt non placebant Domino, quia in iniquitatibus suis permanebant: proinde hortatur eos ad resipiscentiã, nam quia propheta olim non audierant, dispersit eos Dominus in gentes, terraque desolata facta est propter ipsorum iniquitates.

1 **E**T factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui est Casleu.

2 Et miserunt ad domum Dei, Sarasar, & Rogommelech, & viri qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini:

3 Ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum, & prophetis, loquentes: Numquid flendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut jam feci multis annis?

4 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:

5 Loquere ad omnem populum terræ, & ad sacerdotes, dicens: † Cum jejunaretis, & plangeretis in quinto & septimo per hos septuaginta annos: numquid jejunium jejunastis mihi? † 1/. 53. 5.

6 Et cum comedistis, & bibistis, numquid non vobis comedistis, & vobismetipsis bibistis?

7 Numquid non sunt verba, quæ locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Ierusalem habitaretur, & esset opulenta, ipsa & urbes in circuitu ejus, & ad Austrum, & in campestribus habitaretur?

8 Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens:

9 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum judicate, & misericordiam & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo.

10 † Et viduam, & pupillum, & advenam, & pauperem nolite calumniari: & malum viri fratri suo non cogitet in corde suo. † Exod. 12. 22. 1/a. 1.

11 Et noluerunt attendere, & averterunt scapulam recedentem, & aures suas aggravaverunt ne audirent. 23. 1er. 5. 28.

12 Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum: & facta est indignatio magna à Domino exercituum.

13 Et factum est sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus exercituum.

14 Et dispersi eos per omnia regna, quæ nesciunt: & terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens & revertens: & posuerunt terram desiderabilem in desertum.

CAPVT VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi sui afflixit eum, & desolatam fecit Ierusalem; sic nunc facit illam plurimum habitari, omniaque dabit prospera, modo ei serviant: quibus adjungentur & alia gentes: de sinitria Iudæi à decem viris ethnicis apprehensa.

1 ET factum est verbum Domini exercituum, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus sum eam.

3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sion, & habitabo in medio Ierusalem: & vocabitur Ierusalem civitas veritatis, & mons Domini exercituum mons sanctificatus.

4 Hæc

4 Hæc dicit Dominus exercituum : Adhuc habitabunt fenestæ & atriæ in plateis Ierusalem : & viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum.

5 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus & puellis , ludentibus in plateis ejus.

6 Hæc dicit Dominus exercituum : Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in diebus illis , numquid in oculis meis difficile erit , dicit Dominus exercituum ?

7 Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis , & de terra Occasus solis.

8 Et adducam eos , & habitabunt in medio Ierusalem : & erunt mihi in populum , & ego ero eis in Deum , in veritate & in justitia.

9 Hæc dicit Dominus exercituum : Confortentur manus vestræ , qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum , in die qua fundata est domus Domini exercituum , ut templum ædificaretur.

10 Siquidem ante dies illos merces hominum non erat , nec merces jumentorum erat ; neque introeunti , neque exeunti erat pax præ tribulatione ; & dimissi omnes homines , unumquemque contra proximum suum.

11 Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus , dicit Dominus exercituum ,

12 Sed semen pacis erit : vinea dabit fructum suum , & terra dabit germen suum , & cæli dabunt rorem suum : & possidere faciam reliquias populi hujus universa hæc.

13 Et erit : sicut eratis maledictio in gentibus , domus Iuda , & domus Israel : sic salvabo vos , & eritis benedictio ; nolite timere , confortentur manus vestræ.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum : Sicut cogitavi ut affligerem vos , cum ad itacundiam provocassetis partes vestri me , dicit Dominus ,

15 Et non sum misertus : sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam domui Iuda , & Ierusalem : nolite timere.

† Ephes.
4. 25.

16 Hæc sunt ergo verba , quæ facietis : † Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo : veritatem , & iudicium pacis iudicate in portis vestris.

17 Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogiteris in cordibus vestris : & iuramentum mendax ne diligatis : omnia enim hæc sunt , quæ odi , dicit Dominus.

18 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:

19 Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium, & lætitiã, & in sollempnitates præclaras: veritatem tantum, & pacem diligite.

20 Hæc dicit Dominus exercituum: Usquequo veniant populi, & habitent in civitatibus multis.

21 Et vadant habitatores, unus ad alterum, dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Domini, & quæramus Dominum exercituum: vadam etiam ego.

22 Et venient populi multi, & gentes robustæ, ad quærendum Dominum exercituum in Ierusalem, & deprecandam faciem Domini.

23 Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, & apprehendent simbrã viri Iudæi, dicentes: Ibimus vobiscum: audivimus eum quoniam Deus vobiscum est.

CAPUT IX.

Vaticinium adversus civitates Syriae, & superbos Philistinos: rex Christus venturus est ad Ston insidens pullo asini, & ablato bello imperabit munis in magna pace; qui etiam emisit vinolos de lacu in sanguine testamenti sui: omnia dicuntur futura populo Dei prospera, quoniam ipse eum proteget.

1 **O**Nus verbi Domini in terra Hadrach, & Damasci requiescit ejus: quia Domini est oculus hominis, & omnium tributum Israel.

2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus, & Sidon: assumpserunt quippe sibi sapientiam valde.

3 Et ædificavit Tyrus munitionem suam, & coacervavit argentum quasi humum, & aurum ut lutum platearum.

4 Ecce Dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem ejus, & hæc igni devotabitur.

5 Videbit Ascalon, & timebit: & Gaza, & dolabit nimis; & Accaron, quoniam confusa est spes ejus: & peribit rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur.

6 Et sedebit separator in Azoto, & disperdat superbiam Philistinorum.

7 Et auferam sanguinem ejus de ore ejus, & abominationes ejus de medio dentium ejus, & relinquetur etiam ipse Deo nostro, & erit quasi dux in Iuda, & Accaron quasi Iebuseus.

8 Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes & revertentes, & non transibit super eos ultra exactor: quia nunc vidi in oculis meis.

¶ Jf. 62.
21.
Matth.
21. 5.

9 † Exulta satis filia Sion, jubila filia Ierusalem: E C C E R E X T V V S veniet tibi justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.

10 Et disperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Ierusalem, & dissipabitur arcus belli: & loquetur pacem gentibus, & potestas ejus à mari usque ad mare, & à fluminibus usque ad fines terrae.

11 Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.

12 Convertimini ad munitionem vincti spei, hodie quoque annuncians duplicia reddam tibi.

13 Quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum, implevi Ephraim: & suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Græcia: & ponam te quasi gladium sortium.

14 Et Dominus Deus super eos videbitur; & exibit ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Austris.

15 Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & subjicient lapidibus fundæ: & bibentes inebriabuntur quasi à vino, & replebuntur ut phiala, & quasi cornua altaris.

16 Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui: quia lapides sancti elebuntur super terram ejus.

17 Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vineam germinans virgines?

C A P V T X.

Solus Dominus potest petita prestare, qui confortabit Iudæos: & misertus ipsorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram pristinam, humiliatis ipsorum inimicis.

1 P E T I T E à Domino pluviam in tempore serotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro.

2 Quia simulacra locuta sunt inutile, & divini viderunt mendacium, & somniatores locuti sunt frustra: vane consolabantur: idcirco abducti sunt quasi grex: affligentur, quia non est eis pastor.

3 Super pastores iratus est furor meus, & super hircos visitabo: quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Iuda, & posuit eos quasi equum gloriae suae in bello.

4 Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prælii, ex ipso egredietur omnis exactor simul.

5 Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum eis: & confundentur ascesores equorum.

6 Et confortabo domum Iuda, & domum Ioseph salvabo: & convertam eos, quia miserebor eorum: & erunt sicut fuerunt quando non projeceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiam eos.

7 Et erunt quasi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quasi à vino: & filii eorum videbunt, & lætabitur, & exultabit cor eorum in Domino.

8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati.

9 Et seminabo eos in populis, & de longe recordabuntur mei: & vivent cum filiis suis, & revertentur.

10 Et reducam eos de terra Ægypti, & de Assiriis congregabo eos, & ad terram Galaad & Libani adducam eos, & non invenientur eis locus:

11 Et transibit in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur superbia Assur, & sceptrum Ægypti recedet.

12 Confortabo eos in Domino, & in nomine eius ambulabunt dicit Dominus.

CAPVT. XI.

Iubet Dominus pasci pecora occisionis, quibus non parceret, quia pastores eorum non parcebant eis: de duabus virgibus tandem abscissis, & tribus pastoribus uno mense succisis: de appensa mercede virginita argenteorum projectarum ad statuarium: de alio malo pastore à Domino suscitando.

1 **A** Peri Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas.

2 Viula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt: ululare quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus.

3 Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis.

4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis,

5 Quæ qui possederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus: & pastores eorum non parcebant eis.

6 Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, & in manu regis sui: & concident terram. & non erunt de manu eorum.

7 Et pascam pecus occisionis propter hoc & pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum: & pavi gregem.

8 Et succidi tres pastores in mense uno, & contracta est anima mea in vis: siquidem & anima eorum variavit in me.

9 Et dixi: Non pascam vos: quod moritur, moriatur: & quod succiditur, succidatur: & reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui.

10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus; & abscidi eam, ut irritum facerem foedus meum, quod percussi cum omnibus populis.

11 Et in irritum deductum est in die illa: & cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.

12 Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam; & si non, quiescite.

Matth.
27. 9.

† Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos.

13 Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiarus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini ad statuarium.

14 Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Indam & Israel.

15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti.

16 Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quaeret, & contritum non sanabit, & id quod stat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum dissolvat.

17 O pastor, & idolum, derelinquens gregem: gladius super brachium ejus, & super oculum dextrum ejus: brachium ejus ariditate siccabitur, & oculus dexter ejus tenebescens obcurabitur.

C A P V T X I I .

Iuda & Ierusalem à variis regnis affligentur, sed rursus reducti filii Israel in terram suam superiores erunt his quise a' slixerant: effusoque à Domino spiritu gratia super habitantes Ierusalem, aspicient ad eum quem

quem confixerunt, & super eum dolent, plangentque singulae familiae seorsum.

1 **O**Nus verbi Domini super Israel. Dicit Dominus extendens caelum, & fundans terram, & fingens spiritum hominis in eo:

2 Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapulae omnibus populis in circuitu: sed & Iuda erit in obsidione contra Ierusalem.

3 Et erit: in die illa ponam Ierusalem lapideum ovetis cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur: & colligentur adversus eam omnia regna terrae.

4 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, & ascensorem ejus in amentiam: & super domum Iuda aperiam oculos meos, & omnem equum populorum percutiam caecitate.

5 Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem in Domino exercituum Deo eorum.

6 In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, & sicut facem ignis in foeno: & devorabunt ad dexteram, & ad sinistram omnes populos in circuitu: & habitabitur Ierusalem rursus in loco suo in Ierusalem.

7 Et salvabit Dominus tabernacula Iuda, sicut in principio: ut non magnifice glorietur domus David, & gloria habitantium Ierusalem contra Iudam.

8 In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem, & erit qui offenderit ex eis in die illa, quasi David, & domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum.

9 Et erit in die illa: quaeram contere omnes gentes quae veniunt contra Ierusalem.

10 Et effundam super domum David, & super habitatores Ierusalem, spiritum gratiae & precum: † & aspicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolent super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.

11 In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, † sicut planctus Adadremmon in campo Maggedon.

12 Et planget terra: familiae & familiae seorsum: familiae domus David seorsum, & mulieres eorum seorsum:

13 Familiae domus Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiae domus Levi seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiae Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum.

14 Omnes familiae reliquae, familiae & familiae
seorsum, & mulieres eorum seorsum.

C A P V T X I I I.

Cum fuerit fons patens domui David in ablutionem
peccatoris, tollentur idola; & pseudoprophetae à sibi
charissimis lapidabuntur: quae sunt plaga in medio ma-
nuum: percutiendus pastor, & oves dispergendae:
duae partes hominum dispergentur in omni terra, &
aeterna per ignem probabitur.

1 **I**N die illa erit fons patens domui David, &
Inhabitantibus Ierusalem, in ablutionem pec-
catoris & menstruae.

† Exech.
30. 13.

2 † Et erit in die illa, dicit Dominus exerci-
tuum: Disperdam nomina idolorum de terra, &
non memorabuntur ultra: & pseudopphetas, &
spiritum immundum auferam de terra.

3 Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, di-
cens ei pater ejus & mater ejus, qui genuerunt
eum: Non viues: quia mendacium locutus es in
nomine Domini. & configent eum pater ejus & ma-
ter ejus, genitores ejus, cum prophetaverit.

4 Et erit: In die illa confundentur prophetae,
unusquisque ex visione sua cum prophetaverit:
nec operientur pallio sacco, ut mentiantur:

5 Sed dicet: Non sum propheta, homo agri-
cola ego sum: quoniam Adam exemplum meum
ab adolescentia mea.

6 Et dicetur ei: Quid sunt plagae istae in medio
manuum tuarum? Et dicet: Illis plagatus sum in
domo eorum, qui diligebant me.

† Matt.
26. 31.
Marc.
14. 38.

7 Framea fuscitare super pastorem meum, & su-
per virum coherentem mihi, dicit Dominus exer-
citurum: † percutite pastorem, & dispergentur oves:
& convertam manum meam ad parvulos.

8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes
duae in ea dispergentur, & deficient; & tertia
pars relinquetur in ea.

9 Et ducam tertiam partem per ignem, & uram
eos sicut uritur argentum, & probabo eos sicut
probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, &
ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es, &
ipse dicet: Dominus Deus meus.

C A P V T X I V.

Postquam Ierusalem passa fuerit captivitatem, alias-
que afflictiones à Gentibus, erit dies nota Domino,
cum exhibunt aquae viva ae Ierusalem: & filii Israel
revertentur, habitaturi secure in Ierusalem: pe-
cudietque Dominus plagam Gentes quae pugnaverunt ad-
versus

versus Ierusalem, & harum reliqua ascendens, ut adorent Dominum in Ierusalem, sanctumque erit quod est super fraxum equi.

1 **E**cce venient dies Domini, & dividentur spolia tua in medio tui.

2 Et congregabo omnes Gentes ad Ierusalem in prælium, & capietur civitas, & vastabuntur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3 Et egredietur Dominus, & præliabitur contra Gentes illas, sicut præliatus est in die certaminis.

4 Et stabunt pedes ejus in die illa super Montem oliivarum, qui est contra Ierusalem ad orientem: & scindetur Mons oliivarum ex media parte sui ad orientem, & ad occidentem, prærupto grandi valde; & separabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad Meridiem.

5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium usque ad proximum: & fugietis † sicut fugistis à facie terræmotus in † *Amos*
diebus Ozia regis Iuda: & veniet Dominus Deus † 1. 1.
meus, omnesque sancti cum eo.

6 Et erit in die illa: Non erit lux, sed frigida & gelu.

7 Et erit dies una, quæ nota est Domino, non dies neque nox: & in tempore vesperi erit lux.

8 Et erit in die illa: Exhibunt aquæ vivæ de Ierusalem: medium earum ad mare orientale, & medium earum ad mare novissimum: in æstate & in hieme erunt.

9 Et erit Dominus Rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.

10 Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad Austrum Ierusalem: & exaltabitur, & habitabit in loco suo, à porta Benjamin usque ad locum portæ prioris, & usque ad portam angulorum: & à turte Hananeel usque ad torcularia regis.

11 Et habitabunt in ea, & anathema non erit amplius: sed sedebit Ierusalem securo.

12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnaverunt adversus Ierusalem: tabescet caro uniuscujusque stantis super pedes suos, & oculi ejus contabescunt in foraminibus suis, & lingua eorum contabescet in ore suo.

13 In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: & apprehendet vir manum proximi sui, & conforetur manus ejus super manum proximi sui.

14 Sed & Iudas pugnabit adversus Ierusalem : & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu , aurum , & argentum , & vestes multæ satis.

15 Et sic erit ruina , equi , & muli , & cameli , & alini , & omnium jumentorum , quæ fuerint in castris illis , sicut ruina hæc.

16 Et omnes qui reliqui fuerint de universis Gentibus , quæ venerunt contra Ierusalem , ascendent ab anno in annum , ut adorent Regem , Dominum exercituum , & celebrent festivitatem tabernaculorum.

17 Et erit : qui non ascenderit de familiis terræ ad Ierusalem , ut adoret Regem , Dominum exercituum , non erit super eos imber.

18 Quod & si familia Ægypti non ascenderit , & non venerit : nec super eos erit , sed erit ruina , qua percutiet Dominus omnes Gentes , quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

19 Hoc erit peccatum Ægypti , & hoc peccatum omnium Gentium , quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

20 In die illa erit quod super frænum equi est , sanctum Domino : & erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari.

21 Et erit omnis lebes in Ierusalem & in Iuda sanctificatus Domino exercituum : & venient omnes immolantes , & sument ex eis , & coquent in eis : & non erit mercator ultra in domo domini exercituum in die illo.

P R O P H E T I A M A L A C H I Æ.

C A P V T I.

Prophetia Malachie ad Israel , quem Dominus arguit ingratitude , quod non agnoscebat se in Iacob , unde descenderat , dilectum , rejecto Esau cum populo suo : ideo conqueritur se ab Israel non honorari neque timeri , quodque sacerdotes despiciant nomen Domini , quorum rejiciet sacrificia , gratam habens oblationem mundam quæ in omni loco ei offertur.

1 **O** Nus verbi Domini ad Israel in manu Malachie.

3 Dilexi vos , dicit Dominus , & dixistis : In quo dilexisti nos ? Nonne frater erat Esau

† Rom. 9. 13. Jacob , dicit Dominus , & † dilexi Iacob ,

3 Esau autem odio habui ? & posui montes ejus in soli-

in solitudinem, & hereditatem ejus in dracones deserti.

4 Quod si dixerit Idumæa: Destructi sumus, sed revertentes ædificabimus quæ destructa sunt: Hæc dicit Dominus exercituum: Isti ædificabunt, & ego destruam: & vocabuntur termini impietatis, & populus cui iratus est Dominus usque in æternum.

5 Et oculi vestri videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel.

6 Filius honorat patrem, & servus dominum suum: si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis: In quo despicimus nomen tuum?

7 Offeritis super altare meum panem pollutum, & dicitis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est.

8 Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? & si offeratis claudum, & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.

9 Et nunc deprecamini vultum Dei ut misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc) si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum.

10 Quis est in vobis, qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra.

11 † Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.

12 Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: Mensa Domini contaminata est: & quod superponitur, contemptibile est, cum igne qui illud devorat.

13 Et dixistis: Ecce de labore, & exufflastis illud, dicit Dominus exercituum, & intulistis de rapinis claudum, & languidum, & intulistis munus: numquid suscipiam illud de manu vestra, dicit Dominus?

14 Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in Gentibus.

Comminatur Dominus se maledicturum benedictionibus sacerdotum, nisi respiciat: ipsius enim legem contemnant, irritum facientes pactum Levi, qui hic laudatur: transgressus est & Iuda ducens alienigenas, quapropter non respiciet deinceps Dominus ad sacrificium eorum: de uxore diligenda, seu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in sermonibus suis.

1 **E**T nunc ad vos mandatum hoc, & sacerdotes.

† Lev.
26. 14.
Deut.
28. 15.

2 † Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis: quoniam non posuistis super cor.

3 Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum sterces solemnitatum vestrarum, & assumet vos secum.

4 Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.

5 Pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis: & dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei pavebat.

6 Lex veritatis fuit in ore ejus: & iniquitas non est inventa in labiis ejus: in pace & in æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate.

7 Labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est.

8 Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege: irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.

9 Propter quod & ego dedi vos contempribiles, & humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, & accepistis faciem in lege.

† Matt.
23. 9.
Ephes.
4. 8.

10 † Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum?

11 Transgressus est Iuda, & abominatio facta est in Israel, & in Jerusalem: quia contaminavit Iudas sanctificationem Domini, quam dilexit; & habuit filiam dei alieni.

12 Disperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magistrum & discipulum de tabernaculis Iacob, & offerentem munus Domino exercituum.

13 Et hoc rursus fecistis, operiebatis lacrymis altare Domini, sictu, & mugitu, ita ut non respiciam

Etiam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra.

14 Et dixistis: Quam ob causam? quia Dominus testificatus est inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti: & hæc particeps tua, & uxor foederis tui.

15 Nonne unus fecit: & residuum spiritus ejus est? Et quid unus quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, & uxorem adolescentiæ tuæ noli despiciere.

16 Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet autem iniquitas vestimentum ejus, dicit Dominus exercituum: custodite spiritum vestrum, & nolite despiciere.

17 Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, & dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo quod dicitis: Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent: aut certe ubi est Deus judicii.

C A P V T I I I.

De præcursore Christi, & hujus adventu, ac futuro judicio: qui purgatis filiis Levi gratum habebit sacrificium Iuda & Ierusalem: comminatur sceleratis gravem ultionem; quos tamen ad se revocat, plurimam bonam conversis promittens: conqueritur de ingratitude filiorum Israel, & quod ipsum in decimis suis confiant, quodque dicant Deo non esse cura suos cultores, cujus contrarium tandem experientur.

1 **E**Cce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis; & angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum:

Matth. 11. 10. Marc. 1. 2. Luca 2. 17. & 7. 27.

2 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflagrans, & quasi herba fulleonum:

3 Et sedebit conflagrans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erant Domino offerentes sacrificia in justitia.

4 Et placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem, sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui.

5 Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & perjuris, & qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas, & pupillos: & opprimunt peregrinum, nec timeverunt me, dicit Dominus exercituum.

6 Ego enim Dominus, & non mutor: & vos filii Jacob non estis consumpti.

7 A die-

† Zach. 1. 3. 7 A diebus enim patrum vestrorum recessistis à legitimis meis, & non custodistis. † Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: In quò revertemur?

8 Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis, & in primitiis.

9 Et in penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota.

10 Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus: si non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam,

11 Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ; nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.

12 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum.

† Ioh. 21. 14. 13 † Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus.

14 Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est, qui servit Deo: & quod emolumentum quia custodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum?

15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: siquidem ædificati sunt facientes impietatem, & tentarunt Deum, & salvi facti sunt.

16 Tunc locuti sunt timeutes Dominum, unusquisque cum proximo suo: Et attendit Dominus, & audivit: & scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus.

17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, sicut parcat vir filio suo servienti sibi.

18 Et convertemini, & videbitis, quid sit inter justum & impium; & inter servientem Deo, & non servientem ei.

C A P V T I V.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulsa ipsorum radice: orietur sol justitia Deum timentibus, qui calcabunt impios: jubet reminisci legis Moysi: Elias antequam veniat dies Domini miterendus prædicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 **E**Cce enim dies veniet succensa quasi caminus; & erunt omnes superbi, & omnes facientes

facientes impietatem, stipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen.

2 † Et orietur vobis timentibus nomen meum † *Lucæ*
Sol iustitiæ; & sanitas in pennis ejus: & egre- *1. 78.*
diemini, & salietis sicut vituli de armento.

3 Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum.

4 † Mementote legis Moyfi servi mei, quam † *Exod.*
maudavi ei in Horeb ad omnem Israel, præcepta *20.*
& iudicia. *Deut. 4.*

5 † Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam au- *5. 6.*
tequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. † *Matt.*

6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor filio- *11. &*
rum ad patres eorum: ne forte veniam, & percu- *17. 14.*
tiam terram anathemate. *Marc. 9.*

LIBER PRIMVS MACHABÆORVM.

CAPVT I.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percusserrat, successit tandem in Græcia Antiochus illustris: sub quo scelerati quidam ex filiis Israel profanarunt Ierusalem: Antiochus autem, devicto Ptolemao rege Aegypti, invasit Ierusalem; & ablatis omnibus vasis templi ac thesauris, fecit eadem magnam, unde ortus est ingens plantatus: simile fecit & princeps tributorum ab eo missus, incensa Ierusalem. plurimisque in captivitatem ductis: Antiochus leges idololatriæ Iudaicæ statuit, ablatis cunctis divini cultus ævimonis, & edificato idolo desolationis, venientes misere trucidans: cujus edicta plurimi impii secuti sunt, pii vero respuerunt, mortem potius subire parati.

1 **E**T factum est, postquam percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethum, Darium regem Persarum & Medorum:

2 Constituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges terræ:

3 Et pertransiit usque ad fines terræ: & accepit spolia multitudinis Gentium: & siluit terra in conspectu ejus.

4 Et congregavit virtutem, & exercitum fortem nimis: & exaltatum est, & elevatum cor ejus:

5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti sunt illi in tributum,

6 Et post hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur.

7 Et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à juventute: & divisit illis regnum suum, cum adhuc viveret.

8 Et regnavit Alexander annis duodecim, & mortuus est.

9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in loco suo:

10 Et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem ejus, & filii eorum post eos annis multis, & multiplicata sunt mala in terra.

11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obses: & regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum.

12 In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, & suaserunt multis, dicentes: Eamus, & disponamus testamentum cum Gentibus, quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala.

13 Et bonus visus est sermo in oculis eorum.

14 Et destinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis potestatem ut facerent justitiam Gentium.

15 Et ædificaverunt gymnasium in Ierosolymis secundum leges Nationum:

16 Et fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamento sancto, & juncti sunt Nationibus, & venundati sunt ut facerent malum.

17 Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, & coepit regnare in terra Ægypti, ut regnaret super duo regna.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa navium multitudine:

19 Et constituit bellum adversus Ptolemæum regem Ægypti, & veritus est Ptolemæus à facie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi.

20 Et comprehendit civitates munitas in Terra Ægypti: & accepit spolia Terræ Ægypti.

21 Et convertit Antiochus, postquam percussit Ægyptum in centesimo & quadragesimo tertio anno: & ascendit ad Israel,

22 Et ascendit Ierosolymam in multitudine gravi.

23 Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum,

lum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit omnia.

24 Et accepit argentum, & aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos invenit: & sublatis omnibus abiit in terram suam.

25 Et fecit cædem hominum, & locutus est in superbia magna.

26 Et factus est planctus magnus in Israel, & in omni loco eorum:

27 Et ingemuerunt principes, & seniores: virgines, & juvenes infirmati sunt: & speciositas mulierum immutata est.

28 Omnis maritus sumpsit lamentum: & quæ sedebant in thoro maritali, ingebant:

29 Et commota est terra super habitantes in ea, & universa domus Jacob induit confusionem.

30 Et post duos annos dierum, misit Rex principem tributorum in civitates Iuda, & venit Ierusalem cum turba magna.

31 Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei.

32 Et irruit super civitatem repente, & percussit eam plaga magna & perdidit populum multum ex Israel.

33 Et accepit spolia civitatis: & succendit eam igni, & destruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu:

34 Et captivas duxerunt mulieres: & natos, & pecora possederunt.

35 Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta est illis in arcem:

36 Et posuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea, & posuerunt arma, & escas, & congregaverunt spolia Ierusalem;

37 Et reposuerunt illic: & facti sunt in laqueum magnum.

38 Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in diabolium malum in Israel:

39 Et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, & contaminaverunt sanctificationem.

40 Et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos, & facta est habitatio exterorum, & facta est externa semini suo, & nati ejus reliquerunt eam.

41 Sanctificatio ejus desolata est sicut solitudo, & dies festi ejus conversi sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum. † Tob. 2. 6.

42 Secundum gloriam ejus multiplicata est ignominia ejus: & sublimitas ejus conversa est in luctum. Amos 8. 10.

43 Et

43 Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus, unus: & relinqueret unusquisque legem suam.

44 Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi:

45 Et multi ex Israel consenserunt servituti ejus, & sacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt sabbatum.

46 Et misit Rex libros per manus nunciorum in Ierusalem, & in omnes civitates Iuda: ut sequerentur leges gentium terræ,

47 Et prohiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fieri in templo Dei,

48 Et prohiberent celebrari sabbatum, & dies sollemnes:

49 Et iussit coinquinari sancta, & sanctum populum Israel.

50 Et iussit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes suillas, & pecora communia,

51 Et relinquere filios suos incircumcisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviscerentur legem, & immutarent omnes justificationes Dei.

52 Et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur.

53 Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo: & præposuit principes populo, qui hæc fieri cogerent.

54 Et iusserunt civitatibus Iuda sacrificare.

55 Et congregati sunt multi de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala super terram:

56 Et effugaverunt populum Israel in abditis, & in absconditis fugitivorum locis.

57 Die quintadecima mensis Casleu, quinto & quadragesimo & centesimo anno, ædificavit Rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, & per universas civitates Iuda in circuitu ædificaverunt aras:

58 Et ante januas domorum, & in plateis incendebant thura, & sacrificabant:

59 Et libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos:

60 Et apud quemcumque inveniebantur libri testamenti Domini, & quicumque observabat legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum.

61 In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur in omni mense & mense in civitatibus.

62 Et quinta & vigesima die mensis sacrificabant super aram, quæ erat contra altare,

63 Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundum iussum regis Antiochi,

64 Et suspendebant pueros à cervicibus per universas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

65 Et multi de populo Israel desinierunt apud se, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quam cibus coinquinari immundis:

66 Et noluerunt infringere legem Dei sanctam, & trucidati sunt:

67 Et facta est ira magna super populum valde.

C A P V T II.

Mathathias cum filiis lugeat afflictionem civitatis & sanctorum profanationem; ostensisque signis maestitia, respondet his qui à rege missi erant, nec se nec cognationem suam impio decreto obtemperaturos: occisisque idololatra Iudæo & regis ministro, fugit cum filiis in montes: plurimi nolentes obtemperare trucidantur, cum nolent sabbato inimicis resistere: Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, destructa idololatria casoque Antiochi praesidio & moriturus hortatur filios, ut parvum exemplo semper tueantur legem Domini, dant Simonem filium suum in consultorem, & Iudam in militia principem.

1 **I**N diebus illis surrexit Mathathias filius Ioannis, filii Simeonis, sacerdos ex filiis Ioarib ab Ierusalem, & confedit in monte Modin:

2 Et habebat filios quinque, Ioannem, qui cognominabatur Gaddis:

3 Et Simonem, qui cognominabatur Thasi:

4 Et Iudam, qui vocabatur Machabæus:

5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron:

& Jonathan, qui cognominabatur Apphus.

6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Iudæa, & in Ierusalem.

7 Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illic, cum datur in manibus inimicorum?

8 Sancta in manu extraneorum facta sunt: templum ejus sicut homo ignobilis.

9 Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.

10 Quæ gens non hereditavit regnum ejus, & non obtinuit spolia ejus?

11 Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera, facta est ancilla.

43 Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus, unus: & relinqueret unusquisque legem suam.

44 Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi:

45 Et multi ex Israel consenserunt servituti ejus, & sacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt sabbatum.

46 Et misit Rex libros per manus nunciorum in Ierusalem, & in omnes civitates Iuda: ut sequerentur leges gentium terræ,

47 Et prohiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fieri in templo Dei,

48 Et prohiberent celebrari sabbatum, & dies sollemnes:

49 Et iussit coinquinari sancta, & sanctum populum Israel.

50 Et iussit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes suillas, & pecora communia,

51 Et relinquere filios suos incircumcisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviscerentur legem, & immutarent omnes justificationes Dei.

52 Et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur.

53 Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo: & præposuit principes populo, qui hæc fieri cogent.

54 Et iusserunt civitatibus Iuda sacrificare.

55 Et congregati sunt multi de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala super terram:

56 Et effugaverunt populum Israel in abditis, & in absconditis fugitivorum locis.

57 Die quintadecima mensis Casleu, quinto & quadragesimo & centesimo anno, ædificavit Rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, & per universas civitates Iuda in circuitu ædificaverunt aras:

58 Et ante januas domorum, & in plateis incendebant thura, & sacrificabant:

59 Et libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos:

60 Et apud quemcumque inveniebantur libri testamenti Domini, & quicumque observabat legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum.

61 In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur in omni mense & mense in civitatibus.

62 Et quinta & vigesima die mensis sacrificabant super aram, quæ erat contra altare,

63 Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundum iussum regis Antiochi,

64 Et suspendebant pueros à cervicibus per universas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

65 Et multi de populo Israel desinierunt apud se, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quam cibus coinquinari immundis:

66 Et noluerunt infringere legem Dei sanctam, & trucidati sunt:

67 Et facta est ira magna super populum valde.

CAPVT II.

Mathathias cum filiis lugeat afflictionem civitatis & sanctorum profanationem; ostensisque signis mortis, respondet his qui à rege missi erant, nec se nec cognationem suam impio decreto obtemperaturos: occisisque idololatry Iudæo & regis ministro, fugit cum filiis in montes: plurimi nolentes obtemperare trucidantur, cum nolent sabbato inimicis resistere: Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, destructa idololatry casoque Antiochi præfatio & moriturus hortatur filios, ut parum exemplo semper tueantur legem Domini, dant Simonem filium suum in consultorem, & Iudam in militia principem.

1 **I**N diebus illis surrexit Mathathias filius Ioannis, filii Simeonis, sacerdos ex filiis Ioarib ab Ierusalem, & consedit in monte Modin:

2 Et habebat filios quinque, Ioanuem, qui cognominabatur Gaddis:

3 Et Simonem, qui cognominabatur Thasi:

4 Et Iudam, qui vocabatur Machabæus:

5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron:

& Ionathan, qui cognominabatur Apphus.

6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Iudæa, & in Ierusalem.

7 Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illic, cum datur in manibus inimicorum?

8 Sancta in manu extraneorum facta sunt: templum ejus sicut homo ignobilis.

9 Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.

10 Quæ gens non hereditavit regnum ejus, & non obtinuit spolia ejus?

11 Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera, facta est ancilla.

46 Et circumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus Israel: & in fortitudine.

47 Et persecuti sunt filios superbie, & prosperatum est opus in manibus eorum:

48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori.

49 Et appropinquaverunt dies Mathathie moriendi, & dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus everfionis, & ira indignationis.

50 Nunc ergo, o filii, æmulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum,

51 Et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.

† Gen. 22. 2. 52 † Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis, & reputatum est ei ad iustitiam?

† Gen. 41. 40. 53 † Ioseph in tempore angustie suæ custodivit mandatum, & factus est dominus Ægypti.

† Num. 25. 13. 54 † Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotii æterni.

Eccli. 45. 23. 55 † Iesus dum implevit verbum, factus est dux in Israel.

† Ios. 1. 2. 56 † Caleb, dum testificatur in ecclesia, accepit hereditatem.

† Num. 14. 6. 57 † David in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula.

Jos. 14. 14. 58 † Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cælum.

† 2 Reg. 2. 4. 59 † Ananias & Azarias & Misael credentes, liberati sunt de flamma.

† 4 Reg. 2. 11. 60 † Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum.

† Dan. 3. 50. 61 Et ita cogitate per generationem & generationem: quia omnes qui sperant in eum, non infirmantur.

† Dav. 6. 22. 62 Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, stercus & vermis est:

63 Hodie extollitur, & cras non invenietur: quia conversus est in terram suam, & cogitatio ejus perit.

64 Vos ergo filii confortamini, & viriliter agite in lege: quia in ipsa gloriosi eritis.

65 Et ecce Simon frater vester, scio quod virtutis est: ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater.

66 Et Iudas Machabæus fortis viribus à juventute sua, sit vobis princeps militie, & ipse agat bellum populi.

67 Et

67 Et adducetis ad vos omnes factores legis : & vindicatis vindictam populi vestri.

68 Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis.

69 Et benedixit eos, & appositus est ad patres suos.

70 Et defunctus est anno centesimo & quadragésimo sexto : & sepultus est à filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin, & plauerunt eum omnis Israel planctu magno.

C A P V T III.

Judas Machabeus dux eximius predicatur, qui perambulans civitates Iuda, trucidabat omnes impios: & occiso duce Apollonio, ejusque exercitu disperso, vicit cum paucis potentissimum Syria exercitum una cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Persidem constituit Lysiam vice-regem, dato belli in Iudæos apparatu, qui misit contra terram Iuda Gorgiam cum exercitu: Judas autem & sui ad bellum se parant, maxime operibus penitentia & oratione ad Deum.

1 **E**T surrexit Judas, qui vocabatur Machabeus, filius ejus pro eo:

2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus, & universi qui se conjunxerant patri ejus, & præliabantur prælium Israel cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo suo, & induit se lorica sicut gigas, & succinxit se arma bellica sua in præliis, & protegebat castra gladio suo.

4 Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut catulus leonis rugiens in venatione.

5 Et persecutus est iniquos perscrutans eos: & qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis:

6 Et repulsi sunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt: & directa est salus in manu ejus.

7 Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus suis, & in sæculum memoria ejus in benedictione.

8 Et perambulabat civitates Iuda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Israel.

9 Et nominatus est usque ad novissimum terræ, & congregavit pereuntes.

10 Et congregavit Apollonius Gentes, & à Samaria virtutem multam & magnam, ad bellandum contra Israel.

11 Et cognovit Judas, & exiit obviam illi: & percussit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

12 Et accepit spolia eorum : & gladium Apollonii abstulit Iudas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quod congregavit Iudas congregationem fidelium & ecclesiam secum,

14 Et ait : Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Iudam, & eos qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.

15 Et præparavit se : & ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel.

16 Et appropinquaverunt usque ad Bethoron : & exivit Iudas obviam illi cum paucis.

17 Vt autem viderunt exercitum venientem sibi obviam, dixerunt Iudæ : Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati sumus jejuniis hodie ?

18 Et ait Iudas : Facile est concludi multos in manus paucorum : & non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis :

19 Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est.

20 Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci & superbia, ut disperdant nos, & uxores nostras, & filios nostros, & ut spolient nos :

21 Nos vero pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris :

22 Et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram : vos autem ne timueritis eos.

23 Vt cessavit autem h. qui, insiluit in eos subito : & contritus est Seron, & exercitus ejus in conspectu ipsius :

24 Et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philistinim.

25 Et cecidit timor Iudæ, ac fratum ejus, & formido super omnes gentes in circuitu eorum.

26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de præliis Iudæ narrabant omnes gentes.

27 Vt audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo : & misit, & congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde :

28 Et aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exercitui in annum : & mandavit illis ut essent parati ad omnia.

29 Et vidit quod defecit pecunia de thesauris suis, & tributa regionis modica propter dissensionem,

nem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ erant à primis diebus:

30 Et timuit ne non haberet ut semel & bis, in sumptus & donaria, quæ dederat ante larga manu: & abundaverat super reges, qui ante eum fuerant.

31 Et consternatus erat animo valde, & cogitavit ire in Persidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32 Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali, super negotia regia, à flumine Euphrate usque ad flumen Ægypti:

33 Et ut nutriret Antiochum filium suum, donec rediret.

34 Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandavit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Iudæam & Ierusalem:

35 Et ut mitteret ad eos exercitum, ad contendendam & extirpandam virtutem Israel, & reliquias Ierusalem, & auferendam memoriam eorum de loco:

36 Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & forte distribueret terram eorum.

37 Et rex assumpsit partem exercitus residui, & exivit ab Antiochia civitate regni sui, anno centesimo & quadragesimo septimo: & transfretavit Euphrateum flumen & perambulabat superiores regiones.

38 Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

39 Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terram Iuda, & disperderent eam secundum verbum regis.

40 Et processerunt cum universa virtute sua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campestri.

41 Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum & aurum multum valde, & pueros: & venerunt in castra, ut acciperent filios Israel in servos; & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarum.

42 Et vidit Iudas, & fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum & consumptionem:

43 Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Erigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis nostris.

44 Et congregatus est conventus ut essent parati in praelium ; & ut orarent , & peterent misericordiam & miserationes.

45 Et Ierusalem non habitabatur , sed erat sicut desertum : non erat qui ingrederetur & egrederetur de uatis ejus : & sanctum conculcabatur : & filii alienigenarum erant in arce , ibi erat habitatio gentium : & ablata est voluptas à Jacob , & defecit ibi tibia & cithara.

46 Et congregati sunt , & uenerunt in Maspha contra Ierusalem : quia locus orationis erat in Maspha ante in Israel.

47 Et jejunauerunt illa die , & induerunt se ciliciis , & cinerem imposuerunt capiti suo , & diseiderunt uerimenta sua :

48 Et expanduerunt libros legis , de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulachrorum suorum :

49 Et attulerunt ornamenta sacerdotalia , & primitias , & decimas : & suscitauerunt Nazaræos , qui impleuerant dies :

50 Et clamauerunt uoce magna in cælum , dicentes : Quid faciemus istis , & quo eos ducemus ?

51 Et sancta tua conculcata sunt , & contaminata sunt , & sacerdotes tui facti sunt in luctum , & in humilitatem.

52 Ecce nationes convenerunt aduersum nos ut nos disperdant : tu scis quæ cogitant in nos.

53 Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum , nisi tu Deus adiuues nos ?

54 Et tubis exclamauerunt uoce magna.

55 Et post hæc constituit Iudas duces populi , tribunos , & centuriones , & pentacontarchos , & decuriones.

Deut. 20.5.6.
Jud.7.3. 56 † Et dixit his , qui ædificabant domos , & sponsabant uxores , & plantabant vineas , & formidolosis , ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem.

57 Et mouerunt castra , & collocauerunt ad austrum Emmaum.

58 Et ait Iudas : Accingimini , & estote filii potentes , & estote parati in mane , ut pugnetis aduersus nationes has , quæ convenerunt aduersus nos , disperdere nos & sancta nostra :

59 Quoniam melius est nos mori in bello , quam uidere mala gentis nostræ , & sanctorum.

60 Sicut autem fuerit uoluntas in cælo , sic fiat.

C A P V T I V.

Gorgias quærit Iudam : at hic suos hortatus fudit hostes , rursumque Gorgia exercitus fuso colligit spolia ;

¶ uic-

Et iterum fuit ad Deum precibus, devincit Lyfia exercitum, ac postmodum purificato templo, novum erigit altare: Et omnibus qua ad Dei cultum requirebantur preparatis, sacrificiisque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo; statuto etiam hujus dedicationis annuo festo ad dies octo.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte,

2 Ut applicarent ad castra Iudæorum, & percuterent eos subito: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces.

3 Et audivit Iudas, & surrexit ipse, & potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.

4 Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris.

5 Et venit Gorgias in castra Iudæ noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.

6 Et cum dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus milibus virorum tantum; qui tegumenta & gladios non habebant:

7 Et viderunt castra gentium valida, & loricatoros & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.

8 Et ait Iudas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis.

9 † Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharaon † Exod. cum exercitu multo. 14. 9.

10 Et nunc clamemus in cælum, & miserebitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie:

11 Et scient omnes gentes, quia est qui redimat & liberet Israel.

12 Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex adverso.

13 Et exierunt de castris in prælium, & tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda.

14 Et congressi sunt: & contritæ sunt gentes, & fugerunt in campum.

15 Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque Gezeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

16 Et reversus est Iudas, & exercitus ejus, sequens eum,

17 Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia: quia bellum contra nos est,

18 Et Gorgias & exercitus ejus prope nos in monte: sed stete nunc contra inimicos nostros, & expugnatate eos, & sumetis postea spolia securi.

19 Et adhuc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de monte.

20 Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt sui, & succenderunt castra: fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum est.

21 Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul & Iudam, & exercitum in campo paratum ad prælium.

22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarum:

23 Et Iudas reversus est ad spolia castrorum, & acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.

24 Et conversi, hymnum canebant, & benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia ejus.

25 Et facta est salus magna in Israel in die illa.

26 Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, & nunciaverunt Lysæ universa quæ acciderant.

27 Quibus ille auditis, consternatus animo deficiebat: quod non qualia voluit, talia contigerunt in Israel, & qualia mandavit rex.

28 Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29 Et venerunt in Iudæam, & castra posuerunt in Bethoron, & occurrit illis Iudas cum decem millibus viris.

30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es salvator Israel, † qui contrivisti imperum potentis in manu servi tui David, † & tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathæ filii Saul, & armigeri ejus.

31 Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, & confundantur in exercitu suo & equitibus.

32 Da illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorum, & commoveantur contritione sua.

33 Dejice illos gladio diligentium te: & colaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum, in hymnis.

34 Et commiserunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lysæ quinque millia virorum.

35 Videns autem Lysias fugam suorum, & Iudæorum audaciam, & quod parati sunt aut vivere, aut

† 1 Reg.
17. 50.
† 1 Reg.
14. 13.

aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Iudæam.

36 Dixit autem Judas, & fratres ejus: Ecce contriti sunt inimici nostri: adscendamus nunc mundare sancta, & renovare.

37 Et congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion.

38 Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus, & pestiphoria diruta.

39 Et sciderunt vestimenta sua, & plauerunt plactu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum.

40 Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamaverunt tubis figuorum, & clamaverunt in cælum.

41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta.

42 Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei:

43 Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44 Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45 Et incidit illis consilium bonum ut destruerent illud: ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes, & demoliti sunt illud.

46 Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, & responderet de eis.

47 Et acceperunt lapides integros secundum legem; & ædificaverunt altare novum, secundum illud quod fuit prius:

48 Et ædificaverunt sancta, & quæ intra domum erant intrioscius: & ædem, & atria sanctificaverunt.

49 Et fecerunt vasa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templum.

50 Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & lucebant in templo.

51 Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consummaverunt omnia opera quæ fecerant.

52 Et ante matutinum surrexerunt quinta & vigesima die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni:

53 Et obtulerunt sacrificium secundum legem, super altare holocaustorum novum quod fecerunt.

54 Secundum tempus & secundum diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis.

55 Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cælum eum, qui prosperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia, & sacrificium salutaris & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria, & imposuerunt eis januas.

58 Et facta est lætitia in populo magna valde, & aversum est opprobrium gentium.

† IEREM.
10. 12.

59 † Et statuit Iudas, & fratres ejus, & universa ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum, per dies octo, à quinta & vigesima die mensis Casleu, cum lætitia & gaudio.

60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent gentes, & conculcarent eum, sicut antea fecerunt.

61 Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, & munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populusmunitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percussit Iudas plurimas Gentes finitimas: obsessosque Galaaditas & Galilæos ipse una cum fratre Simone liberat: & devictis semel atque iterum Timotheo, captaque civitate Ephron, qua transitum ipsi præbere noluerat, & omni masculino ipsius interemptio; tandem integro numero laici revertuntur in montem Sion ad sacrificandum Domino: interea qui relicti fuerant duces in Ierusalem, dum contra Iudæ præceptum pugnant adversus Gentes, caduntur: Iudas vero percussit Chetron & Azotum, subversis ipsarum finibus.

1 **E**T factum est, ut audierunt gentes in circuitu, quia ædificatum est altare & sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde:

2 Et cogitabant tollere genus Iacob, qui erant inter eos, & coeperunt occidere de populo, & persequi.

3 Et debellabat Iudas filios Hæsan in Idumæa, &

eos qui erant in Acrabathane, quia circumfedeabant Israelitas, & percussit eos plaga magna.

4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei in via.

5 Et conclusi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus qui in eis erant.

6 Et transivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copiosum, & Timotheum ducem ipsorum:

7 Et commisit cum eis praelia multa, & contriti sunt in conspectu eorum, & percussit eos:

8 Et coepit Gazer civitatem, & filias ejus, & reversus est in Iudæam.

9 Et congregatæ sunt gentes quæ sunt in Galaad, adversus Israelitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem,

10 Et miserunt litteras ad Iudam & fratres ejus, dicentes: Congregatæ sunt adversus nos gentes per circuitum, ut nos auferant:

11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus: & Timotheus est dux exercitus eorum.

12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

13 Et omnes fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & spolia, & peremerunt illic fere mille viros.

14 Et adhuc epistolæ legebantur, & ecce alii nuncii venerunt de Galilæa conscissis tunicis, nunciantes secundum verba hæc:

15 Dicentes convenisse adversus se à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta est omnis Galilæa alienigenis, ut nos consumant.

16 Ut audivit autem Iudas, & populus, sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17 Dixitque Iudas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem & frater meus Ionathas ibimus in Galaaditum.

18 Et reliquit Iosephum filium Zachariæ & Azariam, duces populi, cum residuo exercitu in Iudæa ad custodiam:

19 Et præcepit illis, dicens: Præestote populo huic: & nolite bellum committere adversus gentes, donec revertamur.

20 Et partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam: Iudæ autem octo millia in Galaaditim.

21 Et abiit Simon in Galilæam, & commisit prælia multa cum gentibus: & contritæ sunt gentes a facie ejus, & persecutus est eos usque ad portam

22 Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum, & accepit spolia eorum.

23 Et assumpsit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant illis, & adduxit in Iudæam cum lætitiâ magna.

24 Et Iudas Machabæus & Ionathas frater ejus transferunt Iordanem, & abierunt viam trium dierum per desertum.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pacifice, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide,

26 Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim: hæc omnes civitates munitæ, & magnæ.

27 Sed & in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.

28 Et convertit Iudas, & exercitus ejus, viam in desertum Bosor repente, & occupavit civitatem: & occidit omnem masculum in ore gladii, & accepit omnia spolia eorum, & succendit eam igni.

29 Et surrexerunt inde nocte, & ibant usque ad munitionem.

30 Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas & machinas, ut comprehenderent munitionem, & expugnarent eos.

31 Et vidit Iudas quia accepit bellum, & clamor belli ascendit ad cælum sicut tuba, & clamor magnus, de civitate:

32 Et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris.

33 Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt tubis, & clamaverunt in oratione.

34 Et cognoverunt castra Timothei quia Machabæus est, & refugerunt a facie ejus: & percusserunt eos plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa fere octo millia virorum.

35 Et divertit Iudas in Maspha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem masculum ejus, & sumpsit spolia ejus, & succendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & castra posuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et misit Iudas speculari exercitum: & renunciaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis:

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, & castra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Iudas obviam illis.

40 Et ait Timotheus principibus exercitus sui: Cum appropinquaverit Iudas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ: si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum: quia potens poterit adversum nos.

41 Si vero timerit transire, & posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus adversus illum.

42 Ut autem appropinquavit Iudas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & mandavit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis: sed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus post eum; & contritæ sunt omnes gentes à facie eorum, & projecerunt arma sua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipsam civitatem, & fanum succendit igni, cum omnibus qui erant in ipso: & oppressa est Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Iudæ.

45 Et congregavit Iudas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide, à minimo usque ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitum magnum valde, ut venirent in terram Iuda.

46 Et venerunt usque Ephron: & hæc civitas magna in ingressu posita, munita valde, & non erat declinare ab ea dextra vel sinistra, sed per mediam iter erat.

47 Et incluserunt se qui erant in civitate, & obstruxerunt portas lapidibus: & misit ad eos Iudas verbis pacificis,

48 Dicens: Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram nostram: & nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus. Et volebant eis aperire.

49 Et præcepit Iudas prædicare in castris, ut applicarent unusquisque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt se viri virtutis, & oppugnavit civi-

civitatem illam tota die , & tota nocte , & tradita est civitas in manu ejus :

51 Et peremerunt omnem masculum in ore gladii , & eradicavit eam , & accepit spolia ejus , & transivit per totam civitatem super interfectos.

52 Et transgressi sunt Iordanem in campo magno, contra faciem Bethsau.

53 Et erat Iudas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Iuda.

54 Et ascenderunt in montem Sion cum lætitia & gaudio, & obrulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace.

55 Et in diebus, quibus erat Iudas & Ionathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56 Audivit Iosephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res bene gestas, & prælia quæ facta sunt,

57 Et dixit: Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversus gentes, quæ in circuitu nostro sunt.

58 Et præcepit his qui erant in exercitu suo, & abierunt Iamniam.

59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviam illis in pugnam.

60 Et fugati sunt Iosephus & Azarias usque in fines Iudææ: & ceciderunt illo die de populo Israel ad duo millia viri, & facta est fuga magna in populo:

61 Quia non audierunt Iudam, & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos.

62 Ipsi autem non erant de femine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel.

63 Et viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, & gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

64 Et convenerunt ad eos fausta acclamantes.

65 Et exivit Iudas, & fratres ejus, & expugnant filios Esau, in terra quæ ad austrum est, & percussit Chebron & filias ejus: & muros ejus & turres succendit igni in circuitu.

66 Et movit castra ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67 In die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium.

68 Et declinavit Iudas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum & sculptilia deorum ipsorum succendit igni: & cepit spolia civitatum, & reversus est in terram Iuda.

CAPVT VI.

Antiochus repulsus ab opulenta ciuitate Elymaide venit in Babylonem; ubi auditis infortunis qua sui in Iudæa passi erant, incidit præ tristitia in mortis languorem, confitens hoc sibi contigisse ob impietatem quam in Iudæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Iudæam arcem Ierusalem obsidente, successor ejus filius Antiochus dictus Eupator, congregato aduersus Iudæam potentissimo exercitu non potuit eam vincere; & Aleaxar, occiso ingenti elephante, ab eo oppressus interit: Rex autem oppugnans Ierusalem reuocatur à Lysia; sed post iuratum pacem non seruat iurjurandum.

1 ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones, & audivit esse ciuitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, & copiosam in argento & auro,

2 Templumque in ea locuples valde: & illic velamina aurea, & lorice, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere ciuitatem, & depraedari eam: & non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in ciuitate:

4 Et insurrexerunt in prælium, & fugit inde, & abiit cum tristitia magna, & reversus est in Babyloniam.

5 Et venit qui nunciaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Iudæa:

6 Et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie Iudæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt:

7 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Ierusalem, & sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed & Bethsuram ciuitatem suam.

8 Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit, & commotus est valde: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut cogitabat.

9 Et erat illic per dies multos: quia renovata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se mori.

10 Et vocavit omnes amicos suos & dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corui corde præ sollicitudine:

11 Et dixi in corde meo: in quantum tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in

qua nunc sum : qui jucundus eram , & dilectus in potestate mea !

12 Nunc vero reminiscor malorum , quæ feci in Ierusalem , unde & abstuli omnia spolia aurea & argentea , quæ erant in ea , & misi auferre habitantes Iudæam sine causa.

13 Cognovi ergo quia propterea iuenerunt me mala ista : & ecce pereo tristitia magna in terra aliena.

14 Et vocavit Philippum , unum de amicis suis , & præposuit eum super univcrsum regnum suum :

15 Et dedit ei diadema , & stolam suam , & anulum , ut adduceret Antiochum filium suum , & nutrirct eum , & regnaret.

16 Et mortuus est illic Antiochus rex , anno centesimo quadragesimo nono.

17 Et cognovit Lysias quoniam mortuus est rex , & constituit regnare Antiochum filium ejus , quem nutritivit adolescentem : & vocavit nomen ejus Eupator.

18 Et hi qui erant in arce , concluderant Israel in circuitu sanctorum : & quærebant eis mala semper , & firmamentum gentium.

19 Et cogitavit Iudas disperdere eos : & convocavit univcrsum populum , ut obsiderent eos.

20 Et convenerunt simul , & obsederunt eos , anno centesimo quinquagesimo , & fecerunt ballistas & machinas.

21 Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur , & adjuoxerunt se illis aliqui impii ex Israel ,

22 Et abierunt ad regem , & dixerunt : Quousque non facis iudicium , & vindicas fratres nostros ?

23 Nos decrevimus servire patri tuo , & ambulare in præceptis ejus , & obsequi edictis ejus :

24 Et filii populi nostri propter hoc alienabant se à nobis , & quicumque inveniebantur ex nobis , interficiebantur , & hereditates nostræ diripiebantur.

25 Et non ad nos tantum extenderunt manum , sed & in omnes fines nostros.

26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Ierusalem occupare eam , & munitionem Bethsuram munierunt :

27 Et nisi præveneris eos velocius , majora quam hæc facient , & non poteris obtinere eos.

18 Et iratus est rex , ut hæc audivit : & convocavit omnes amicos suos , & principes exercitus sui , & eos qui super equites erant.

29 Sed & de regnis aliis , & de insulis maritimis , venerunt ad eum exercitus conductitii.

30 Et erat numerus exercitus ejus, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephantū trigintaduo, docti ad prælium.

31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnauerunt dies multos, & fecerunt machinas; & exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnauerunt viriliter.

32 Et recessit Iudas ab arce, & movit castra ad Bethzacharam contra castra regis.

33 Et surrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparaverunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:

34 Et elephantis ostenderunt sanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium:

35 Et dividerunt bestias per legiones: & astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æræ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique bestię electi erant.

36 Hi ante tempus ubicumque erat bestia, ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non discedebant ab ea.

37 Sed & turres lignæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias: & super eas machinæ: & super singulas viri virtutis trigintaduo, qui pugnabant desuper, & Indus magister bestię.

38 Et residuum equitatum hinc & inde statuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere constipatos in legionibus ejus.

39 Et ut refulsit sol in clypeos aureos, & æreos resplenderunt montes ab eis, & resplenderunt sicut lampades ignis.

40 Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, & alia per loca humilia: & ibant caute & ordinate.

41 Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & incessu turbæ, & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde, & fortis.

42 Et appropriavit Iudas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.

43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis: & erat emineus super ceteras bestias. & visum est ei quod in ea esset rex:

44 Et dedit se ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum.

45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris & à sinistris, & cadebant ab eo hac atque illuc.

46 Et ivit sub pedes elephantis , & supposuit se ei , & occidit eum : & cecidit in terram super ipsum , & mortuus est illic.

47 Et videntes virtutem regis , & impetum exercitus ejus , diverterunt se ab eis.

48 Castra autem regis ascenderunt contra eos in Ierusalem , & applicuerunt castra regis ad Iudæam & montem Sion.

49 Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsuram : & exierunt de civitate , quia non erant eis ibi alimenta conclusis , quia sabbata erant terræ.

50 Et comprehendit rex Bethsuram : & constituit illic custodiam servare eam.

51 Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos : & statuit illic balistas , & machinas , & ignis jacula , & tormenta ad lapides jactandos , & spicula , & scorpiones ad mittendas sagittas , & fundibula.

52 Fecerunt autem & ipsi machinas adversus machinas eorum , & pugnauerunt dies multos.

53 Escæ autem non erant in civitate , eo quod septimus annus esset : & qui remanserant in Iudæa de gentibus , consumpserant reliquias eorum , quæ repositæ fuerant.

54 Et remanserunt in sanctis viri pauci , quoniam obtinuerat eos fames : & dispersi sunt unusquisque in locum suum.

55 Et audivit Lysias quod Philippus , quem constituerat rex Antiochus , cum adhuc viveret , ut nutrirer Antiochum filium suum , & regoaret ,

56 Reversus esset à Perside , & Media , & exercitus qui abierant cum ipso , & quia quærebat suscipere regni negotia :

57 Festinavit ire , & dicere ad regem , & duces exercitus : Desicimus quotidie , & escæ nobis modica est , & locus , quem obsidemus , est munitus , & incumbit nobis ordinare de regno.

58 Nunc itaque demus dexteras hominibus istis , & faciamus cum illis pacem , & cum omni gente eorum :

59 Et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut prius , propter legitima enim ipsorum , quæ despeximus , irati sunt , & fecerunt omnia hæc.

60 Et placuit sermo in conspectu regis & principum : & misit ad eos pacem facere , & receperunt illam.

61 Et iuravit illis rex , & principes : & exierunt de munitione.

62 Et intravit rex montem Sion , & vidit munitionem.

tionem loci: & rupit citius juramentum, quod juravit: & mandavit destruere murum in gyro.

63 Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversus eum, & occupavit civitatem.

CAPVT VII.

Demetrius Seleuci filius, occisis Antiocho & Lyfia, obtinet regnum patrum suorum: qui, accusato apud se Iuda Machabæo, mittit ducem Bacchidem & accusatorem Alcimum constitutum sacerdotem ad affligendum filios Israel: sed cum non possent adversus Iudam prevalere, missus est à rege Nicanor, qui, ut & priores, cum dolo nequiter, ut Iudam agressus, semel atque iterum ab eo devictus est, & premissis ad Deum precibus, cum toto suo exercitu occisus, amputato ipsius capite ac dextera, quam irrisis Iudæorum sacrificiis superbe contra locum sanctum extulerat: cuius victoria dies annuus apud Iudæos celebris instituitur.

1 **A**Nno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit illic.

2 Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum & Lyfiam, ut adducereat eos ad eum.

3 Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum.

4 Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui:

5 Et venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Israel: & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos.

6 Et accusaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Iudas, & fratres ejus, omnes amicos suos, & nos dispersit de terra nostra.

7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis: & puniat omnes amicos ejus, & adjuutores eorum.

8 Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen, magnum in regno, & fidelem regi: & misit eum,

9 Ut videret exterminium, quod fecit Iudas: sed & Alcimum impium constituit in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in filios Israel.

10 Et surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Iuda: & miserunt nuncios, & lo-

cuti sunt ad Iudam, & ad fratres ejus, verbis pacificis in dolo.

11 Et non intenderunt sermonibus eorum: viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.

12 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio scribarum requirere quæ justa sunt:

13 Et primi, Assidæi qui erant in filiis Israel, & exquirebant ab eis pacem.

14 Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos.

15 Et locutus est cum eis verba pacifica: & juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris.

16 Et crediderunt ei: & comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in una die, secundum verbum quod scriptum est:

† Pf. 78.
1, 2, 3. 17 † Carnes sanctorum tuorum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.

18 Et incubuit timor & tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non est veritas & iudicium in eis: transgressi sunt enim constitutum, & jusjurandum quod juraverunt.

19 Et movit Bacchides castra ab Ierusalem, & applicuit in Bethzecha: & misit, & comprehendit multos ex eis qui à se effugerant, & quosdam de populo mactavit, & in puteum magnum projecit.

20 Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem:

21 Et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui.

22 Et convenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, & obtinuerunt terram Iudæ, & fecerunt plagam magnam in Israel.

23 Et vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israel, multo plus quam gentes.

24 Et exiit in omnes fines Iudæ in circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & cessaverunt ultra exire in regionem.

25 Vidit autem Alcimus quod prævaluit Iudas, & qui cum eo erant: & cognovit quia non potest sustinere eos, & regressus est ad regem, & accusavit eos multis criminibus.

† 2 Mach.
15. 1. 26 † Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus: qui erat inimicitias exercens contra Israel: & mandavit ei evertere populum.

27 Et venit Nicanor in Ierusalem cum exercitu magna, & misit ad Iudam & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo,

28 Dicens: Non sit pugna inter me & vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies vestras cum pace.

29 Et venit ad Iudam, & salutaverunt se invicem pacifice: & hostes parati erant rapere Iudam.

30 Et innotuit sermo Iudæ, quoniam cum dolo venerat ad eum: & conterritus est ab eo, & amplius noluit videre faciem ejus.

31 Et cognovit Nicanor quoniam denudatum est consilium ejus: & exivit obviam Iudæ in pugnam juxta Capharsalama.

32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, & fugerunt in civitatem David.

33 Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocausta, quæ offerebantur pro rege.

34 Et irrideus sprexit eos, & polluit: & locutus est superbe.

35 Et juravit cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Iudas, & exercitus ejus in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit cum ira magna.

36 Et intraverunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris & templi: & stentes dixerunt:

37 Tu Domine elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis & obsecrationis populo tuo.

38 Fac vindictam in homine isto, & exercitu ejus, & cadant in gladio: memento blasphemias eorum, & ne dederis eis ut permaneant.

39 Et exiit Nicanor ab Ierusalem, & castra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriæ.

40 Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus millibus viris: & oravit Iudas, & dixit:

41 † Qui missi erant à rege Sennacherib, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit angelus, & percussit ex eis centum octogintaquinque millia: † 4 Reg. 19. 35. Tob. 1. 21.

42 Sic conterte exercitum istum in conspectu nostro hodie: & sciant ceteri quia male locutus est super sancta tua: & judica illum secundum malitiam illius. Eccl. 43. 25. Isa. 37. 36.

43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecima die mensis Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in prælio. 2 Mach. 8. 19.

44 Vt autem vidit exercitus ejus quia cecidisset

Nicanor , projecerunt arma sua , & fugerunt .

45 Et persecuti sunt eos viam unius diei , ab Adazer usquequo veniatur in Gazara , & tubis ceciderunt post eos cum significationibus :

46 Et exierunt de omnibus castellis Iudæe in circuitu , & ventilabant eos cornibus , & corvertebantur iterum ad eos , & ceciderunt omnes gladio , & non est relictus ex eis nec unus .

47 Et acceperunt spolia eorum in prædium : & caput Nicanoris amputaverunt , & dexteram ejus , quam extenderat superbe , & attulerunt & suspenderunt contra Ierusalem .

48 Et lætatus est populus valde , & egerunt diem illam in lætitia magna .

49 Et constituit agi omnibus annis diem istam , tertiadecima die mensis Adar .

50 Et siluit terra Iuda dies paucos .

C A P V T V I I I .

Iudas , audita celeberrima Romanorum fama ac virtute quæ hic recitantur , missis nunciis factus cum illis perentis , ut ipsorum præsidio Iudæi à Græcorum iugo liberentur : Romani autem Iudæam remittunt ieli fœderis rescriptum in tabulis æreis sculptum , quod hic refertur .

1 **E**T audivit Iudas nomen Romanorum , quia sunt potentes viribus , & acquiescunt ad omnia quæ postulantur ab eis : & quicumque accesserunt ad eos , statuerunt cum eis amicitias , & quia sunt potentes viribus .

2 Et audierunt prælia eorum , & virtutes bonas , quas fecerunt in Galatia , quia obtinuerunt eos , & duxerunt sub tributum :

3 Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ , & quod in potestatem redegerunt metalla argenti & auri , quæ illic sunt , & possederunt omnem locum consilio suo , & patientia :

4 Locaque quæ longe erant valde ab eis , & Reges qui supervenerant eis ab extremis terræ , contriverunt , & percusserunt eos plaga magna : ceteri autem dant eis tributum omnibus annis .

5 Et Philippum & Persen Ceteorum regem , & ceteros qui adversum eos arma tulerunt , contriverunt in bello , & obtinuerunt eos :

6 Et Antiochum magnum regem Asiæ , qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos , & equitatum , & currus , & exercitum magnum valde , contritum ab eis .

7 Et quia ceperunt eum vivum : & statuerunt ei ut

ei ut daret ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum magnum, & daret obsides, & constitutum,

8 Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi.

9 Et quia qui erant apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit sermo his,

10 Et miserunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum possederunt, & destruxerunt muros eorum, & in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem:

11 Et residua regna, & insulas, quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in potestatem redegerunt.

12 Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longe: quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos:

13 Quibus vero vellet auxilio esse ut regnarent regnabant: quos autem vellet, regno deturbabant: & exaltati sunt valde:

14 Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.

15 Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidie consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt gerant:

16 Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos domitari universæ terræ suæ, & omnes obediunt uni, & non est invidia, neque zelus inter eos.

17 Et elegit Iudas Eupolemm, filium Ioannis, filii Iacob, & Iasonem, filium Eleazari, & misit eos Romam constituere cum illis amicitiam, & societatem:

18 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt quod in servitutem premerent regnum Israel.

19 Et abierunt Romam viam multam valde: & introierunt curiam, & dixerunt:

20 Indas Machabæus, & fratres ejus, & populus Iudæorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem & pacem, & conscribere nos socios & amicos vestros.

21 Et placuit sermo in conspectu eorum.

22 Et hoc rescriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in Ierusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis & societatis.

23 BENE SIT ROMANIS, & genti Iudæorum, in mari & in terra in æternum: gladiusque & hostis procul sit ab eis.

24 Quod si iustiterit bellum Romanis prius, aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum:

25 Auxilium feret gens Iudæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno:

26 Et præliantibus non dabunt, neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis: & custodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes.

27 Similiter autem & si genti Iudæorum prius acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit:

28 Et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis: & custodient mandata eorum absque dolo.

29 Secundum hæc verba constituerunt Romani populo Iudæorum.

30 Quod si post hæc verba hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex proposito suo: & quæcumque addiderint, vel dempserint, rata erunt.

31 Sed & de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicentes: Quare gravasti jugum tuum super amicos nostros, & socios Iudæos?

32 Si ergo iterum adierint nos, adversum te faciemus illis iudicium, & pugnabimus tecum mari terraque.

CAPUT IX.

Bacchide & Alcimo contra Iudam missis & Demetrio, Iudas minimo exercitu fortissime resistens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Israelitis frater ipsius Ionathas in ejus locum sufficitur: qui ob fratris Ioannis mortem percussit filios Iambri in nuptiis: rursusque percussis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum sanctum opera percussus à Deo paralyti, mortuus est: sed & Bacchides cum nec dolo nec vi posset Ionatham perdere, inito cum eo fœdere discessit, nec amplius in Iudam reversus est.

1 **I**Nterea ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor & exercitus ejus in prælio, apposuit Bacchidem & Alcimum rursus mittere in Iudæam, & dextrum cornu cum illis.

2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbelligis: & occupaverunt eam, & peremerunt animas hominum multas.

- 3 In mense primo anni centesimi & quinquagesimisecondi applicuerunt exercitum ad Ierusalem ;
- 4 Et surrexerunt , & abierunt in Beream viginti millia virorum , & duo millia equitum.
- 5 Et Iudas posuerat castra in Laifa , & tria millia viri electi cum eo :
- 6 Et viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt , & timuerunt valde : & multi subtraxerunt se de castris , & non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.
- 7 Et vidit Iudas quod defluxit exercitus suus , & bellum perurgebat eum , & contractus est corde , quia non habebat tempus congregandi eos , & dissolutus est.
- 8 Et dixit his qui residui erant : Surgamus , & eamus ad adversarios nostros , si poterimus pugnare adversus eos.
- 9 Et avertabant eum , dicentes : Non poterimus , sed liberemus animas nostras modo , & revertamur ad fratres nostros , & tunc pugnabimus adversus eos : nos autem pauci sumus.
- 10 Et ait Iudas : Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis : & si appropriavit tempus nostrum , moriamur in virtute propter fratres nostros , & non inferamus crimen gloriæ nostræ.
- 11 Et movit exercitus de castris , & steterunt illis obviam : & divisi sunt equites in duas partes , & fundibularii & sagittarii præibant exercitum , & primi certaminis omnes potentes.
- 12 Bacchides autem erat in dextero cornu , & proximavit legio ex duabus partibus , & clamabant tubis :
- 13 Exclamaverunt autem & hi , qui erant ex parte Iudæ , etiam ipsi , & commota est terra à voce exercituum : & commissum est prælium à mane usque ad vesperam.
- 14 Et vidit Iudas , quod firmior est pars exercitus Bacchidis in dextris , & convenerunt cum ipso omnes constantes corde :
- 15 Et contrita est dextera pars ab eis , & persecutus est eos usque ad montem Azoti.
- 16 Et qui in sinistro cornu erant , viderunt quod contritum est dextrum cornu , & secuti sunt post Iudam , & eos qui cum ipso erant , à tergo :
- 17 Et ingravatam est prælium , & ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis.
- 18 Et Iudas cecidit , & ceteri fugerunt.
- 19 Et Ionathas & Simon tulerunt Iudam fratrem suum , & sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin.

20 Et fleverunt enim omnis populus Israel planctu magno, & lugebant dies multos,

21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui saluum faciebat populum Israel!

22 Et cetera verba bellorum Iudæ, & virtutum quas fecit, & magnitudinis ejus, non sunt descripta: multa enim erant valde.

23 Et factum est: post obitum Iudæ emerferunt iniqui in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem.

24 In diebus illis facta est fames magna valde, & tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis.

25 Et elegit Bacchides viros impios, & constituit eos dominos regionis:

26 Et exquirebant, & perscrutabantur amicos Iudæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27 Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die, qua non est visus propheta in Israel.

28 Et congregati sunt omnes amici Iudæ, & dixerunt Ionathæ:

29 Ex quo frater tuus Iudas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos nostros Bacchidem, & eos qui inimici sunt gentis nostræ.

30 Nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum nostrum.

31 Et suscepit Ionathas tempore illo principatum, & surrexit loco Iudæ fratris sui.

32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere.

33 Et cognovit Ionathas, & Simon frater ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt in desertum Thecnæ, & confederunt ad aquam lacus Asphar.

34 Et cognovit Bacchides, & die sabbatorum venit ipse, & omnis exercitus ejus, trans Iordanem.

35 Et Ionathas misit fratrem suum ducem populi, & rogavit Nabuthæos amicos suos, ut commodarent illis apparatus suum qui erat copiosus.

36 Et exierunt filii Iambri ex Madaba, & comprehenderunt Ioannem, & omnia quæ habebat, & abierunt habentes ea.

37 Post hæc verba, renunciatum est Ionathæ, & Simoni fratri ejus, quia filii Iambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna.

38 Et recordati sunt sanguinis Ioannis fratris sui:

fui & ascenderunt, & absconderunt se sub tegumento montis.

39. Et elevaverunt oculos suos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & sponsus processit, & amici ejus, & fratres ejus, obviam illis cum tympanis & musicis, & armis multis.

40. Et surrexerunt ad eos ex infidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & residui fugerunt in montes: & acceperunt omnia spolia eorum:

41. Et conversæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum ipsorum in lamentum.

42. Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui: & reversi sunt ad ripam Jordanis.

43. Et audivit Bacchides, & venit die sabbatorum usque ad oram Jordanis in virtute magna.

44. Et dixit ad suos Ionathas, surgamus, & pugnemus contra inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri & undiustertius.

45. Ecce enim bellum ex adverso, aqua vero Jordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes, & saltus: & non est locus divertendi.

46. † Nunc ergo clamate in cælum, ut libere † 2 Para. 20. 3. mini de manu inimicorum vestrorum. Et commissum est bellum.

47. Et extendit Ionathas manum suam percutere Bacchidem, & divertit ab eo retro:

48. Et dissiliit Ionathas, & qui cum eo erant, in Jordanem, & transnavaverunt ad eos Iordapem.

49. Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri. Et reversi sunt in Ierusalem,

50. Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem, quæ erat in Iericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopo muris excelsis, & portis, & feris.

51. Et posuit custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Israel:

52. Et munivit civitatem Bethsuram, & Gazaram, & arcem, & posuit in eis auxilia, & apparatus escarum:

53. Et accepit filios principum regionis obsides, & posuit eos in arce in Ierusalem in custodiam.

54. Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mense secundo, præcepit Alcimus destrui muros domus sanctæ interioris, & destrui opera prophetarum: & coepit destruere.

55. In tempore illo percussus est Alcimus: & impedita sunt opera illius, & occlusum est os ejus, & dissolutus est paralyti, nec ultra potuit loqui verbum, & mandare de domo sua.

56 Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

57 Et vidit Bacchides quoniam mortuus est Alcimus : & reversus est ad regem , & siluit terra annis duobus.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes : Ecce Ionathas , & qui cum eo sunt , in silentio habitant confidenter : nunc ergo adducamus Bacchidem , & comprehendet eos omnes una nocte.

59 Et abierunt , & consilium ei dederunt.

60 Et surrexit ut veniret cum exercitu multo , & misit occulte epistolas sociis suis , qui erant in Iudæa , ut comprehenderent Ionathan , & eos qui cum eo erant : sed non potuerunt , quia innotuit eis consilium eorum.

61 Et apprehendit de viris regionis , qui principes erant malitiæ , quinquaginta viros , & occidit eos :

62 Et secessit Ionathas , & Simon , & qui cum eo erant , in Bethbessen , quæ est in deserto : & extruxit diruta ejus , & firmaverunt eam.

63 Et cognovit Bacchides , & congregavit universam multitudinem suam : & his , qui de Iudæa erant , denunciavit.

64 Et venit , & castra posuit desuper Bethbessen : & oppugnavit eam dies multos , & fecit machinas.

65 Et reliquit Ionathas Simonem fratrem suum in civitate , & exiit in regionem , & venit cum numero ,

66 Et percussit Odaren , & fratres ejus , & filios Phaferon in tabernaculis ipsorum ; & coepit cedere , & crescere in virtutibus.

67 Simon vero , & qui cum ipso erant , exierunt de civitate , & succenderunt machinas.

68 Et pugnaverunt contra Bacchidem , & contritus est ab eis : & affixerunt eum valde , quoniam consilium ejus , & congressus ejus erat inanis.

69 Et iratus contra viros iniquos , qui ei consilium dederant ut veniret in regionem ipsorum , multos ex eis occidit : ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem suam.

70 Et cognovit Ionathas , & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso , & reddere ei captivitatem.

71 Et libenter accepit , & fecit secundum verba ejus , & juravit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.

72 Et reddidit ei captivitatem , quam prius erat prædatus de terra Iudæa : & conversus abiit in terram suam , & non apposuit amplius venire in fines ejus.

73 Et cessavit gladius ex Israel : & habitavit Ionathas in Machmas, & coepit Ionathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Israel.

CAPVT X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius serive fœdus cum Ionathas, semel ac iterum plurima pollicens: at ille praelegit oblatas ab Alexandro amicitias: qui Alexander, devicto occisoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolomæi regis Ægypti filiam, plurimum Ionathas honorans: porro Apollonium ducem junioris Demetrii devicit Ionathas, succensa Azoto & templo Dagon: rursumque ab Alexandro honoratur data sibi Accaron ac sibula aurea.

1 **E**T anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis: & occupavit Ptolemaidam: & receperunt eum, & regnavit illic.

2 Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valde, & exivit obviam illi in prælium.

3 Et misit Demetrius epistolam ad Ionathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.

4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priusquam faciat cum Alexandro adversum nos:

5 Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum: & in fratrem ejus, & in gentem ejus.

6 Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium ejus: & obsides, qui erant in arce, jussit tradi ei.

7 Et venit Ionathas in Ierusalem, & legit epistolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce erant.

8 Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum.

9 Et traditi sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos parentibus suis:

10 Et habitavit Ionathas in Ierusalem, & coepit ædificare & innovare civitatem.

11 Et dixit facientibus opera, ut extruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt.

12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:

13 Et reliquit unusquisque locum suum, & abiit in terram suam:

14 Tantum in Bethsura remanserunt aliqui, e-

his qui reliquerant legem & præcepta Dei. erat enim hæc eis ad refugium.

15 Et audivit Alexander rex promissa, quæ promissit Demetrius Ionathæ: & ingraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt.

16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & socium nostrum.

17 Et scripsit epistolam, & misit ei secundum hæc verba, dicens:

18 Rex Alexander fratri Ionathæ salutem.

19 Audivimus de te, quod vir potens sis viribus, & aptus es ut sis amicus noster:

20 Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (& misit ei purpuram, & coronam auream) & quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conserves amicitias ad nos.

21 Et induit se Ionathas stola sancta septimo mense, anno centesimo sexagesimo, in die sollemni scenopegiæ: & congregavit exercitum, & fecit arma copiosa.

22 Et audivit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis, & ait:

23 Quid hoc fecimus, quod præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Iudæorum ad munimen sui?

24 Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: ut fiat mecum in adiutorium.

25 Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Iudæorum salutem:

26 Quoniam servastis ad nos pactum, & mansistis in amicitia nostra, & non accessistis ad inimicos nostros, audivimus, & gavisi sumus.

27 Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum:

28 Et remitemus vobis præstationes multas, & dabimus vobis donationes.

29 Et nunc absolvo vos & omnes Iudæos à tributis, & pretia salis indulgeo, & coronas remitto, & tertias feminis:

30 Et dimidiam partem fructus ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur à terra Iuda, & à tribus civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in totum tempus:

31 Et Ierusalem sit sancta, & libera cum finibus suis: & decimæ & tributa ipsius fiat,

32 Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Ierusalem: & do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros quoscumque ipse elegerit, qui custodiant eam.

33 Et omnem animam Iudæorum, quæ captiva est à terra Iuda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis solvantur, etiam pecorum suorum.

34 Et omnes dies sollempnes, & sabbara, & neomeniæ, dies decreti, & tres dies ante diem sollempnem, & tres dies post diem sollempnem, sicut omnes immanitatis & remissionis omnibus Iudæis, qui sunt in regno meo:

35 Et nemo habebit potestatem agere aliquid, & movere negotia adversus aliquem illorum, in omni causa.

36 Et ascribantur ex Iudæis in exercitu regis ad triginta millia virorum: & dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui sunt in munitionibus regis magni:

37 Et ex his constituentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra Iuda.

38 Et tres civitates, quæ additæ sunt Iudææ ex regione Samariæ, cum Iudæa reputentur: ut fiat sub uno, & non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis.

39 Prolemaida, & confines ejus, quas dedi dominum sanctis, qui sunt in Ierusalem, ad necessarios sumptus sanctorum.

40 Et ego do singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt:

41 Et omne quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42 Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos: & hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio funguntur.

43 Et quicumque confugerint in templum, quod est Ierosolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, & universa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant.

44 Et ad ædificanda vel restauranda opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione regis:

45 Et ad extruendos muros Ierusalem, & communiendas

niendos in circuitu , sumptus dabuntur de ratione regis , & ad construendos muros in Iudæa.

† Sep.
2. 12.

46 Vt audivit autem Ionathas & populus sermones istos , † non crediderunt eis , nec receperunt eos : quia recordati sunt malitiæ magnæ , quam fecerat in Israel , & tribulaverat eos valde.

47 Et complacuit eis in Alexandrum , quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis , & ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum , & admovit castra contra Demetrium.

49 Et commiserunt prælium duo reges , & fugit exercitus Demetrii , & insecutus est eum Alexander , & incubuit super eos.

50 Et invaluit prælium nimis , donec occidit sol : & cecidit Demetrius in die illa.

51 Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos secundum hæc verba , dicens :

52 QVONIAM regressus sum in regnum meum , & sedi in sede patrum meorum , & obtinui principatum , & contrivi Demetrium , & possedi regionem nostram ,

53 Et commisi pugnam cum eo , & contritus est ipse , & castra ejus , à nobis , & sedimus in sede regni ejus :

54 Et nunc statuamus ad invicem amicitiam : & da mihi filiam tuam uxorem ; & ego ero gener tuus , & dabo tibi dona , & ipsi , digna te.

55 Et respondit rex Ptolemæus , dicens : FELIX dies , in qua reversus es ad terram patrum tuorum , & sedisti in sede regni eorum.

56 Et nunc faciam tibi quod scripsisti : sed occurre mihi Ptolemaidam , ut videamus invicem vos , & spondeam tibi sicut dixisti.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto , ipse , & Cleopatra filia ejus , & venit Ptolemaidam , anno centesimo sexagesimo secundo.

58 Et occurrit ei Alexander rex , & dedit ei Cleopatram filiam suam : & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ , sicut reges , in magna gloria.

59 Et scripsit rex Alexander Ionathæ , ut veniret obviam sibi.

60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam , & occurrit ibi duobus regibus , & dedit illis argentum multum , & aurum , & dona : & invenit gratiam in conspectu eorum.

61 Et convenerunt adversus eum viri pestiferi ex Israel , viri iniqui interpellantes adversus eum : & non intendit ad eos rex.

62 Et jussit spoliari Ionathan vestibus suis , & indui

indui eum purpura : & ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum.

63 Dixitque principibus suis. Exite cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo adversus eum interpellet de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione.

64 Et factum est, ut viderunt qui interpellabant gloriam ejus, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes:

65 Et magnificavit eum rex, & scripsit eum inter primos amicos, & posuit eum ducem, & participem principatus.

66 Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum pace, & lætitia.

67 In anno centesimo sexagesimoquinto, venit Demetrius filius Demetrii à Creta in terram parum suorum.

68 Et audivit Alexander rex, & contristatus est valde, & reversus est Antiochiam.

69 Et constituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœlesyriæ: & congregavit exercitum magnum, & accessit ad Iamnam: & misit ad Ionathan summum sacerdotem,

70 Dicens: Tu solus resistis nobis: ego autem factus sum in derisum, & in opprobrium, propterea quia tu potestatem adversum nos exerces in montibus.

71 Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum, & comparemus illic invicem: quia mecum est virtus bellorum.

72 Interroga, & discce quis sum ego, & ceteri, qui auxilio sunt mihi, qui & dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua:

73 Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum & exercitum tantum in campo, ubi non est lapis, neque saxum, neque locus fugiendi?

74 Vt audivit autem Ionathas sermones Apollonii, motus est animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab Ierusalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adiutorium:

75 Et applicuerunt castra in Ioppea, & exclusit eum à civitate (quia custodia Apollonii Ioppe erat) & oppugnavit eam.

76 Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt & obtinuit Ionathas Ioppen.

77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum.

78 Et abiit Azorum tanquam iter faciens, & statim exiit in campum, eo quod haberet multitu-

finem equitum, & consideret in eis. Et infecutus est eum Ionathas in Azotum, & commiserunt prælium.

79 Et reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occulte.

80 Et cognovit Ionathas quoniam insidiæ sunt post se, & circuierunt castra ejus, & jecerunt jacula in populum à mane usque ad vesperam.

81 Populus autem stabat, sicut præceperat Ionathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et ejecit Simon exercitum suum, & commisit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti sunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum suum, ut ibi se liberarent.

84 Et succendit Ionathas Azotum, & civitates, quæ erant in circuitu ejus, & accepit spolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.

85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his qui succensi sunt, fere octo millia virorum.

86 Et movit inde Ionathas castra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt de civitate obviam illi in magna gloria.

87 Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum suis, habentibus spolia multa.

88 Et factum est: ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Ionathan.

89 Et misit ei sifulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.

CAPVT XL

Mortuo Alexandro, & similiter Ptolemæo, qui Alexandri regnum dolo invaserat, ablata ab eo filia sua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Ionathan honorat datis literis immunitatis à tribus: Ionathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occisis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochie liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Ionatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devictio Demetrio regnans, fœdus init cum Ionatha, qui una cum fratre Simone sapius victor evadit adversus alienigenas.

1 **E**T rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena quæ est circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo.

2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant

bant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eo quod focer suus esset.

3 Cum autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis civitatibus.

4 Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum & cetera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus viam.

5 Et narraverunt regi quia hæc fecit Ionathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.

6 Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, & invicem se salutaverunt, & dormierunt illic.

7 Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: & reversus est in Ierusalem.

8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala.

9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens: VENI, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui.

10 Pœnitet enim me quod dederim illi filiam meam: quæsit enim me occidere.

11 Et vituperavit eum, propterea quod concupierat regnum ejus.

12 Et abstulit filiam suam, & dedit eam Demetrio, & alienavit se ab Alexandro, & manifestatæ sunt inimicitie ejus.

13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Ægypti & Asiæ.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in locis illis.

15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus exaltatus est.

17 Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo.

18 Et rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his qui erant intra castra.

19 Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.

20 In diebus illis congregavit Ionathas eos qui erant in Iudæa, ut expugnarent arcem, quæ est

in Ierusalem: & fecerunt contra eam machinas multas.

21 Et abierunt quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad regem Demetrium, & renunciaverunt ei quod Ionathas obsideret arcem.

22 Et ut audivit, iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam, & scripsit Ionathæ ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festiuato.

23 Ut audivit autem Ionathas, iussit obsidere: & elegit de senioribus Israel, & de sacerdotibus, & dedit se periculo.

24 Et accepit aurum, & argentum & vestem, & alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemaidam, & invenit gratiam in conspectu ejus.

25 Et interpellabant adversus eum quidam iniqui ex gente sua.

26 Et fecit ei rex, sicut fecerant ei qui ante eum fuerant: & exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suorum,

27 Et statuit ei principatum sacerdotii, & quæcumque alia habuit prius pretiosa, & fecit eum principem amicorum.

28 Et postulavit Ionathas à rege, ut immunem faceret Iudæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promisit ei talenta trecenta.

29 Et consensusit rex: & scripsit Ionathæ epistolas de his omnibus hunc modum continentes:

30 R E X Demetrius fratri Ionathæ salutem, & genti Iudæorum.

31 Exemplum epistolæ, quam scripsimus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad vos ut sciretis:

32 Rex Demetrius Lastheni parenti salutem.

33 Genti Iudæorum, amicis nostris, & conservantibus quæ justa sunt apud nos, decrevimus benefacere, propter benignitatem ipsorum, quam erga nos habent.

34 Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ, & tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ sunt Iudææ ex Samaria, & omnes conhaes earum, sequestrari omnibus sacrificantibus in Ierosolymis, pro his quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, & pro fructibus terræ & pomorum.

35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: & areas salinarum, & coronas quæ nobis deferbantur.

36 Omnia ipsis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, & de-

& detur Ionathæ , & ponatur in monte sancto , in loco celebri.

38 Et videns Demetrius rex quod siluit terra in conspectu suo , & nihil ei resistit , dimisit totum exercitum suum , unumquemque in locum suum , excepto peregrino exercitu , quem contraxit ab insulis Gentium : & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri prius : & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium , & ivit ad Emalchneel Arabem , qui nutriebat Antiochum filium Alexandri :

40 Et affidebat ei , ut traderet eum ipsi , ut regnaret loco patris sui : & enunciavit ei quanta fecit Demetrius , & inimicitias exercituum ejus adversus illum. Et mansit ibi diebus multis.

41 Et misit Ionathas ad Demetrium regem , ut eiceret eos , qui in arce erant in Ierusalem , & qui in præfidiis erant : quia impugnabant Israel.

42 Et misit Demetrius ad Ionathan , dicens : Non hæc tantum faciam tibi , & genti tuæ : sed gloria illustrabo te , & gentem tuam , cum fuerit opportunum.

43 Nunc ergo recte feceris , si miseris in auxilium mihi viros : quia discessit omnis exercitus meus.

44 Et misit ei Ionathas tria millia virorum fortium Antiochiam : & venerunt ad regem , & delectatus est rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt qui erant de civitate , centum viginti millia virorum , & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam : & occupaverunt qui erant de civitate , itinera civitatis , & coeperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Judæos in auxilium , & convenerunt omnes simul ad eum , & dispersi sunt omnes per civitatem :

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum , & succenderunt civitatem , & ceperunt spolia multa in die illa , & liberaverunt regem.

49 Et viderunt qui erant de civitate , quod obtinissent Judæi civitatem sicut volebant : & infirmati sunt mente sua , & clamaverunt ad regem cum precibus , dicentes :

50 Da nobis dexteram , & cessent Judæi oppugnare nos & civitatem.

51 Et projecerunt arma sua , & fecerunt pacem , & glorificati sunt Judæi in conspectu regis , &

in conspectu omnium qui erant in regno ejus, & nominati sunt in regno: & regressi sunt in Ierusalem habentes spolia multa.

52 Et sedit Demetrius rex in sede regni sui: & siluit terra in conspectu ejus.

53 Et mentitus est omnia quaecumque dixit, & abalienavit se à Ionatha, & non retribuit ei secundum beneficia quae sibi tribuerat, & vexabat eum valde.

54 Post hæc autem reversus est Tryphon, & Antiochus cum eo puer adolelescens, & regnavit, & imposuit sibi diadema.

55 Et congregati sunt ad eum omnes exercitus, quos dispererat Demetrius, & pugnaverunt contra eum: & fugit, & terga vertit.

56 Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit Antiochiam:

57 Et scripsit Antiochus adolelescens Ionathæ, dicens: Constituo tibi sacerdotium, & constituo te super quattuor civitates, ut sis de amicis regis.

58 Et misit illi vasa aurea in ministerium, & dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulam auream:

59 Et Simonem fratrem ejus constituit ducem à terminis Tyri usque ad fines Ægypti.

60 Et exiit Ionathas, & perambulabat trans flumen civitates: & congregatus est ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Ascalonem, & occurrerunt ei honorifice de civitate.

61 Et abiit inde Gazam: & concluderunt se qui erant Gazæ: & obsedit eam, & succendit quae erant in circuitu civitatis, & prædatus est ea.

62 Et rogaverunt Gazenses Ionathan, & dedit illis dexteram: & accepit filios eorum obsides, & misit illos in Ierusalem: & perambulavit regionem usque Damascum.

63 Et audivit Ionathas quod prævaricati sunt principes Demetrii in Cades, quae est in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni:

64 Et occurrit illis: fratrem autem suum Simonem reliquit intra provinciam.

65 Et applicuit Simon ad Bethsuram, & expugnabat eam diebus multis, & conclusit eos.

66 Et postulaverunt ab eo dextras accipere, & dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & posuit in ea præsidium.

67 Et Ionathas & castra ejus applicuerunt ad aquam Genesar, & ante lucem vigilaverunt in campo Asor.

68 Et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei insidias in montibus: ipse autem occurrit ex aduerso.

69 Insidiæ vero exurrexerunt de locis suis, & commiserunt prælium.

70 Et fugerunt qui erant ex parte Ionathæ ompes, & nemo relictus est ex eis, nisi Mathathias filius Absalomi, & Iudas filius Calphi, princeps militiae exercitus.

71 Et scidit Ionathas vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, & oravit.

72 Et reversus est Ionathas ad eos in prælium, & convertit eos in fugam, & pugnauerunt.

73 Et viderunt qui fugebant partis illius, & reversi sunt ad eum, & insequabantur cum eo omnes usque Cades ad castra sua, & pervenerunt usque illuc.

74 Et deciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reversus est Ionathas in Ierusalem.

C A P V T XII.

Ionathas cum Romanis ac Spartiatis fœdus renovato principes Demetrii ipsum invadentes fugat: percussisque Arabibus ordinat edificare presidium in Iudæa, & muros contra arcem in Ierusalem: sed à Typphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente se amicum, apud Ptolomaida dolo captus est, omnesque qui cum eo erant, interfecit.

1 **E**T vidit Ionathas quia tempus eum juvat, & elegit viros, & misit eos Romam, statuere & renovare cum eis amicitiam:

2 Et ad Spartiatis, & ad alia loca misit epistolas secundum eandem formam.

3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Ionathas summus sacerdos, & gens Iudæorum miserunt nos, ut renovaremus amicitiam, & societatem secundum pristinum.

4 Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent eos in terram Iuda cum pace.

5 Et hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Ionathas Spartiatis:

6 **I**ONATHAS summus sacerdos, & seniores gentis, & sacerdotes & reliquus populus Iudæorum, Spartiatis fratribus salutem.

7 Iam pridem missæ erant epistolæ ad Oniam summum sacerdotem, ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut rescriptum continet, quod subiectum est.

8 Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat,

etiam honore : & accepit epistolas, in quibus significabatur de societate & amicitia.

9 Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris,

10 Maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam, ne forte alieni efficiamur à vobis : multa enim tempora transierunt, ex quo misistis ad nos.

11 Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus sollempnibus, & ceteris quibus oportet, memores sumus vestri in sacrificiis quæ offerimus, & in observationibus, sicut fas est & decet meminisse fratrum.

12 Latamur itaque de gloria vestra.

13 Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, & impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu nostro.

14 Noluimus ergo vobis molesti esse, neque ceteris sociis & amicis nostris, in his præliis.

15 Habuimus enim de cælo auxilium, & liberati sumus nos, & humiliati sunt inimici nostri.

16 Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Iasonis filium, & misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam & societatem pristinam.

17 Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, & saluent vos; & reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostræ.

18 Et nunc benefacietis respondentes nobis ad hæc.

19 Et hoc est rescriptum epistolarum, quod miserat Oniæ :

20 Arius, rex Spartiatarum, Oniæ sacerdoti magno salutem.

21 Inventum est in scriptura de Spartiatis & Iudæis, quoniam sunt fratres, & quod sunt de genere Abraham.

22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacietis scribentes nobis de pace vestra.

23 Sed & nos rescripsimus vobis: Pecora nostra, & possessiones nostræ, vestræ sunt; & vestræ, nostræ: mandavimus itaque hæc nunciari vobis.

24 Et audivit Ionathas, quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra quam prius, pugnare adversus eum.

25 Et exiit ab Ierusalem, & occurrit eis in Amathite regione: non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem ejus.

26 Et misit speculatores in castra eorum: & reversi

reversi renunciaverunt quod constituunt supervenire illis nocte.

27 Cum occidisset autem sol, præcepit Ionathas suis vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, & posuit custodes per circuitum castrorum.

28 Et audierunt adversarii quod paratus est Ionathas cum suis in bello: & timuerunt, & formidaverunt in corde suo: & accenderunt focos in castris suis.

29 Ionathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt usque mane: videbant autem luminaria ardentia:

30 Et secutus est eos Ionathas, & non comprehendit eos: transierunt enim flumen Eleutherum.

31 Et divertit Ionathas ad Arabas, qui vocantur Zabadaei, & percussit eos, & accepit spolia eorum.

32 Et junxit, & venit Damascum, & perambulabat omnem regionem illam.

33 Simon autem exiit, & venit usque ad Ascalonem, & ad proxima præsidia: & declinavit in Ioppen, & occupavit eam.

34 (Audivit enim quod vellent præsidium tradere partibus Demetrii) & posuit ibi custodes ut custodirent eam.

35 Et reversus est Ionathas, & convocavit seniores populi, & cogitavit cum eis ædificare præsidia in Iudæa,

36 Et ædificare muros in Ierusalem, & exalrare altitudinem magnam inter medium arcis & civitatis, ut separaret eam à civitate, ut esset ipsa singulariter, & neque emant, neque vendant.

37 Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & cecidit murus, qui erat super torrentem ab ortu solis, & reparavit eum, qui vocatur Caphetetha:

38 Et Simon aedificavit Adjada in Sephela, & munivit eam, & imposuit portas & seras.

39 Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiæ, & assumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem:

40 Timeus ne forte non permitteret eum Ionathas, sed pugnaret adversus eum, quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Bethsan.

41 Et exiit Ionathas obviam illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium, & venit Bethsan.

42 Et vidit Tryphon quia venit Ionathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, timuit.

43 Et

43 Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera: & præcepit exercitibus suis ut obedirent ei, sicut sibi.

44 Et dixit Ionathæ: Ut quid vexasti universum populum cum bellum nobis non sit?

45 Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & exercitum, & universos præpositos negotii, & conversus abibo: propterea enim veni.

46 Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in terram Iuda.

47 Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.

48 Ut autem intravit Ptolemaidam Ionathas, clauserunt portas civitatis Ptolemenses: & comprehenderunt eum: & omnes, qui cum eo intraverant gladio interfecerunt.

49 Et misit Tryphon exercitum & equites in Galilæam, & in campum magnum, ut perderent omnes socios Ionathæ.

50 At illi cum cognovissent quia comprehensus est Ionathas, & perisit, & omnes qui cum eo erant, horreati sunt semetipsos, & exierunt parati in prælium.

51 Et videntes hi qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reversi sunt:

52 Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Iuda. Et plauerunt Ionathan, & eos qui cum ipso fuerant, valde: & luxit Israel luctu magno.

53 Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos, dixerunt enim:

54 Non habent principem, & adjuvantem: nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

Suscepto Simon principatu pro fratre Ionatha misit peritam à Tryphone pecuniam, una cum filiis Ionatha, ad ejus redemptionem: Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis: quibus sepulchris ac deficiis, Simon magnificè extruxit parentibus ac fratribus sepulchrum in Modin: Tryphon vero, occiso Antiocho, regnum ejus invasit: & Simon, impetratis à rege Demetrio litteris fœderis ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem Ierosolymorum obtinuit: propter quod latum agunt festum, quod etiam quotannis apud Iudæos agi præcipitur.

1 **E**T audivit Simon quod congregavit Tryphon exercitum copiosum, ut veniret in terram Iuda, & attereret eam. 2. Vi-

2 Videns quia in tremore populus est, & in timore, ascendit Ierusalem, & congregavit populum:

3 Et adhortans dixit: Vos scitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus, & pro sanctis praelia, & angustias quales vidimus:

4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, & relictus sum ego solus.

5 Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis.

6 Vindicabo itaque gentem meam, & sancta, natos quoque nostros, & uxores: quia congregatæ sunt universæ gentes conterere nos inimicitiae gratia.

7 Et accensus est spiritus populi simul ut audiuit sermones istos:

8 Et responderunt voce magna dicentes: Tu es dux noster loco Iudæ & Ionathæ fratris tui:

9 Pugna praelium nostrum: & omnia, quæcumque dixeris nobis, faciemus.

10 Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit consummare universos muros Ierusalem, & muuivit eam in gyro.

11 Et misit Ionathan filium Absalomi, & cum eo exercitum novum, in Ioppen; & eiectionis his, qui erant in ea, remansit illic ipse.

12 Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Iuda, & Ionathas cum eo in custodia.

13 Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi.

14 Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Simon loco fratris sui Ionathæ: & quia commissurus esset cum eo praelium, misit ad eum legatos,

15 Dicens: Pro argento, quod debebat frater tuus Ionathas in ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinuimus eum.

16 Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios ejus obsides, ut non dimissus fugiat à nobis, & remitemus eum.

17 Et cognovit Simon quia cum dolo loqueretur secum, iussit tamen dari argentum, & pueros: ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israel, dicentem:

18 Quia non misit ei argentum, & pueros, propterea periit.

19 Et misit pueros, & centum talenta: & mentitus est, & non dimisit Ionathan.

20 Et post hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam: & gyraverunt per viam quæ ducit Ador: & Simon, & castra ejus ambulabant in omnem locum quocumque ibant.

21 Qui autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos, ut festinaret venire per desertum, & mitteret illis alimonias.

22 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte: erat autem nix multa valde, & non venit in Galaaditim.

23 Et cum appropinquasset Bascamam, occidit Jonathan & filios ejus illic.

24 Et convertit Tryphon, & abiit in terram suam.

25 Et misit Simon, & accepit ossa Ionathæ fratris sui, & sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

26 Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

27 Et ædificavit Simon super sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito retro & ante:

28 Et statuit septem pyramidas, unam contra unam patri & matri, & quattuor fratribus:

29 Et his circumposuit columnas magnas; & super columnas arma, ad memoriam æternam; & juxta arma naves sculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30 Hoc est sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in hunc diem.

31 Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum.

32 Et regnavit loco ejus, & imposuit sibi diadema Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.

33 Et ædificavit Simon præidia Indææ, muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimenta in munitionibus.

34 Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regioni: quis actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant gesti.

35 Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epistolam talem:

36 R E X Demetrius Simoni summo sacerdoti, & amico regum, & senioribus & genti Iudæorum, salutem.

37 Coronam auream, & bahem, quam misistis, suscepimus: & parati sumus facere vobiscum pacem magnam, & scribere præpositis regis remittere vobis quæ indulsumus.

38 Quæcumque enim constituimus, vobis constant, Munitiones, quas ædificastis, vobis sint.

39 Remit-

39 Remittimus quoque ignorantias, & peccata usque in hodiernum diem, & coronam quam debebatis: & si quid aliud erat tributarium in Ierusalem, jam non sit tributarium.

40 Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur, & sit inter nos pax.

41 Anno centesimo septuagesimo ablatum est iugum Gentium ab Israel.

42 Et coepit populus Israel scribere in tabulis & gestis publicis, anno primo sub Simoue summo sacerdote, magno duce, & principe Iudæorum.

43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam castris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, & percussit turrem unam, & comprehendit eam.

44 Et eruperant qui erant intra machinam in civitatem: & factus est motus magnus in civitate.

45 Et ascenderunt qui erant in civitate, cum uxoribus & filiis supra murum, scissis tunicis suis, & clamaverunt voce magna, postulantes à Simone dextras sibi dari,

46 Et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas.

47 Et flexus Simon, non debellavit eos: ejecit tamen eos de civitate, & mundavit aedes in quibus fuerant simulacra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:

48 Et ejecta ab eo omni immunditia, collocavit in ea viros qui legem facerent: & munivit eam, & fecit sibi habitationem.

49 Qui autem erant in arce Ierusalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valde, & multi ex eis fame perierunt.

50 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos inde, & mundavit arcem à contaminationibus:

51 Et intraverunt in eam tertia & vigesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nabliis, & hymnis, & canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel.

52 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.

53 Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant.

54 Et vidit Simon Ioannem filium suum, quod fortis prælii vir esset: & posuit eum ducem virtutum univrsarum; & habitavit in Gazaris.

Demetrio à duce Arsacis devictio & captio, Simon cum suo populo magna pace fruitur: ad quem missa sunt littera renovati fœderis à Spartiatis & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mmarum mille miserat.

1 **A**Nno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem:

2 Et audivit Arsaces rex Persidis & Mediæ, quia intravit Demetrius confines suos, & misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad se.

3 Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum ad Arsacem, & posuit eum in custodiam.

4 Et siluit omnis terra Iuda omnibus diebus Simonis, & quæsit bona genti suæ: & placuit illis potestas ejus, & gloria ejus, omnibus diebus.

5 Et cum omni gloria sua accepit Ioppen in portum, & fecit introitum in insulis maris.

6 Et dilatavit fines gentis suæ, & obtinuit regionem.

7 Et congregavit captivitatem multam, & dominatus est Gazaræ, & Bethsuræ, & arci: & abstulit immunditias ex ea, & non erat qui resisteret ei.

8 Et unusquisque colebat terram suam cum pace: & terra Iuda dabat fructus suos: & ligna camporum fructum suum.

9 Seniores in plateis sedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes iuduebant se gloriam & stolas belli.

10 Et civitatibus tribuebat alimonias, & constituebat eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ.

11 Fecit pacem super terram, & lætatus est Israel lætitia magna.

12 Et sedit unusquisque sub vite sua, & sub ficulnea sua: & non erat qui eos terreret.

13 Defecit impugnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus illis.

14 Et confirmavit omnes humiles populi sui & legem exquisivit, & abstulit omnem iniquum & malum:

15 Sancta glorificavit, & multiplicavit vasa sanctorum.

16 Et auditum est Romæ quia defunctus esset Ionathas, & usque in Spartiatas: & contristati sunt valde.

17 Vt audierunt autem quod Simon frater ejus factus esset summus sacerdos loco ejus, & ipse obtineret omnem regionem, & civitates in ea:

18 Scripserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias & societatem, quam fecerant cum Iudæa, & cum Ionatha fratribus ejus.

19 Et lectæ sunt in conspectu ecclesiæ in Ierusalem. Et hoc exemplum epistolarum, quas Spartiatæ miserunt:

20 S P A R T I A N O R V M princeps, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, & senioribus, & sacerdotibus, & reliquo populo Iudæorum, fratribus, salutem.

21 Legati, qui missi sunt ad populum nostrum, nunciaverunt vobis de vestra gloria, & honore, ac lætitia: & gavisi sumus in introitu eorum.

22 Et scripsimus quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, sic: Numenius Antiochi, & Antipater Iasonis filius, legati Iudæorum, venerunt ad nos, renovantes nobiscum amicitiam pristinam.

23 Et placuit populo excipere viros gloriose, & ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Simoni magno sacerdoti.

24 Post hæc autem misit Simon Numenium Romanam, habentem clypeum aureum magnum, pondus maarum mille, ad statuendam cum eis societatem. Cum autem audisset populus Romanus

25 Sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus:

26 Restituit enim ipse fratres suos, & expugnavit inimicos Israel ab eis: & statuerunt ei libertatem, & descripserunt in tabulis æreis, & posuerunt in titulis in monte Sion.

27 Et hoc est exemplum scripturæ: O C T A V A decima die mensis Elul, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone sacerdote magno in Asaramel,

28 In conventu magno sacerdotum, & populi, & principum gentis, & seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regione nostra.

29 Simon autem Mathathie filius ex filiis Iarib, & fratres ejus dederunt se periculo, & restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, & lex; & gloria magna glorificaverunt gentem suam.

30 Et congregavit Ionathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum suum.

31 Et voluerunt inimici eorum calcare, & atterere regionem ipsorum, & extendere manus in sancta eorum.

32 Tunc restitit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogavit pecunias multas, & armavit viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia:

33 Et munivit civitates Iudææ, & Bethsuram, quæ erat in finibus Iudææ, ubi erant arma hostium antea: & posuit illic præsidium viros Iudæos.

34 Et Ioppen munivit, quæ erat ad mare; & Cæsaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes antea habitabant, & collocavit illic Iudæos: & quæcumque apra erant ad correptionem eorum, posuit in eis.

35 Et vidit populus actum Simonis, & gloriam quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hæc omnia, & iustitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, & exquisivit omni modo exaltare populum suum.

36 Et in diebus ejus prosperatum est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in civitate David erant in Ierusalem, in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia quæ in circuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam maguam castitati:

37 Et collocavit in ea viros Iudæos ad tutamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros Ierusalem.

38 Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium.

39 Secundum hæc fecit eum amicum suum, & glorificavit eum gloria magna.

40 Audivit enim quod appellati sunt Iudæi à Romanis amici, & socii, & fratres, & quia susceperunt legatos Simonis gloriose:

41 Et quia Iudæi, & sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, & summum sacerdotem in æternum, donec surgat propheta fidelis:

42 Et ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro sanctis, & ut constitueret præpositos super opera eorum, & super regionem, & super arma, & super præsidia:

43 Et cura sit illi de sanctis: & ut audiatur ab omnibus, & scribantur in nomine ejus omnes conscriptiones in regione, & ut operiatur purpura, & aureo:

44. Et ne liceat ulli ex populo, & ex sacerdotibus, irritum facere aliquid horum, & contradicere his quæ ab eo dicuntur, aut convocare convocationem in regione sine ipso: & vestiri purpura, & uti stibula aurea.

45. Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit.

46. Et complacuit omni populo statueret Simonem, & sapere secundum verba ista.

47. Et suscepit Simon, & placuit ei ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis Iudæorum, & sacerdotum, & præfesset omnibus.

48. Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri:

49. Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, & filii ejus.

CAPITULUM XV.

Antiochus Demetrii filius litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani federatos sibi Iudæos ceteris nationibus per litteras commendant: Antiochus dum Tryphonem insequitur, missum a Simone militum auxilium recusat, mittique ad eum Athenobium qui multa tamquam debita reposita: & Simonis responso accepto, constituit adversus eum Cleobanus ducem exercitus, ipse vero Tryphonem persequitur.

1. **E**T misit rex Antiochus filius Demetrii epistolam ab iussulis maris Simoni sacerdoti, & principi gentis Iudæorum, & universæ genti:

2. Et erant continentibus hunc modum: REX Antiochus Simoni sacerdoti magno, & genti Iudæorum, salutem.

3. Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vindicare regnum, & restituere illud sicut erat antea: & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4. Volo autem procedere per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruerunt regionem nostram, & qui desolaverunt civitates multas in regno meo.

5. Nunc ego statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi ante me omnes reges & quæcumque alia dona remiserunt tibi:

6. Et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua:

7. Ierusalem autem sanctam esse, & liberam: &

omnia arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ construxisti, quæ tenes, maneat tibi.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex hoc & in totum tempus remittantur tibi.

9 Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifestetur gloria vestra in uniuersa terra.

10 Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, & conuenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relictii essent cum Tryphone.

11 Et insecutus est eum Antiochus rex, & uenit Doram fugiens per maritimam.

12 Sciebat enim quod congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

13 Et applicuit Antiochus super Doram cum centum viginti millibus uirorum belligeratorum, & octo millibus equitum:

14 Et circuiuit civitatem, & naves à mari accesserunt: & vexabant civitatem à terra & mari, & neminem sinebant ingredi vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerunt, ab urbe Roma, habentes epistolas regibus & regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc:

16 L V C I V S consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem.

17 Legati Iudæorum uenerunt ad nos amici nostri, renouantes pristinam amicitiam & societatem, missi à Simone principe Sacerdotum, & populo Iudæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mmarum mille.

19 Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus aduersus eos.

20 Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum.

21 Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum legem suam.

22 Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arfaci,

23 Et in omnes regiones: & Lampfaci, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnassum, & in

Coo,

Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem, & in Gortynam, & Guidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum, & populo Iudæorum.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admovens ei semper manus, & machinas faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet,

26 Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copiosa:

27 Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea, & alienavit se ab eo.

28 Et misit ad eum Athenobium nuum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens: Vos tenetis Ioppen, & Gazaram, & arcem quæ est in Ierusalem, civitates regni mei:

29 Fines eorum desolastis, & fecistis plagam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupastis; tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Iudææ.

31 Si autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminastis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta: si autem, veniemus, & expugnabimus vos.

32 Et venit Athenobius amicus regis in Ierusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro & argento, & apparatus copiosum: & obstupuit: & retulit ei verba Regis.

33 Et respondit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus: sed hereditatem patrum nostrorum, quæ injuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est.

34 Nos vero tempus habentes, vindicamus hereditatem patrum nostrorum.

35 Nam de Ioppe & Gazara quæ exoptulas, ipsi faciebant in populo plagam magnoam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum.

36 Reversus autem cum ira ad regem, renunciavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & universa quæ vidit: & iratus est rex ira magna.

37 Tryphon autem fugit navi in Orthosiada.

38 Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum, & exercitum peditum, & equitum dedit illi.

39 Et mandavit illi movere castra contra faciem Iudææ: & mandavit ei ædificare Gedorem: &

obstruere portas civitatis, & debellare populum, Rex autem persequabatur Tryphonem.

40 Et pervenit Cendebeus Iamnam, & coepit irritare plebem, & concubare Iudæam, & captivare populum, & interficere, & ædificare Gedorem.

41 Et collocavit illic equites, & exercitum: ut egressi perambularent viam Iudææ; sicut constituit ei rex.

CAPVT XVI.

Simon senex mittit exercitum suum cum filiis suis Iuda & Ioanne adversus Cendebaum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio socerum ejusque filios Nathathiam & Iudam dolo interfecit, ut ita Iudæa provinciae obtineret: porro nuntii quos ad Ioannem dolo interendum miserat, sunt ab illo intercepti, & Ioannes patri in summo sacerdotio successit.

1 **E**T ascendit Ioannes de Gazaris, & nunciavit Simoni patri suo quæ fecit Cendebeus in populo ipsorum.

2 Et vocavit Simon duos filios seniores: Iudam & Ioannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnâvimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem: & prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquoties.

3 Nunc autem senii, sed estote loco meo, & fratres mei, & egressi pugnate pro gente nostra: auxilium vero de caelo vobiscum sit.

4 Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites; & profecti sunt ad Cendebeum: & dormierunt in Modin.

5 Et surrexerunt mane, & abierunt in campum: & ecce exercitus copiosus in obviam illis pedum, & equitum, & fluvius torrens erat inter medium ipsorum.

6 Et admovit castra contra faciem eorum ipse, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretavit primus: & viderunt eum viri, & transierunt post eum.

7 Et divisit populum, & equites in medio pedum: erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis.

8 Et exclamaverunt sacris tubis, & in fugam conversus est Cendebeus, & castra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati residui autem in mutationem fugerunt.

9 Tunc vulneratus est Iudas frater Ioannis:

Ioannes autem infecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit:

10 Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reversus est in Iudæam in pace.

11 Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, & habebat argentum & aurum multum.

12 Erat enim gener summi sacerdotis.

13 Et exaltatum est cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adversus Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

14 Simon autem perambulans civitates quæ erant in regione Iudææ, & sollicitudinem gerens earum, descendit in Iericho ipse, & Mathathias filius ejus, & Indas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo: hic est mensis Sabbath.

15 Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum, & abscondit illic viros.

16 Et cum inebriatus esset Simon, & filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma sua, & intraverunt in convivium: & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quosdam pueros ejus.

17 Et fecit deceptionem magnam in Israel, & reddidit mala pro bonis.

18 Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tributa.

19 Et misit alios in Gazaram tollere Ioannem: & tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, & daret eis argentum & aurum, & dona.

20 Et alios misit occupare Ierusalem, & montem templi.

21 Et præcurrens quidam, nunciavit Ioanni in Gazara, quia petiit pater ejus, & fratres ejus, & quia misit te quoque interfici.

22 Ut audivit autem, vehementer expavit, & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim quia quærebant eum perdere.

23 Et cetera sermonum Ioannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, & ædificii murorum quos extruxit, & rerum gestarum ejus:

24 Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT I.

Iudæi habitantes Ierosolymis scribunt Iudæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi ac suorum quæ in Persiæ contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes ut celebrent diem scenopegiæ & diem dati ignis post rediitionem captivitatis: cuius rei narratur hic histõria, & oratio Nehemiæ.

1 **F**RATRIBVS, qui sunt per Ægyptum, Iudæis, salutem dicunt fratres, qui sunt in Ierosolymis, Iudæi, & qui in regione Iudææ, & pacem bonam.

2 Beneficiat vobis Deus, & meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, & Isaac, & Iacob, fervorum suorum fidelium:

3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

4 Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis, & faciat pacem.

5 Exaudiat orationes vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo.

6 Et nunc hic sumus orantes pro vobis.

7 Regnante Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Iudæi scripsimus vobis in tribulatione, & imperu, qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Iason à sancta terra, & à regno.

8 Portam succenderunt, & effuderunt sanguinem innocentem: & oravimus ad Dominum, & exauditi sumus, & obrulimus sacrificium, & similaginem, & accendimus lucernas, & proposuimus panes.

9 Et nunc frequentate dies scenopegiæ mensis Casleu.

10 Anno centesimo octogesimo octavo, populus, qui est Ierosolymis, & in Iudæa, Senatusque & Iudas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, & his; qui in Ægypto sunt, Iudæis, salutem & sanitatem.

11 De magnis periculis à Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimicavimus.

12 Ipse enim ebullire fecit de Perfide eos, qui pugnaverunt contra nos, & sanctam civitatem.

13 Nam cum in Perfide esset dux ipse, & cum ipse

ipso immensus exercitus, cecidit in templo Nanææ, consilio deceptus sacerdotum Nanææ,

14 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

15 Cumque proposuissent eas sacerdotes Nanææ, & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clausurunt templum.

16 Cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem & eos qui cum eo erant, & diviserunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

18 Facturi igitur quinta & vigesima die mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis: ut & vos quoque agatis diem scenopegiæ, & diem ignis qui datus est quando Nehemias ædificato templo & altari obtulit sacrificia.

19 Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri; sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus & sicus, & in eo conrutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus.

20 Cum autem præterissent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Persidis: nepotes sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam.

21 Et jussit eos haurire, & afferre sibi & sacrificia, quæ imposita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua & ligna, & quæ erant superposita.

22 Utque hoc factum est, & tempus affuit, quæ sol resulxit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

23 Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Ionatha iuchoante, ceteris autem respondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: D O M I N E Deus omnium creator, terribilis & fortis, & justus & misericors, qui solus es bonus rex.

25 Solus præstans, solus justus, & omnipotens & æternus, qui libera Israel de omni malo, qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos:

26 Accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel, & custodi partem tuam, & sanctifica.

27 Congrega dispersionem nostram, libera eos qui serviunt Gentibus, & contemptos & abominatos respice: ut sciant Gentes quia tu es Deus noster.

28 Afflige opprimentes nos, & contumeliam facientes in superbia.

29 Constitue populum tuum in loco sancto tuo,

† Deut. † sicut dixit Moyses.

30. 3, 5. 30 Sacerdotes autem psallebant hymnos, usque
Inf. 2. quo consumptum esset sacrificium.

31 Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias iussit lapides majores perfundi.

32 Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine, quod refulsit ab altari, consumpta est.

33 Vt vero manifestata est res, renunciatum est regi Persarum, quod in loco, in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia.

34 Considerans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.

35 Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manna sua, tribuebat eis.

36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

C A P V T I I.

Ieremias sub Babylonicam captivitatem tradito transmigrantibus igne & lege Dei, in eo monte ad quem ascendens Moyses vidit terram promissionis, abscondit tabernaculum, arcam & altare incensi, ut ibi essent usque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quaedam Moysis & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Iudae Machabaei & fratrum ejus, de quo quinque Iasonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

1 **I**Nvenitur autem in descriptionibus Ieremiae prophetæ, quod iussit eos ignem accipere qui transmigrabant: ut significatum est, & ut mandavit transmigratis.

2 Et dedit illis legem ne obliviscerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea & argentea, & ornamenta eorum.

3 Et alia hujusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde suo.

4 Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum & arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequo exiit in montem: † in quo Moyses ascendit, & vidit Dei hereditatem. † *Deut.*
34. 10.

5 Et veniens ibi Ieremias invenit locum speluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.

6 Et accesserunt quidam simul: qui sequebantur, ut notarent sibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Ieremias, culpans illos, dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat:

8 Et tunc Dominus ostendet hæc, & apparebit majestas Domini, & nubes erit, sicut & Moysi manifestabatur, & † sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc. † *3 Reg.*
8. 14.

9 Magnifice etenim sapientiam tractabat: & ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis & consummationis templi. † *2 Par.*
6. 14.

10 Sicut † & Moyses orabat ad Dominum, & descendit ignis de caelo, & consumpsit holocaustum, sic † & Salomon oravit, & descendit ignis de caelo, & consumpsit holocaustum. † *Levit.*
9. 24.

11 Et dixit Moyses † eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, consumptum est. † *2 Par.*
7. 1.

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem. † *Levit.*
10. 16,

13 Inferebantur autem in descriptionibus & commentariis Nehemias hæc eadem: & ut construens Bibliothecam congregavit de regionibus libros, & Prophetarum, & David, & epistolas Regum, & de donariis. † *17.*

14 Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & suavit apud nos.

15 Si ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

16 Acturi itaque purificationem scripsimus vobis: bene ergo facietis, si egeritis hos dies.

17 Deus autem qui liberavit populum suum, & reddidit hereditatem omnibus, & regnum, & sacerdotium, & sanctificationem,

18 † Sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur, & congregabit de sub caelo in locum sanctum. † *Deut.*
30. 3, 5.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Iuda vero Machabæo, & fratribus ejus, & de

& de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione

21 Sed & de præliis, quæ pertinet ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem;

22 Et de illuminationibus quæ de cælo factæ sunt ad eos, qui pro Iudæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cum pauci essent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent,

23 Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis;

24 Itemque ab Iafone Cyrenæo quinque libris comprehensa, tentavimus nos uno volumine breviate.

25 Considerantes enim multitudinem librorum, & difficultatem valentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum,

26 Curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis vero, ut facilius possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus brevian-di causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum & sudoris assumpsimus.

28 Sicut hi qui præparant convivium, & querunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus.

29 Veritatem quidem de singulis, auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes.

30 Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei vero qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum exquirenda sunt: ita æstimandum est & in nobis.

31 Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ congruit auctori:

32 Brevitatem vero dictionis sectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum est.

33 Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat: stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAPUT III.

Simon templi præpositus thesauros ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos missus à rege Heliodorus, post suas Iudæorum orationes, à Deo percutitur, sed

fed Oniæ pontificis sacrificio ac precibus liberatur, abisque Deo & Oniæ gratiis, narrat regi ac ceteris omnibus Dei magnalia.

1 **I**gitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes mala,

2 Fiebat ut & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent;

3 Ita ut Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

4 Simon autem de tribu Benjamin præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5 Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tempore erat dux Coelesyriæ, & Phœnicis:

6 Et nunciavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Ierofolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere universa.

7 Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniam transportaret.

8 Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Coelesyriam & Phœnicen civitates esset peragraturus, re vera autem regis propositum perfecturus.

9 Sed, cum venisset Ierofolymam, & benigne à summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: & , cuius rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si vere hæc ita essent.

10 Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum & pupillorum:

11 Quædam vero esse Hircani Tobix viri valde eminentis, in his quæ detulerat impius Simon: universa autem argenti talenta esse quadringenta, & auri ducenta.

12 Decipi vero eos, qui credidissent loco & templo, quod per universum mundum honoratur, pro sui veneratione & sanctitate omnino impossibile esse.

13 At ille pro his quæ habebat in mandatis à rege dicebat omni genere regi ea esse deferenda.

14 Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio.

15 Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactaverunt se, & invocabant de caelo eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva custodiret.

16 Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color immutatus, declarabat internum animi dolorem.

17 Circumfusa enim erat moestitia quaedam viro, & horror corporis, per quem manifestus adspicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

18 Alii etiam gregatim de domibus confluabant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus.

19 Accinctaeque mulieres ciliciis pectus, per plateas consuebant; sed & virgines, quae conclusae erant, procurrebant ad Oniam, aliae autem ad muros, quaedam vero per fenestras aspiciebant:

20 Universae autem protendentes manus in caelum deprecabantur.

21 Erat enim misera commistae multitudinis, & magni sacerdotis in agone constituti expectatio.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his qui crediderant, cum omni integritate conservarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa aerarium praesens.

24 Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suae ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidinem converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens scissorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit, qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes.

27 Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum ejecerunt.

28 Et his, qui cum multis cursoribus & satellitibus praedictam ingressus est aerarium, portabatur nullo sibi auxilio ferente, manifesta Dei cognita virtute;

29 Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni spe & salute privatus.

30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum: & templum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum est.

31 Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.

32 Considerans autem summus sacerdos, ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.

33 Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

34 Tu autem à Deo flagellatus, nuncia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei, qui vivere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36 Testabatur autem omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei.

37 Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Ierosolymam mitti, ait:

38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies; si tamen evaserit: eo quod in loco sit vere Dei quædam virtus.

39 Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator & adiutor est loci illius, & venientes ad male faciendum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarii custodia, ita res se habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum concessit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Jason promisit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pervenit: quem pontificatu privari curat Dtenelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promissa non præstanti succedit frater ipsius Lysimachus: Onias cum Dtenelaum de sacrilegio argueret, illius suasu ab Andronico perimitur; propter quod

quod jussu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur : *Lysimacho à populo oppresso, Menclaus apud regem accusatus, intercedentibus donis absolvitur, occisis innocentibus ejus accusatoribus.*

1 Simon autem prædictus pecuniarum & patriæ delator, male loquebatur de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, & ipse fuisset inceptor malorum :

2 Providoremque civitatis ac defensorem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei, audebat insidiatorem regni dicere.

3 Sed, cum inimicitie in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent :

4 Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpote ducem Coeleſyriæ & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit,

5 Non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ multitudinis considerans.

6 Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare à stultitia sua.

7 Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Oniæ summum sacerdotium :

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

9 Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium & ephebiam sibi constituere, & eos, qui in Ierosolymis erant, Antiochenos scribere.

10 Quod cum rex annuisset, & obtinisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre coepit.

11 Et amoris his, quæ humanitatis causa Iudæis à regibus fuerant constituta, per Ioannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & societate functus est legatione legitima, civium jura destituens, prava instituta fanciebat.

12 Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, & optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam, & profectus gentilis & aliæpigenæ conversationis, propter impii & non sacerdotis Iasonis nefarium & inauditum scelus ;

14 Ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis festiuarent participes fieri palæstræ, & præbitionis ejus injustæ, & in exercitiis disci.

15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur.

16 Quarum gratia periculosa eos contentio habebat, & eorum instituta æmulabantur, ac per omnia his confimiles esse cupiebant, quos hostes & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impie agere impune non cedit: sed hoc tempus sequens declarabit.

18 Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset,

19 Misit Iason facinorosus, ab Ierosolymis viros peccatores portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis: quas postulaverunt hi qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari.

20 Sed hæc oblatae sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter præsentem autem datae sunt in fabricam navium triremium.

21 Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Ioppen, & inde Ierosolymam.

22 Et magnifice ab Iasone & civitate susceptus, cum facularum luminibus & laudibus ingressus est: & inde in Phoenicem exercitum convertit.

23 Et post triennii tempus misit Iason Menelaum, supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis necessariis responsa perlaturum.

24 At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis ejus, in semetipsum retorfit summum sacerdotium, superponens Iasoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptisque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio; animos vero crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens.

26 Et Iason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanizem expulsus est regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis vero regi promissis, nihil agebat, cum exactioem faceret Sostratus, qui arci erat præpositus:

28. (Nam ad hunc exactio vestigalium pertinebat) quam ob causam utriq; ad regem sunt evocati.

29 Et Menelaus amotus est à sacerdotio , succedente Lyfimacho fratre suo : Softratus autem prælatuſ est Cypriiſ.

30 Et cum hæc agerentur , contigit, Tharſenſes & Mallotas ſeditionem movere , eo quod Antiochidi regis concubinæ dono eſſent dati.

31 Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos , relicto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.

32 Ratuſ autem Menelaus accepitſe ſe tempuſ opportunuſ , aurea quædam vaſa è templo furatuſ donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinaſ civitateſ.

33 Quod cum certiffime cognoviſſet Oniaſ , arguebat eum , ipſe in loco tuto ſe continenſ Antiochiæ ſecuſ Daphnem.

34 Vnde Menelaus accedens ad Andronicuſ , rogabat ut Oniaſ interficeret. Qui cum veniſſet ad Oniaſ , & datis dextris cum jurejurando (quamvis eſſet ei ſuſpectuſ) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non verituſ juſtitiaſ.

35 Ob quam cauſam non ſolum Iudæi , ſed aliæ quoque nationeſ indignabantur , & moleſte ferebant de nece tantj viſi injuſta.

36 Sed reſreſſuſ regem de Ciliciæ lociſ , adierunt Iudæi apud Antiochiaſ , ſimul & Græci, conquerenteſ de iniqua nece Oniæ.

37 Contriſtatuſ itaque animo Antiochuſ propter Oniaſ , & flexuſ ad miſericordiaſ , lacrymaſ fudit, recordatuſ deſuncti ſobrietateſ, & modeſtiaſ.

38 Accenſiſque animiſ , Andronicuſ purpura exutuſ , per totaſ civitateſ jubet circumduci : & in eodem loco , in quo in Oniaſ impietateſ commiſerat , ſacrileguſ vita privari, Domino illi condignaſ retribuen te poënaſ.

39 Multiſ autem ſacrilegiſ in templo à Lyſimacho commiſſiſ Menelai conſilio , & divulgata fama , congregata eſt multitudo adverſuſ Lyſimachuſ , multo jam auro exportato.

40 Turbiſ autem inſurgentibuſ , & animiſ ira repletis , Lyſimachuſ armatiſ fere tribuſ millibuſ iniquiſ manibuſ uti coëpit, duce quodaſ tyrauno, atate pariter & dementia provecto.

41 Sed , ut intellexerunt conatuſ Lyſimachi , alii lapideſ , alii ſuſteſ, validoſ arripuere : quidaſ vero cinereſ in Lyſimachuſ jecere.

42 Et multiſ quidaſ vulnerati, quidaſ autem & proſtrati, omneſ vero in fugam converſi ſunt: ipſuſ etiaſ ſacrileguſ ſecuſ arariuſ interfecerunt.

43 De hiſ ergo coëpit judiciuſ adverſuſ Meuelaumuſ agitari.

44 Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negocium derulerunt missi tres viri à senioribus.

45 Et cum superaretur Menelaus promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad suadendum regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à sententia :

47 Et Menelaum quidem universæ malitiæ reum criminibus absolvit : miseros autem, qui, etiamsi apud Scythas causam dixissent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48 Cito ergo injustam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & sacris vasis, causam profecti sunt.

49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, cresceus in malitia ad insidias civium.

CAPUT V.

Armatus exercitus, ipsorumque congressiones Ierosolyma in aère quadraginta diebus conspiciuntur : Iason Ierosolymam invadens, & civis crudeliter trucidans, apud externos misere moritur : Antiochus, innumerus in Ierosolymam trucidatis, vinculis ac venundatis, templum spoliat : & discedens, reliquit crudeles prepositos qui populum affligant : rursumque misso duce Apollonio plurimos interficit : Iudas vero Machabeus cum suis in desertum locum secessit.

1 Eodem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Ægyptum.

2 Contigit autem per universam Ierosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos,

3 Et cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, & telorum jactus, & aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti.

5 Sed cum falsus rumor exisset, tamquam vita excessisset Antiochus, assumptis Iason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem : & civibus ad murum convolantibus ad ultimum apprehensa civitate, Menelaus fugit in arcem :

6 Iason vero non parcebat in cæde civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos

malum esse maximum, arbitrans hostium & non civium se trophæa capturum.

7 Et principatum quidem non obtinuit, suam vero insidiarum suarum confusionem accepit, & profugus iterum abiit in Ammanicem.

8 Ad ultimum, in exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum & execrabilis, ut patriæ & civium hostis, in Ægyptum extrusus est:

9 Et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10 Et qui insepultos multos abjecerat, ipse & illamentatus, & insepultus abjicitur, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulchro participans.

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Indæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit.

12 Iussit autem militibus interficere, nec parcere occurrentibus, & per domos ascendentes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum ac seniorum, & mulierum & natorum exterminia, virginumque & parvulorum neces.

14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venundati.

15 Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam intrare templum universa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor:

16 Et scelestis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus & civitatibus erant posita ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indigne, & contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus, non considerabat, quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio:

18 Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, † sicut Heliodorus, qui missus est à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic statim adveniens flagellatus, & repulsus utique fuisset ab audacia.

19 Verum non propter locum, gentem; sed propter gentem, locum Deus elegit.

20 Ideoque & ipse locus particeps factus est populi malorum: postea autem fiet socius bonorum. & qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

† Sup. 3.
25. 27.

21 Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se præ superbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

22 Reliquit autem & præpositos ad affligendam gentem: Ierosolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso, à quo constitutus est:

23 In Garizim autem Andronicum & Menelaum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus.

24 Cumque appositus esset contra Iudæos, misit odiosum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac juvenes vendere.

25 Qui cum venisset Ierosolymam, pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Iudæis, arma capere suis præcepit.

26 Omnesque qui ad spectaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.

27 Iudas autem Machabæus, qui decimus fuerat, fecesserat in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & foeni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coitionis.

CAPUT VI.

Per ducem à rege missum Iudæi à lege Dei arcantur, templumque sacratissime profanatur, & Iudæi etiam per varias regiones dispersi ad idolorum coguntur sacrificia: describitur duarum mulierum supplicium eo quod filios suos circumciderent; sabbatumque celebrantes concremantur: ostenditur tamen hac afflictio non esse detentis, sed suos corripientis: egregium Eleazarisenis martirium volentis porcinis vesci carnibus, nec id simulare.

1 **S**ED non post multum temporis, misit rex senem quendam Antiochenum, qui compelleret Iudæos, ut se transferrent à patris & Dei legibus:

2 Contaminare etiam quod in Ierosolymis erat templum, & cognominare Iovis Olympi: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Iovis hospitalis.

3 Pessima autem & universis gravis erat malorum incurio:

4 Nam templum luxuria & comestationibus gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus

cibus, sacratifque ædibus mulieres se ultra ingerebant, intro ferentes ea, quæ non licebat.

5 Altare etiam plenum erat illioitis, quæ legibus prohibebantur.

6 Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies sollempnes patrii servabantur, nec simpliciter Iudæum se esse quisquam confitebatur.

7 Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: & cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circumire.

8 Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipsi adversus Iudæos agerent, ut sacrificarent:

9 Eos autem, qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent: erat ergo videre miseriam.

10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt.

11 Alii vero, ad proximas coeuntes speluncas, & latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur, propter religionem & observantiam, manu sibi met auxilium ferre.

12 Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent, ea quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.

13 Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.

14 Non enim, sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum iudicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:

15 Ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.

16 Propter quod numquam quidem à nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in adversis, populum suum non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commotionem legentium dicta sint paucis. Iam autem veniendum est ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcine manducare.

19 At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium.

20 Intuens autem, quemadmodum eporteret accedere; patienter sustinens, destinauit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21 Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferri carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat, de sacrificii carnibus:

22 Ut hoc facto à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare coepit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conversationis actus: & secundum sanctæ & à Deo conditæ legis constituta, respoudit cito, dicens, præmitti se velle in infernum.

24 Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, surgere, ut multi adolescentium, arbitantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum:

25 Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram.

26 Nam, etsi in præsentem tempore suppliciiis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27 Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo:

28 Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad supplicium trahebatur.

29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30 Sed, cum plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia, cum à morte possem liberari, duos corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iste quidem hoc modo vita discessit, non solum juvenibus, sed & universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

*Septem fratrum matrisque eorum ingentia fortissimi-
meque tolerata supplicia, quod porcini nollent vesci
carnibus: & quam constanter regi ob suam crudelita-
tem ostenderint paratam esse damnationem, & mater
suos filios sit exhortata.*

1 **C**ONTIGIT autem & septem fratres una cum
matre sua apprehensos, compelli à rege
edere contra fas carnes porcinas, flagris & taureis
cruciatos.

2 Vnus autem ex illis, qui erat primus, sic ait:
Quid quæris, & quid vis discere à nobis? parati
sumus mori, magis quam patrias Dei leges præva-
ricari.

3 Iratus itaque rex, iussit sartagine & ollas
æneas succendi: quibus statim succensis,

4 Iussit, ei qui prior fuerat locutus, amputari
linguam: & cute capitis abstracta, summas quoque
manus & pedes ei præscindi, ceteris ejus fratribus
& matre insipientibus.

5 Et, cum jam per omnia inutilis factus esset,
iussit ignem admoverti, & adhuc spirantem torreri
in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri
una cum matre iuicem se hortabantur mori for-
titer,

6 Dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem,
& consolabitur in nobis, † quemadmodum in
† *Deut.*
22. 36. protestatione cantici declaravit Moyses: Et in-
fer-
vis suis consolabitur,

7 Mortuo itaque illo primo, hoc modo, sequen-
tem deducebant ad illudendum: & cute capitis
ejus cum capillis abstracta, interrogabant, si man-
ducaret prius, quam toto corpore per membra si-
ngula puniretur.

8 At ille, respondens patria voce, dixit: Non
faciam. Propter quod & iste, sequenti loco, primi
tormenta suscepit:

9 Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu
quidem scelestissime in præsentī vita nos perdis:
sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in
æternæ vitæ resurrectione suscitabit.

10 Post hunc tertius illuditur, & linguam postu-
latus cito protulit, & manus constanter extendit:

11 Et cum fiducia ait: E cælo illa possideo, sed
propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam
ab ipso me ea recepturum spero:

12 Ita ut rex, & qui cum ipso erant, miraren-
tur adolescentis animum, quod tamquam nihilam
duceret cruciatus.

13 Et hoc ita defuncto : quartum vexabant similiter torquentes.

14 Et, cum jam esset ad mortem, sic ait : Potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos : tibi enim resurrectio ad vitam non erit.

15 Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, dixit :

16 Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis : noli autem putare genus nostrum à Deo esse derelictum.

17 Tu autem patienter sustine, & videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te & semen tuum torquebit.

18 Post hunc ducebant sextum, & is, mori incipiens, sic ait : Noli frustra errare : nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrum, & digna admiratione facta sunt iam nobis :

19 Tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem quam in Deum habebat :

21 Singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia : & , femineæ cogitationi masculinum animum inferens,

22 Dixit ad eos : Nescio qualiter in utero meo apparuistis : neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi :

23 Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam, sicut nunc vosmetipsos despiciatis propter leges ejus.

24 Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul & exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed & cum juramento affirmabat, se divitem & beatum facturum, & translatum à patriis legibus amicum habiturum, & res necessarias ei præbiturum.

25 Sed ad hæc cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem.

26 Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suam se filio suo.

27 Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem

tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem istam perduxi.

28 Pero, nate, ut aspicias ad cælum & terram, & ad omnia quæ in eis sunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:

29 Ita fiet, ut non timeas carnificem istum; sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam.

30 Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen.

31 Tu vero, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32 Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur.

33 Et si nobis propter increpationem & correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur servis suis.

34 Tu autem, ô sceleste, & omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos ejus inflammatus.

35 Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inspicientis judicium effugisti.

36 Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu vero judicio Dei justas superbiam tuæ peccas exsolves.

37 Ego autem, sicut & fratres mei, animam & corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturius genti nostræ propitium fieri, teque cum tormentis & verberibus confiteri quod ipse est Deus solus.

38 In me vero & in fratribus meis desinet omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum juste superducta est.

39 Tunc rex accensus ira, in hunc super omnes crudelius desævit, indigne ferens se derisum.

40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41 Novissime autem post filios & mater consumpta est.

42 Igitur de sacrificiis, & de nimis crudelitibus satis dictum est.

CAPUT VIII.

Judas Machabeus, invocato Dei auxilio, post aliquot victorias, Nicanorem qui certam sibi de Judæis pollicebatur victoriam, suos primum ad constantiam adhortatus, profligavit, interfecit de ejus exercitu

venit cum Timotheo & Bacchide pluraquam 29000, ita ut Nicanor solus effugiens predicaret Iudæos Deum habere protectorem.

1 **I**udas vero Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in castella: & convocantes cognatos & amicos, & eos, qui permanserunt in Iudaismo, assumentes, eduxerunt ad se sex millia virorum.

2 Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & miseretur templo, quod contaminabatur ab impiis:

3 Miseretur etiam exterminio civitatis, quæ esset illico complananda, & vocem sanguinis ad se clamantis audiret:

4 Memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentum, & blasphemias nomini suo illatas, & indignaretur super his.

5 At Machabæus, congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericordiam conversa est.

6 Et superveniens castellis & civitatibus improvisus, succendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas hostium strages dabat:

7 Maximè autem noctibus ad hujuscemodi excursus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique diffundebatur.

8 Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei cedere prospere, ad Ptolemæum ducem Coelestriae & Phoenicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.

9 At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permistis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut universum Iudæorum genus deleret, adjuucto ei & Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientissimo.

10 Constituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Iudæorum suppleret:

11 Statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem Iudæorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura.

12 Iudas autem ubi comperit, indicavit his qui secum erant Iudæis, Nicanoris adventum.

13 Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei justitiæ, in fugam vertebantur:

14 Alii vero si quid ei supererat vendebant, simulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos

ab impio Nicanore, qui eos, priusquam cominus veniret, vendiderat;

15 Et si non propter eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter invocationem sancti & magnifici nominis ejus super ipsos.

16 Convocatis autem Machabæus septem millibus, qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent,

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his injuste esset illata, itemque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum instituta convulsa.

18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui potest & venientes adversum nos, & universum mundum uno nutu delere, confidimus.

† 4 Reg. 19. 35. facta sunt erga parentes: & † quod sub Sennacherib centum octogintaquinque millia perierunt:

Tob. 1. 20 Et de prælio, quod eis adversus Galatas fuit

21. in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est

Eccli. 48. Macedonibus fociis hæsitantibus, ipsi sex millia

24. soli peremerunt centum viginti millia, propter

1 Mach. 7. 41. auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his

Isa. 37. 36. plurima consecuti sunt.

21 His verbis constantes effecti sunt, & pro legibus & patria mori parati.

22 Constituit itaque fratres suos duces utriusque ordini, Simonem, & Iosephum, & Ionathan, subjectis unicuique millenis & quingentenis.

23 Ad hoc etiam ab Efdra lecto illis sancto libro, & dato signo adjutorii Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore.

24 Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfece-
cerunt super novem millia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.

25 Pecuniis vero eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt,

26 Sed reversi sunt hora conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseveraverunt insequentes.

27 Arma autem ipsorum & spolia congregantes, sabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto die, misericordiæ initium stilans in eos.

28 Post sabbatum vero, debilibus, & orphanis, & viduis diviserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere.

29 His itaque gestis, & communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant, ut in finem servis suis reconciliaretur.

30 Et ex his, qui cum Timotheo & Bacchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obviaverunt: & plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis & viduis, sed & senioribus facientes.

31 Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua vero spolia Ierosolymam detulerunt:

32 Et Philarchem, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Iudæos afflixerat.

33 Et cum epinicia agerent Ierosolymis, eum, qui sacras januas incenderat, id est, Callisthenem, cum in quoddam domicilium refugisset, incendunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita.

34 Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Iudæorum venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos existimaverat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus.

36 Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captivitate Ierosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Iudæos, & ob ipsum invulnerabiles esse, eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAPVT IX.

Antiochus à Persèpoli fugatus, dum Iudæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viscerum doloribus à Deo percussus, cum fæore intolerabili scaturientibus è corpore vermibus, post suorum criminum agnitionem, & sero promissam emendationem, merita morte occubuit, scriptis ad Iudæos litteris ut filio suo subditi persistere.

1 Eodem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de Perside.

2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Persèpolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente
in fu.

in fugam versi sunt : & ita contigit ut Antiochus post fugam turpiter rediret.

3 Et cum venisset circa Ecbatanam , recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt.

4 Elatus autem in ira , arbitrabatur se , injuriam illorum qui se fugaverant , posse in Judæos retorquere : ideoque jussit agitari currum suum , sine intermissione agens iter , cælesti eum judicio perurgente , eo quod ita superbe locutus est se venturam Ierosolymam , & congeriem sepulchri Iudæorum eam facturum.

† 2 Par. 16. 9. 5 † Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel , percussit eum insanabili & invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem , apprehendit eum dolor dirus viscerum , & amara interorum tormenta :

6 Et quidem satis juste , quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torserat viscera , licet ille nullo modo à sua malitia cessaret.

7 Super hoc autem superbia repletus , ignem spirans animo in Judæos , & præcipiens accelerari negotium , contigit illum impetu euntem de curru cadere , & gravi corporis collisione membra vexari.

8 Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare , supra humanum modum superbia repletus , & montium altitudines in statera appendere , nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur , manifestam Dei virtutem in semetipso contestans ?

9 Ita ut de corpore impii vermes scaturirent , ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent , odore etiam illius & foetore exercitus gravaretur.

10 Et qui paulo ante sidera cæli contingere se arbitrabatur , eum nemo poterat propter intolerantiam foetoris portare.

11 Hinc igitur coepit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire , divina admonitus plaga , per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus :

12 Et cum nec ipse jam foetorem suum ferre posset , ita ait : Iustum est subditum esse Deo , & mortalem non paria Deo sentire.

13 Orabat autem hic scelestus Dominum , à quo non esset misericordiam consecuturus.

14 Et civitatem , ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret , ac sepulchrum congestorum faceret , nunc optat liberam reddere :

15 Et Judæos , quos nec sepultura quidem se dignos habiturum , sed avibus ac feris diripiendos traditurum , & cum parvulis exterminaturum dixit ,

dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur :

16 Templum etiam sanctum, quod prius exoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturum :

17 Super hæc, & Iudæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.

18 Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum justum Dei iudicium) desperans scripsit ad Iudæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem :

19 OPTIMIS civibus Iudæis plurimam salutem, & benevalere, & esse felices, rex & princeps Antiochus.

20 Si bene valetis, & filii vestri, & ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias.

21 Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem memor benigne, reversus de Perfidiis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere :

22 Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem.

23 Respicens autem quod & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum :

24 Ut si quid contrarium accideret, aut difficile nunciaretur, scientes hi qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur.

25 Ad hæc considerans de proximo potentes quosque & vicinos temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpe recurrentis in superiora regna multis vestrum commendabam : & scripsi ad eum quæ subiecta sunt.

26 Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum publice & privatim, ut unusquisque conserveat fidem ad me & ad filium meum.

27 Confido enim, eum modeste, & humane acturum, & sequentem propositum meum, & commuam vobis fore.

28 Igitur homicida & blaphemus pessime percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est.

29 Transferebat autem corpus Philippus colactaneus ejus, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

Iudas Machabæus, purgatis templo ac civitate, octo diebus sollemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri in regno succedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum constituit, Iudæos sapius pugna molestantem: Iudæi & hunc & Timotheum variasque hostium munitiones devincunt, occisis plurimis millibus, quinque etiam equitibus de celo apparentibus, qui Iudæis in auxilium venerant.

1 **M**Achabæus autem, & qui cum eo erant, Domino se protegente, templum quidem, & civitatem recepit:

2 Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est.

3 Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis posuerunt.

4 Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent: sed &, si quando peccassent, ut ab ipso mitius corriperentur, & non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur.

5 Quæ die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigesima quinta mensis, qui fuit Casleu.

6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quod ante modicum temporis, diem sollemnem tabernaculorum in montibus & in speluncis more bestiarum egerant.

7 Propter quod thyrsos, & ramos virides, & palmas præferabant ei, qui prosperavit mundari locum suum.

8 Et decreverunt communi præcepto & decreto, universæ genti Iudæorum, omnibus annis agere dies istos.

9 Et Antiochus quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.

10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis gesta sunt.

11 Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis & Syriæ militiæ principem.

12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, justitiam erga Iudæos esse constituit, & præcipue propter iniquitatem quæ facta erat in eos, & pacifice agere cum eis.

13. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quod Cyprum creditam sibi à Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

14 Gorgias autem, cum esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Iudæos debellabat.

15 Iudæi vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Ierosolymis suscipiebant, & bellare tentabant.

16 Hi vero qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum:

17 Multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt.

18 Quidam autem, cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatus ad repugandum habentes,

19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Iosepho, itemque Zachæo, eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas conversus est.

20 Hi vero qui cum Simone erant, cupiditate ducti, à quibusdam qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: & septuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere.

21 Cum autem Machabæo nunciatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim duas turres occupavit.

23 Armis autem ac manibus omnia prospere agendo, in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui prius à Iudæis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis: & congregato equitatu Asiatico, advenit quasi armis Iudæam capturus.

25 Machabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex dicit.

27 Et ita post orationem, sumptis armis, longius de civitate procedentes, & proximi hostibus effecti, resederunt.

28 Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoriæ & prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed, cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Iudæis præstantes:

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem confervabant: in adversarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, & equites sexcenti.

32 Timotheus vero confugit in Gazaram præsidium munitum, cui præerat Chærens.

33 Machabæus autem, & qui cum eo erant, lætantes obsedunt præsidium diebus quattuor.

34 At hi qui iutus erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefandos jactabant.

35 Sed cum dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, vitiliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant:

36 Sed & alii similiter ascendentes, turres portæque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare.

37 Per continuum autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream & Apollophanem occiderunt.

38 Quibus gestis, in hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAPVT XI.

Judas Machabæus ferocis Lysia maximum prostravit exercitum, fretus auxilio missi cælius equis; quod animadvertens Lysias pacem inter Iudæos & regem componit: referuntur epistola Lysia, Antiochi, ac Romanorum ad Iudæos, & Antiochi ad Lysiam pro Iudæis.

1 Sed parvo post tempore, Lysias procurator Regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his quæ acciderant,

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversus Iudæos, existimans se civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum,

3 Templum vero in pecuniæ quæstum, sicut cetera delubra gentium, habiturum, & per singulos annos venale sacerdotium:

4 Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effræuatus, in multitudine pedum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat.

5 Ingressus autem Iudæam, & appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Ierosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.

6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum fletu & lacrymis rogabant Dominum, & omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel.

7 Et ipse primus Machabæus, sumptis armis, ceteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis.

8 Cumque pariter prompto animo procederent, Ierosolymis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans.

9 Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & convalescerunt animis: non solum homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos parati penetrare.

10 Ibant igitur prompti, de cælo habentes adiutorem, & miserantem super eos Dominum.

11 Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex iis undecim millia pedum, & equitum mille sexcentos:

12 Univerfos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter fugiens evasit.

13 Et quia non intensus erat, secum ipse reputans, factam erga se diminutionem, & intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio ianites, misit ad eos:

14 Promisitque se consensurum omnibus quæ justa sunt, & regem compulsurum amicum fieri.

15 Annuit autem Machabæus precibus Lysias, in omnibus utilitati consulens: & quæcunque Machabæus scripsit Lysias de Iudæis, ea rex concessit.

16 Nam erant scriptæ Iudæis epistolæ à Lysia quidem hunc modum continentes: Lysias populo Iudæorum salutem.

17 Ioannes & Abesalom, qui missi fuerant à vobis tradentes scripta, postulabant ut ea, quæ per illos significabantur implem.

18 Quæcunque igitur regi potuerunt perferri

exposui : & quæ res permittebar , concessit.

19 Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, & deinceps bonorum vobis causa esse teurabo.

20 De ceteris autem per singula verbo mandavi, & istis, & his qui à me missi sunt , colloqui vobiscum.

21 Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, mensis Dioscori die vigesima & quarta.

22 Regis autem epistola ista continebat : R E X Antiochus Lysiae fratri salutem.

23 Patre nostro inter deos translato , nos volentes eos , qui sunt in regno nostro, sine tumultu agere, & rebus suis adhibere diligentiam.

24 Audivimus Iudæos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum Græcorum , sed temere velle suum institutum , ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua.

25 Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes judicavimus , templum restitui illis , ut agerent secundum suorum majorum consuetudinem.

26 Bene igitur feceris , si miseris ad eos , & dexteram dederis : ut cognita nostra voluntate, bono animo fuit , & utilitatibus propriis deserviant.

27 Ad Iudæos vero regis epistola talis erat : R E X Antiochus senatui Iudæorum , & ceteris Iudæis salutem.

28 Si valetis, sic estis ut volumus : sed & ipsi bene valemus.

29 Adiit nos Menelaus , dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos.

30 His igitur , qui comitant usque ad diem trigessimum mensis Xanthici , damus dextras securitatis.

31 Ut Iudæi utantur cibis & legibus suis, sicut & prius : & nemo eorum ullo modo molestiam patiat de his quæ per ignorantiam gesta sunt.

32 Misimus autem & Menelaum , qui vos alloquatur.

33 Valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici mensis quintadecima die.

34 Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem: Quintus Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum, populo Iudæorum salutem.

35 De his, quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos concessimus.

36 De quibus autem ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite , diligentius in-

tæ vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.

37 Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cuius estis voluntatis.

38 Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecima die mensis Xanthici.

CAPVT XII.

Iudas ac duces ipsius divino freti auxilio pugnant feliciter adversus Ioppitas, Iamnitæ, Arabes, Cassilim & Ephron civitates; item adversus Timotheum habentem ingentem exercitum, adversus praesidium Carnion, & Gorgiam: occisis autem quibusdam Iudæis, qui de donariis idolorum sustulerant, Iudas curat pro ipsorum peccatis offerri sacrificium.

His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Iudæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi qui resederant, Timotheus, & Apollonius Genuæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon super hos, & Nicanor Cypriarches non sinebant eos in silentio agere, & quiete.

3 Ioppitæ vero tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Iudæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimicitiiis inter eos subiacentibus.

4 Secundum commune itaque decretum civitatis, & ipsis acquiescentibus, pacisque causa nihil suspectum habentibus: cum in altum processissent, submerferunt non minus ducentos.

5 Quam crudelitatem Iudas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipso: & invocato justo iudice Deo,

6 Venit adversus interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne refugerant, gladio peremit.

7 Et cum hæc ita egisset, discessit quasi iterum reverfurus, & universos Ioppitas eradicaturus.

8 Sed cum cognovisset & eos, qui erant Iamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Iudæis,

9 Iamnitæ quoque nocte supervenit, & portum cum navibus succendit: ita ut lumen ignis appareret Ierosolymis à stadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cum jam abiissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti.

11 Cumque pugna valida fieret, & auxilio Deû prospere cessisset, residui Arabes victi, pcebant à Iuda dextram sibi dari, promittentes se pascua daturus, & in ceteris profuturos.

12 Iudas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem: dextrisque acceptis, discessere ad tabernacula sua.

13 Aggressus est autem & civitatem quandam firmam, pontibus murisque circumseptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiscuarum, cui nomen Casphin.

14 Hi vero qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis laceffentes Iudam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est.

15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui sine ardetibus & machinis † temporibus Iesu præcipitavit Iericho, irruit ferociter muris.

16 Et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubiani, Iudæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio.

19 Dosithæus autem & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præsidio, decem millia viros.

20 At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, & constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos.

21 Cognito autem Iudæ adventu, Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatus, in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile propter lotorum angustias.

22 Cumque cohors Iudæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis à suis dejicerentur, & gladio suorum ictibus debilitarentur.

23 Iudas autem vehementer instabat puniens profanos, & prostravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithæi & Sosipatris: & multis precibus postulabat ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudæis

da'is parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cum fidem dedisset restitutum se eos secundum constitutum, illa'sum eum dimiserunt propter fratrum salutem.

26 Iudas autem egressus est ad Carnion, interfecit' viginti quinque millibus.

27 Post horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat: & robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinae multae, & telorum erat apparatus.

28 Sed cum omnipotentem invocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis qui intus erant, viginti quinque millia prostraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quae ab Ierosolymis sexcentis stadiis aberat.

30 Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Iuda'is, quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quod modeste secum egerint:

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de cetero erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolymam die solemn' septimanarum instante.

32 Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam praepositum Idumaeae.

33 Exiit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus congressis, contigit paucos ruer' Iudaeorum.

35 Dositheus vero quidam de Bacenoris eques, vir fortis Gorgiam tenebat: & cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Maresa.

36 At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus & fatigatis, invocavit Iudas Dominum adiutorem & ducem belli fieri:

37 Incipiens voce patria, cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiae milibus incussit.

38 Iudas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: & cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt.

39 Et sequenti die venit cum suis Iudas, ut corpora prostratorum tolleret, & cum parentibus poneret in sepulchris paternis.

40 Lavenerunt autem sub tunicis intersectorum

† *Dent.* † à quibus lex prohibet Iudæos : omnibus ergo
7. v. 25. manifestum factum est , ob hanc causam eos
corruisse.

41 Omnes itaque benedixerunt justum judi-
cium Domini qui occulta fecerat manifesta.

42 Atque ita ad preces conversi, rogaverunt, ut
id quod factum erat delictum oblivioni tradere-
tur. At vero fortissimus Iudas hortabatur popu-
lum conservare se sine peccato, sub oculis videntes
quæ facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati
sunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drach-
mas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis
mortuorum sacrificium, bene & religiose de resur-
rectione cogitans.

44 (Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos
speraret : superfluum videretur & vanum orare
pro mortuis.)

45 Et quia considerabat quod hi, qui cum pie-
tate dormitionem acceperant, optimam haberent re-
positam gratiam.

46 Sancta ergo & salubris est cogitatio pro de-
functis exorare, ut a peccatis solvantur.

CAPUT XIII.

*Menelaus Iudæus transfuga jussu Antiochi extremo
afficitur supplicio : Antiochus vero maximum du-
cens in Iudæos exercitum semel ac iterum victus &
repulsus, multisque millibus ex suis occisis, & Phi-
lippo rebellante, supplex pacem cum Iudæis firmat ju-
ramento, oblato in templo sacrificio, Iudæque in prin-
cipem Ptolemaidis constituto.*

ANno centesimo quadragesimo nono, cognovit
Iudas Antiochum Eupatorem venire cum
multitudine adversus Iudæam,

2 Et cum eo Lysiam procuratorem & præposi-
tum negotiorum, secum habentem peditum centum
decem millia, & equitum quinque millia, & ele-
phantos viginti duos, currus cum falcibus trecen-
tos.

3 Commiscuit autem se illi, & Menelaus : &
cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non
pro patriæ salute, sed sperans se constitui in priu-
cipaum.

4 Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi
in peccatorem : & suggerente Lysia hunc esse cau-
sam omnium malorum, jussit (ut eis est consuetudo)
apprehensum in eodem loco necari.

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta

ginta cubitorum, aggestum undique habens cineris: hæc prospectum habebat in præceps.

6 Iude in cinerem dejici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8 Et quidem satis iuste: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.

9 Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiores se patre suo Iudæis ostensurus.

10 Quibus Iudas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quo, sicut semper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe qui lege, & patria sanctoque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi.

12 Omnibus itaque simul id facientibus, & petentibus a Domino misericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas ut se præpararent.

13 Ipse vero cum senioribus cogitavit, priusquam rex admovent exercitum ad Iudæam, & obtineret civitatem exire, & Domini judicio committere exitum rei.

14 Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus suos ut fortiter dimicarent, & usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus starent, circa Modium exercitum constituit.

15 Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephantorum cum his qui superpositi fuerant:

16 Summoque metu ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prospere gestis, abierunt.

17 Hoc autem factum est die illucescente, adjuvante eum domini protectione.

18 Sed rex accepto gustu audaciæ Iudæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

19 Et Bethsuræ, quæ erat Iudæorum præsidium inuinitum, castra admovebat, sed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20 His autem, qui intus erant, Iudas necessaria mittebat.

21 Enunciavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus comprehensus est, & conclusus.

22 Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in Bethsuris : dextram dedit : accepit : abiit.

23 Commisit cum Iuda : superatus est. Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super negotia, mente consternatus, Iudæos deprecans, subditusque eis, jurat de omnibus quibus justum visum est : & reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, & munera posuit.

24 Machabæum amplexatus est, & fecit eum à Ptolomaide usque ad Gerrenos ducem & principem.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter febrebant Ptolemeuses amicitie conventionem, indignantes ne forte foedus irrumperent.

26 Tunc ascendit Lysias tribunal, & exposuit rationem, & populum sedavit regressusque est Antiochiam : & hoc modo regis profectio & reditus processit.

C A P V T X I V.

Suggestente Alcimo, qui summo destitutus erat sacerdote, Nicanor in Iudæos missus à rege Demetrio, avariis Iudæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit : quam postmodum rege cogente solvens, dum Iudæam nequit comprehendere, templi imatur everisionem, & senem Raziam Iudæum magnanimum apprehendere conatur : qui dum ab hostibus jam se capiendum videret, elegit potius constantissimo animo sibi mortem inferre quam indigna pati ab hostibus, in quos propriis manibus sua intestina projecit.

SED post trienni tempus, cognovit Iudas & qui cum eo erant Demetrium Seleuci, cum multitudine valida, & navibus, per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna.

2 Et tenuisse regiones adversus Antiochum, & ducem ejus Lysiam.

3 Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commisionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare.

4 Venit ad regem Demetrium, centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam, super hæc & thallos, qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus quibus rebus & consiliis Iudæi viterentur.

6 Respondit : Ipsi qui dicuntur Assidæi Iudæorum,

Æorum, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum.

7 Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdote) huc veni :

8 Primo quidem utilitatibus regis fidem servans, secundo autem etiam civibus consulens : nam illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur.

9 Sed oro his singulis, ô rex, cognitis, & regioni, & generi, secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus, prospice.

10 Nam, quamdiu superest Iudas, impossibile est, pacem esse negotiis.

11 Talibus autem ab hoc d'Æis, & ceteri amici, hostiliter se habentes adversus Iudam, inflammaverunt Demetrium.

12 Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem misit in Iudæam :

13 Datis mandatis, ut ipsam quidem Iudam caperet ; eos vero, qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Iudæa fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant ; miseras & clades Iudæorum, prosperitates rerum suarum existimantes.

15 Audito itaque Iudæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terra rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quisque suam portionem signis evidentibus proteggit.

16 Imperante autem duce statim inde moverunt, conveneruntque ad castellum Dessau.

17 Simon vero frater Iudæ commiserat cum Nicanore : sed conterritus est repentino adventu adversariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Iudæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine iudicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium, & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent.

20 Et cum diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitias annuere.

21 Itaque diem constituerunt, qua secreto inter se agerent : & singulis sellæ prolatae sunt, & positae.

22 Præcepit autem Iudas armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur : & congruum colloquium fecerunt.

23 Morabatur autem Nicanor Ierosolymis, nihilque inique agebat, gregesque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimisit.

24 Habebat autem Iudam semper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25 Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit : quiete egit, communiterque vivebant,

26 Alcimus autem, videns charitatem illorum adinvicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat. Nicanorem rebus alienis assentire, Iudamque regui insidiatorem successorem sibi destinasse.

27 Itaque rex exasperatus, & pessimis hujus criminationibus irritatus scripsit Nicanori, dicens, graviter quidem se ferre de amicitia conventionem, jubere tamen Machabæum citius vincitum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis, Nicanor consternabatur, & graviter ferebat, si ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læsus à viro :

29 Sed, quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat qua præceptum perficeret.

30 At Machabæus, videns secum austerius agere Nicanorem, & consuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis, occultavit se à Nicanore.

31 Quod cum ille cognovit fortiter se à viro præventum, venit ad maximum & sanctissimum templum : & sacerdotibus solitas hostias offerentibus iussit sibi tradi virum.

32 Quibus cum juramento dicentibus nescire se ubi esset qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Iuravit, dicens : Nisi Iudam mihi vincitum tradideritis, istud Dei sanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri consecrabo.

34 Et his dictis abiit. Sacerdotes autem proterentes manus in cælum, invocabant eum, qui semper propugnator esset genis ipsorum, hæc dicentes :

35 Tu Domine universorum, qui nullius Indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

36 Et nunc sancte sanctorum omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est.

37 Razias autem quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, bene audiens: qui pro affectu pater Iudæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentiae propositum tenuit in Iudaismo, corpusque & animam tradere contentus pro perseverantia.

39 Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Iudæos, misit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40 Putabat enim, si illum decepisset, se cladem Iudæis maximam illaturum.

41 Turbis autem irruere in domum ejus, & januam dirumpere atque ignem admoveere cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio se petiit.

42 Eligens nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos indignis injuriis agi.

43 Sed, cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit semetipsum viriliter in turbas:

44 Quibus velociter locum dantibus casui ejus, venit per mediam cervicem:

45 Et cum adhuc spiraret, accensus animo, surrexit: & cum sanguis ejus magno fluxu deflueret, & gravissimis vulneribus esset faucibus, cursu turbam pertransiit.

46 Et stans supra quamdam petram præruptam, & jam ex sanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus projecit super turbas, invocans dominatorem vitæ ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus est.

CAPVT XV.

Iudas suos contra Nicanorem Dei potentiam contentementem roborat, tum exhortatione, tum nocturna apparitionis manifestatione de viso Ieremia pro populo Israel orante; qui in Deum spem habentes ingentem prosternunt exercitum, amputatis capite & manu Nicanoris, quæ Ierosolymis in memoriam divinæ proteclionis suspensa sunt, lingua ejus blasphemia avibus particulatim tradita, eoque die in annuam solemnitatem instituto.

Nicanor autem, ut comperit Iudam esse in locis Samaritæ, cogitavit cum omni impetu die sabbati committere bellum, 1. Mat. 7. d. 26

2 Iudæis vero, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter & barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, & honora eum, qui universa conspicit;

3 Ille infelix interrogavit, si est potens in caelo, qui imperavit agi diem sabbatorum.

4 Et respondentibus illis, Est Dominus vivus, ipse in caelo potens, qui iussit agi septimam diem.

5 At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obijit ut consilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitaverat commune trophaeum statuere de Iuda.

7 Machabæus autem semper confidebat cum omni spe auxilium sibi à Deo affuturum.

8 Et hortabatur suos, ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adjutoria sibi facta de caelo, & tunc sperarent ab Omnipotentē sibi affuturam victoriam.

9 Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certamina quae fecerant prius, promptiores constituit eos:

10 Et ita auribus eorum erectis, simul ostendebat Gentium fallaciam, & juramentorum praevagationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei & hastae munitione, sed sermonibus optimis, & exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos laetificavit.

12 Erat autem hujuscemodi virus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundam vitam, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Iudaeorum:

13 Post hoc apparuisse & alium virum ætate & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum:

14 Respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate, Ieremias propheta Dei.

15 Extendisse autem Ieremiam dextram, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem:

16 Accipe sanctam gladium munus à Deo, in quo dejicies adversarios populi mei Israel.

17 Exhortati itaque Iuda sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset impetus, & animi juvenum confortari, statuerunt dimicare & consilgere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret; eo quod civitas sancta & templum periclitarentur.

18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis, minor sollicitudo: maximus vero & p̄cunus pro sanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos qui in civitate erant, non minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant.

20 Et, cum jam omnes sperarent iudicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus: bestiae equitesque opportuno in loco compositi.

21 Considerans Machabæus adventum multitudinis, & apparatus varium armorum, Et ferocitatem Bestiarum extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.

22 Dixit autem invocans hoc modo: † Tu Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Iuda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octogintaquinque millia: † *Supra*
2. c. 19.

23 Et nunc dominator cælorum mitte angelum tuum bonum ante nos, in timore & tremore magnitudinis brachii tui.

24 Ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

25 Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis & canticis admovebant.

26 Iudas vero, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt:

27 Manu quidem pugnautes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus trigintaquinque millia, presentia Dei magnifice delectati.

28 Cumque cessassent, & cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis.

29 Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

30 Præcepit autem Iudas, qui per omnia corpora & animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris & manum cum humero abscissam, Ierosolymam perferri.

31 Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare, accersit & eos qui in arce erant.

32 Et ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnifice gloriatus est:

33 Linguam etiam impii Nicanoris præcisam iussit particulatim avibus dari: manum, autem dementis contra templum suspendi.

34 Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit.

35 Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset & manifestum signum auxilii Dei.

36 Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate præterire;

37 Habere autem celebritatem tertiadecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochei diei.

38 Igitur his erga Nicanoren gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis.

39 Et si quidem bene, & ut historię comperit, hoc & ipse velim; si autem minus digne, concedendum est mihi.

40 Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est; alternis autem uti, delectabile: ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consuminatus.

F I N I S.

